ἐκλογή

ΑΠΟ ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΕΥΜΑΤΑ ΟΛΟΥ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

ΤΟΜΟΣ Β΄ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1946 ΑΡΙΘΜΟΣ 12

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἡ Ἐργατικὴ Κυβέρνηση τῆς Μ. Βρεταννίας . «*Virginia Quarterly Review*», *U. S. A.* 1
Βηθλεὲμ . . . . . *Constantia Rumbold* 8
Ἡ ζωὴ στὸ Λονδίνο . . . . . *Jean Allary* 11
Ἀνοιχτὴ ἢ κλειστὴ διπλωματία ; . . *Διάφορες γνῶμες ἀπὸ διεθνεῖς κύκλους* 18
Αὐτὸ δὲ γίνεται στὴν Ἀγγλία. . . . . «*Lilliput*» 23
Ἡ ἀτομικὴ πόλη . . . . . *Robert Jungk* 24
Μιὰ ἱστορία τῆς ἐξοχῆς . . . . *Brian Vesey Fitzgerald* 29
Θόρυβος καὶ Μουσικὴ . . . . . «*Daily Graphic*» 33
Τὰ παιδιὰ καὶ ὁ κινηματογράφος. *Lady Allen of Hurtwood* 39
Τί μᾶς χρειάζεται ἡ φιλοσοφία ; . . . . *C. E. M. Joad* 44
Τὰ παράξενα τῶν Χριστουγέννων 46
Πῶς μεγαλώνει ἕνα παιδὶ . . . . . *Dr. Arnold Gesell* 48
Τὸ δίλημμα τῆς Σουηδικῆς γεωργίας . *Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning* 49
Ἡ Ἀγγλικὴ λογοκρισία στὸν πόλεμο . *Francis Williams* 53
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ :
Ἡ σημασία τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας *Δ. Παπαμιχαλόπουλος* 59
Ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ . . . *Χρ. Χρηστίδης* 63
Γιὰ νὰ μετροῦμε τὴν αἰωνιότητα . *John Langdon-Davies* 68
Ὁ μεγάλος φιλοτελιστὴς . . . . . *Eugene Kinkead* 70
Τὰ Ἐργατικὰ Συμβούλια τῆς Μ. Βρεταννίας *Mark Abrams* 74
Πυρηναῖα . . . . . *George Millar* 79
Περιεχόμενα τοῦ Β΄ τόμου (τεύχη 1-12) 92

ΔΡΧ. 500 ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΔΡΧ. 500

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Μὲς στὴν ἀχνόφεγγη βραδιὰ
πέφτει ψιλὸ - ψιλὸ τὸ χιόνι,
γύρω στὴν ἔρμη λαγκαδιὰ
στρώνοντας κάτασπρο σεντόνι.

Οὔτε πουλιοῦ γρικᾶς λαλιά,
οὔτ' ἕνα βέλασμα προβάτου,
λὲς κι ἁπλωμένη σιγαλιὰ
εἶν' ἐκεῖ ὁλόγυρα θανάτου.

Μὰ ξάφνω πέρα ἀπ' τὸ βουνὸ
γλυκὸς σημάντρου ἦχος γρικιέται,
ὡσὰν βαθιὰ ἀπ' τὸν ρυθανὸ
μέσα στὴ νύχτα νὰ σκορπιέται.

Κι ἀντιλαλεῖ τερπνὰ - τερπνὰ
γύρω στὴν ἄφωνη τὴν πλάση,
καὶ τὸ χωριὸ γλυκοξυπνᾶ
τὴν ἅγια μέρα νὰ γιορτάσει.

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
ΚΟΥΜΗΤΕΙΑ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
ΔΩΡΕΑ Α. Τζάκη
ΗΜΕΡΟΜ. 16-8-85
ΑΡΙΘ. 3005

Ἡ «ΕΚΛΟΓΗ» ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ τὰ παρακάτω περιοδικὰ ποὺ τυπώνονται στὸ Λονδίνο:

ÉCHO (Γαλλία)
INTERNATIONALE ECHO
('Ολλανδία καὶ Βέλγιο)
PARHAAT (Φιλλανδία)

ἐκλογή

ΤΟΜΟΣ Β' ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1946 ΑΡΙΘΜΟΣ 12

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

Ἡ Ἐργατικὴ Κυβέρνηση τῆς Μεγάλης Βρεταννίας

Τοῦ Lord LINDSAY OF BIRKER

('Από τὸ «The Virginia Quarterly Review»)

'Ο Λόρδος Λίντσαϊ συγγραφέας τοῦ παρακάτω ἄρθρου εἶναι καθηγητὴς τοῦ Κολλεγίου Μπάλιολ τοῦ 'Οξφορντ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους 'Αγγλους λογίους, γνωστὸς γιὰ τὶς ἐργασιες ποὺ ἔχει κάνει πάνω στὸν Πλάτωνα, τὸν Μπέργκσον, τὸν Κὰντ καὶ τὸν Μάρξ. Σὰν μέλος τῆς Φαβιανῆς ἑταιρίας, ἀπὸ καιρὸ ἔχει προσχωρήσει στὸ ἐργατικὸ κίνημα τῆς 'Αγγλίας καὶ εἶναι μέλος τῆς 'Εργατικῆς Μορφωτικῆς 'Ενωσης.

Τὸν περασμένο Δεκέμβριο ὁ κ. Χέμπερτ Μόρρισον, ἔκανε μιὰ ἀνακοίνωση ἀπὸ τὴν ὁποία ἀξίζει νὰ ἀναφέρουμε μεγάλα ἀποσπάσματα:

«'Η κυβέρνηση τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος σκέπτεται πὼς γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ ὀφείλει νὰ δώσει μιὰ γενικὴ ἰδέα τῶν νέων μέτρων ποὺ ἔχει σκοπὸ νὰ ἀκολουθήσει κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς σχετικὰ μὲ τὴν κολλεκτιβοποίηση ὁρισμένων βασικῶν ὑπηρεσιῶν. Αὐτὴ ἡ ἀνακοίνωση, συνέχεια τῆς ἔκθεσης τῆς κυβερνητικῆς πολιτικῆς ποὺ ἔγινε στὸ λόγο τοῦ θρόνου στὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς συνόδου, θὰ ἐπιτρέψει στοὺς ἐνδιαφερομένους ὑπουργοὺς νὰ ἀρχίσουν διαπραγματεύσεις μὲ τὶς σχετικὲς βιομηχανίες.

»'Οπως ἀναγγελθηκε στὸ λόγο τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἡ κυβέρνηση θὰ προτείνει στὴ συνέλευση κατὰ τὴ διάρκεια τῶν συνεδριάσεών της ἕνα νομοσχέδιο γιὰ τὴν κρατικοποίηση τῆς ἀνθρακοβιομηχανίας. Σὲ ἄλλη σύνοδο τῆς Βουλῆς, ἡ Κυβέρνηση σκοπεύει νὰ πάρει μέτρα γιὰ τὴν κρατικοποιηση τῆς βιομηχανίας παραγωγῆς ἠλεκτρικοῦ ρεύματος καὶ φωταερίου.

»'Η κυβέρνηση σχεδιάζει ἀκόμα κατὰ τὴ διάρκεια αὐτῆς τῆς συνόδου τῆς Βουλῆς νὰ υἱοθετήσει μέτρα ποὺ θὰ ἔχουν σκοπὸ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν κρατικοποίηση καὶ τὸν ἔλεγχο τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν τῶν μεταφορῶν, ποὺ εἶναι στοιχειώδεις γιὰ τὴν οἰκονομικὴ εὐημερία τοῦ ἔθνους. 'Η κυβέρνηση ἔχει κιόλας γνωστοποιήσει τὴν ταχτικὴ ποὺ θὰ ἀκολουθήσει στὴν πολιτικὴ ἀεροπορία καὶ τὶς τηλεγραφικὲς καὶ τηλεφωνικὲς μακρυνὲς συγκοινωνίες. Σχετικὰ μὲ τὶς χερσαῖες συγκοινωνίες, τὰ μέτρα θὰ εἶναι τέτοια ὥστε νὰ κρατικοποιηθοῦν οἱ σιδηρόδρομοι, οἱ διώρυγες καὶ οἱ ὁδικὲς γραμμές.

»Όσο γιὰ τὶς ὁδικὲς μεταφορὲς τῶν ταξιδιωτῶν, ἡ κυβέρνηση θεωρεῖ στοιχειῶδες πὼς οἱ κοινοτικὲς ἐπιχειρήσεις καὶ οἱ ἰδιωτικὲς ἑταιρίες πρέπει νὰ συντονισθοῦν μὲ τὸ ἐθνικὸ σχέδιο, κι' ἀκόμα πὼς χρειάζεται νὰ ἀποφασιστεῖ μήπως γιὰ νὰ ἐπιτευχθεῖ αὐτὸς ὁ σκοπὸς εἶναι προτιμώτερο οἱ ἐπιχειρήσεις νὰ ὑπαχθοῦν σὲ μιὰ κρατικὴ ἐξουσία ἢ νὰ δημιουργηθοῦν ἐπαρχιακὰ γραφεῖα ἢ μικτοὶ ὀργανισμοὶ ὑπεύθυνοι γιὰ τὰ οἰκονομικά τους. Ἡ δεύτερη περίπτωση θὰ δημιουργοῦσε τὴν ἀνάγκη κρατικοῦ ἐλέγχου γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἐξασφαλιστεῖ ὁ συντονισμὸς τῆς λειτουργίας τους μὲ τὴ γενικὴ πολιτικὴ καὶ συγχρόνως ὁ συσχετισμὸς τῆς μιᾶς ἐπιχείρησης μὲ τὴν ἄλλη καὶ γενικὰ μὲ τὰ ἄλλα εἴδη τῶν μεταφορῶν.

»Οἱ ἀποβάθρες καὶ οἱ λιμενικὲς ἐπιχειρήσεις θὰ ὑπαχθοῦν στὸ κρατικὸ σχέδιο. Τώρα μελετᾶται ἡ πληρέστερη μορφὴ ἐθνικοποίησης ὅπως καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὑπαγωγῆς στὸ σύστημα καὶ ὁρισμένων ἐπικουρικῶν λειτουργιῶν ποὺ σχετίζονται μὲ τὶς προηγούμενες.

»Ἡ κυβέρνηση δὲν θὰ προτείνει τὴν ἐθνικοποίηση τῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας καὶ ὑπολογίζει στὴ φιλοπατρία τῶν ἰδιων τῶν ἑταιριῶν γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ τὸ κοινὸ συμφέρον.

»Ἡ κυβέρνηση Συνασπισμοῦ κάλεσε τὴ βιομηχανία σιδήρου καὶ χάλυβος νὰ κάνουν μιὰ ἔκθεση γιὰ τὶς βελτιώσεις ποὺ ἀπαιτεῖ ἡ καλὴ λειτουργία τῶν δύο αὐτῶν βιομηχανιῶν. Ἡ σημερινὴ κυβέρνηση σκοπεύει νὰ περιμένει αὐτὴ τὴν ἔκθεση ποὺ θὰ ἑτοιμαστεῖ χωρὶς ἄλλο προτοῦ ἀποφασιστεῖ κάτι ὁριστικὸ σχετικὰ μὲ τὴ μελλοντικὴ ὀργάνωση τῶν βιομηχανιῶν αὐτῶν.

»Τὰ σχέδια ποὺ ἐκθέτονται σ' αὐτὴν τὴν ἀνακοίνωση συνεπάγονται σπουδαῖες μεταβολὲς στὸ θεσμὸ τῆς ἰδιοκτησίας καὶ στὴν ὀργάνωση ὁρισμένων βιομηχανιῶν, ζωτικῶν γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ ἔθνους — ἀλλαγὲς ποὺ ὁ λαὸς τὶς ἐπιδοκίμασε στὶς γενικὲς ἐκλογές. Τὰ βασικὰ ζητήματα γιὰ τὰ ὁποῖα γίνεται ἡ συζήτηση πρέπει νὰ θεωρηθοῦν σὰ νὰ ἔχουν ἀποφασιστῆ καὶ ἐπιδοκιμαστῆ ἀπὸ τὸ ἔθνος· καὶ μένει στὴ Βουλή, στὴν κυβέρνηση καὶ στοὺς διευθυντὲς καὶ ἐργάτες τῶν ἐνδιαφερομένων βιομηχανιῶν, νὰ ἐργαστοῦν ὅλοι μαζὶ μὲ ἕνα πνεῦμα πατριωτισμοῦ ὥστε νὰ μπορέσουν νὰ αὐντελεστοῦν αὐτὲς οἱ μεγάλες ἀλλαγὲς χωρὶς ἐμπόδια καὶ μ' ἐπιτυχία· μ' αὐτὸν τὸν τρόπο θ' αὐξήσουν τὴν εὐημερία τοῦ ἔθνους καὶ θὰ προσφέρουν μεγάλες ὑπηρεσίες στὶς διάφορες ἰδιωτικὲς βιομηχανίες γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ καλὴ λειτουργία τῶν βιομηχανιῶν ποὺ πρόκειται νὰ κρατικοποιηθοῦν εἶναι κάτι ζωτικό».

Τώρα ποὺ δημοσιεύεται αὐτὸ τὸ ἄρθρο, ἔχουν ἐπικυρωθῆ ἀπὸ τὴ Βουλὴ οἱ προτάσεις τῆς κυβέρνησης γιὰ νὰ κρατικοποιηθεῖ ἡ Τράπεζα τῆς Ἀγγλίας, καὶ τὸ νομοσχέδιο γιὰ τὴν κρατικοποίηση τῶν ἀνθρακωρυχείων ποὺ ἔχει κιόλας δημοσιευτῆ, ἔχει συζητηθῆ ἀπὸ τὴ Βουλή. Ὁ Σὲρ Στάφφορντ Κρὶππς ἐξήγησε ἐκεῖνο ποὺ πρόκειται νὰ κάνει ἡ κυβέρνηση γιὰ τὶς βιομηχανίες ποὺ δὲν ἔχουν κρατικοποιηθῆ καὶ ἔχουν ἀρχίσει νὰ ἑτοιμάζονται σχέδια γιὰ τὴ βαμβακοβιομηχανία καὶ τὴν ὑποδηματοποιΐα.

Τὸ σπουδαιότερο ὅμως εἶναι πὼς κατὰ γενικὴ γνώμη ἡ νέα ἐργατικὴ κυβέρνηση ἐπέτυχε. Ἔχει στὴ διάθεσή της πρόσωπα κατάλληλα καὶ ρήτορες ἀξιόλογους. Καὶ ὅταν ἡ ἀντιπολίτευση τὴν

κατέκρινε στὴ Βουλὴ ἡ συζήτηση στὸ τέλος γύρισε μὲ τὸ μέρος της. Ἡ διοίκηση ποὺ ὁ κ. Ἄττλη χρειάστηκε νὰ σχηματίσει λειτουργεῖ πολὺ καλά. Πιθανὸν νὰ ὑποστεῖ λίγες ἀλλαγές· ὡστόσο αὐτὸ τὸ εἶχαν προβλέψει. Στὸ σύνολό της ἡ ἐργατικὴ κυβέρνηση ἀποτελεῖται ἀπὸ ἀνθρώπους ἱκανοὺς καὶ ὑπάρχει ἀκόμα μιὰ ἀνεξάντλητη ἐφεδρεία ἀπὸ νέους ἄντρες, ἕτοιμους ν' ἀντικαταστήσουν κάθε μέλος τῆς «παληᾶς φρουρᾶς» ποὺ θὰ ἔδειχνε σημεῖα κόπωσης.

Σήμερα κανεὶς πιὰ δὲν θὰ τολμήσει νὰ πεῖ πὼς τὸ Ἐργατικὸ Κόμμα εἶναι κόμμα ποὺ μπορεῖ νὰ κρατήσει τὴν ἀρχὴ μόνο γιὰ λίγο ἢ μόνο σὲ εὔκολες περιστάσεις, ἀνάμεσα στὰ μεγάλα διαλείμματα τῆς διοίκησης τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος. Ἡ χώρα μας βρῆκε ἐπιτέλους ἕναν ἀντικαταστάτη τῆς συντηρητικῆς κυβέρνησης. Ἀνάμεσα στοὺς δυὸ πολέμους καὶ ἰδιαίτερα ὕστερα ἀπὸ τὸ 1931, κανεὶς δὲν πίστευε πραγματικὰ πὼς ὑπῆρχε κάτι τέτοιο. Εἶναι μεγάλη ἐπιτυχία τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης ποὺ κατόρθωσε νὰ διαλύσει τόσο γρήγορα αὐτὴ τὴν ψευδαπάτη.

Αὐτὸ ἀκριβῶς, καὶ ὄχι ἡ σχεδιαζόμενη νομοθεσία, ἀποτελεῖ τὴν ἐπανάσταση ποὺ ἔχει ἀρχίσει νὰ γίνεται. Ἂν ἕνας ἀκομμάτιστος παρατηρητὴς ἔπαιρνε τὸν κόπο νὰ ἐξετάσει ἐκεῖνο ποὺ βρισκόταν πίσω ἀπὸ τὰ συνθήματα καὶ τὰ κηρύγματα τῶν τελευταίων ἐκλογῶν καὶ νὰ σκεφτεῖ ἐκεῖνο ποὺ καθένα ἀπὸ τὰ σημερινὰ κόμματα ἔλεγε πὼς θὰ ἔκανε μέσα στὰ ἑπόμενα χρόνια, θὰ ἔμενε ἔκπληκτος πιὸ πολὺ μπροστὰ στὴν ταυτότητα παρὰ στὶς διαφορὲς τῶν προγραμμάτων τους. Κάθε κόμμα ὑποστήριζε ἕνα σχέδιο κοινωνικῶν ἀσφαλίσεων ὅμοιο μ' ἐκεῖνο ποὺ εἶχε προτείνει ὁ Μπέβεριτζ. Κάθε κόμμα ὑποσχόταν νὰ χρησιμοποιήσει τὶς ἐξουσίες τοῦ κράτους γιὰ νὰ ἐφαρμόσει μιὰ πολιτικὴ «γενικῆς ἀπασχόλησης». Κάθε κόμμα παραδεχόταν πὼς ἡ βιομηχανία ἀνθράκων χρειάζεται ριζικὲς μεταρρυθμίσεις.

Τὸ συντηρητικὸ κόμμα ἂν ἀνέβαινε στὴν ἀρχὴ θὰ βρισκόταν στὴν ἀνάγκη νὰ κρατικοποιήσει τὰ ἀνθρακωρυχεῖα μ' ὅλο ποὺ χωρὶς ἄλλο θὰ προσπαθοῦσε νὰ δώσει ἄλλο ὄνομα σ' αὐτή του τὴν ἐνέργεια. Τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τὰ προγράμματα τῶν δύο ἀντίπαλων κομμάτων — τουλάχιστον τὴν πρακτικὴ ἐφαρμογή τους — δὲν ὑπῆρξε ποτὲ τόσο μεγάλο οὔτε τόσο βαθὺ ὅπως φαινόταν νὰ εἶναι.

Οἱ ἀντιπρόσωποι ὅλων τῶν κομμάτων ὅπως καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ἐργοδοτῶν καὶ τῶν ἐργατῶν εἶταν γενικὰ σύμφωνοι γιὰ τὴν ὀργάνωση ποὺ ἔπρεπε νὰ πάρει ἡ Βρεταννικὴ βιομηχανία. Ὡς ἕνα σημεῖο χρειαζόταν κρατικοποίηση· γιὰ τὸ δημόσιο καλὸ ἔπρεπε τὸ κράτος νὰ ἐλέγχει ὁρισμένες βιομηχανίες χωρὶς πάντα νὰ τὶς κρατικοποιεῖ· καὶ σ' ἄλλες πάλι εἶταν καλύτερα νὰ διατηρεῖ τὴν ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία. Αὐτὴ ἡ πλατειὰ συμφωνία δὲν εἶταν ἀσυμβίβαστη μὲ τὶς μεγάλες διαφορὲς τάσεων· μάλιστα τὶς προκα-

λοῦσε. Τὸ ἐργατικὸ κόμμα ξεκίνησε μὲ μιὰ γενικὴ προτίμηση γιὰ τὴν κρατικοποίηση, καὶ τὸν ἔλεγχο τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Τὸ συντηρητικό, ξεκίνησε ἀπὸ μιὰ ἐντελῶς ἀντίθετη κατεύθυνση, ὥστόσο τὸ πραγματικὸ ζήτημα εἶταν νὰ δοῦμε ποιὸ κόμμα θα ἐκτελοῦσε τὸ νομοθετικὸ πρόγραμμα ποὺ εἶταν γνωστὸ πὼς ἀπαιτοῦσε ἡ μεταπολεμικὴ κατάσταση.

Ὡς ποιὸ σημεῖο ἄραγε οἱ ἐκλογὲς ὑπῆρξαν μιὰ λαϊκὴ ἀπόφαση εὐνοϊκὴ γιὰ τὸν «σοσιαλισμό»; αὐτὴ εἶναι μιὰ ἐρώτηση ποὺ χρειάζεται συζήτηση. Φυσικὰ ἡ ἀπάντηση ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί ἐννοοῦμε λέγοντας σοσιαλισμὸ καὶ ἡ λαϊκὴ ψῆφος μπορεῖ νὰ εὐνοήσει ἕνα κόμμα χωρὶς κατ' ἀνάγκη νὰ ἐπιδοκιμάζει ὅλα τὰ ἄρθρα τοῦ προγράμματός του. Τὸ πρόγραμμα ὅμως τῆς ἐργατικῆς κυβέρνησης δημοσιεύτηκε καὶ γνωστοποιήθηκε, καὶ ὁ τύπος ἐφράστηκε δίχως ἄλλο εὐνοϊκὰ γιὰ ἕνα μεγάλο βαθμὸ κρατικοποίησης. Ἀκόμα δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν εἶταν ἐναντίον τοῦ συντηρητικοῦ κόμματος ποὺ κράτησε τὴν ἀρχὴ τὸ μεγαλύτερο χρονικὸ διάστημα ποὺ μεσολάβησε ἀνάμεσα στοὺς δύο πολέμους.

Γι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ἐπανάσταση θέλω νὰ πῶ δυὸ λόγια. Οἱ ἀρχές της βρίσκονται μακρυὰ μέσα στὴν ἱστορία. Ὁλόκληρο τὸν 18ο αἰώνα καὶ ἕνα μεγάλο μέρος τοῦ 19ου, ὑπῆρχαν δυὸ Ἀγγλίες: ψηλὰ βρισκόταν ἡ Ἀγγλικανικὴ Ἐπισκοπιανὴ Ἐκκλησία, ποὺ κατὰ τὸ μεγαλύτερό της μέρος εἶταν ἀριστοκρατικὴ καὶ τὴν ἀποτελοῦσαν οἱ γαιοκτήμονες οἱ ὁποῖοι ἔχουν μονοπώλιο τὴν κυβέρνηση, τὰ πανεπιστήμια καὶ τὶς διευθύνουσες τάξεις μὲ τὴν μεγαλύτερη ἐπιρροή· καὶ κάτω οἱ μὴ-κονφορμιστές *, οἱ ἀνεξάρτητοι, οἱ ἀναβαπτιστὲς καὶ οἱ μεθοδιστὲς μὲ τὶς διάφορες πεποιθήσεις τους. Ἐπειδὴ ὅλοι οἱ σπουδαῖοι καὶ δυνατοὶ ἄνθρωποι εἶταν ἀγγλικανοὶ — ἢ ἔκλιναν νὰ γίνουν, ἀφοῦ θὰ γίνονταν «εὐϋπόληπτοι» — οἱ μὴ-κονφορμιστικὲς ἐκκλησίες εἶταν ὀργανώσεις ποὺ τὶς ἀποτελοῦσαν κοινοὶ πολίτες, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ ὅλα τὰ σπουδαῖα καὶ «εὐϋπόληπτα» πρόσωπα, καὶ γι' αὐτὰ εἶταν ἐξαιρετικὰ δημοκρατικὲς κοινότητες.

Οἱ δυὸ αὐτὲς Ἀγγλίες, — ἡ ἰσχυρὴ διευθύνουσα ἀγγλικανικὴ Ἀγγλία καὶ ἡ Ἀγγλία τῶν ἀνθρώπων τοῦ λαοῦ ποὺ εἶταν ταπεινοὶ μὰ ὥστόσο ἐλεύθεροι — ἄρχισαν ν' ἀνακατεύονται τὸν 19ο αἰώνα, ἐνῶ συγχρόνως ἄρχισε νὰ ἐξαφανίζεται καὶ ἡ μειονεκτικὴ θέση ποὺ τοὺς ἔδιναν οἱ νόμοι· οἱ ἐργάτες ἄρχισαν νά εἰσχωροῦν σὲ μεγάλο ἀριθμὸ στὴν τάξη τῶν ἐργοδοτῶν γιὰ νὰ δώσουν ὑπόληψη καὶ στοὺς μὴ-κονφορμιστές. Ὥστόσο ἡ διαίρεση ἔμεινε. Ἡ συντηρητικὴ Ἀγγλία εἶναι κατὰ μεγάλο μέρος Ἀγγλικανική· εἶναι ἀκόμα παντοδύναμη στὸν «κόσμο» καὶ ζεῖ κυρίως στὴ νότια περιοχὴ τοῦ τόπου. Ὅταν ἔγινε ἡ βιομηχανικὴ ἐπανάσταση, ἡ μὴ-κονφορμιστικὴ Ἀγγλία χωρίστηκε. Τὰ μέλη της ποὺ πέτυχαν περισσότερο ἔγιναν ἐργοδότες, ἵδρυσαν δικές τους ἐπιχειρήσεις δημιουργώντας ἐκεῖνο ποὺ ἀργότερα ὀνομάστηκε κεφαλαιοκρατικὴ ταξη. Σήμερα τοὺς βρίσκει κανεὶς στὴν πιὸ δεξιὰ παράταξη τοῦ κόμματος τῶν φιλελευθέρων. Ὅπως ὅλοι οἱ αὐτοδημιούργητοι ἄνθρωποι δὲν καταλαβαίνουν γιατὶ καὶ οἱ ἄλλοι δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ἐπιτύχουν τόσο καλὰ ὅσο αὐτοὶ καὶ ἔχουν τὴν τάση νὰ σκέπτονται πὼς ἐκεῖνοι ποὺ ἀποτυγχάνουν εἶναι τεμπέληδες ἢ δὲν ἔχουν προβλεπτικότητα ἢ καὶ τὰ δυὸ μαζί. Εἶναι ἀτομιστὲς ἀποφασιστικοὶ καὶ ἀπόλυτοι.

* Ἐκεῖνοι ποὺ δὲν ἀκολουθοῦσαν τοὺς γενικοὺς τύπους τῆς Ἐκκλησίας.

Ἀρκετὰ ὅμως μίλησα γι' αὐτὸ τὸ τμῆμα τῆς μὴ-κονφορμιστικῆς Ἀγγλίας. Ἐκεῖνο ποὺ συνέβη μὲ τὸ ἄλλο μισὸ εἶναι μιὰ ἱστορία λιγότερο γνωστὴ μὰ ὥστόσο τὸ ἴδιο, ἂν ὄχι περισσότερο, ἐνδιαφέρουσα. Σ' αὐτὸ τὸ τμῆμα μαζεύεται τὸ προσωπικὸ τῶν συνδικάτων ποὺ ἄρχισαν νὰ ἀναπτύσσονται στὸ πρῶτο τέταρτο τοῦ περασμένου αἰώνα· οἱ ὀπαδοὶ καὶ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν τῶν συνδικάτων δὲν ἔπαψαν νὰ μεγαλώνουν ἀπὸ τότε.

Τὸ ἐργατικὸ Βρεταννικὸ κίνημα εἶναι ἡ πιὸ δημοκρατικὴ κίνηση τοῦ κόσμου καὶ ἡ δράση μέσα σὲ τόσες γενιὲς τῶν μελῶν τῶν συνδικάτων καὶ τῶν συνεταιρικῶν ὅπως καὶ ἡ θρησκευτικὴ δράση μέσα σὲ τόσες γενιὲς τῶν μὴ-κονφορμιστῶν ποὺ εἶχαν προηγηθῆ, ἔκαναν νὰ περάσει τὸ δημοκρατικὸ πνεῦμα μέσα στὸ αἷμα τῶν μελῶν τους. Ὁ μέσος ὑπάλληλος τῶν βρεταννικῶν συνδικάτων εἶναι ἱκανός, ἔξυπνος καὶ ἀξιοσέβαστος· εἶναι ἔμπορος, ἄνθρωπος φρόνιμος καὶ μὲ κοινὸ μυαλὸ ποὺ ἡ φρόνησή του, ἡ ὑπόληψη καὶ ὁ συντηρητισμός του, ἐρεθίζουν τοὺς σοσιαλιστὲς διανοούμενους· ὥστόσο εἶναι ἀκόμα ἕνας καλὸς ἀγωνιστὴς καὶ ἕνας ἄνθρωπος ποὺ δὲν πρέπει νὰ προσπαθήσει κανεὶς νὰ τὸν ξεγελάσει. Ὁ κ. Μπέβιν εἶναι ἕνα θαυμάσιο παράδειγμα ἀνθρώπου τοῦ τύπου αὐτοῦ.

Τὸ ἐργατικὸ κόμμα προῆλθε ἀπὸ μιὰ ἕνωση συνδικάτων καὶ σοσιαλιστικῶν συνδέσμων. Γιὰ νὰ εἶναι κανεὶς μέλος τοῦ σοσιαλιστικοῦ κόμματος ἔπρεπε νὰ ἀνήκει σὲ συνδικάτο ἢ νὰ μετέχει σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς σοσιαλιστικὲς ἑταιρίες ὅπως στὴ «Φαβιανὴ» στὸ ἀνεξάρτητο ἐργατικὸ κόμμα ἢ γιὰ ἕνα ὁρισμένο διάστημα στὴ σοσιαλιστικὴ δημοκρατικὴ ὁμοσπονδία. Τὰ τοπικὰ τμήματα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, μὲ τὴν ἐλεύθερη πιὰ ἐγγραφὴ τῶν ὀπαδῶν ἱδρύθηκαν πολὺ ἀργότερα. Ἐγὼ εἶμουν μέλος τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος ἐπειδὴ εἶχα προσχωρήσει στὴ Φαβιανὴ ἑταιρία πολλὰ χρόνια

πρὶν γραφτῶ σὲ ἕνα τοπικὸ τομέα τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος. Ἡ σημασία τῶν τοπικῶν τομέων αὐξήθηκε στὰ τελευταῖα χρόνια. Σήμερα ὑπάρχει μιὰ πραγματικὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν πολιτικὴ τῶν συνδικάτων καὶ τοῦ ἐργατικοῦ κόμματος, μ' ὅλο ποὺ αὐτὸ δὲν γινόταν ἄλλοτε. Ὡστόσο ἡ δύναμη τῶν συνδικάτων στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ κόμματος εἶναι πάντα πολὺ μεγάλη. Στὶς συγκεντρώσεις τοῦ κόμματος, εἶναι δύσκολο νὰ κερδίσει κανεὶς ἕνα ζήτημα ἐναντίον τοῦ ὄγκου τῶν ψήφων ποὺ διαθέτουν οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν συνδικάτων ποὺ εἶναι δυνατότεροι ἀριθμητικὰ καὶ δὲν ὑπάρχει καμιὰ πιθανότητα τὸ ἐργατικὸ κόμμα ν' ἀπαιτήσει ἢ νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ κάνει τὸ παραμικρό, ποὺ θὰ συναντοῦσε τὴν ἀποφασιστικὴ ἄρνηση τῶν συνδικάτων.

Οἱ τύποι τῶν θεωρητικῶν σοσιαλιστῶν ποὺ συναντᾶ κανεὶς στὴν Εὐρώπη πολλὲς φορὲς ἀναρωτιοῦνται ἂν ὁ σοσιαλισμὸς ἢ ὁ συνδικαλισμός, συμπίπτουν. Θὰ εἶταν ἀνόητο νὰ ὑποβάλει κανεὶς τὴν ἴδια ἐρώτηση γιὰ τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα, ἂν ὑπῆρχε βέβαια ἀπάντηση, θὰ ἔλεγε: «Ἂν δὲν συμπίπτουν, τόσο τὸ χειρότερο γιὰ τὸν σοσιαλισμό». Ἡ συνεταιρικὴ κίνηση ἔχει τὴν ἴδια σχέση μὲ τὸ ἐργατικὸ κόμμα. Εἶναι συνέταιρος ὄχι ὑπάλληλος.

Ὅλα αὐτὰ ποὺ εἶπα θὰ εἶταν ἀρκετὰ νὰ δείξουν πὼς τὸ ἐργατικὸ κόμμα δὲν εἶναι ὁλοκληρωτικὸ καὶ ὅτι οἱ βασικές του ἀρχὲς εἶναι ἀντίθετες μὲ τὸν ὁλοκληρωτισμό. Γιατί, ὅπως ἔδειξα πάρα πάνω, εἶναι πρῶτα συνδικαλιστικὸ καὶ συνεταιρικὸ κι' ὕστερα σοσιαλιστικό. Πραγματικὰ βρίσκεται στὴ θεμελιώδη καὶ πατροπαράδοτη γραμμὴ τοῦ ἀγγλικοῦ καὶ ἀμερικανικοῦ δημοκρατικοῦ πνεύματος, σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ πνεῦμα τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδιαίτερα τῆς Γαλλίας. Στὴ γαλλικὴ δημοκρατικὴ σκέψη ἡ δημοκρατία συνδιαζόταν μὲ μιὰ αὐταρχικὴ ἀντίληψη τῆς ἐθνικῆς κυριαρχίας. Ἐπίστευε σὲ μιὰ δυνατὴ καὶ συγκεντρωμένη κυβέρνηση, ἤθελε ὅμως ἡ κυβέρνηση νὰ ἀνήκει στοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ λαοῦ καὶ ὄχι σ' ἕνα κληρονομικὸ μονάρχη. Πολὺ λίγη σημασία ἔδινε στὰ ἰδιωτικὰ σωματεῖα. Ἡ ἀγγλικὴ καὶ ἡ ἀμερικανικὴ δημοκρατία—δηλαδὴ ἡ πουριτανικὴ—ἄρχισε ἀπὸ τὴ δημοκρατία τοῦ σωματείου ποὺ εἶχε αὐτοδιοίκηση. Ἐκεῖ, σκέφτηκε, μέσα στὸ μικρὸ ἰδιωτικὸ σωματεῖο βρίσκεται ἡ πραγματικὴ δημοκρατία. Τὸ Κράτος μὲ τὸν καταναγκαστικὸ μηχανισμό του, δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ εἶναι μιὰ μετριώτερη δημοκρατία. Ἀπ' αὐτὸ πηγάζουν οἱ σταθερὲς προσπάθειες ποὺ ἔκανε ὁ βρεταννικὸς σοσιαλισμὸς γιὰ ν' ἀποσπασθεῖ ἀπὸ τοὺς γιγαντιαίους συγκεντρωτικοὺς ὀργανισμοὺς ποὺ συνεπάγεται ἡ ἐθνικὴ ὀργάνωση.

Μ' αὐτὸ δὲν θέλω νὰ πῶ πὼς τὸ ἐργατικὸ κόμμα ἢ ἡ σημερινὴ ἐργατικὴ κυβέρνηση, δὲν πιστεύουν πὼς εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνει

ὡς ἕνα μεγάλο σημεῖο κρατικοποίηση καὶ κατὰ συνέπεια μεγάλη αὔξηση τῆς Κρατικῆς ἐξουσίας.

Ἔχουμε πολὺ ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ποὺ σκεπτόμαστε πὼς ὑπῆρχε ἕνας ἁπλὸς τύπος κρατικοποίησης ποὺ μποροῦσε νὰ ἐφαρμοσθεῖ γενικά, μὲ μιὰ μονοκοντυλιά, καὶ ποὺ χωρὶς αὐτὴν ὅλα θὰ πήγαιναν καλά. Ξέρουμε πὼς δὲν ὑπάρχει παρόμοια πανάκεια. Ἡ ἐργατικὴ κυβέρνηση κάνει πειράματα στὸ πεδίο τῆς ἐκμετάλλευσης τῶν διαφόρων δημοσίων ὑπηρεσιῶν. Τὰ ἀνθρακωρυχεῖα πρέπει νὰ ἔχουν ὀργάνωση ἑνὸς ὁρισμένου τύπου καὶ οἱ μεταφορὲς θὰ ἔχουν κι' αὐτὲς βεβαίως ἑνὸς ἄλλου τύπου ὀργάνωση.

Ὁ δικός μας τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι εἶναι Βρεταννικὸς καὶ ὄχι ὅπως τῶν λαῶν τῆς Εὐρώπης — συνεπῶς εἶναι ἐμπειρικὸς καὶ πειραματικός. Θὰ προχωροῦμε προσεχτικὰ βλέποντας πῶς πᾶνε τὰ πράγματα. Τὸ ἐργατικὸ κόμμα ἔχει τοὺς δογματιστές του· μὰ τὸ κόμμα στὸ σύνολό του δὲν εἶναι δογματικό. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς ἀσχολοῦνται νὰ βροῦν διάφορα μέσα γιὰ νὰ συγκρατήσουν τὴν δημοκρατία ζωντανὴ καὶ δραστήρια καὶ νὰ δώσουν στοὺς ἁπλοὺς πολίτες κάποια εὐθύνη στὴ διεύθυνση τῶν ὑποθέσεων τῆς κοινότητάς τους.

Πάνω ἀπ' ὅλα, ἐπειδὴ εἴμαστε ἕνα κόμμα δημοκρατικό, πιστεύουμε στὴν ἀνάγκη νὰ ἀποκτήσουμε τὴν ἑκούσια προσχώρηση τῶν ἄλλων. Προτιμοῦμε ἕνα σύστημα ποὺ τὸ κινοῦν οἱ ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν σ' αὐτὸ καὶ ποὺ θέλουν νὰ τὸ κάνουν νὰ ἐπιτύχει, παρὰ ἕνα σχέδιο ποὺ ἐπιβάλλεται μὲ τὴ βία. Τὸ ἐνθαρρυντικὸ στοιχεῖο ποὺ περιέχει ἡ σημερινὴ κατάσταση, εἶναι ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἀναγνωρίζουν πὼς ὁ τόπος ἐκδηλώθηκε εὐνοϊκὰ γιὰ ἕνα πλατὺ πείραμα κρατικοποίησης. Ἡ ἐπιτυχία αὐτοῦ τοῦ πειράματος ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοὺς ἐνδιαφερομένους.

Ἡ πραγματοποίηση τοῦ προγράμματος ποὺ ἐξετέθη στὴν ἀνακοίνωση τοῦ κ. Μόρρισον, βρίσκεται σήμερα σὲ πολὺ καλὸ δρόμο— ἀκόμα καὶ οἱ ἰδιοκτῆτες τῶν ἀνθρακωρυχείων ἔκαναν ἕνα μεγάλο βῆμα πρὸς τὴν σωστὴ διεύθυνση. Εἶναι φυσικὸ νὰ ὑπάρξουν καὶ ἀντιγνωμίες σὲ λεπτομερειακὰ ζητήματα, ὅπως καὶ ἀπαιτήσεις γιὰ μεγαλύτερες ὑποχωρήσεις καὶ ἀμοιβὲς κτλ. Ἐπίσης πρέπει νὰ περιμένουμε καὶ διαμαρτυρίες. Γιατὶ ἀκόμα δὲν ἔχουμε ἀπαλλαγῆ ἀπὸ τὶς στερήσεις τῆς πολεμικῆς περιόδου.

Ἡ παροχὴ τῶν τροφίμων μὲ δελτία εἶναι κάτι ποὺ ἐνοχλεῖ τὸν καθένα. Ἡ ζωή μας δὲν εἶναι εὐκολώτερη ἀπ' ὅ,τι εἶταν στὸν πόλεμο. Ἔχουμε κουραστῆ ἀπ' αὐτὴ τὴν πολύκαιρη ἔνταση καὶ ἀνυπομονοῦμε νὰ ξαναβροῦμε τὶς κανονικὲς εἰρηνικὲς συνθῆκες ζωῆς. Ἡ κρίση τῆς κατοικίας εἶναι ἀκόμα τρομακτική. Ὡστόσο μοῦ φαίνεται πὼς ὁ τόπος ἀντιμετωπίζει μ' ἕνα ἀξιοθαύμαστο τρόπο μιὰ πολὺ δύσκολη κατάσταση καὶ πιστεύω πὼς θὰ βγεῖ γρήγορα ἀπ' αὐτήν.

ΒΗΘΛΕΕΜ

Τῆς **CONSTANTIA RUMBOLD**

('Απὸ τὸ «The Spectator»)

Νωρὶς τὸ βράδυ ἀφήσαμε τὰ σκοτεινὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ πήραμε τὸ δρόμο κατὰ τὸ νοτιά, πρὸς τὴ Βηθλεέμ. Ὁ οὐρανὸς τῆς Ἀνατολῆς, φασμένος σὲ χρώματα πιὸ πλουσια ἀπὸ τὸν οὐρανὸ τῆς Δύσης, εἶταν σπαρμένος ἀστέρια. Οἱ λόφοι τῆς Ἰουδαίας, πληγωμένοι ἀπὸ τὸν ἥλιο, εἶταν τώρα τυλιγμένοι στὸ σκοτάδι. Οἱ σκοτεινὲς γραμμές τους μόλις ποὺ ξεχωρίζανε καθὼς ἔμεναν πίσω ἀνατολικά, σὰν φαντάσματα, πρὸς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰορδάνη. Στὸ βάθος ἁπλωνόταν ἡ ἐρημιὰ τῆς Νεκρῆς Θάλασσας μὲ τὰ φανταστικὰ κάστρα καὶ τοὺς παράξενους πύργους της ποὺ ξεπρόβαλλαν μέσα ἀπὸ τοὺς σωροὺς τὸ ἁλάτι· δὲν τοὺς εἶχε σκαλίσει ἀνθρώπινο χέρι· τοὺς εἶχαν σχηματίσει παλιά, παμπάλαια νερά. Δυτικὰ φαίνονταν τὰ βουνὰ ποὺ κυμάτιζαν καὶ βυθίζονταν πέρα στὴν κοιλάδα καὶ στὴ θάλασσα. Μπροστά μας ἕνα ἀστέρι φωτεινὸ καὶ μεγάλο, σὰ μετεωρίτης, κρεμόταν χαμηλὰ στὸν οὐρανὸ πάνω ἀπὸ τή Βηθλεέμ.

Εἶταν παραμονὴ Χριστουγέννων καὶ πολὺς κόσμος ἐκείνη τὴ νύχτα ἀκολουθοῦσε τὸ δρόμο κατὰ τὸ νοτιά. Τὸ πλῆθος ὅλο καὶ μεγάλωνε ὅσο πλησιάζαμε στὸ μικρὸ χωριὸ μὲ τὰ χοντροκομμένα καὶ χαμηλὰ σπίτια του, σφηνωμένα στὶς πλαγιές τοῦ λόφου. Ἡ Βηθλεὲμ εἶταν ζωντανὴ ὅπως καμμιὰ ἄλλη νύχτα τοῦ χρόνου, καὶ ἡ μικρὴ πλατεία, ἔξω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία τῆς Γέννησης, εἶταν γεμάτη ἄντρες καὶ γυναῖκες ἀπὸ κάθε τόπο.

Ἡ παλιὰ θολωτὴ εἴσοδος τῆς Βασιλικῆς, ἔχει ἐδῶ καὶ πολλὰ χρόνια, χτιστῆ μὲ τοῦβλα γιὰ νὰ μὴν μπαίνουν οἱ καμῆλες καὶ τὰ γαϊδούρια, καὶ δὲν ὑπάρχει σήμερα παρὰ μόνο ἕνα μικρὸ ἄνοιγμα, ἀπ' ὅπου μόλις καὶ περνοῦν συρτὰ οἱ πιστοὶ γιὰ νὰ μποῦν στὴ ἐκκλησία. Μέσα οἱ βιαστικοὶ χείμαρροι χωρίζονταν. Οἱ μισοὶ πήγαιναν δεξιὰ σὲ μιὰ ἀνοιχτὴ αὐλὴ ὅπου κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα ψέλνονταν ἀγγλικὰ Χριστουγεννιάτικα τραγούδια· οἱ ἄλλοι πήγαιναν ἀριστερὰ καὶ ἔβγαιναν στὸν περίβολο τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ποὺ ἔλαμπε μὲ χίλια καντήλια καὶ ἄστραφτε χαρωπὰ μέσα στὸ χρυσάφι καὶ τὸ ἀσήμι.

Στὴ μέση βρίσκεται ἡ Ἑλληνικὴ

Βασιλικὴ ἡσυχη καὶ σκοτεινὴ καὶ ἄδεια· οἱ ὀρθόδοξοι γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννά τους μιὰ-δυὸ βδομάδες ὕστερα. Τέσσερεις σειρὲς κιτρινωποὶ μαρμάρινοι κίονες λάμπουν γυαλιστεροὶ μέσα στὸ κεχριμπαρένιο φῶς λίγων κεριῶν. Τὰ Βυζαντινὰ μωσαϊκὰ τῶν τοίχων εἶταν βουτηγμένα στὸ σκοτάδι· μιὰ ἀδυνατισμένη λάμψη ἐρχόταν ὅμως ἀπὸ τὶς χρυσὲς καὶ ἀσημένιες ἁλυσίδες ποὺ κρέμονταν ἀπὸ τὸ ταβάνι καὶ αἰωρούνταν σὰ γιρλάντες ἀνάμεσα στὰ σβυστὰ φῶτα. Φιλντισένια αὐγὰ δεμένα στὶς ἁλυσίδες σὰν πετράδια πάνω σὲ περιδέραιο, ἔλαμπαν κι' αὐτὰ μὲ μιὰ μυστικὴ λευκότητα, σύμβολα τῆς Ζωῆς· καὶ μικρὰ ἀναμμένα φυτίλια ἀντιφεγγίζονταν στὶς χρωματιστὲς κρυστάλλινες σφαῖρες, κόκκινες, μπλέ, πράσινες καὶ χρυσαφιές, ποὺ κρέμονταν κάτω ἀπὸ κάθε καντήλι. Ἕνα μοναχικὸ καντήλι μὲ μιὰ ἤρεμη, μικρὴ φλόγα ἔκαιγε στὴν εἴσοδο τοῦ Ἱεροῦ Σπηλαίου.

Σκοτεινὲς μορφὲς ἀνέβαιναν· σκοτεινὲς μορφὲς κατέβαιναν ἀτέλειωτα στὸ Σπήλαιο. Κοιτάζοντας κάτω ἀπὸ ψηλά, καταλάβαινες πόσο γεμάτος εἶταν ὁ τόπος. Τρεῖς καλόγρηες μὲ μακρυὰ πέπλα εἶταν γονατισμένες μαζί. Δυὸ ἄραβες μὲ ἀδύνατα γενάτα πρόσωπα καὶ ἄσπρα σαρίκια στέκονταν καὶ κοιτοῦσαν σιωπηλοί· καὶ μιὰ γυναίκα τῆς Βηθλεέμ, μὲ τὸ ψηλό της κάλυμμα καὶ τὸ ἀνεμιστὸ πέπλο, εἶταν γονατισμένη πάνω σ' ἕνα σκαλοπάτι καὶ προσευχόταν. Παπάδες καὶ ἱεραπόστολοι, καλόγρηες καὶ νοσοκόμες, στρατιῶτες καὶ χωρικοί, ἄντρες, γέροι καὶ νέοι, προσκυνητὲς ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο, ἀνεβοκατέβαιναν ἐκεῖνα τὰ σκαλοπάτια τοῦ Σπηλαίου καὶ γονάτιζαν γιὰ λίγο μέσα στὴ σπηλιά, μπροστὰ σὲ μιὰ πλάκα ἐντειχισμένη στὸ βράχο ποὺ εἶχε πάνω της ἕνα μεγάλο χρυσὸ ἀστέρι καὶ μπρὸς στὴν ἀπέριττη Φάτνη. Ἡ ζέστη μέσα στὸ Σπήλαιο εἶταν ἀποπνιχτική. Ὁ ἀέρας εἶταν γεμάτος λιβάνι. Κάπου ἑκατὸ ἀναμμένα κεριὰ στάζανε. Τὰ ἀσημένια καντήλια εἶταν ὅλα ἀναμμένα καὶ τὰ φυτίλια τους τρεμόσβυναν μουσκεμμένα στὸ λάδι. Οὔτε βελόνα δὲν χωροῦσε ἀνάμεσα στοὺς σιωπηλοὺς προσευχητές.

Εἶταν μεγάλη ἡ ἀντίθεση ὅταν ἔβγαινες μέσα ἀπὸ τὴ ζεστή, ὅλο σκιές, φωτισμένη ἀπ' τὰ κεριὰ Βασιλική, ἔξω στὴν κρύα ἀστροφώτιστη νύχτα ὅπου στὴ μικρὴ αὐλὴ ὁ ἀγγλικὸς παιδικὸς χορὸς ἔψαλλε «.. Ἀγγελοι μετὰ ποιμένων...»· τὶς λεπτὲς φωνές τους δυνάμωναν οἱ φωνὲς μιᾶς ὁμάδας Βρεταννῶν στρατιωτῶν. Κάπου ἐκεῖ κοντὰ ὑπῆρχε ἕνα μικρόφωνο ποὺ ἔστελνε αὐτὲς τὶς φωνὲς σὲ ὅλη τὴν αὐτοκρατορία. Ἐκεῖνο τὸ βράδυ στὴ Βηθλεὲμ ζοῦσες μιὰ γωνιὰ τῆς Ἀγγλίας. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ ὕπατος Ἀρμοστής καὶ τὰ μέλη τῆς Κυβέρνησης εἶταν ἐκεῖ, τυλιγμένοι σὲ χοντρὰ πανωφόρια καὶ φάλλανε· οἱ φωνές τους ἀντηχοῦσαν στοὺς ψηλοὺς τοίχους, ἀνέβαιναν πρὸς τὸν οὐρανὸ καὶ χάνονταν στὸν ἀέρα ποὺ κατέβαινε ἀπὸ τοὺς λόφους.

Ἀκόμα μεγαλύτερη ἀντίθεση ἔνοιωθες ὅταν ξεγλυστροῦσες ἀπὸ τὸν πίσω δρόμο καὶ πήγαινες ὡς τὴν ἄκρη τῆς πόλης· ἀπὸ κεῖ ἔβλεπες τὸ ἀπέραντο τοπεῖο νὰ ξετυλίγεται μέσα στὴ σκοτεινιὰ τῆς νύχτας. Μακρυὰ κάτω, σ' ἕνα ἄγονο χωράφι, ἔλαμπε μιὰ φωτιά, καὶ ὁ νυχτερινὸς ἀέρας ἔφερνε τὶς σπίθες τῆς θρακιᾶς της καὶ φώτιζε τὶς ἄσπρες γκελεμπίες τῶν γονατισμένων ἀράβων. Εἶταν «ὁ ἀγρὸς τῶν καλῶν Ποιμένων». Ἄλλοι βοσκοί, ἀπόγονοι ἐκείνων τῶν παλιῶν, φύλαγαν τὰ πρόβατά τους κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῆς Ἀφροδίτης, ποὺ κρεμόταν ἐκείνη τὴ νύχτα πάνω ἀπὸ τὴν ἄγρυπνη πολιτεία.

Γυρίσαμε, ἀφήσαμε πίσω μας τὸν ἀέρα καὶ τὶς καμπάνες καὶ τὸ σκοτάδι, γιὰ νὰ παρακολουθήσουμε τὴ λειτουργία στὴν Καθολικὴ Ἐκκλησία.

Εἶταν σὰν νὰ μπαίναμε σὲ μιὰ χώρα τῶν παραμυθιῶν. Ἡ ἐκκλησία εἶταν ὁμορφη καὶ χαρούμενη. Παπάδες μὲ ἀνοιχτόχρωμα μεταξωτὰ ἄμφια πηγαινοέρχονταν ἐμπρὸς σ' ἕνα ἄσπρο σὰν τὸ χιόνι βωμό. Ἀσημένια ἀστέρια κρέμονταν στὸ ἱερὸ καὶ τὸ διάχυτο φῶς τῶν καντηλιῶν ἔδινε σὲ ὅλα μιὰ λάμψη.

Ἔπαιζε μουσική: χαρούμενη, δμορφη μουσική καὶ ὁ καθολικὸς ἀραβικὸς χορὸς ἔψαλλε μὲ διαπεραστικὴ φωνὴ ἁπλά, μὲ τὸν παλιὸ τρόπο. Πάνω στὸ βωμὸ βρισκόταν ἕνα ρόδινο δμοίωμα τοῦ Θείου Βρέφους. Σὲ λίγο θὰ τὸ παίρνανε μὲ πομπὴ γιὰ νὰ τὸ ἀποθέσουν στὴ Φάτνη.

Ἡ ἐκκλησία εἶταν γεμάτη. Οἱ πρόξενοι ὅλων τῶν Καθολικῶν χωρῶν βρίσκονταν ἐκεῖ μὲ τὶς ἐπίσημες στολές καὶ τὰ παράσημά τους· καθένας συνοδευόταν ἀπὸ τὸν «καβάση» του ποὺ στεκόταν ἀκίνητος μὲ τὰ μαχαίρια του, στὸ ἀριστερό τους πλευρό. Αὐτοὶ στέκονταν μπροστά. Πίσω ἀπ' αὐτοὺς στριμωγμένοι χριστιανοὶ Ἄραβες καὶ Εὐρωπαῖοι μαζί, γονατιστοὶ πλάϊ-πλάϊ ἢ ὄρθιοι στὰ κλίτη, ἀνάμεσα στὰ τόξα καὶ τοὺς κίονες. Οἱ μεσαιωνικὲς μορφὲς τῶν γυναικῶν τῆς Βηθλεέμ, μὲ τὰ ψηλὰ μυτερὰ καλύμματα τῆς κεφαλῆς τους, τὰ ἀνεμιστὰ πέπλα, εἶταν μεγάλη ἀντίθεση μὲ τὶς στολὲς τῶν ξένων, φορτωμένες χρυσὰ καὶ παράσημα.

Κατὰ τὶς τρεῖς τὸ πρωΐ ὅταν τὰ σύννεφα τοῦ λιβανιοῦ εἶχαν γεμίσει τὴν ἀτμόσφαιρα μὲ μιὰ πυκνὴ δμίχλη, ἀκούστηκαν σὰν σὲ ὄνειρο οἱ καμπάνες καὶ μιὰ ἁρμονικὴ ψαλμωδία τῶν ἱερέων μπροστὰ στὸ βωμό. Ἡ ἀτμόσφαιρα εἶταν ἠλεκτρισμένη. Κάτι ἐπρόκειτο νὰ γίνει. Ἡ μεγάλη στιγμὴ εἶχε φτάσει. Πῆραν ἀπὸ τὸ βωμὸ τὸ Θεῖο Βρέφος τὸ κράτησαν ψηλὰ καὶ προχώρησαν πρὸς τὸ κλίτος· ἀκολουθοῦσαν οἱ παπάδες, ὁ χορὸς καὶ τὸ ἐκκλησίασμα, κρατώντας ἀναμμένα κεράκια. Ἡ λιτανεία πέρασε τὴν ἐκκλησία, κάτω ἀπὸ τὰ τόξα ἑνὸς μεγάλου πέτρινου διαδρόμου καὶ μπῆκε στὴ σκοτεινὴ Βασιλική. Ἡ πρωτοπορεία κατέβηκε στὸ Σπήλαιο, οἱ ἄλλοι ἔμειναν ἀπάνω. Ὅπως στεκόμασταν μέσα στὸ λίγο φῶς ποὺ ἔβγαιναν τὰ κεριά, ἀκούσαμε ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ Σπηλαίου σιγανὲς ψαλμωδίες καὶ προσευχές. Ὕστερα ξαναείδαμε τοὺς ἐπισκόπους, τοὺς παππάδες καὶ τὴν ἀκολουθία τους νὰ βγαίνουν· τότε κατεβήκαμε καὶ μεῖς γιὰ λίγο καὶ ἀνεβήκαμε πάλι γρήγορα.

Φύγαμε καὶ πήραμε τὸ δρόμο τοῦ γυρισμοῦ γιὰ τὴν Ἱερουσαλήμ. Στὸν οὐρανὸ ἄρχισε νὰ λάμπει ἡ αὐγή. Τ' ἀστέρια εἶχαν χλωμιάνει καὶ τὰ μακρυνὰ βουνὰ τοῦ Μοὰμπ φαίνονταν σὰ μιὰ κόκκινη γραμμὴ στὸν δρίζοντα. Ἡ ἄγρια κοκκινωπὴ χώρα εἶταν ἀκόμη βουτηγμένη στὸν γκρίζο της ὕπνο· μὰ τὸ μικρὸ χωριὸ ποὺ ἀφήναμε πίσω μας, πάνω στὸ κούφωμα τοῦ βράχου, εἶχε ξαγρυπνίσει ἐκείνη τὴ νύχτα. Κάτω χαμηλὰ στὸν «ἀγρὸ τῶν καλῶν ποιμένων» ἔσβηναν καὶ οἱ τελευταῖες θρακιές.

Εἶταν Χριστούγεννα· καθὼς μπαίναμε στὴν Ἱερουσαλήμ, χτυποῦσαν οἱ πρῶτες καμπάνες τοῦ μοναστηριοῦ κι' ἕνα καραβάνι μὲ καμῆλες ἀνηφόριζε κατὰ τὸ λόφο.

Σύμφωνα μὲ ὅ,τι λέει ὁ Γκαῖτε, ὑπάρχουν τριῶν εἰδῶν ἀναγνῶστες: ἐκεῖνοι ποὺ χαίρονται χωρὶς νὰ κρίνουν· ἐκεῖνοι ποὺ κρίνουν χωρὶς νὰ χαίρονται κι' ἐκεῖνοι ποὺ κρίνοντας χαίρονται καὶ χαίροντας κρίνουνε.

DANIEL GEORGE

Ἡ ζωὴ στὸ Λονδίνο

Τοῦ JEAN ALLARY

('Απὸ τὸ «Revue de Paris»)

Ἡ μαύρη ἐπίσημη γραβάτα ξανάκανε τὴν ἐμφάνισή της.

Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἕνα χελιδόνι δὲν φέρνει τὴν ἄνοιξη, ὡστόσο ἀναγγέλλει τὸν ἐρχομό της. Καὶ ἂν στὴν βιτρίνα τῶν μεγάλων καταστημάτων Σέλφρητζ, ὅπου χθὲς ἀκόμα βρίσκονταν ἐκτεθειμένες γκριζογάλαζες ἀεροπορικὲς στολὲς καὶ παπούτσια γιὰ ἀξιωματικούς, ὁ διαβάτης βλέπει κολλαρισμένα πουκάμισα καὶ σμόκινγκ, αὐτὸ δείχνει πὼς ὁ Ἄγγλος, ὅποιος κι' ἂν εἶναι, ἐπιθυμεῖ νὰ ξαναβρεῖ τὶς προπολεμικές του συνήθειες.

Κι' ὅμως ὁ πόλεμος μόλις τελείωσε (πολλοὶ μάλιστα ἀμφιβάλλουν ἀκόμα ἂν τέλειωσε). Ἑκατοντάδες χιλιάδες σπίτια βομβαρδίστηκαν, οἱ περιου-

σίες πάθανε μεγάλες καταστροφὲς καὶ πολλὲς φορὲς ἐξανεμίστηκαν, ἡ στρατιωτικὴ πειθαρχία ποὺ ἐπιβλήθηκε σ' ὅλο τὸ ἔθνος ἄλλαξε τὴ νοοτροπία τῶν ἀνθρώπων καὶ οἱ ὑλικές, οἰκονομικὲς καὶ ἠθικὲς συνθῆκες εἶναι πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ ἄλλοτε. Ἐκεῖνος ποὺ ἀποστρατεύεται καὶ ξαναφοράει τὰ πολιτικά του, ὁ Λονδρέζος ποὺ ἀπὸ ἑπτὰ χρόνια τρώει μὲ τὸ ἁπλὸ καθημερινό του σακκάκι καὶ ἔμαθε νὰ στρίβει τὰ τσιγάρα του, θὰ μπορέσει ἄραγε νὰ σβύσει αὐτὰ τὰ παράξενα χρόνια ποὺ πέρασε καὶ νὰ ξαναπάρει τὶς ἀγαπημένες του παλιὲς μανίες ποὺ τοῦ ἔδιναν τὸ συναίσθημα τῆς ἀσφάλειας καὶ τῆς εὐτυχίας;

Ἂς δοῦμε πρῶτα, πόσος εἶταν ὁ μισθός του, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1946, καὶ ποιὰ τὰ εἰσοδήματά του. Θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι κανεὶς ἐφοριακὸς ὑπάλληλος γιὰ νὰ τὸ ξέρει. Καὶ οἱ στατιστικὲς σ' αὐτὰ τὰ ζητήματα πέφτουν πάντα ἔξω. Ὡστόσο μερικὰ παραδείγματα θὰ μᾶς φωτίσουν.

Ἂν πάρουμε τὸν κυριώτερο ἀνειδίκευτο ἐργάτη στὴν Ἀγγλία: τὸ βοσκό, θὰ βροῦμε πὼς τὸ ἑβδομαδιάτικό του εἶναι 66 σελλίνια· ἂν ἐξετάσουμε τί πληρώνονται οἱ ἁπλοὶ χτίστες θὰ δοῦμε πὼς ἡ ἀμοιβή τους φτάνει τὶς 3 λίρες καὶ 10 σελλίνια. Ἡ ἀμοιβὴ αὐτή, ὅπως συμφωνοῦν ὅλοι, εἶναι ἀνεπαρκὴς καὶ οἱ ἄπεργοὶ τὸ ἐπιβεβαίωσαν μὲ πολὺ θεαματικὸ τρόπο: περιφέρανε μέσα στοὺς δρόμους τοῦ Λονδίνου ἕνα φέρετρο ποὺ πάνω του εἶχανε γράψει: «Πέθανε προσπαθώντας νὰ ζήσει μὲ τὸ μισθό του».

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ μισθοὶ τῶν ἐργατῶν εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ ἔχουν αὐξηθῆ περισσότερο ἀπὸ ὅλα τ' ἄλλα εἰσοδήματα. Οἱ ἐργάτες μεταλλουργίας παίρνουν ἀπὸ 4 - 6 λίρες τὴ βδο-

ΣΗΜ. 1 λίρα = 20.000 δρχ., 1 σελλίνι = 1000 δρχ., 1 πέννα = 90 δρχ., 1 γκινέα = 21.000 δρχ.

μάδα· αὐτὸς ὁ τελευταῖος μισθὸς εἶναι πολὺ συνειθισμένος.

Ἂν ἐξετάσουμε τὸν κόσμο τῶν γραφείων, διαπιστώνουμε πὼς στὶς κατώτερες βαθμίδες οἱ μισθοὶ εἶναι ἀνάλογοι μὲ κείνους ποὺ ἀνέφερα πάρα πάνω. Μπορεῖ κανεὶς νὰ προσλάβει μιὰ δακτυλογράφο μὲ 24 λίρες τὸ μήνα καὶ ἕναν κατώτερο ὑπάλληλο μὲ 40. Ὁ τραπεζιτικὸς ὑπάλληλος ποὺ κάθεται πίσω ἀπὸ τὴ θυρίδα του κερ-

δίζει 500 λίρες τὸ χρόνο καὶ τὸ ἐπάγγελμά του ἔχει τὴ φήμη πὼς δὲν εἶναι καθόλου ἐπικερδές. Ὁ ἀρχιταμίας ἔχει μισθὸ καθορισμένο: 600 λίρ. Ὅταν φτάσει στὴν ἡλικία ποὺ πρέπει ν' ἀποχωρήσει ἀπὸ τὴν ὑπηρεσία δικαιοῦται νὰ πάρει περισσότερα ἀπὸ τὰ 75 % τοῦ μισθοῦ του. Ὁ διευθυντὴς τοῦ ὑποκαταστήματος μιᾶς μεγάλης Τράπεζας, ὅταν βρίσκεται σὲ μιὰ ἀριστοκρατικὴ συνοικία παίρνει 1000 - 1200 λίρες τὸ χρόνο. Ὅταν ὅμως ὑπηρετεῖ μέσα στὸ Σίτυ, στὸ κέντρο τοῦ Λονδίνου, παίρνει 2.000.

Ἕνας κοινὸς μηχανικὸς εἶναι πιθανότατο νὰ κερδίσει 1000 λίρ. τὸ χρόνο. Καὶ θἄναι μάλιστα πολὺ εὐχαριστημένος. Ὁ γιατρὸς τῆς συνοικίας παίρνει 1 λίρ. καὶ 1 σελ. τὴν ἐπίσκεψη. Πολλοὶ μάλιστα ποὺ ἔχουν μεγάλη πελατεία παραδέχονται πὼς τὸ ἐτήσιό τους εἰσόδημα φτάνει τὶς 5000 λίρ. Ὅσο γιὰ τοὺς φημισμένους γιατροὺς αὐτοὶ δὲν μπαίνουν στὸ λογαριασμό, ὅπως ἐπίσης καὶ οἱ διευθυντὲς τῶν μεγάλων ἐπιχειρήσεων, π. χ. τῶν Ἀτμοπλοϊκῶν Ἑταιριῶν, ποὺ τὰ ἐτήσια εἰσοδήματά τους φτάνουν τὶς 6.000 - 10.000 λίρες.

Οἱ στατιστικὲς—ποὺ ὅσο κι' ἂν τὶς κατηγορήσουμε θὰ ἔχουμε δίκιο—ἔχουν καὶ τὰ πλεονεκτήματά τους. Φανερώνουν πὼς τὸ 1942, μέσα σὲ 15 ἑκατ. Ἐγγλέζους ποὺ εἶταν ὑποταγμένοι στὸ φόρο εἰσοδήματος τὰ 8 ἑκατ. κέρδιζαν λιγώτερο ἀπὸ 250 λίρες, 5.500.000 κάπου 250 - 500 λίρες, καὶ 1.515.000 περισσότερο ἀπὸ 500. Ἀπὸ τότε βέβαια οἱ μισθοὶ ἔχουν αὐξηθῆ.[1]

Κατὰ προσέγγιση θὰ λέγαμε πὼς ὁ ἐργάτης κερδίζει 20 ὡς 25 λίρες τὸ μήνα, ὁ μέσος ὑπάλληλος ἀπὸ 80-150. Βέβαια αὐτὸς ὁ ὑπολογισμὸς τῶν λιρῶν σὲ δραχμὲς δὲν εἶναι ἀπόλυτος καὶ πρέπει νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψη ἡ σχέση ποὺ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς ἀποδοχὲς καὶ στὸ κόστος τῆς ζωῆς.

Ὅλες αὐτὲς οἱ ἀποδοχὲς ἀπὸ τὶς μικρότερες ὡς τὶς μεγαλύτερες ἐπιβαρύνονται σύμφωνα μὲ τὸν περίφημο «φόρο εἰσοδήματος» ποὺ τὸ συντριπτικό του βάρος τὸ δέχτηκαν οἱ Ἐγγλέζοι χωρὶς δυσαρέσκεια γιατὶ ἐπρόκειτο νὰ τοὺς ἐξασφαλίσει τὴ νίκη. Ἀνάμεσα στοὺς προπολεμικοὺς καὶ στοὺς σημερινοὺς μισθοὺς (ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς μισθοὺς τῶν ἐργατῶν) ἡ διαφορὰ εἶναι ἐλάχιστη, ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος ἔχει φτάσει σὲ ὕψη «ἀστρονομικά». Ὁ φόρος αὐτὸς κρατιέται τὴν ἡμέρα τῆς πληρωμῆς, κι' ἔτσι ὁ χτίστης, ὁ λογιστὴς ἢ ὁ προϊστάμενος, στὸ τέλος τῆς ἑβδομάδας παίρνει αὐτὸ ποὺ ἔχει κερδίσει μεῖον τὸ φόρο ποὺ πάει στὸ Κράτος. Ὁ γιατρὸς ποὺ πληρώνεται μὲ ἐπιταγὲς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κρατᾶ λογιστικὰ βιβλία μὲ ὅλες τὶς λεπτομέρειες. Τὰ βιβλία αὐτὰ ὕστερα ἐλέγχονται. Ἀπάτη δὲν ὑπάρχει, γιατὶ θεωρεῖται ἀτιμωτικὴ ὅπως καὶ ἡ μαύρη ἀγορά.

Ἴσως χρειάζεται νὰ δοῦμε πῶς ὑπολογίζεται αὐτὸς ὁ φόρος εἰσοδήματος, μ' ὅλο ποὺ τὸ σύστημα εἶναι πολὺ δύσκολο. Ἂς πάρουμε ἕνα παράδειγμα. Ἕνας ἐργένης κερδίζει 40 λίρες τὸ μήνα, δηλ. 480 λίρες τὸ χρόνο. Πλη-

1. Ἡ αὔξηση αὐτὴ ἀναλογεῖ μὲ 23 % γιὰ τοὺς ὑπαλλήλους καὶ 101 % γιὰ τοὺς ἐργάτες τῆς γεωργίας.

ρώνοντας τὸ φόρο δὲν τοῦ μένουν παρὰ 376 λίρ. καὶ 15 σελ. Ὁ φόρος εἰσοδήματος φτάνει τὶς 121 λίρ. καὶ 2 1/2 σελ. ὅταν ὁ μισθὸς εἶναι 500 λίρ., 318 λίρες γιὰ ἕνα εἰσόδημα ποὺ φτάνει τὶς 1000 λίρες καὶ 756 καὶ 15 σελ., ὅταν τὸ εἰσόδημα φτάνει τὶς 2000 λίρες.

Τὸ ἀνώτερο εἰσόδημα φτάνει τὶς 2500 λίρ. Πάνω ἀπ' αὐτὸ κάθε πρόσοδος ἐπιβαρύνεται μὲ πρόσθετη φορολογία ποὺ αὐξάνεται προοδευτικά. Δὲν θὰ εἶταν εὐχάριστο νὰ μπῶ σὲ λεπτομέρειες, ὡστόσο πρέπει νὰ πῶ πὼς ὅταν ἡ πρόσοδος εἶναι 10.000, τὸ θησαυροφυλάκιο κρατᾶ 6.544 καὶ 5 σελ.

Θὰ ρωτήσετε ὅμως, τί γίνεται μὲ τὶς μεγάλες περιουσίες; Ἕνας μόνο ἀριθμὸς φτάνει γιὰ νὰ δώσει τὴν ἀπάντηση. Ὅταν τὸ εἰσόδημα φτάνει τὶς 50.000 λίρες, τὸ κράτος εἰσπράττει ὡς φόρο εἰσοδήματος 45.425 λίρ. δηλ. ἐκεῖνος ποὺ ἄλλοτε εἶχε 50.000 λίρες εἰσόδημα, τώρα δὲν ἔχει ποτὲ περισσότερες ἀπὸ 4575. Μόνο ἐκεῖνος ποὺ τὸ καθαρό του εἰσόδημα φτάνει τὶς 2000 λίρες εἶναι πλούσιος.

Ὡστόσο ἂν ὁ φόρος τοῦ εἰσοδήματος εἶναι ἡ πρώτη ἀπὸ τὶς μεγάλες δαπάνες, ἡ δεύτερη εἶναι δίχως ἄλλο τὸ νοίκι· στὴν Ἀγγλία εἶναι ἀλήθεια πὼς τὰ νοίκια εἶταν πάντα σχετικὰ μεγάλα. Αὐτὸ συμβαίνει κυρίως γιὰ δύο λόγους: 1) γιατὶ ὁ Ἐγγλέζος ἀπὸ παράδοση δίνει περισσότερη σημασία στὸ σπίτι ποὺ κάθεται παρὰ στὸ φαΐ καὶ εἶναι ἕτοιμος νὰ ὑποστεῖ κάθε θυσία γι' αὐτό, 2) ὁ ἐθνικός του ἀτομισμὸς τὸν κάνει νὰ προτιμᾶ νὰ ζεῖ μόνος του σ' ἕνα μικρὸ σπίτι παρὰ νὰ κάθεται σὲ πολυκατοικίες ὅπου διάφοροι ἔνοικοι ζοῦνε στὸ ἴδιο κτίριο. Γι' αὐτὸ καὶ τὸ νοίκι ποὺ πληρώνει εἶναι μεγάλο.

Ὁ πόλεμος δὲν ἔκανε τίποτε ἄλλο παρὰ νὰ μεγαλώσει μιὰ δυσκολία ποὺ ὑπῆρχε καὶ ἀπὸ πρώτα. Τὸν καιρὸ τῶν ἀεροπορικῶν ἐπιδρομῶν, ὅταν καίγονταν ὁλόκληρες συνοικίες, οἱ γυναῖκες, τὰ παιδιὰ καὶ ὅσοι ἄλλοι μποροῦσαν ἔφευγαν ἀπὸ τὴν πρωτεύουσα. Τὰ νοίκια τότε ἐλαττώθηκαν· Ὅταν ὅμως ἔγινε σχετικὴ ἡρεμία καὶ ἦρθε ξανὰ ἡ ἡσυχία καὶ γύρισαν, πολλὰ σπίτια εἶταν ἀκατοίκητα ἢ ἐντελῶς καταστραμμένα καὶ κανένα καινούριο δὲν εἶχε χτιστῆ. Τότε ἐγκαταστάθηκαν στὰ καταφύγια. Οἱ παλιοὶ ἐνοι-

κιαστές, προστατευόμενοι ἀπὸ τὸ νόμο, ἔβλεπαν τὰ νοίκια τους νὰ κρατιοῦνται περίπου στὸ προπολεμικὸ ἐπίπεδο. Οἱ ἄλλοι ὅμως; Οἱ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ ἱκανοποιηθοῦν μὲ ἐπιπλωμένα σπίτια καὶ μὲ τὰ διαμερίσματα ἐκείνων ποὺ εἶχαν καταφύγει στὶς ἐξοχὲς καὶ δὲν εἶχαν ἀκόμα γυρίσει.

Ὁ κόσμος στριμώγνεται. Οἱ νιόπαντροι μένουν μὲ τοὺς γονεῖς τους. Οἱ φίλοι μοιράζονται τὰ διαμερίσματά τους καὶ τὰ τελευταῖα βικτωριανὰ

σπίτια τῆς συνοικίας τοῦ Κένσιγκτον ποὺ ἀκόμα δὲν ἔχουν μετασχηματιστῆ σὲ πανσιόν, μετατρέπονται ὁλόενα καὶ πιὸ γρήγορα.

Οἱ μεγάλες ἐξοχικὲς ἰδιοκτησίες ἔχουν ἀπὸ πολυ καιρὸ πουληθῆ. Πολλὲς φορὲς τὶς ξαναγοράζει τὸ Κράτος καὶ οἱ δημοτικὲς ἀρχές. Οἱ ἀγοραπωλησίες σπιτιῶν ποὺ εἶταν τόσο ταχτι-

κὲς ἄλλοτε (γιατὶ στὸν Ἐγγλέζο ἀρέσει πολὺ ν' ἀλλάζει κατοικία, νὰ πουλάει καὶ νὰ ξαναπουλάει τὸ σπίτι του) ἔχουν ἐλλατωθῆ σημαντικά. Θὰ ξαναρχίσουν ὅμως τώρα γιατὶ οἱ τιμὲς ἔχουν ὑψωθῆ καταπληχτικά. Ἡ αὔξηση τὸ 1939 εἶταν κάπου 90%.

Ἀλλὰ ἡ προσπάθεια μ' ὅλο ποὺ εἶναι περιορισμένη φτάνει πολλὲς φορὲς στὸ ἀπροχώρητο. Ἐδῶ ἔρχεται καὶ τὸ ζήτημα τῆς ὑπηρεσίας. Ὑπηρέτες ὅπως καὶ διαμερίσματα, σχεδὸν δὲν βρίσκονται. Ὁ μισθὸς τῆς ὑπηρέτριας καὶ τῆς καμαριέρας παίζουν ἀπὸ 2 λίρες καὶ 10 σελ. τὴν ἑβδομάδα, ὡς 3 λίρες. Ἡ παραδουλεύτρα ζητάει τουλάχιστο 2 σελ. τὴν ὥρα. Ἐπειδὴ ὅμως ὅλες οἱ γυναῖκες ἀπὸ τὰ 18 τους χρόνια καὶ πάνω ἐπιστρατεύτηκαν, οἱ ὑπηρέτριες τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου εἶχαν ἐξαφανιστῆ. Φοροῦσαν μιὰ στολὴ ποὺ τοὺς πήγαινε καὶ ἐπειδὴ μέσα στὰ ἐργοστάσια ζήσανε μιὰ ζωὴ καινούρια ποὺ συχνὰ τὴ βρῆκαν ὄμορφη, δὲν θέλουν νὰ ξαναγυρίσουν στὴν πρώτη τους κατάσταση. Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς τὰ πράγματα θ' ἀλλάξουν γιατὶ ἀκόμη δὲν ἔχουν βρῆ τὴν ἰσορροπία τους. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι πὼς ὅλες οἱ νοικοκυρὲς (κι' ἀπὸ αὐτὲς οἱ περισσότερες εἶχαν ἐπιστρατευθῆ) πῆραν τὴν ἀπόφαση, καὶ κάνουν μόνες τὶς δουλειές τους καὶ φαίνεται πὼς δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ σταματήσουν. Οἱ ἄντρες τους τὶς βοηθᾶνε. Κάποιος μάλιστα λέει πὼς ἄκουσε δυὸ Ἄγγλους ἀριστοκράτες τὴν ὥρα ποὺ ἔφυγαν ἀπὸ τὴ Βουλὴ τῶν Λόρδων νὰ ἀνταλάσσουν συνταγὲς γιὰ τὸ πλύσιμο τῶν πιάτων.

Σοβαρὸ εἶναι τὸ ζήτημα τοῦ ἱματισμοῦ. Μόνο τὰ καπέλλα ἔχουν τὸ πλεονέκτημα νὰ πουλιοῦνται ἐλεύθερα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κουπονιῶν ποὺ διαθέτει ὁ Βρεταννὸς πολίτης ἀλλάζει κάθε χρόνο[1]. Κι' ἔτσι προσπαθοῦν νὰ τὰ βολέψουν.

Ὅταν χρειάζονται 26 κουπόνια γιὰ μιὰ φορεσιά, 9 γιὰ ἕνα ζευγάρι παπούτσια, 7 γιὰ ἕνα πουκάμισο, ἄραγε ποῦ θὰ χρησιμοποιήσει κανεὶς τὰ κουπόνια ποὺ διαθέτει μέσα σ' ἕνα χρόνο; στὸ ράφτη, στὸν παπουτσῆ ἢ στὸν πουκαμισᾶ; Γιατὶ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ γίνει κουβέντα καὶ γιὰ τοὺς τρεῖς μαζί. Σακουλιασμένα σακάκια, τριμμένα μανίκια, χαλασμένοι γιακάδες φοριοῦνται στὴν καλύτερη κοινωνία. Ἂν παραγγείλεις στὸ ράφτη σου ἕνα κοστούμι, θὰ τὸ πάρῃς μετὰ 4-6 μῆνες. Καὶ τὰ καταστήματα εἶναι ἐφοδιασμένα μὲ ροῦχα μόνο γιὰ γίγαντες καὶ γιὰ νάνους.

Ὅσο γιὰ τὴν τιμή, αὐτὸ εἶναι ἄλλο ζήτημα. Ἡ πολιτικὴ ποὺ ἐφάρμοσε ἡ κυβέρνηση τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, καὶ ποὺ ἐφαρμόζει καὶ σήμερα, εἶναι πολιτικὴ χαμηλοῦ κόστους ζωῆς. Δηλαδὴ γιὰ νὰ καταπολεμήσει τὴν ὕψωση τῶν τιμῶν τῶν εἰδῶν πρώτης ἀνάγκης, παραχώρησε πρῶτες ὕλες στοὺς παραγωγοὺς ἔτσι ποὺ ὅλοι νὰ μποροῦν νὰ ντύνονται καὶ νὰ τρέφονται μέσα στὰ ὅρια ποὺ τοὺς ἐπιτρέπουν τὰ εἰσοδήματά τους.

Στὸ ζήτημα τοῦ ἱματισμοῦ, βρίσκει κανεὶς παντοῦ, ἐκτὸς βέβαια ἀπὸ τὰ μεσαῖα νούμερα, τὸ πρακτικὸ καὶ ἁπλὸ τύπο «Utility» δηλ. μιὰ φορεσιὰ ὄμορφη, ἀρκετὰ κομψὴ καὶ ποὺ ἡ τιμή της εἶναι καθορισμένη ἀπὸ τὸ Κράτος. Τὸ σακκάκι, τὸ παντελόνι καὶ τὸ γιλέκο στοιχίζουν 5 λίρες καὶ 10 σελλίνια καὶ τὸ πουκάμισο 13 σελ. Οἱ τιμὲς αὐτὲς εἶναι πολὺ ἐνδεικτικές: δείχνουνε πὼς παρ' ὅλα τὰ τεχνάσματα ποὺ γίνονται γιὰ νὰ κρατηθοῦν χαμηλές, εἶναι διπλάσιες ἀπὸ τὶς προπολεμικές. Καὶ μόλις ἀπομακρυνθεῖ κανεὶς ἀπὸ τὸν τύπο αὐτό, δηλ. μόλις πλησιάσει τὰ καλὰ πράγματα, οἱ διαφορὲς τῆς τιμῆς εἶναι πάρα πολὺ μεγάλες. Ἕνα κοστούμι ἕτοιμο στοιχίζει 14 λίρες. Ἕνας καλὸς ράφτης ζητάει 21 λίρες γιὰ ἕνας κοστοῦμι γιὰ τὸ ὁποῖο ἄλλοτε ἔπαιρνε 9 λίρες καὶ 9 σελλίνια. Καὶ οἱ καλύτεροι ράφτες τοῦ δρόμου τῆς ἀνδρικῆς μόδας Σάβιλ Ρόου, ζητοῦν 26 λίρες. Αὐτὲς οἱ τιμὲς φαίνονται λογικὲς στοὺς ξένους, μὲ τὴ διαφορὰ πὼς δὲν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι ἡ Ἀγγλία εἶταν πάντα ὁ τόπος ὅπου τὰ ὑφάσματα στοίχιζαν πολὺ φτηνά. Οἱ ἴδιες τιμὲς εἶναι καὶ γιὰ τὰ γυναικεῖα εἴδη: ἕνα ἕτοιμο πανωφόρι στοιχίζει 25 - 30 λίρες, ἕνα νυχτικὸ 15-25. Ὅσο γιὰ τὸ μετάξι, αὐτὸ εἶναι εἶδος πολυτελείας.

[1] Ὅταν τέλειωσε ὁ πόλεμος εἶταν 36, ὕστερα ὅμως ἔγιναν 30 γιὰ 7 μῆνες.

Καὶ τώρα φτάσαμε στὸ φαΐ. Κάθε Ἐγγλέζος ὅπως ξέρουμε ἔχει δελτίο τροφίμων. Μ' αὐτὸ τὸ δελτίο δὲν ἔχει μόνο τὸ δικαίωμα νὰ ἀγοράζει μιὰ ὁρισμένη ποσότητα κρέας, ἀλλὰ νὰ τὸ ἀγοράζει καὶ σὲ ὁρισμένη τιμὴ (1 σελλ. καὶ 2 πέννες τὴ βδομάδα). Μ' αὐτὸ τὸ ποσὸ μπορεῖς νὰ πάρῃς περισσότερο ἢ λιγότερο ἀνάλογα μὲ τὸ κομμάτι ποὺ θὰ διαλέξεις. Μὲ τὸ δελτίο μπορεῖ ν' ἀγοράσει ἐπίσης βούτυρο, μαργαρίνη (ποὺ οἱ μερίδες της ἐλαττώθηκαν ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ πολέμου) χοιρομέρι, γλυκὰ καὶ ψωμί, ποὺ ἄρχισε νὰ δίνεται μὲ δελτίο γιὰ πρώτη φορὰ τὸν Ἰούλιο τοῦ 1946. Τὰ λαχανικὰ πουλιοῦνται ἐλεύθερα ὅπως καὶ τὰ φάρια καὶ τὰ πουλερικὰ (καὶ τὰ δυὸ ὅμως εἶναι σχετικὰ δύσκολο νὰ τὰ προμηθευτεῖ κανείς).

Κι' ἐδῶ ἀκόμα μὲ τὴ μέθοδο τῶν παραχωρήσεων οἱ τιμὲς κρατήθηκαν ἀρκετὰ χαμηλά. Μιὰ λίβρα ζάχαρη (160 δρ.) πουλιέται 8 πέννες ἐνῶ στὴν πραγματικότητα στοιχίζει περισσότερο ἀπὸ 1 σελλίνι. Τὸ ψωμὶ κοστίζει 5 πέννες τὸ κιλό. Μόνο τὰ λαχανικὰ αὐξήθηκαν πιὸ αἰσθητά. Αὐτὸ τὸ τέχνασμα ποὺ κάνει τὸ Κράτος γιὰ νὰ κρατήσει τὶς τιμὲς σὲ χαμηλὸ ἐπίπεδο τοῦ στοιχίζει 350 ἑκατ. λίρες τὸ χρόνο.

Ἡ διανομὴ τῶν τροφίμων μὲ δελτίο ἔχει τὸ ἑξῆς ἀποτέλεσμα: ὁ Ἄγγλος ποὺ τρώει πάντα στὸ σπίτι του, περιορίζεται νὰ τρώει κρέας μόνο τὸ Σάββατο καὶ τὴν Κυριακή. Τὶς ὑπόλοιπες μέρες τῆς ἑβδομάδας ξεγελιέται μὲ λουκάνικα ποὺ ἔχουν περισσότερο ἄμιλλο παρὰ χοιρινό.

Στὸ Λονδίνο ὅμως εἰδικὰ ποιὸς τρώει κάθε μέρα μὲ τὴν οἰκογένειά του; Ὁ ἐργάτης τρώει στὸ ἐργοστάσιο ὅπου ὑπάρχει καντίνα· ἀπὸ κεῖ παίρνει θρεπτικὸ γεῦμα καὶ ἕνα φλυτζάνι τσάϊ γιὰ 1 σελλίνι καὶ πολλὲς φορὲς λιγώτερο. Στὰ «Βρεταννικὰ ἑστιατόρια» πάλι, ἕνα εἶδος κοινοτικὰ ἑστιατόρια, τρώει κανεὶς μὲ λιγότερο ἀπὸ 2 σελλίνια· μάλιστα τὰ «Λαΐονς» καὶ ἄλλα λαϊκὰ ἑστιατόρια τὰ συναγωνίζονται πάρα πολύ. Καὶ τὸ κανονικὸ ὅμως ἑστιατόριο ἔχει διατίμηση. Τὸ γεῦμα στοιχίζει 5 σελλίνια. Ἀποτελεῖται ἀπὸ μιὰ σοῦπα, ἢ ὀρεχτικά, ψάρι ἢ κρέας καὶ φροῦτο. Καὶ ἐπειδὴ δὲ ζητοῦν δελτίο, ὁ Λονδρέζος τρώει στὴν πραγματικότητα περισσότερο ἀπὸ 1 φορὰ τὴ βδομάδα κρέας.

Πρέπει λοιπὸν νὰ πιστέψουμε πὼς ἀπὸ τὸ Σόχο τὴν περίφημη κεντρικὴ συνοικία ὅπου βρίσκονται ἑστιατόρια ὅλων τῶν χωρῶν ὡς τὸ πολυτελὲς ξενοδοχεῖο Σαβόϊ σερβίρονται ἀκριβῶς τὰ ἴδια πράγματα, ἀφοῦ ὅλα τὰ ἑστιατόρια ὑπάγονται στοὺς ἴδιους κανονισμούς; Καὶ ναί καὶ ὄχι· ἡ διαφορὰ βρίσκεται στὸν τρόπο ποὺ σερβίρονται, κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ πληρώνεται διαφορετικά· ἄλλωστε ἡ τιμὴ τῶν 5 σελ. δὲν περιλαμβάνει τὸ ποτό—ἕνα ποτήρι κρασὶ στὸ ἑστιατόριο στοιχίζει 1 σελ. καὶ 6 πέννες καὶ πολλὲς φορὲς τὸ διπλό. Ἐπειτα εἶναι ὁ φόρος πολυτελείας—2

σελλ. καὶ 6 πέννες γιὰ τὸ πρόγευμα καὶ 4 σελ. γιὰ τὸ γεῦμα. Κι' ἂν ζητήσει κανεὶς τὸν κατάλογο τῶν κρασιῶν, πρέπει νὰ ἑτοιμαστεῖ νὰ πληρώσει 30 σελλ. τὸ μπουκάλι.

Ὅσο γιὰ τὰ οἰνοπνευματώδη ποτὰ αὐτὰ ἀποτελοῦν γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη δαπάνη ταχτική, παρ' ὅλους τοὺς κανονισμοὺς στὶς ὧρες ποὺ σερβίρονται καὶ μ' ὅλο ποὺ τὸ οὐΐσκυ εἶναι τόσο σπάνιο ἐπειδὴ προορίζεται μόνο γιὰ

ἐξαγωγή. Ὁ ἐργάτης ποὺ ξόδεψε γιὰ τὸ φαΐ του 1 σελ. δὲν διστάζει νὰ πιεῖ μιὰ γουλιὰ οὐΐσκυ ποὺ στοιχίζει ἀκριβῶς τὰ διπλά. Κι' ἂν τύχει καὶ δὲν χορτάσει μὲ μιὰ γουλιά, ἡ μπύρα ποὺ μὲ τοὺς φόρους ἡ τιμή της διπλασιάστηκε, ἀντικαθιστᾶ τὰ οἰνοπνευματώδη. Σ' αὐτὴ τὴν ἀπόλαυση, ποὺ εἶναι διεθνὴς ἄλλωστε, πρέπει νὰ προσθέσουμε καὶ τὸν καπνό. Εἴκοσι τσιγάρα κοστίζουν 2 σελ. καὶ 4 πέννες.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς δὲν πρέπει νὰ ὑπερβάλλουμε τίποτα. Ἕνα περιποιημένο παρτέρι εἶναι πολυτέλεια, ἕνα ὡραῖο κόσμημα τὸ ἴδιο· ἕνα ἄλογο τοῦ ἱπποδρομίου εἶναι πολυτέλεια· καὶ ὑπάρχουν ἀκόμα ὄμορφοι κῆποι, ὡραῖες γυναῖκες καὶ ἀπαράμιλλα Ἰρλανδέζικα ἄλογα.

Χρειάζονται κουπόνια γιὰ ἕνα βραδυνὸ φόρεμα, ὅπως καὶ γιὰ ἕνα πανωφόρι «Utility». Οἱ αἴθουσες τῶν μεγάλων ξενοδοχείων ξαναρχίζουν νὰ ζωντανεύουν ἀπὸ τὸ πήγαινε - ἔλα τῶν πελατῶν ποὺ φοροῦν σμόκινγκ καὶ βραδυνὲς τουαλέττες.

Στὸ θέατρο ἡ παράσταση τελειώνει καὶ ὁ ἐθνικὸς ὕμνος παίζεται ἀκριβῶς στὶς 9½. Οἱ κεντρικοὶ κινηματογράφοι, κλείνουν αὐτὴ τὴν ὥρα.

Τί μένει λοιπὸν ἀνοιχτό; τὰ νυχτερινὰ κέντρα ὅπου ὁ κόσμος χορεύει καὶ πίνει.

Ὑπάρχουν λοιπὸν ἄνθρωποι ποὺ δειπνοῦνε, χορεύουν, ἄλλοι ποὺ διασκεδάζουν κτλ. Αὐτοὶ εἶναι ὅμως πολὺ λίγοι. Πρὶν ἀπὸ 3 καὶ 4 μῆνες ἀκόμα ἕνα βραδυνὸ φόρεμα καὶ ἕνα πουκάμισο κολλαρισμένο, ἔκαναν μεγάλη ἐντύπωση, σχεδὸν προκαλοῦσαν σκάνδαλο μέσα στὸ δρόμο. Δὲν γίνεται ὅμως τὸ ἴδιο καὶ σήμερα.

Ὡστόσο αὐτὰ τὰ φαινόμενα εἶναι σπάνια. Ποτὲ τὰ πράγματα δὲν θὰ γυρίσουν' ὅπως εἶταν πρὶν ἀπὸ τὸν πόλεμο. Τὰ παιδιὰ κάπου-κάπου τρῶνε ἕνα πορτοκάλι ἢ μιὰ μπανάνα. Τὸ ἠλεκτρικὸ εἶναι ἄφθονο· σ' αὐτὸ τὸ πεδίο ἔχει γίνει πραγματικὴ πρόοδος. ἐνῶ ἄλλοῦ, οἱ δυσκολίες ἔχουν αὐξηθῆ καὶ ἰδιαίτερα ἀπὸ τότε ποὺ ἡ Ἀμερικὴ δὲν στέλνει τὰ προϊόντα ποὺ ὁ νόμος τῆς ἐκμίσθωσης καὶ τοῦ δανεισμοῦ διέθετε γιὰ τοὺς Ἄγγλους. Τὸν Ἀπρίλιο ἔγινε κάποια ἐλάττωση τοῦ φοβεροῦ φόρου εἰσοδήματος.

Ἀλλὰ μόνο στὶς κατώτερες βαθμίδες. Στὶς ἀνώτερες οἱ κανονικοὶ φόροι καὶ ὁ πρόσθετος δὲν θὰ μετριαστοῦν· Στὸν πρῶτο παγκόσμιο πόλεμο οἱ μεγάλες περιουσίες εἶχαν ἐλαττωθῆ. Καὶ φαίνεται πὼς τώρα δὲ θὰ γλυτώσουν οὔτε ἐκεῖνες οἱ λίγες ποὺ ἀπόμειναν.

Ἐκεῖνο ποὺ χαρακτηρίζει τὴ σημερινὴ Ἀγγλία εἶναι ἡ ἐξίσωση. Ὅλοι παίρνουν τοὺς ἴδιους πήχεις ὕφασμα καὶ τὴν ἴδια ποσότητα μαρμελάδας.

Ἂν σὲ λίγα σαλόνια τοῦ Μαιηφαίαρ ἢ τῆς Μπέλγκραβ Σκουαίαρ οἱ λίγοι «εὐτυχισμένοι» μποροῦν νὰ συγκεντρώνονται καὶ νὰ νομίζουν πὼς βρίσκονται 10 χρόνια πίσω, μάταια θὰ γυρέψει κανεὶς νὰ βρεῖ στὸ δρόμο τὸ ἄρωμα ἐκεῖνο τῆς λεπτότητας, τόσο διακριτικὸ γιὰ τὸ Λονδίνο τοῦ παλιοῦ καιροῦ.

Ἡ Νίκη εἶναι βαριὰ καὶ ἡ Ἀγγλία ποὺ ἔζησε μὲ τὸν ἠρωϊσμό της, δὲν γνώρισε ἀκόμη τὴν ἀνάπαυση καὶ ἀκόμαλιγότερο τὴν εὐκολία.

Ἡ βασιλεία τῆς λιτότητας ἐξακολουθεῖ.

Πρὶν ἀπὸ 5.000 χρόνια ἕνας περιοδεύων Ἄραβας ἔμπορος ποὺ λεγόταν Κανάνε χρειάστηκε νὰ ξεκινήσει βιαστικὰ γιὰ τὸ ταξίδι του. Σηκώθηκε πολὺ πρωὶ μάζεψε τὰ φτωχικά του πράγματα, τὰ φόρτωσε στὸ γαϊδαρό του, πῆρε φαὶ γιὰ μιὰ μέρα καὶ ξεκίνησε. Ξεχωριστὰ ἀπ' αὐτὰ μέσα σὲ μιὰ σακκούλα φτιαγμένη ἀπὸ τὸ στομάχι ἑνὸς προβάτου ἔβαλε μέσα λίγο κατσικίσιο γάλα.

Ὁ δρόμος εἶταν ἀνώμαλος, ὁ ἥλιος ἔκαιγε πολὺ καὶ ὁ γάϊδαρος κάθε τόσο σκουντουφλοῦσε. Ὡστόσο ὁ ἀνυπόμονος Κανάνε δὲ σταμάτησε παρὰ νὰ πιεῖ μιὰ γουλιὰ γάλα. Ὅπως ὅμως ἔκανε νὰ πιεῖ ἔνοιωσε στὸ στόμα του μόνο ἕνα νερουλὸ ὑγρό· τότε ἔσκισε τὴ σακκούλα μὲ τὸ μαχαίρι του καὶ βρῆκε μέσα μιὰ μάζα ἄσπρη καὶ πηχτή.

**Ἐκπληκτος μὰ καὶ περίεργος πῆρε λίγη καὶ δοκίμασε· βρῆκε πὼς τοῦ ἄρεσε. Τὸ εἶπε καὶ στοὺς φίλους του ποὺ θαύμασαν καὶ ἐπαναλάβανε κι αὐτοὶ μὲ τὴ σειρά τους τὸ μαγικὸ πείραμα. Βρῆκαν ὅμως ὅτι φθάνανε στὸ ἴδιο

ΑΝΟΙΧΤΗ Ἢ ΚΛΕΙΣΤΗ

Μὲ τὸ τέλος τοῦ Δεύτερου Παγκόσμιου Πολέμου καθιερώθηκε ἐντελῶς ἡ ἀρχὴ τῆς «ἀνοιχτῆς διπλωματίας». Πολιτευτές, πολιτικοὶ καὶ μεγάλο πλῆθος λαοῦ σ' ὅλο τὸν κόσμο συμφώνησαν πὼς ἡ διπλωματία πρέπει νά εἶναι «ἀνοιχτή», ὄχι μόνο μὲ τὴν ἔννοια πὼς πρέπει νὰ ἐγκαταλειφθεῖ ἐντελῶς ἡ πολιτικὴ τῶν μυστικῶν συνθηκῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἔννοια πὼς ὅλες οἱ συζητήσεις ποὺ γίνονται στὶς διεθνεῖς συνδιασκέψεις πρέπει νὰ ἀνακοινώνονται ἐλεύθερα στὸν τύπο καὶ μὲ τὸν τύπο στὸ κοινὸ ὅλου τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἡ ἀρχὴ ἐφαρμόστηκε στὴ Διάσκεψη τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ στὶς διάφορες ἐπιτροπὲς καὶ τὰ συμβούλια της· ἐφαρμόστηκε ἀκόμη καὶ στὴ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης στὸ Παρίσι. Ἀπὸ τότε ὅμως γεννήθηκαν ἀμφιβολίες σχετικὰ μὲ τὰ πλεονεκτήματα ποὺ μπορεῖ νὰ ἔχει αὐτὸς ὁ ἰδιαίτερος τρόπος δημιουργίας συνθηκῶν. Ἡ ἀρχὴ μὲ τὴν ὁποία τότε, ποὺ μόλις εἶχε τελειώσει ὁ πόλεμος φαίνονταν πὼς συμφωνοῦσαν ὅλοι, τώρα μετὰ τὸ τέλος τοῦ πολέμου ἔγινε ἐπίμαχο ζήτημα. Καὶ ἐπειδὴ ξέρουμε τὴ σημασία ποὺ συγκεντρώνουν ἀπὸ δῶ καὶ ὕστερα οἱ διεθνεῖς συνδιασκέψεις γιὰ τὸ διακανονισμὸ τῶν διεθνῶν ὑποθέσεων, τὸ ζήτημα αὐτὸ εἶναι κάτι ποὺ ἀξίζει νὰ τὸ σκεφτεῖ κανεὶς σοβαρά. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο δημοσιεύουμε μιὰ σειρὰ ἀπόψεων ποὺ ἔχουν ἐκφραστῆ τώρα τελευταῖα σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα.

I. ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Τὸν Ὀκτώβριο τοῦ 1945, πρὶν ἀπὸ τὴν Πρώτη Συνέλευση τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ πρὶν νὰ συγκροτηθεῖ ἡ Συνδιάσκεψη τῆς Εἰρήνης, ὁ ὑποκόμης Σέσιλ, ὑποστήριξε πὼς πρεπει, γιὰ ὅλες τὶς συνδιασκέψεις, νὰ ἰσχύει πραγματικὴ δημοσιότητα. Ἡ μενάλη πείρα του σχετικὰ μὲ τὶς διεθνεῖς συνδιασκέψεις καὶ εἰδικὰ τῆς Κοινωνίας τῶν Ἐθνῶν, τὸν ἔκανε νὰ δηλώσει μὲ ἔμφαση τὰ παρακάτω:

«Εἶμαι ἀπ' αὐτοὺς ποὺ πιστεύουν ἀκόμη πὼς ἐκεῖνο ποὺ εἶχε

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΑ;

πῆ ὁ Πρόεδρος Οὐΐλσων, «ἀνοιχτὲς συνδιασκέψεις ποὺ φτάνουν σὲ ἀνοιχτὸ ἀποτέλεσμα...» εἶναι καὶ σήμερα ἡ ἀσφαλὴς ἀρχὴ ποὺ πρέπει νὰ ἰσχύει στὶς διεθνεῖς σχέσεις. Εἶναι περίεργο πῶς ἔχει ἐπικρατήσει ἡ ἀντίληψη ὅτι μιὰ διεθνὴς συνδιάσκεψη εἶναι εὐκολώτερο νὰ φτάσει σὲ συμφωνία ἂν συνέρχεται μυστικὰ καὶ πὼς αὐτὴ ἡ συμφωνία θὰ εἶναι φρονιμώτερη παρὰ ἂν ἡ συζήτηση γινόταν δημοσία. Ἐγὼ θὰ ἀναφέρω μόνο τὴ γνώμη ποὺ σχημάτισα ἀπὸ τὴν πείρα καὶ ποὺ ὁδηγεῖ ἀκριβῶς στὸ ἀντίθετο συμπέρασμα. Ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς γιὰ ἕναν ἄνθρωπο ἢ μιὰ Κυβέρνηση εἶναι πολὺ εὐκολώτερο νὰ παραλογίζεται σὲ στενὸ κύκλο παρὰ δημόσια. Καὶ ἂν ἡ ἔλλειψη τῆς λογικῆς του γίνεται αἰτία νὰ ἀποτύχουν οἱ διαπραγματεύσεις, μπορεῖ πάντα νὰ κάνει μιὰ ἔκθεση γιὰ ὅ,τι συνέβη κι ἔτσι νὰ δικαιολογηθεῖ. Καὶ ὅπως δὲν θὰ ὑπάρχει μιὰ πλήρης ἀναφορά, θὰ εἶναι δύσκολο νὰ τὸν ἐλέγξει κανείς. Γι' αὐτὸ δὲν διστάζω νὰ πῶ πὼς ἡ δημοσιότητα εἶναι ἡ βασικὴ προϋπόθεση γιὰ μιὰ φρόνιμη διεθνὴ ἀπόφαση. Εἶναι φανερὸ πόση σημασία ἔχει γιὰ νὰ κερδίσει κανεὶς τὴν ὑποστήριξη τῆς κοινῆς γνώμης».

(Ὁμιλία δημοσιευμένη στὸ «Διεθνεῖς Ὁρίζοντες»)

II. ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΤΟ ΓΕΓΟΝΟΣ

Ὅταν ἡ Συνδιάσκεψη τῶν Παρισίων βρισκόταν στὸ τέλος της, φάνηκε πὼς ὁ ἐνθουσιασμὸς γιὰ τὴν ἐντελῶς ἀνοιχτὴ διπλωματία ἄρχισε νὰ λιγοστεύει. Ἕνα ἀπὸ τὰ μέλη καὶ ἕνας παρατηρητὴς ἐκφράσανε ἀμφιβολίες γιὰ τὴν πρακτικὴ ἐπιτυχία της. Ὁ Βρεταννὸς Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κ. Μπέβιν, παρ' ὅλο ποὺ ἔχει δηλώσει πὼς τοῦ ἀρέσει τὸ παιχνίδι «τῶν ἀνοιχτῶν χαρτιῶν» στὶς διεθνεῖς σχέσεις, εἶπε στὸ Κοινοβούλιο:

«Μὲ λύπη μου πρέπει νὰ πῶ πὼς σὲ ὁρισμένες περιπτώσεις ἔγινε κατάχρηση τῆς δημοσιότητας ποὺ δόθηκε στὴ Συνδιάσκεψη. Ἔγιναν ἀπόπειρες νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἡ Συνδιάσκεψη σὰν τόπος προπαγανδιστικῶν λόγων καὶ μερικὰ Κράτη βρήκανε τὴν εὐκαιρία νὰ ἀποδώσουν σὲ ἄλλα ἐπιπόλαιες κατηγορίες».

Ὁ Χάρολντ Νίκολσον ποὺ πῆρε μέρος στὴ Συνδιάσκεψη τῶν Βερσαλλιῶν καὶ βρισκόταν σὰν παρατηρητὴς στὴ Συνδιάσκεψη τῶν Παρισίων, σὲ μιά του ἔκπομπὴ γιὰ τὴ Βρεταννικὴ Ραδιοφωνικὴ Ἑταιρία σχολίασε τὸ ζήτημα ἔτσι:

«Τὸ μεγαλύτερο ἀτύχημα αὐτῆς τῆς Συνδιάσκεψης εἶναι πὼς δὲν ἔγιναν διαπραγματεύσεις. Γιατί ὅμως δὲν ἔγιναν; Γιὰ τὸν ἁπλούστατο-

λόγο πώς δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ διαπραγματεύεται μπροστὰ στὸ μικρόφωνο καὶ δὲν μπορεῖ νὰ διαπραγματευθεῖ τίποτα ὅταν ἔχει μπροστά του τὸν παγκόσμιο τύπο. Σὲ πολλὲς ἐπιτροπὲς παρουσιάστηκαν περιπτώσεις ποὺ οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ τύπου βαρυόνταν νὰ παρακολουθήσουν καὶ σὲ μιὰ στιγμή, ὅταν φαινόταν πὼς οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τέλους εἶχαν ἀρχίσει νὰ συζητοῦν τὰ πράγματα ἀνάλογα μὲ τὴ σημασία τους, δὲν βρίσκονταν ἐκεῖ γιὰ νὰ τὰ παρακολουθήσουν. Τὴ στιγμὴ ὅμως ποὺ γινόταν ὁλομέλεια, τότε τὸ εὐχάριστο αὐτὸ ἐντερμέτζο τελείωνε. Οἱ ἀντιπρόσωποι ὁ ἕνας ὕστερα ἀπ' τὸν ἄλλο, ἀνέβαιναν στὸ βῆμα καὶ βγάζανε προπαγανδιστικοὺς λόγους ποὺ δὲν ἀπευθύνονταν στὴ Συνδιάσκεψη ἀλλὰ στὴν κοινὴ γνώμη τοῦ Κράτους τους. Ξέρετε, ὅταν ἀκούει κανεὶς αὐτοὺς τοὺς ἀνόητους ρητορικοὺς λόγους σχηματίζει τὴν ἐντύπωση πὼς δὲν ἀκούει σοβαροὺς ἀνθρώπους νὰ συζητοῦν μὲ σοβαρότητα πολὺ σοβαρὰ ζητήματα. Ἔχει τὴν ἐντύπωση πὼς παρακολουθεῖ συλλαβόγριφο. Ἐγὼ πιστεύω στὴν ἀνοιχτὴ διπλωματία, μόνο ὅμως μὲ τὴν ἔννοια, πὼς καμμιὰ συνθήκη δὲν πρέπει ποτὲ νὰ εἶναι μυστική, ἐνῶ οἱ διαπραγματεύσεις πρέπει πάντοτε, σὲ κάθε περίσταση, νὰ γίνονται σὲ στενὸ κύκλο. Ἀκόμη, ὅτι εἶναι στοιχειῶδες νὰ γίνονται ἀνοιχτὲς συνεδριάσεις, ἀλλὰ πάλι κι' αὐτὲς εἶναι φανερὸ πὼς δὲν φτάνουν σὲ γόνιμα ἀποτελέσματα. Τὸ πιὸ σπουδαῖο ἀποτέλεσμα τῆς Συνδιάσκεψης τῶν Παρισίων ἴσως νὰ εἶναι πὼς οἱ ἄνθρωποι διδάχτηκαν ὅτι πρέπει νὰ προηγοῦνται οἱ μυστικὲς διαπραγματεύσεις καὶ ὕστερα νὰ συζητοῦνται, ὅσο τὸ δυνατὸ περισσότερο, τ' ἀποτελέσματά τους».

(Σχόλιο ποὺ μεταδόθηκε ἀπὸ τὸ Β. Β. C.)

Οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης ὡστόσο, ὑποστήριξαν πολὺ στὸ Παρίσι τὸ σύστημα τῆς ἀνοιχτῆς συζήτησης. Καὶ ἡ γνώμη αὐτὴ τονίστηκε σὲ διάφορες περιστάσεις καὶ ἀπὸ τὸν κ. Μολότωφ, τὸν ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ ἀπὸ τὸν κ. Βυσίνσκι, τὸν ὑφυπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν. Σὲ μιὰ ὁλομέλεια τῆς Συνδιάσκεψης ὁ κ. Μολότωφ εἶπε:

«Ἀντίθετα μὲ προηγούμενες Συνδιασκέψεις Εἰρήνης, οἱ ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης τῶν Παρισίων προχώρησαν μὲ συνθῆκες μεγάλης δημοσιότητας. Αὐτὸ εἶναι σύμφωνο μὲ τὶς δημοκρατικὲς ἀρχές. Ἡ Σοβιετικὴ ἀντιπροσωπία δέχτηκε μὲ μεγάλη εὐχαρίστηση αὐτὴ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπέτρεψε στὰ κράτη ὅλου τοῦ κόσμου νὰ παρακολουθήσουν τὶς ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης, ἰδιαίτερα μάλιστα, ὅταν ὁ τύπος μετέδιδε καθετί ποὺ γινόταν μὲ τὴν ἀντικειμενικότητα ποὺ ἔπρεπε καὶ τὴν κατανόηση τῆς εὐθύνης ποὺ εἶχε γιὰ τὴν ἀλήθεια τῶν πληροφοριῶν».

(Ἀπὸ τὸ «Σοβιετικὰ Νέα»)

Τὰ σχόλια τοῦ Βυσίνσκι σχετικὰ μὲ τὸν ἰσχυρισμὸ πὼς οἱ συζητήσεις δὲν πρέπει νὰ γίνονται ἀνοιχτὰ παρουσία τοῦ τύπου, συμφωνοῦν μὲ ὅ,τι εἶπε ὁ Μολότωφ.

«Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἡ Σοβιετικὴ ἀντιπροσωπεία ὑποστήριξε τὴν πλατειὰ δημοσιότητα σχετικὰ μὲ τὶς ἐργασίες τῆς Συνδιάσκεψης. Ἀπὸ μᾶς δὲν μποροῦν νὰ γίνουν δεχτὲς οὔτε τροπολογίες, οὔτε προτάσεις ποὺ ἔχουν σκοπὸ νὰ περιορίσουν αὐτὴ τὴν ἀρχή, τὴν ἀρχὴ τῆς ἀπεριόριστης δημοσιότητας καὶ τοῦ δημόσιου ἐλέγχου». *(Ἀπὸ τὰ «Σοβιετικὰ Νέα»).*

III. ΔΥΟ ΣΧΟΛΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

Ἄραγε μποροῦμε νὰ ἐπιτύχουμε ἕνα συμβιβασμὸ ἀνάμεσα σ' αὐτὲς τὶς δύο ἀπόψεις; Ἕνα σχόλιο στοὺς «Τάϊμς» τοῦ Λονδίνου, λέει πὼς γιὰ νὰ ἐπιτύχουν οἱ ἀνοιχτὲς συνεδριάσεις εἶναι ἀπαραίτητο νὰ προηγηθοῦν ἀνάμεσα στὰ Κράτη μυστικὲς διαπραγματεύσεις.

«Οἱ δυσκολίες ποὺ παρουσιάστηκαν στὴ Συνδιάσκεψη τῶν Παρισίων ἀπὸ τὶς δυὸ αὐτὲς καινοτομίες, δηλ. τὴν παρουσία τῶν ἀντιπροσώπων 21 Ἐθνῶν καὶ τὸ σύστημα τῆς πλειοψηφίας σχετικὰ μὲ τὶς ἀποφάσεις, πολλαπλασιάστηκαν ἀπὸ τὴν ὕπαρξη τῆς δημοσιότητας ποὺ κατέστρεψε κάθε στάδιο διαπραγμάτευσης. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶταν νὰ γίνει ὄχι μόνο δυσκολώτερος ὁ συμβιβασμὸς καὶ ἡ διαλλαγή, ἀλλὰ νὰ ἐκφωνηθοῦν πλῆθος λόγοι ποὺ φανερὰ εἶχαν τὸν προορισμὸ νὰ ἐπιβάλουν τὴ γνώμη τοῦ Κράτους ποὺ ἀντιπροσώπευαν ἢ μερικὲς φορές, νὰ ἐπηρεάσουν τὴν ψῆφο τῶν ἄλλων, παρὰ νὰ συμβάλουν στὴν ἐπιτυχία τῆς Συνδιάσκεψης. Ὅσο περισσότερο κατορθώνουν αὐτὲς οἱ ἐκκλήσεις νὰ συγκινοῦν τοὺς φιλικὰ προσκείμενους, τόσο πιὸ δύσκολος γίνεται ὁ δρόμος τῆς ἐπίκαιρης ἀμοιβαίας συμφωνίας. Τὸ χειρότερο χαρακτηριστικὸ αὐτῆς τῆς ἄκαιρης δημοσιότητας εἶναι ἡ ἀδιαλλαξία.

Στὴ σωτήρια ἀντίδραση ἐναντίον τῆς μυστικῆς διπλωματίας ποὺ ἔγινε στὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ὁ Πρόεδρος Οὐίλσων ζήτησε ἡ συνθήκη τῆς εἰρήνης νὰ γίνει μὲ «ἀνοιχτὲς συνεδριάσεις ποὺ καταλήγουν κάπου ἀνοιχτά...» «Ἡ ἀρχὴ τῶν ἀνοιχτῶν συνεδριάσεων» υἱοθετήθηκε ἀπὸ τὴ συνδιάσκεψη τοῦ 1919 καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε δεχτὴ ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο, εἰδικὰ ἀπὸ τὶς δημοκρατικὲς χῶρες. Ὁ ἴδιος ὅμως ὁ Οὐίλσων ὅταν ἔφτασε στὴν Εὐρώπη ἐγκατέλειψε ἀμέσως τὴν ἐπικίνδυνη αὐτὴ γνώμη, ποὺ σήμαινε πὼς οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὴ σύναψη διεθνῶν συμφωνιῶν θὰ ἔπρεπε νὰ γίνονται σὲ ἀνοιχτὴ συνέλευση· γι' αὐτὸ ὅλες οἱ προπαρασκευαστικὲς διυδικασίες τῶν συνθηκῶν τοῦ 1919 ἔγιναν μυστικά. Ἀνάλογες περιπτώσεις ποὺ συνέβησαν καὶ στὸ Κοινοβούλιο δικαιολόγησαν ἀπόλυτα τὴ γνώμη πὼς ἡ δημοσιότητα στὶς διεθνεῖς συνδιασκέψεις εἶναι κάτι ἀπατηλό. Τὰ Κοινοβούλια συνέρχονται ὄχι γιὰ νὰ διαπραγματευθοῦν ἀλλὰ γιὰ νὰ νομοθετήσουν· καὶ ὅπου γίνονται πραγματικὰ διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα στὰ κόμματα, γίνονται πάντα μυστικά· συχνὰ μάλιστα δίνονται ἀμοιβαῖες ὑποσχέσεις γιὰ τὴν τήρηση αὐστηρῆς μυστικότητας. Ἀσφαλῶς κανένας ἀρχηγὸς κόμματος, οὔτε διευθυντὴς ἐπιχείρησης ἢ διαχειριστής, οὔτε γραμματέας ἐργατικοῦ συνδικάτου, οὔτε ὑπάλληλος καταστήματος θὰ συμφωνοῦσε νὰ διαπραγματευτεῖ ζωτικὰ καὶ λεπτὰ ζητήματα μὲ τοὺς λανθασμένους κανονισμοὺς ποὺ ἔχει ἐφαρμόσει ἡ Συνδιάσκεψη τῶν Παρισίων. Πρέπει νὰ ἐπιμείνουμε στὸ ἑξῆς: πὼς ἐνῶ οἱ ἀνοιχτὲς συνεδριάσεις εἶναι καὶ σήμερα στὴν ἡμερήσια διάταξη, ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο τέτοιες συνεδριάσεις — ὅπως καὶ ἄλλες λεπτὲς διαπραγματεύσεις ἀνάμεσα σὲ Κυβερνήσεις καὶ κόμματα μέσα στὸ Κράτος — φτάνουν σὲ μιὰ ἀπόφαση, δὲν μπορεῖ νὰ ἐκτίθεται σὲ κάθε του βῆμα στὴν περιέργεια τοῦ Τύπου καὶ τοῦ κοινοῦ. Ὅσο καὶ ἂν εἶναι κάτι ποὺ τὸ θέλουμε, κάθε Κράτος καὶ κάθε ἐνδιαφερόμενος νὰ βρίσκουν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐκθέτουν τὶς ἀπόψεις τους στὸν κόσμο — στὴν πραγματικότητα οἱ τέτοιες εὐκαιρίες δὲν ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὶς συνεδριάσεις τῆς Συνδιάσκεψης — εἶναι ἄλλο

τόσο πάλι στοιχειῶδες πὼς πρέπει νὰ κάνουν κάθε δυνατὴ εὐκολία καὶ νὰ ἐνθαρρύνουν αὐτὲς τὶς εἰλικρινεῖς μυστικὲς συζητήσεις ποὺ γίνονται ἀνάμεσα στοὺς πολιτικοὺς καὶ ποὺ χωρὶς αὐτὲς σπάνια ἢ σχεδὸν ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ πετύχει μιὰ συμφωνία γιὰ τόσο ἐπίμαχα ζητήματα.»

(Ἀπὸ τοὺς «Τάϊμς»)

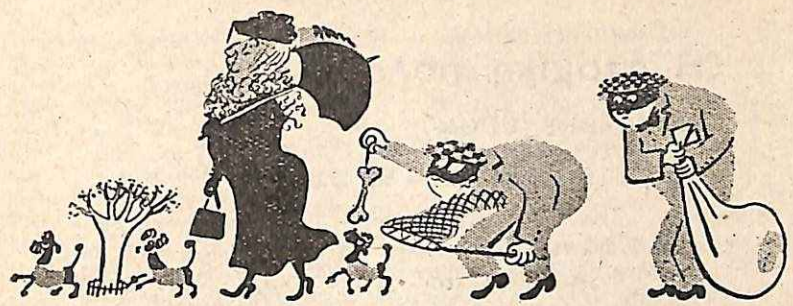
Μιὰ Ἑλβετικὴ ἐφημερίδα ἐκδηλώθηκε ἐναντίον τῶν ἰδιωτικῶν διαπραγματεύσεων. Το ἐνδιαφέρον ποὺ συγκεντρώνουν οἱ ἰσχυρισμοὶ αὐτοί, μεγαλώνει ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι ἀντιπροσωπεύουν τὶς ἀπόψεις, ἑνὸς τμήματος τουλάχιστον, μιᾶς οὐδέτερης χώρας ποὺ σήμερα δὲν εἶναι μέλος τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν καὶ ποὺ δὲν παίρνει μέρος στὴ δημιουργία τῆς Εἰρήνης.

«Συζητοῦν γιὰ συμβιβασμό. Οἱ συζητήσεις πρέπει νὰ μείνουν μυστικὲς ἀλλὰ οἱ ἀποφάσεις νὰ συζητηθοῦν φανερὰ πρὶν οἱ διάφορες Κυβερνήσεις πάρουν ἀπόφαση. Ὡστόσο ἐναντίον αὐτῆς τῆς γνώμης εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπὸ τὶς Μεσαῖες δυνάμεις καὶ ἀσφαλῶς καὶ οἱ Βρεταννικὲς Κτήσεις. Ὑποστηρίζουν, πολὺ σωστά, πὼς οἱ ἀποφάσεις αὐτὲς ποὺ εἶναι προκαταρκτικές, σπάνια ἀλλάζουν· πὼς στὸ τέλος οἱ Μεσαῖες καὶ οἱ Μικρὲς Δυνάμεις μποροῦν νὰ ποῦν μόνο ἕνα «ναί» καὶ ἕνα «ἀμὴν» καὶ πὼς οἱ μεγάλες Δυνάμεις πρέπει νὰ πάρουν μιὰ πιὸ δημοκρατικὴ μορφὴ καὶ νὰ ἀφήσουν τὸν «ἡγετικό» τους ρόλο. Στὸ λόγο ποὺ ἔβγαλε στο Παρίσι ὁ κ. Σπάακ, μίλησε σχετικὰ μ' αὐτὸ τὸ θέμα. Καὶ πρέπει νὰ παραδεχτοῦμε πὼς τὰ λόγια ἀνθρώπων σὰν τὸν Σπάακ, τὸν Ἔβατ καὶ τὸν Μακένζυ Κινγκ, βρίσκουν πάντα ἀπήχηση, ἂν αὐτοὶ θελήσουν νὰ ἐπέμβουν ἀπ' αὐτὴ τὴν πλευρὰ γιὰ χάρη τῆς δημοκρατικοποίησης τῆς διεθνοῦς ζωῆς».

(Ἀπὸ τὸ «Νέα Ἐφημερίδα τῆς Ζυρίχης»)

Οἱ Κινέζοι κεραμουργοὶ φτιάχνουν παράξενες γάτες ἀπὸ πορσελάνη ποὺ τὶς χρωματίζουν μὲ τα φυσικὰ χρώματα τῆς γατας και τοὺς βάζουν μικρὰ φωτάκια στὸ κεφαλι τους· ὁ κόσμος τὶς ἀγοράζει γιὰ νὰ φοβοῦνται τὰ ποντίκια.

«LEADER MAGAZINE»

Αὐτὸ δὲ γίνεται στὴν Ἀγγλία

Ἀλλοιῶς... — *Θὰ πληρώσεις πυρόστιμο λίρες:*

Ἂν ἀρχίσεις μιὰ ἰδιωτικὴ ἀεροπορικὴ συγκοινωνία	250
Ἂν καπνίσεις ὄπιο	200
Ἂν ἐξαγοράσεις ἕναν ψηφοφόρο	100
Ἂν πλαστογραφήσεις ἕνα διαβατήριο	100
Ἂν νοικιάσεις μπράβους γιὰ τὶς ἐκλογὲς	100
Ἂν διατηρεῖς ἕνα οἶκο ἀνοχῆς	100
Ἂν φωτογραφήσεις ἕναν δικαστὴ μέσα στὸ δικαστήριο	50
Ἂν ἐπιτεθεῖς ἐναντίον ἑνὸς ἀστυνομικοῦ	20
Ἂν ἰσχυριστεῖς ψεύτικα πὼς εἶσαι γιατρὸς	20
Ἂν κλέψεις ἕναν σκύλο	20
Ἂν ὑποκινήσεις παράνομες ἀπεργίες	10
Ἂν βάλεις ἐνέχυρο τὴν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων	10
Ἂν στείλεις μὲ τὸ ταχυδρομεῖο ἐκρηκτικὲς ὕλες	10
Ἂν κάνεις φάρσες ἀπὸ τὸ τηλέφωνο	10
Ἂν ἀφήσεις τὴν καπνοδόχο σου νὰ παρακαπνίξει	5
Ἂν ἀποκρύψεις πολύτιμα εὑρήματα	5
Ἂν ὁδηγήσεις αὐτοκίνητο ἀλλοῦ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ δρόμο	5
Ἂν τρέχεις μὲ μανία ὅταν ἱππεύεις	5
Ἂν ἐνοχλήσεις τοὺς ἀναγνῶστες σὲ μιὰ δημόσια βιβλιοθήκη	2
Ἂν ζέψεις σκύλους ἀντὶ γιὰ ἄλογα	2
Ἂν πουλήσεις ἀστοκοὺς μικρότερους ἀπὸ 21 πόντους	2
Ἂν δόσεις σὲ παιδὶ οἰνοπνευματώδη ποτά	2
Ἂν στείλεις τὸ παιδί σου βρώμικο στὸ σχολεῖο	1

(Ἀπὸ τὸ «Lilliput»)

Ἡ ἀτομικὴ πόλη

Τοῦ ROBERT JUNGK

(Ἀπὸ τὸ «Die Weltwoche» τῆς Ζυρίχης)

Ἡ ζωὴ στὸ Ὄουκ Ρίτζ, τὴ «μυστικὴ πόλη» ποὺ χτίστηκε γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ἀτομικῆς βόμβας, διαφέρει ριζικὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ στὶς ὑπόλοιπες πόλεις τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Ἕνας Ἑλβετὸς δημοσιογράφος μᾶς δίνει τὶς ἐντυπώσεις του γιὰ τὶς τεχνικές, κοινωνικὲς καὶ ψυχολογικὲς ἀπόψεις αὐτοῦ τοῦ συνοικισμοῦ, ποὺ ἡ μοναδική του βιομηχανία ἔχει τόσο μεγάλη σημασία γιὰ ὁλόκληρη τὴν ἀνθρωπότητα.

"Ἡ διαφορὰ εἶναι ὁλοφάνερη», μᾶς εἶπε ὁ νεαρὸς ὑπάλληλος τῆς Διοίκησης τῆς Κοιλάδας τοῦ Τενεσσῆ (Δ.Κ.Τ.) καθὼς ἔδειχνε μὲ τὸ χέρι του πάνω ἀπ' τὸ φράγμα «Φὸρτ Λόντον» ἕναν ἀπὸ τοὺς λόφους ποὺ περιστοιχίζουν τὴν ἀπέραντη τεχνητὴ λίμνη. Κι' εἶταν πραγματικὰ φανερὴ ἡ διαφορά. Στὴ μιὰ πλαγιὰ τοῦ λόφου ἔβλεπες μιὰ λεία καὶ ἀδιάσπαστη πρασινάδα, καὶ στὴν ἄλλη, ποὺ εἶταν χωρισμένη ἀπ' τὴν πρώτη μὲ μιὰ ἔντονα χαραγμένη γραμμή, τίποτ' ἄλλο ἀπὸ τὸ κόκκινο, γεμάτο πέτρες χῶμα καὶ πράσινες τοῦφες σκορπισμένες ἐδῶ κι' ἐκεῖ πάνω στὴ γυμνὴ ἐπιφάνειά της. «Τὴν ἐποχὴ ποὺ δὲν ὑπῆρχε ἡ Δ.Κ.Τ. ὅλη αὐτὴ ἡ περιοχὴ εἶταν ἐρημωμένη σὰν ἐκεῖνο ἐκεῖ τὸ κομμάτι τῆς γῆς. Ἀλλὰ τώρα τ' ἀλλάξαμε ὅλα αὐτά».

«Τώρα τ' ἀλλάξαμε ὅλα αὐτά». Τὶς λέξεις αὐτὲς τὶς εἶπε πολὺ ἁπλά, ὅπως θὰ ἔλεγε μιὰ ὁποιαδήποτε συνηθισμένη κουβέντα. Μιλοῦσε ἡ ἤρεμη αὐτοπεποίθηση τοῦ σκαπανέα ποὺ ἔχει ἐμφυτη τὴ δύναμη νὰ δαμάζει τὴ σκληρὴ Φύση καὶ νὰ τὴν κάνει ὅ,τι θέλει. Χρειάστηκαν λιγότερο ἀπὸ δέκα χρόνια γιὰ νὰ μετσμορφωθεῖ μιὰ περιοχὴ τῆς Κοιλάδας τοῦ Τενεσσῆ καὶ νὰ γίνει πλούσια καὶ εὔφορη ἀπὸ κεῖ ποὺ εἶταν φτωχὴ καὶ ἄγονη. Εἶναι πολὺ ὄμορφα τὰ μεγάλα φράγματα ποὺ χαλιναγωγοῦν τὴ δύναμη τοῦ ποταμοῦ καὶ τὴ διοχετεύουν μὲ τουρμπίνες καὶ ἠλεκτρικοὺς διανομεῖς στὰ ἐργοστάσια, στὶς φάρμες καὶ τοὺς κατοικημένους χώρους ποὺ καλύπτουν πολλὲς ἑκατοντάδες τετραγωνικὰ χιλιόμετρα αὐτῆς τῆς περιοχῆς. Εἶναι μεγαλοπρεπὴ καὶ ἁπλὰ συγχρόνως: ὁ ρυθμός τους θυμίζει ἀρχαίους ναούς.

Τὸ Νόξβιλ, μιὰ ἐντελῶς ἀσήμαντη κωμόπολη ἄλλοτε, βρίσκεται τώρα στὸ κέντρο μιᾶς ἀνθηρῆς, ἀγροτικῆς καὶ βιομηχανικῆς ζώνης. Τὸ φτηνὸ ἠλεκτρικὸ ρεῦμα ποὺ παρέχει ἡ Δ.Κ.Τ. ἔγινε ἀφορμὴ νὰ χτιστοῦν νέα ἐργοστάσια καὶ ν' ἀναπτυχθοῦν καὶ νὰ ἐπεκταθοῦν τὰ παλιά. Ὁ πόλεμος ἔδωσε νέα ὤθηση σ' αὐτὸ τὸ ρεῦμα. Τὸ Νόξβιλ καὶ τὰ τριγυρινά του χωριὰ ἔγιναν πόλεις γεμάτες ζωὴ καὶ κίνηση. Μιὰ μέρα τοῦ Ἰουλίου στὰ 1942 ἤρθε στὸ Νόξβιλ μιὰ ὁμάδα ἀπὸ ὀκτὼ ἀνθρώπους ποὺ κατέλυσαν στὸ ξενοδοχεῖο Φάραγκουτ, στὴ Χάϊ Στρήτ' οἱ δυὸ ἀπ' αὐτοὺς ὑπέγραψαν μὲ τὰ ὀνόματα Συνταγματάρχης Μάρσαλ καὶ Συνταγματάρχης Νίκολς τοῦ Ὑπουργείου Στρατιωτικῶν, καὶ

ΣΗΜ. Ἡ Διοίκηση τῆς Κοιλάδας τοῦ Τενεσσῆ εἶναι κρατικὴ ὑπηρεσία ποὺ ἐδῶ καὶ δώδεκα χρόνια περίπου κατόρθωσε μὲ τὰ φράγματα ποὺ ἔκτισε νὰ χαλιναγωγήσει τὰ νερὰ τοῦ ποταμοῦ καὶ νὰ σώσει τὶς ἐκτάσεις ποὺ κατέκλυζαν. Σήμερα ἡ Κοιλάδα τοῦ Τενεσσῆ εἶναι πολὺ εὔφορη καὶ ὁ ποταμὸς δίνει κίνηση σὲ πολλοὺς σταθμοὺς ἠλεκτρικῆς παραγωγῆς.

οἱ ὑπόλοιποι δήλωσαν ὅλοι μαζὶ ἀόριστα τὴν ἴδια ταυτότητα: «Μηχανικοὶ τῆς Ἑταιρίας Στόουν καὶ Γουέμπστερ». Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωῒ διέσχισαν μὲ τὰ αὐτοκίνητά τους τὴν ὁδὸ 25 W καὶ σταμάτησαν κοντὰ στὸ χωριουδάκι Κλίντον, ποὺ εἶναι δυτικὰ τοῦ Νόξβιλ. Ἔμειναν ἐκεῖ λίγες ὧρες ἐξερευνώντας τὰ δύσβατα μονοπάτια τῶν πυκνοφυτεμμένων λόφων. Κάθε τόσο σταματοῦσαν, ἐξέταζαν τὸ ἔδαφος, μελετοῦσαν τοὺς χάρτες τους, καὶ κουνοῦσαν τὸ κεφάλι πότε δυσαρεστημένοι καὶ πότε εὐχαριστημένοι. Γύρισαν τὴν ἄλλη μέρα στὴν Οὐάσιγκτων καὶ ὑπέβαλαν τὴν ἔκθεσή τους, μὲ τὴν ὁποία συνιστοῦναν τὴν ἀγορὰ 70 τετραγωνικῶν μιλίων στὰ βορειοδυτικὰ τοῦ Νόξβιλ, καὶ χαρακτήριζαν τὸ χῶρο αὐτό: «κατάλληλο γιὰ τὸ σκοπό μας».

Ὁ «σκοπὸς» αὐτὸς εἶταν τὸ χτίσιμο τοῦ πρώτου ἐργοστασίου γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ἀτομικῆς βόμβας, καὶ ἡ ἀνέγερση ἑνὸς συνοικισμοῦ γιὰ νὰ στεγαστοῦν οἱ ἐργάτες τοῦ ἐργοστασίου. Στὶς 2 Νοεμβρίου 1942, ἔφτασαν οἱ πρῶτες φαγάνες κι' ἄρχισαν νὰ καθαρίζουν τὸν τόπο· στὶς 3 παραδόθηκαν τὰ πρῶτα ὑλικὰ γιὰ τὸ χτίσιμο, καὶ προτοῦ περάσει ἕνας χρόνος, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1943, ἐγκαταστάθηκαν οἱ πρῶτοι κάτοικοι. Ἕνα μήνα πρὶν εἶχε γίνει ἕνας μικρὸς διαγωνισμὸς ἀνάμεσα σ' ὅλους ὅσους εἶταν ἀπασχολημένοι στὰ ἔργα· τὸ ἀποτέλεσμά του εἶταν νὰ δοθεῖ στὴ νέα πόλη τὸ ὄνομα «Ὄουκ Ρίτζ». Εἶταν μιὰ πόλη ποὺ δὲ φαινόταν σὲ κανένα χάρτη πρὶν ἀπὸ τὶς 6 Αὐγούστου τοῦ 1945 (τὴν ἡμέρα δηλ. ποὺ ρίχτηκε ἡ πρώτη ἀτομικὴ βόμβα) παρ' ὅλο ὅτι ὁ πληθυσμός της εἶταν τότε πάνω ἀπὸ 75.000. Τὸ Ὄουκ Ρίτζ, ἡ «Ἑστία τῆς Ἀτομικῆς Βόμβας», ὅπως μὲ εἰδυλλιακὴ ἀφέλεια χαρακτηρίζεται, εἶταν, κι' ὡς ἕνα σημεῖο ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι, μιὰ «μυστικὴ πόλη».

Ἡ ἠλεκτρικὴ δύναμη τῶν φραγμάτων τῆς Δ.Κ.Τ., ποὺ ἔφερε τὴν εὐημερία, τὴ γονιμότητα καὶ τὴν ὁμορφιὰ στὴν κοιλάδα τοῦ Τενεσσῆ, στάθηκε καὶ γιὰ τὸ Ὄουκ Ρίτζ ἐξαιρετικὰ σπουδαῖος παράγοντας. Ὁ κύριος λόγος ποὺ τὸ πρῶτο «ἀτομικὸ ἐργοστάσιο» ἐγκαταστάθηκε στὴν περιοχὴ αὐτὴ εἶταν ὁ ὄγκος τῆς ἠλεκτρικῆς ἐνέργειας ποὺ διέθετε. Ἀλλὰ ἡ Δ.Κ.Τ., ποὺ σχεδιάστηκε τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης, μοιάζει μὲ ὅραμα κάποιου λσμπροῦ καὶ εὐτυχισμένου κόσμου τοῦ μέλλοντος, ἐνῶ τὸ Ὄουκ Ρίτζ ποὺ χτίστηκε ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν ἔχει ἐμφάνιση τρομερὰ ἄσκημη καὶ μονότονη. Τὸ ἔδαφός του εἶναι εἴτε βοῦρκος εἴτε ξερότοπος. Ὅσοι ζοῦνε στὴ δυτικὴ ζώνη παραπονιοῦνται γιὰ τὴν ὑγρασία της καὶ τὴν ὀνόμασαν «τὸ ἕλος»· τοὺς ἄλλους πάλι, ποὺ ζοῦν στὴν ἀνατολικὴ ζώνη, τοὺς δέρνει ἡ σκόνη. Καὶ τὸ ἀγριόχορτο ἀκόμα δὲ λέει νὰ φυτρώσει στὸ Ὄουκ Ρίτζ· μόνο στὸ ὕψωμα, τὸ «Λόφο τῶν Σνόμπ» ὅπως τὸν λένε γιατὶ τὸν κατοικοῦν οἱ ἐπιστήμονες τῆς ἀτομικῆς βόμβας καὶ οἱ ἀνώτεροι ὑπάλληλοι, εἶναι δυνατὸν νὰ καλλιεργηθοῦν κῆποι. Ἡ πόλη δίνει τὴν ἐντύπωση συνοικισμοῦ ποὺ χτίστηκε βιαστικὰ μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει τὴν ἀνάγκη τῆς στέγασης. Πλειοψηφοῦν οἱ «λυόμενες παράγκες» ποὺ ἦρθαν κατευθεῖαν ἀπὸ τὰ ἐργοστάσια καὶ ἔτσι ὅπως εἶναι στημένες, ἡ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη, δίνουν, μὲ τὴ μελαγχολικὴ μονοτονία τους, τὴν ἐντύπωση στρατώνα. Βλέπεις ἀκόμα στὸ Ὄουκ Ρίτζ, χίλιες περίπου «Ἐπαύλεις τῆς Νίκης». Πρόκειται γιὰ βιομηχανοποιημένες ἀπομιμήσεις ἐξοχικῶν σπιτιῶν ποὺ εἶναι κάπως πιὸ βολικὰ καὶ ἑλκυστικὰ ἀπὸ τὶς παράγκες κι' ἔχουν τὴν τιμὴ νὰ στεγάζουν τοὺς «Ἀνώτατους Δέκα». Τέλος τὰ ἐργοστάσια ὅπου ἐνεργοῦνται τὰ διάφορα στάδια τῆς διάσπασης τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς παρασκευῆς πλουτώνιου εἶναι γερὰ καὶ χαμηλά, ὅπως τὰ γιγαντιαῖα φρούρια στὴν ἔρημο. Ὅλη ἡ πόλη εἶναι κλεισμένη μέσα σ' ἕνα συρμάτινο

φράχτη ποὺ εἶναι ἀρκετὰ χιλιόμετρα μακρὺς κι' ἔφοδιασμένος μ' ἕνα περίπλοκο σύστημα συναγερμοῦ. Χιλιάδες μάτια, ἠλεκτρικὰ κι' ἀνθρώπινα, τὸν φρουροῦν ἀδιάκοπα. Γιὰ νὰ μπεῖ κανεὶς μέσα στὸ κιγκλίδωμα αὐτὸ πρέπει νὰ κρατᾶ μιὰ εἰδικὴ ἄδεια εἰσόδου μὲ τὴ φωτογραφία του.

Οἱ κάτοικοι τοῦ Οὔκ Ρίτζ, ὡστόσο, κάνουν ὅ,τι περνᾶ ἀπὸ τὸ χέρι τους γιὰ νὰ ἐξουδετερώσουν αὐτὴ τὴν ἐντύπωση: πὼς ζοῦν σ' ἕνα στρατόπεδο κι' ὄχι σὲ πόλη. Ἔχουν τὰ καφενεῖα τους καὶ τὰ φαρμακεῖα τους, τοὺς κινηματογράφους καὶ τὰ μπάρ τους, συμφωνικὲς ὀρχῆστρες, σχολεῖα, ἐμπορικὸ ἐπιμελητήριο, στάδιο, κι' ἕνα σωρὸ ἱδρύματα ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸ Ροτσριανὸ Ὅμιλο καὶ καταλήγοντας σὲ ἐρασιτεχνικοὺς συλλόγους φωτογραφῶν καὶ σχεδιασιῶν ἀεροπλάνων. Τὰ κίτρινα ταξὶ τῆς «Ἑταιρίας τῶν Κίτρινων Αὐτοκινήτων» διασχίζουν βιαστικὰ τοὺς δρόμους τοῦ Οὔκ Ρίτζ ἀκριβῶς ὅπως στὴ Ν. Ὑόρκη. Τὸ ξενοδοχεῖο «Ράδεφορντ Χώλλ» προσφέρει στοὺς ἐπισκέπτες ἀναπαυτικὲς κρεββατοκάμαρες μὲ ἰδιαίτερο λουτρὸ καὶ αὐτόματο σύστημα ἐξαερισμοῦ. Μπορεῖ κανεὶς νὰ βρεῖ φρέσκα λαχανικὰ στὰ μανάβικα τῆς Ἀγροτικῆς Λιανικῆς Ἀγορᾶς. Ὑπάρχουν τέλος καὶ χαρτοπαικτικὲς καὶ χορευτικὲς λέσχες σὰν τὸ «Καρμπάϊντ Κλὰμπ» ἢ «Γκρὸβ Χώλλ». Ὅλα εἶναι «σχεδὸν φυσιολογικά». Αὐτὸ τὸ «σχεδὸν» πρέπει νὰ τονιστεῖ γιατὶ ἐκφράζει τὸν κίνδυνο ποὺ κρύβεται σ' αὐτὴ τὴν κατάσταση. Στὴ μαγικὴ αὐτὴ πόλη τὰ δικαιώματα καὶ οἱ ἐλευθερίες τοῦ Ἀμερικανοῦ πολίτου ἔχουν περιοριστῆ σὲ μεγάλο βαθμό. Οἱ κάτοικοι δὲν ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἐκλέγουν: διοικοῦνται ἀπὸ ὑπαλλήλους τῆς «Ἑταιρίας Δημοσίων Ἔργων Τάρνερ» ποὺ ἔχει τὴν ἕδρα της στὴ Ν. Ὑόρκη. Ἡ Ἑταιρία κάνει ἐκχωρήσεις σὲ προμηθευτὲς τροφίμων, ἰδιοκτῆτες γκαράζ, κουρεῖς, ἰατροὺς καλλονῆς, πιπουτσῆδες, μικροπωλητές, ἀμοξάδες κλπ. Οἱ κάτοχοι τῶν ἐκχωρήσεων καταβάλλουν στὴν Ἑταιρία ἕνα ποσοστὸ ἐπὶ τῶν εἰσπράξεών τους. Ἡ Ἑταιρία πάλι δίνει τὸ μεγαλύτερο μέρος αὐτῶν τῶν εἰσπράξεων στὴν Ἀμερικανικὴ Κυβέρνηση καὶ τὸ ὑπόλοιπο τὸ κρατᾶ γιὰ ν' ἀντιμετωπίζει τὶς τρέχουσες ἀνάγκες τῆς ὁλότητας. Ἡ πόλη διοικεῖται ἀπὸ τὰ γραφεῖα μερικῶν διευθυντῶν ἐργοστασίων ποὺ ξέρουν ὅλα τὰ ὀνόματα τῶν κατοίκων, ἀκόμα καὶ τοῦ πιὸ ἀσήμαντου. Οἱ κάτοικοι τῆς ἀτομικῆς πόλης ἀγωνίσηκαν γιὰ νὰ κρατήσουν τὰ πολιτικά τους δικαιώματα ἀλλὰ δὲν τὸ κατόρθωσαν. Τὸ μόνο ποὺ ἐπέτυχαν ὡς τὴ στιγμὴ αὐτὴ εἶναι νὰ μὴ κλονιστοῦν στὴν ἀπόφασή τους νὰ πάρουν μέρος στὶς ἐκλογὲς τοῦ Κονγκρέσσου, κι' ὅταν εἶμουν ἐκεῖ ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν ἀναγνώριση τῶν συνδικαλιστικῶν δικαιωμάτων τους.

Ἕνας ἀπὸ τοὺς συνομιλητές μου, μέλος τῆς Ἐθνικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀτομικῶν Πληροφοριῶν, μοῦ ἐξήγησε μὲ μεγάλη εὐγλωττία τοὺς λόγους ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ φοβᾶται ὅτι ἡ διατήρηση τοῦ μυστικοῦ τῆς Ἀτομικῆς Βόμβας θὰ ὁδηγοῦσε σὲ μιὰ νέα μορφὴ φασισμοῦ. «Ἀποκρούομε τὴν πολιτικὴ τῆς μυστικότητας γύρω ἀπὸ τὴν ἀτομικὴ βόμβα, ὄχι μόνο γιατὶ πιστεύουμε ὅτι μιὰ τέτοια πολιτικὴ θὰ ὁδηγήσει μὲ μαθηματικὴ ἀκρίβεια σ' ἕνα Τρίτο Παγκόσμιο Πόλεμο, ἀλλὰ καὶ γιατὶ ἀνοδαυλίζει δισμάχες στὸ ἐσωτερικό. Ἐδῶ στὸ Οὔκ Ρίτζ ζοῦμε ἀπὸ τώρα κάτω ἀπὸ τὶς συνθῆκες τοῦ «ἀτομικοῦ φασισμοῦ». Τὰ γράμματά μας ἀνοίγονται, ἡ τοπικὴ μας ἐφημερίδα λογοκρίνεται, οἱ κινήσεις μας παρακολουθοῦνται, τὸ δικαίωμά μας ἐλέγχου τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς κοντεύει νὰ ἐκμηδενιστεῖ. Στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου ἡ πλειοψηφία τῶν κατοίκων τοῦ Οὔκ Ρίτζ κατανόησε τὴ σκοπιμότητα αὐτῶν τῶν περιορισμῶν τῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς δέχτηκε. Ἀλλὰ ἡ ὑπομονή τους ἐξανιλήθηκε πιά. Ἀπὸ τοὺς 75.000 κατοίκους τῆς πολεμικῆς περιόδου, οἱ 50.000 ἔχουν κιόλας φύγει. Στὴ θέση τους ἦρθαν κάπου 20.000 καινούριοι «ἄποικοι» ἀλλὰ κι' αὐτοὶ δὲν ριζώνουν γιὰ πολὺ καιρό. Ἡ ἐξεύρεση ἐργατῶν γιὰ τὰ ἐργοστάσιά μας γίνεται διαρκῶς δυσκολώτερη. Οἱ συμπατριῶτες μας θεωροῦν τόσο πολύτιμες τὶς ἐλευθερίες τους ποὺ οὔτε τὰ μεγάλα μεροκάματα δὲν τοὺς πείθουν νὰ τὶς θυσιάσουν.

Τὸν ρώτησα μήπως στὶς ἀναχωρήσεις αὐτὲς ἀπὸ τὸ Οὔκ Ρίτζ, συμβάλλει καὶ ὁ φόβος μιᾶς καταστροφικῆς ἔκρηξης. Δὲν θὰ εἶναι πολὺ εὐχάριστο, εἶπα, νὰ ζεῖ κανεὶς τόσο κοντὰ στὰ ἐργοστάσια ποὺ κατασκευάζουν ἀτομικὲς βόμβες. Αὐτὸς ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ μοῦ εἶπε ὅτι ὁ φόβος μιᾶς τέτοιας καταστροφῆς δὲν τοὺς ἀπασχολεῖ σχεδὸν καθόλου. Οἱ διάφορες ἐνέργειες τῆς παραγωγῆς γίνονται τόσο μακρυὰ ἡ μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη καὶ τὰ μέτρα ἀσφαλείας εἶναι τόσο πολλὰ ποὺ τὸ ἐνδεχόμενο τῶν δυστυχημάτων εἶναι πολὺ μακρυὰ καὶ δὲν ἀποτελεῖ εὔλογη πηγὴ φόβου. Εἴχαμε μερικὰ κρούσματα ἐγκαυμάτων καὶ ἀνωμαλιῶν τῆς κυκλοφορίας τοῦ αἵματος ἀλλὰ τὸ Τμῆμα Ὑγιεινῆς δούλεψε τόσο καλὰ ὥστε μέσα στοὺς ἕξη τελευταίους μῆνες δὲν παρουσιάστηκε οὔτε μιὰ περίπτωση «ἀτομικῆς ἀσθένειας». «Περάσαμε, εἶπε μιὰ ἐπιδημία ἰλαρᾶς, ἀλλὰ γι' αὐτὴν δὲν φταίει βέβαια τὸ Τμῆμα Ὑγιεινῆς».

Μοῦ δοθηκε ἡ εὐκαιρία νὰ κουβεντιάσω μὲ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς 250 γιατροὺς ποὺ βρίσκονται ἐγκατεστημένοι στὸ Οὔκ Ρίτζ καὶ συμμετέχουν στὸν ἀγώνα κατὰ τῶν ραδιοδυστυχημάτων. Πῆρα ἔτσι μιὰ ἰδέα ἀπὸ τὸν ἀπέραντο ἀριθμὸ μέτρων ἀσφαλείας στὰ ὁποῖα ὁ αὐριανὸς ἐργάτης καὶ στρατιώτης θὰ πρέπει νὰ ὑποβάλλεται. Μοῦ ἔδειξαν ἕνα μικρὸ ὄργανο τῆς τσέπης, ποὺ ἔμοιαζε πολὺ μὲ στυλογράφο καὶ ἐνεργεῖ σὰν συμπυκνωτὴς στὶς περιπτώσεις ποὺ ἡ ἀτμόσφαιρα ὑπερπληρώνεται μὲ ραδιενέργεια. Μὲ μιὰ ἀνεπαίσθητη ἠλεκτρικὴ ἐκκένωση προειδοποιεῖ αὐτὸν ποὺ τὴ φορᾶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ μείνει περισσότερο μέσα στὸ ραδιενεργὸ χῶρο. Κάθε ἐργάτης στὸ Οὔκ Ρὶτζ ἔχει πάνω του ἕνα μικρὸ κομμάτι ταινίας, ποὺ ὅταν τελειώνει τὴ δουλειά του πρέπει νὰ τὸ ἀφήνει στὴν ἔξοδο. Οἱ δίσκοι αὐτοὶ ἐξετάζονται κατόπι στὰ ἐργαστήρια καὶ ὁ βαθμὸς στὸν ὁποῖο μαύρισε τὸ φίλμ ἀντιπροσωπεύει τὴν ἔνταση τῆς ραδιενέργειας στὸ χῶρο ποὺ εἶχε ἐκτεθῆ. Εἶναι ἐπομένως δυνατὸ νὰ ὑπολογιστεῖ ἡ ἔνταση τῆς ραδιενέργειας σ' ὅλα τὰ σημεῖα ὅπου συντελεῖται ἐργασία. Μὲ βάση τὰ ἐργαστηριακὰ αὐτὰ πορίσματα προσδιορίζονται οἱ ὧρες ἐργασίας κάθε ἀτόμου καὶ παίρνονται οἱ ἀποφάσεις σχετικὰ μὲ τὸν προστατευτικὸ ἱματισμὸ ποὺ ἐπιβάλλεται σὲ κάθε περίπτωση. Ὁ ἐργάτης σὲ ὁρισμένα στάδια τῆς παραγωγῆς ποὺ τὸν φέρνουν πολὺ κοντὰ στὴ «στήλη» μὲ τὰ ἑκατομμύρια τὶς ραδιενεργὲς ἀκτίνες της, πρέπει νὰ φορᾶ εἰδικὰ κατασκευασμένες μάσκες, φόρμες πλεγμένες μὲ μολύβι, βαρειὰ γάντια καὶ γερὰ παπούτσια. Ἰδιαίτερη προσοχὴ δόθηκε στὰ προβλήματα τοῦ ἀερισμοῦ. Ὑπάρχει μιὰ συσκευή, γνωστὴ μὲ τὸ παρατσούκλι «φτερνιστρα» γιὰ νὰ διασκορπᾶ τὶς συγκεντρώσεις τῆς ραδιενεργοῦ σκόνης στὴν ἀτμόσφαιρα. Ὅταν φεύγουν, ὅλοι ἀλλάζουν ροῦχα. Τὰ ροῦχα τῆς δουλειᾶς πλένονται κάθε μέρα μὲ εἰδικὲς χημικὲς οὐσίες. Γιὰ νὰ μὴν μείνει καὶ τὸ παραμικρὸ ἴχνος ραδιενεργοῦ μορίου πάνω στὸ σῶμα τους, οἱ ἐργάτες παρελαύνουν μπροστὰ ἀπὸ μηχανήματα ποὺ κουδουνίζουν ἀμέσως μόλις τὸ εὐαίσθητο μάτι τους διακρίνει κανένα μόριο τῆς Α, Β καὶ Γ κατηγορίας. Εἰδικοὶ ἐμπειρογνώμονες, γιατροὶ συνήθως, ἐλέγχουν

τὴν περιεκτικότητα τῆς ἀτμόσφαιρας σὲ ραδιενεργὸ δύναμη σὲ ἀκτίνα πολλῶν χιλιομέτρων καὶ ἐπίσης ἐπιθεωροῦν καὶ τὰ ἀπορρίμματα τῶν ἐργοστασίων προτοῦ φύγουν ἀπὸ τὴν περιοχή τους. Παντοῦ ἐνεδρεύει ὁ κίνδυνος τῆς ἀόρατης ἀκτίνας τοῦ θανάτου.

Η «δηλητηρίαση» τῆς ἀτμόσφαιρας ἀπὸ τὴ ραδιενεργὸ ἀκτινοβολία ποὺ ἀποδεσμεύεται μὲ τὴ διάσπαση τοῦ ἀτόμου προκαλεῖ μιὰ ἐντατικὴ ἀποσύνθεση μέσα στοὺς θαλάμους ὅπου γίνεται ἡ διάσπαση. Ἡ καρδιὰ τοῦ Ὄουκ Ρίτζ, ἡ «στήλη» ὅπως τὴ λένε, εἶναι κλεισμένη μέσα σὲ πολὺ χοντρούς, τσιμεντένιους τοίχους, ποὺ κι' αὐτοὶ ὅμως δὲν παρέχουν ἀρκετὴ προστασία. Μέσα στοὺς τσιμεντένιους τοίχους εἶναι ἕνας μολιβένιος θάλαμος, καὶ μέσα στὸ μολυβένιο θάλαμο ἕνα εἰδικὸ ἀλουμινένιο δοχεῖο, καὶ μέσα σ' αὐτὴ τὴν συγκριτικὰ μικροσκοπικὴ περιοχὴ ἐνεργεῖται ἡ μετατροπὴ τῆς ὕλης: τὸ παμπάλαιο ὄνειρο τοῦ ἀλχημιστῆ, γίνεται πραγματικότητα.

Ἀλλὰ ἡ κοσμογονικὴ αὐτὴ ἐνέργεια μπαίνει σὲ κίνηση καὶ ἐλέγχεται μόνο ἀπὸ μεγάλη ἀπόσταση. Ἂν θὰ ἤθελε κανεὶς νὰ δεῖ αὐτὴ τὴ μεταμόρφωση τῆς ὕλης μὲ γυμνὸ μάτι, ἂν θὰ ἤθελε νὰ περάσει αὐτοὺς τοὺς τοίχους καὶ νὰ δεῖ τί συμβαίνει ἐκεῖ μέσα, ὁ θάνατος θὰ τὸν χτυποῦσε σὰν κεραυνός. Ὑπάρχουν ὡστόσο πολλὲς δωδεκάδες ὄργανα καταγραφῆς ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν παρακολούθηση τῆς μεταμόρφωσης τοῦ οὐρανίου σὲ πλουτώνιο. Ὑπάρχουν στὸ Ὄουκ Ρίτζ κάπου 200.000 διαφορετικὰ μηχανήματα μέτρησης. Οἱ θάλαμοι ἐλέγχου δὲν ἔχουν τελειωμό. Εἶναι τόσο μεγάλοι ποὺ μοιάζουν μὲ σάλες χοροῦ καὶ οἱ μαρμάρινοι μεσότοιχοί τους ἔχουν ἑκατοντάδες μετρητὲς καὶ ταινίες σήμανσης μὲ ἠλεκτρικοὺς δεῖχτες· ἂν τὰ ταμπλὼ τῶν ὀργάνων ἔμπαιναν τὸ ἕνα κολητὰ στὸ ἄλλο θὰ ἔπιαναν κάπου ἑντεκα μίλλια καὶ σὲ κάθε μίλλι θ' ἀναλογοῦσαν 20 μόνο χειριστές. Ὅλοι οἱ χειριστὲς πρέπει νὰ ἔχουν μεγάλη πεῖρα στὴν ἀνάγνωση τῶν μετρητῶν καὶ νὰ εἶναι ἱκανοὶ νὰ καταλυβαίνουν ἀπὸ τὴν παρουβολὴ 30 ἢ 40 ὀργάνων ἂν σημειώθηκε καὶ ἡ παραμικρότερη βλάβη σὲ κάποιο περίπλοκο μηχανισμὸ ποὺ βρίσκεται πολλὰ μίλια μακρυά. Καὶ μέσα στὸ μεγάλο κεντρικὸ κτίριο ἐλέγχου, ποὺ ἔχει σχῆμα πετάλου, ἐλέγχοντσι ὅλα τὰ ἐργαλεῖα, ἕνα ἕνα μὲ τὴ σειρά. Ὁ Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς μὲ τὰ χοντρὰ γυαλιά του εἶταν ἕτοιμος νὰ ὑπολογίσει ἂν στὰ «Κάνιον» (ὅπως ὀνομάζουν τοὺς ὑπόγειους τσιμεντένιους θαλάμους Κ—25) εἶχε σταματήσει μιὰ ἀπὸ τὶς ἀντλίες ποὺ ὁδηγοῦν τὰ μικροσκοπικὰ μόρια τοῦ πλουτωνίου ἀπὸ τὴ «στήλη» μέσα σὲ ντεπόζιτα καὶ φυγοκεντρικὰ μηχανήματα. Πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν χωρίζονται οἱ ἄνθρωποι καὶ οἱ μηχανὲς ἀπὸ τόσο ἀπέραντες ἀποστάσεις ὅσο στὸ Ὄουκ Ρίτζ. Ἡ μετατροπὴ τοῦ «ἐργάτη» σὲ «ἐλεγκτὴ» ποὺ ἐπιβλέπει τοὺς μετάλλινους σκλάβους του καὶ τὶς δαμασμένες φυσικὲς δυνάμεις, πουθενὰ ἀλλοῦ δὲν ἔχει πάρει τὴν ἔκταση ποὺ πῆρε στὸ Ὄουκ Ρίτζ.

Ἐλεγκτὲς καὶ ἐλεγχόμενοι—αὐτὸ λοιπὸν εἶναι τὸ μέλλον μας; Φαίνεται ὅτι ἡ τεχνικὴ πρόοδος μᾶλλον παρὰ οἱ δικτάτορες θ' ἀπειλοῦν, ἀπὸ δῶ καὶ μπρός, τὶς ἐλευθερίες μας. Μήπως πρόκειται λοιπὸν νὰ γίνει πραγματικότητα τὸ δραμα τοῦ Ἄλντους Χάξλεϋ: ἡ σκλαβωμένη, αὐτόματη καὶ μαζικὴ ζωή μας μέσα στὴ στεγνὴ ἀσκήμια ἑνὸς βιομηχανοποιημένου κόσμου; Τὸ Ὄουκ Ρίτζ αὐτὴ τὴν ἐντύπωση δίνει. Κι' ὅμως, λίγα χιλιόμετρα πιὸ μακρυά, ὑπάρχει ἡ ἀπόδειξη ὅτι ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ δώσει στὴν τεχνικὴ πρόοδο μιὰν ἄλλη κατεύθυνση, ὅτι μπορεῖ νὰ τὴν προσαρμόσει στὶς ἀνάγκες του. Ἡ Δ.Κ.Τ. κάνει σωστὰ θαύματα ἔχοντας μπροστά της τὸ μεγάλο αὐτὸ σκοπό.

Μιὰ ἱστορία τῆς ἐξοχῆς

Τοῦ BRIAN VESEY FITZGERALD

('Απὸ τὸ βιβλίο «A Country Chronicle» ἔκδ. Chapman and Hall, Λονδίνο)

Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Ἱστορίες τῆς ἐξοχῆς» («A Country Chronicle») πρώην ἐκδότης τοῦ περιοδικοῦ «The Field» εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστοὺς Ἄγγλους φυσικούς. Ἡ παρακάτω τόσο παράξενη ἱστορία γράφτηκε στὰ 1941 καὶ τώρα τελευταῖα, ποὺ ἀνατυπώθηκε σὲ μιὰ σειρὰ δοκιμίων, συγκέντρωσε πολὺ μεγάλη προσοχὴ καὶ ἐνδιαφέρον.

Κάθε Ἰούνιο, στὸ μεσοκαλόκαιρο, περνάω τὴ νύχτα μου στὸ ὑπαιθρο. Εἶναι ἀλήθεια πὼς τοὺς καλοκαιριάτικους μῆνες περνάω πολλὲς νύχτες ἔξω, μὰ καὶ ὅλο τὸν χρόνο, τουλάχιστο μιὰ φορὰ κάθε μήνα. Ὅμως αὐτὴ ἡ νύχτα, ἐκεῖ δὰ κατὰ τὸ μεσοκαλόκαιρο εἶναι κάτι μοναδικό. Παίρνω πάντα τὸν ἴδιο δρόμο καὶ πηγαίνω στὸν ἴδιο τόπο. Αὐτὸ τὸ κάνω γιατὶ κάπου πρὶν ἀπὸ τέσσερα χρόνια ἔτυχε νὰ δῶ ἐκεῖ κάτι πολὺ παράξενο· Καὶ στὴν ἀνοησία μου ἐλπίζω πὼς αὐτὸ ποὺ εἶδα κεῖνο τὸ βράδυ μπορεῖ καὶ νὰ ξαναγίνει. Καὶ χώρια ἀπ' αὐτὸ ὁμολογῶ πὼς θὰ ἤθελα πάρα πολὺ νὰ ξαναζήσω ἐκείνη τὴ στιγμή. Γιατὶ στὸ κάτω κάτω δὲν ἔχει κανεὶς πολλὲς φορὲς τὴν τύχη νὰ λύνει ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ μυστήρια τῆς φύσης.

Τὰ βιβλία τῆς φυσικῆς ἱστορίας εἶναι φοβερὰ λιγόλογα γιὰ ἕνα σωρὸ ἐνδιαφέροντα σημεῖα. Μᾶς λένε πολλὰ ποὺ θέλουμε νὰ μάθουμε· ὡστόσο πολὺ συχνὰ σταματάνε ἴσα - ἴσα ἐκεῖ ὅπου θὰ ἔπρεπε νὰ προχωρήσουν. Δὲν μᾶς λένε, νὰ ποῦμε, τί γίνονται τὰ σώματα τῶν ἄγριων ζώων ποὺ φοφᾶνε ἀπὸ φυσικὸ θάνατο. Ἡ πιὸ συνειθισμένη ἐξήγηση εἶναι πὼς τὰ ζῶα, ἐπειδὴ νοιώθουνε πὼς πλησιάζει τὸ τέλος τους σέρνονται σὲ κάποιο ἀπόμερο σημεῖο γιὰ νὰ πεθάνουν. Δίχως ἄλλο ἡ ἐξήγηση αὐτὴ εἶναι ἀρκετὰ καλὴ γιὰ τοὺς ἐλέφαντες καὶ γιὰ τὰ ζῶα τῆς Ἀφρικῆς· ἀλλὰ στὴν Ἀγγλία τέτοιος ἀπόμερος τόπος μὲ κανένα τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ βρεθεῖ εὔκολα.

Πολὺ συχνὰ βρῆκα φόφιους σκαντζόχοιρους ποὺ δὲν τὰ καταφέρνουν νὰ βροῦνε ἕνα ξεμακρισμένο μέρος γιὰ νὰ πεθάνουν. Βρῆκα καὶ νυφίτσες ποὺ πῆγαν νὰ πεθάνουν μέσα σὲ φωλιὲς ἀφησμένες ἀπὸ τὰ κοτσύφια, τὶς τσίχλες καὶ τὶς καρακάξες καὶ μέσα στοὺς κουφωμένους κορμοὺς γέρικων δέντρων. Πέρασα μιὰ ὁλόκληρη ζωὴ στὴν ἐξοχή, ποτέ μου ὅμως δὲ βρῆκα ἕνα φόφιο λαγὸ — (πάντα βέβαια μιλάω γιὰ ζῶα ποὺ πέθαναν ἀπὸ φυσικὸ θάνατο),— καὶ μονάχα δυὸ ἀλεποῦδες. Ποτέ μου δὲ βρῆκα νεκρὸ ἀσβό. Τί γίνονται λοιπὸν αὐτὰ τὰ ζῶα ποὺ δὲν ἔχουν τὸν καιρὸ νὰ βροῦν ἕνα ξέμακρο μέρος γιὰ νὰ πεθάνουν;

Ἡ ἐξήγηση εἶναι πὼς τὸ ζῶο αὐτὸ πεθαίνει στὴν ὑπόγεια φωλιά του. Χωρὶς ἀμφιβολία αὐτὸ θὰ εἶναι ἀληθινὸ γιὰ τὶς ἀλεποῦδες ζῶα βρώμικα, ποὺ ἡ ἀποσύνθεσή τους δὲν θὰ ἐνοχλήσει καθόλου τοὺς ἄλλους κατοίκους τῆς φωλιᾶς. Μὰ πῶς νὰ πιστέψει κανεὶς πὼς ὁ ἀσβός, τὸ πιὸ καθαρὸ ἀπ' ὅλα τὰ ζῶα, μπορεῖ νὰ ἀνεχθεῖ μέσα στὴ φωλιά του ἕνα νεκρὸ σῶμα;

Η ἱστορία ποὺ θὰ σᾶς διηγηθῶ εἶναι σχετικὴ μ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Εἶναι ἀπὸ κεῖνες τὶς ἱστορίες ποὺ συμβαίνουν στοὺς φυσικοὺς ἐντελῶς τυχαία καὶ ποὺ δὲν ξεχνιοῦνται ποτέ.

Ἡ καλοκαιριάτικη ἐκείνη βραδυὰ

εἶταν ὄμορφη καὶ ξάστερη καὶ ζεστή. Κατὰ τὶς 9 πῆγα στὴν ἀσβοφωλιά· κάθησα ἐκεῖ κοντὰ καὶ ἄρχισα τὸ παραφύλαγμα· ἤθελα νὰ δῶ τὰ σταχτιὰ σὰν ἀσήμι κουτάβια τοῦ ἀσβοῦ ποὺ τ' ἀγαποῦσα πολὺ καὶ ἤξερα πὼς μόλις ἔπεφτε καλὰ τὸ σκοτάδι θὰ τὰ ἔβγαζε ἔξω ἡ γρηὰ μάνα τους. Ἕνα ἡσυχο καὶ ἁπαλὸ ἀεράκι ποὺ ἐρχόταν ἀπὸ βορειανατολικὰ μοῦ χάϊδευε τὸ πρόσωπο· τὰ πουλιὰ τραγουδοῦσαν τὸ βραδυνό τους τραγούδι. Μιὰ μεγάλη καστανὴ κουκουβάγια πετώντας χαμηλά, πέρασε ξυστὰ πάνω ἀπὸ τὸ θάμνο ὅπου εἶμουνα κρυμμένος.

Ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι λεπτὰ ἡ γερομάνα ἔβγαλε τὴ μουσούδα της ἀπὸ τὴν τρύπα καὶ μύρισε τὸν ἀέρα· αὐτὸ εἶταν ποὺ μοῦ κίνησε τὴν προσοχή· γιατὶ πάντα, ὅλες τὶς ἄλλες φορὲς ποὺ εἶχα παραφυλάξει, τὸ ἀρσενικὸ ἔβγαζε τὴ μουσούδα του καὶ μυριζόταν τὸν ἀέρα γιὰ νὰ δεῖ ἂν ὑπῆρχε κανένας κίνδυνος. Ἱκανοποιημένη ἀπὸ τὴν ἐξέτασή της βγῆκε ἀπὸ τὴ φωλιά. Γιὰ μιὰ στιγμὴ μὲ κοίταξε κατάματα· κατάλαβα πὼς εἶχε ἀναστατωθῆ· ἡ πλάτη της ἀνατρίχιαζε καὶ ἔλεγες πὼς ὅλο τὸ τρίχωμά της κυμάτιζε. Τὸ τρίχωμα τοῦ ἀσβοῦ εἶναι τὸ συναισθηματικό του βαρόμετρο. Σκέφτηκα πὼς θὰ μὲ εἶχε δῆ· πὼς δὲ θὰ μποροῦσε νὰ μὲ εἶχε νοιώσει μυρίζοντας γύρω,— ἀφοῦ τὸ ἀεράκι φυσοῦσε ἀπὸ τὴν ἀντίθετη μεριά—γιατὶ ἀμέσως γύρισε καὶ ἐξαφανίστηκε μέσα στὴν φωλιά της. Ἔμεινα κρυμμένος στὸ θάμνο μου καὶ περίμενα νὰ βγάλει ἔξω τὰ κουταβάκια της. Σὲ λίγη ὥρα ξανάβγαλε τὴ μουσούδα της καὶ ξαναμυριζόταν τὸν ἀέρα. Ἔμεινε ἔτσι ἕνα ὁλόκληρο λεπτὸ καὶ ὕστερα, ἱκανοποιημένη πὼς ὁ ὁρίζοντας εἶταν καθαρός, βγῆκε ἀπὸ τὴ φωλιά της.

Αὐτὴ τὴ φορὰ γύρισε τὴ μουσούδα της πρὸς τὸ μέρος ποὺ φυσοῦσε· τώρα στεκόταν μὲ κατεβασμένο τὸ κεφάλι. Τὸ τρίχωμά της κυμάτιζε πιὸ βιαστικά. Ἔβγαλε μιὰ πνιγμένη φωνὴ κουνώντας πέρα - δῶθε τὴν κοντόχοντρη οὐρά της· εἶταν πολὺ γελοία. Ὅλα αὐτὰ φαίνονταν πολὺ παράξενα καὶ τὸ πιὸ περίεργο εἶταν πὼς δὲν φαινόταν πουθενὰ οὔτε ὁ πατέρας οὔτε τὰ παιδιά· ἴσως ὅμως ὁ πατέρας νὰ εἶχε κιόλας ξεκινήσει γιὰ τὸ βραδυνό του γύρο.

Ὕστερα ;αφνικά, σήκωσε ψηλὰ πρὸς τὸν οὐρανὸ τὸ κεφάλι της καὶ ἔβγαλε μιὰ φωνή—εἶταν ὁ πρῶτος πραγματικὸς ἦχος ποὺ ἄκουγα ἀπὸ ἀσβό· εἶταν μιὰ φωνὴ παράξενη, σὰν κλάμμα, σὰν οὐρλιαχτό, πολὺ διαπεραστικὴ γιὰ ἕνα τόσο μικρόσωμο ζῶο, καὶ μέσα στὴν ἡσυχη νύχτα, τόσο ξαφνικὴ καὶ ἀπόκοσμη, ποὺ χωρὶς νὰ τὸ θέλω ἀνατρίχιασα.

Δὲν εἶχα ὅμως καιρὸ νὰ ἀναλύσω τὰ αἰσθήματά μου· ἡ γερομάνα ἔτρεξε γρήγορα λίγο πιὸ πέρα, δεξιώτερα ἀπὸ μένα σὲ μιὰ ἔρημη κουνελοφωλιὰ ποὺ ἄσπριζε μέσα στὸ μισόφωτο. Ἀμέσως κατάλαβα πὼς ἔσκαβε, γιατὶ ἄκουσα καθαρὰ τὸ χῶμα καθὼς ἔπεφτε· κάθε τόσο ἀκουγόταν ἡ παραπονιάρικη φωνή της. Ὅταν τέλειωσε τὴ δουλειά της, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ὥρα καὶ περισσότερο, βγῆκε ἀπὸ τὴν κουνελοφωλιὰ καὶ χώθηκε τρεχάτη στὴ φωλιά της. Ξαναφάνηκε ὅμως ἀμέσως καὶ ἄρχισε πάλι νὰ μυρίζεται τὸν ἀέρα καὶ νὰ προχωρεῖ ταραγμένη· σὲ μιὰ στιγμὴ ἔφτασε λίγο κοντίτερα στὴν κρυφώνα μου χωρὶς νὰ μοῦ δώσει κὰν προσοχή.

Καθόμουν ἀκίνητος, κυριευμένος ἀπὸ τὸ μυστήριο. Ὅ,τι ἔβλεπα μοῦ εἶταν ἄγνωστο· γι' αὐτὸ εἶμουν βέβαιος πὼς θὰ μάθαινα κάτι καινούριο. Ἡ γερομάνα εἶχε πάει τώρα ξανὰ στὴν κουνελοφωλιὰ καὶ μοῦ φαινόταν σάμπως νὰ βρισκόταν ἐκεῖ κάτι ποὺ ἤθελε νὰ τὸ βγάλει καὶ δὲν μποροῦσε. Τόσο ταραγμένη φαινόταν. Μὲ μεγάλη μου ἀνακούφιση εἶδα πὼς ἡ κίνησή μου δὲν τὴν εἶχε ἐνοχλήσει. Τὸ παραφύλαγμα τώρα εἶταν εὐκολώτερο γιατὶ τὸ σκοτάδι ἄρχιζε νὰ σκορπίζει. Ἔτσι πέρασε ἀρκετὴ ὥρα· ἡ γερομάνα πηγαινοερχότανε συνέχεια ἀπὸ τὴ φωλιά της στὴν κουνελοφωλιὰ καὶ γὼ ἄλλαξα θέσεις γιὰ νὰ τὴν παρακολουθῶ. Ξαφνικὰ ὅμως, κατὰ τὶς διόμισυ παρουσιάστηκε ἐκεῖ δὰ τριγύρω ἕνας ἄλλος ἀσβός.

Στὴν ἀρχὴ καθὼς τὸν εἶδα νὰ περνάει μέσα ἀπὸ τοὺς θάμνους νόμισα πὼς εἶταν τὸ ἀρσενικό, ὁ κύριος τῆς φωλιᾶς, ποὺ γύριζε ἀπὸ τὴ νυχτερινή του περιοδεία. Ὡστόσο ὅταν πλησίασε, εἶδα πὼς δὲν εἶταν ὁ γερο-ἀσβός. Αὐτὸν τὸν εἶχα παραμονέψει πολλὲς φορὲς καὶ εἶχα ὑπολογίσει πὼς θὰ ζύγιζε τουλάχιστον 5 ὀκάδες. Αὐτὸς εἶταν ἕνα ζῶο μικροκαμωμένο. Σκέφτηκα λοιπὸν πὼς θὰ εἶχε εἰδοποιηθῆ καὶ ἦρθε· ἡ θηλυκιὰ ὅμως ἔμεινε ἀκίνητη· τὸ τρίχωμα τῆς πλάτης της πηγαινοερχόταν ζωηρὰ καὶ ἡ μουσούδα της ἄγγιζε τὸ χῶμα Τὸ ἀρσενικὸ προχώρησε λίγα μέτρα, ὕστερα σταμάτησε μὲ τὴ μουσούδα του ἀγγίζοντας κι' αὐτὸ τὸ χῶμα.

Καὶ τώρα ἄρχισε μιὰ παράξενη σκηνή. Τὸ θηλυκὸ τίναξε πρῶτα τὸ κεφάλι του, ὕστερα ἔσκυψε καὶ ἄγγιξε μὲ τὴ μουσούδα του τὸ χῶμα, καὶ ἔβγαλε ἕνα μαλακὸ μουσικὸ σφύριγμα, λὲς κι' ἀπὸ τὰ ρουθούνια του ἔβγαινε μὲ δύναμη ἀέρας. Τὴν ἴδια ὥρα προχώρησε πηδηχτὰ ἕνα - δυὸ βήματα ἐνῶ τὸ τρίχωμά της δὲν ἡσύχαζε οὔτε στιγμή. Μόλις σταμάτησε καὶ στεκόταν ἥσυχη μὲ τὴ μουσούδα της ἀκουμπισμένη στὴ γῆ τὸ ἀρσενικὸ προχώρησε κι αὐτό, στάθηκε ἀκριβῶς ἀντίκρυ της καὶ ἄγγιξε τὴ γῆ μὲ τὴ μουσούδα του. Ἀπὸ κεῖ καὶ ὕστερα κάνανε καὶ τὰ δυὸ τὶς ἴδιες κινήσεις, διαδοχικά, ὥσπου στὸ τέλος οἱ μουσούδες τους ἑνώθηκαν. Τότε, μαζὶ πάλι, σταμάτησαν ἀπότομα. Τὸ θέαμα μέσα στὸ μισόφωτο εἶταν πολὺ ἀπατεό. Πόσο κράτησε αὐτὴ ἡ παράσταση δὲν μπορῶ νὰ πῶ γιατὶ εἶχα τόσο ἀπορροφηθῆ ποὺ ξέχασα νὰ κοιτάξω τὸ ρολόϊ μου κάτι ποὺ τὸ συχαίνουμαι γιατὶ ὁ φυσικὸς πρέπει πάντα νὰ εἶναι ἀκριβὴς καὶ μεθοδικός.

Μόλις τέλειωσε ἡ παράσταση μὲ μεγάλη μου λύπη εἶδα τὰ δυὸ ζῶα νὰ γυρίζουν στὴ φωλιὰ καὶ νὰ χάνονται. Τὸ θηλυκὸ πήγαινε μπροστὰ καὶ τὸ ἀρσενικὸ ἀκολουθοῦσε. Λείψανε ἀρκετὴ ὥρα· ἐγὼ ἔμεινα ἐκεῖ, μὲ τὰ μάτια ὅλο ἀπορία στὴν εἴσοδο τῆς φωλιᾶς καὶ στὰ γύρω δέντρα. Ὕστερα ἀπὸ λίγο — δὲν ξέρω ἀκριβῶς πόση ὥρα πέρασε γιατὶ γιὰ κεῖνον ποὺ περιμένει ἡ ὥρα δὲ φεύγει εὔκολα—κοίταξα τὸ ρολόϊ μου καὶ εἶδα πὼς εἶταν 3 περασμένες. Κάτω στὴν κοιλάδα καὶ στὰ δέντρα ἄρχιζε τώρα νὰ ξυπνάει ἡ ζωή. Τὰ κοκκόρια μιᾶς φάρμας ποὺ βρισκόταν πέρα δεξιά, ἄρχισαν νὰ λαλοῦνε· γρήγορα ἀκούστηκαν δυνατὰ καλαρίσματα καὶ ὕστερα ἡσυχία· μιὰ ἡσυχία γεμάτη ἀπὸ τοὺς ἀναρίθμητους καὶ ἀκαθόριστους μικροὺς ἦχους τοῦ δάσους ποὺ γεμίζουν τὴ σιωπὴ τῆς νύχτας.

Ἄρχισα ν' ἀναρωτιέμαι πότε θ' ἀποφάσιζε νὰ φύγει ὁ μικρὸς αὐτὸς Δὸν Ζουὰν ὅταν ξαφνικὰ ξεπρόβαλε μέσα ἀπὸ τὴ φωλιά. Καὶ τότε εἶδα πὼς ἔσερνε κάτι. Εἶταν τὸ σῶμα ἑνὸς ἀσβοῦ.

Μόλις πέρασε τὴν εἴσοδο φάνηκε πίσω του τὸ θηλυκό. Τότε φτερνίστηκα δυὸ φορὲς δυνατά, μὰ οὔτε τὸ ἕνα, οὔτε τὸ ἄλλο ζῶο φάνηκε πὼς τὸ πρόσεξε. Μαζὶ σέρνανε τὸ σῶμα τοῦ πεθαμένου γερο - ασβοῦ πρὸς τὴν ἄδεια κουνελοφωλιά. Τὸ ἀρσενικὸ κρατοῦσε τὸ πτῶμα ἀπὸ τὸ ἕνα πισινὸ πόδι: δὲν μποροῦσα νὰ δῶ πὼς τὸ βοηθοῦσε τὸ θηλυκό. Ἐκεῖνο ὅμως τὸ βοηθοῦσε τὸ θηλυκό. Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ καταλάβαινα εἶταν ὅτι βοηθοῦσε.

Γρήγορα φτάσανε στὴν κουνελοφωλιά. Δὲν μποροῦσα νὰ διακρίνω καθαρὰ τί γινότανε ἐκεῖ μ' ὅλο ποὺ ἔφεγγε ἀρκετὰ καλά. Στιγμὲς - στιγμὲς ἔβλεπα καθαρὰ καὶ τὰ δύο ζῶα, δὲν μποροῦσα ὅμως νὰ καταλάβω τί ἔκαναν. Ὡστόσο δὲν εἶταν δύσκολο νὰ μαντέψω. Γρήγορα τὸ σκάλισμα τῆς γῆς ἤρθε νὰ ἐπιβεβαιώσει τὶς ὑποθέσεις μου. Θάφτανε τὸν γερο - ἀσβό.

Σὲ λίγο εἶχαν τελειώσει τὴ δουλειά τους. Τότε τὸ ἀρσενικὸ χάθηκε, φεύγοντας βιαστικὰ ἀπὸ τὸ δρόμο ὅπου εἶχε ἔρθει. Τὸ θηλυκὸ γύρισε στὴ φωλιά του, στάθηκε μιὰ στιγμὴ στὴν εἴσοδο καὶ μὲ κοίταξε σάνα μοῦ ἔλεγε, «Ἔ! πὼς σοῦ φάνηκε, λοιπόν;», καὶ χάθηκε κάτω ἀπὸ τὴ γῆ.

Εἶταν τέσσερεις καὶ δέκα. Χωρὶς νὰ τὸ καταλάβω εἶχε χαράξει. Τὰ πουλιὰ πετοῦσαν ἐδῶ καὶ κεῖ. Δὲν ἔφεγγε βέβαια ἀκόμα, εἶχε ὅμως πολὺ περισσότερο φῶς ἀπὸ πρίν· ὥστόσο ἐγὼ δὲν τὸ εἶχα προσέξει. Περίμενα ἀκόμα μισὴ ὥρα μ' ὅλο ποὺ κρύωνα πολὺ καὶ πεινοῦσα. Καμμιὰ κίνηση ἀπὸ τὴ φωλιά. Ἄναψα τὴν πίπα μου καὶ πῆγα στὴν κουνελοφωλιά. Τὸ ἄνοιγμά της εἶταν κλεισμένο μὲ χῶμα ποὺ τὸ εἶχαν στρώσει τὰ δυὸ ζῶα μὲ τὸ κορμί τους. Γύρισα στὸ σπίτι μου συγκινημένος καὶ πεινασμένος.

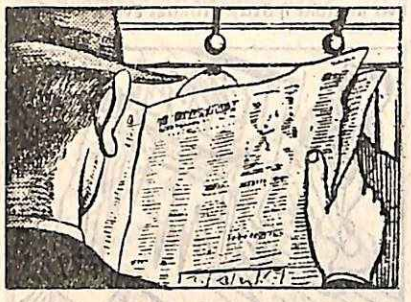
Εἶχα παρακολουθήσει τὸ θάψιμο ἑνὸς ἀσβοῦ. Ὡστόσο πολλὰ ἐρωτήματα ἔμεναν ἀναπάντητα μέσα στὸ μυαλό μου. Π.χ. πῶς ἤξερε ὁ μικρὸς ἀσβὸς τὸ θάνατο τοῦ γέρου; Ὁ ἀσβὸς εἶναι ζῶο συνειθισμένο κι' ἐγὼ ὅμως εἶμαι σίγουρος πὼς δὲν ὑπῆρχε ἐνεῖ ἄλλη ἀσβοφωλιὰ πιὸ κοντὰ ἀπὸ 5 μίλια. Εἰδοποιήθηκε ἄραγε ἀπὸ τὴν πρώτη δυνατὴ φωνὴ τῆς γερο-μάνας; Αὐτὸ δὲν εἶναι πιθανό. Γιατί, τουλάχιστο, τὸ ἀνθρώπινο αὐτὶ δὲν μπορεῖ νὰ συλλάβει τὸν ἦχο ἀπὸ τόσο μεγάλη ἀπόσταση. Τότε πῶς εἰδοποιήθηκε; Γιατί τὸ θηλυκὸ τὸν περίμενε; Γιατί δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία πὼς τὸν περίμενε. Πῶς ἤξερε πὼς θὰ ἐρχόταν; Μήπως εἶχε πάει αὐτὴ στὴ φωλιά του καὶ τὸν εἰδοποίησε; αὐτὸ φαίνεται ἀπίθανο γιατὶ ἀκριβῶς ἀπὸ δυὸ νυχτιὲς πρὶν τὴν εἶχα δῆ ποὺ ἔβγαλε τὰ παιδιά της περίπατο καὶ εἶχα δῆ καὶ τὸν γέρο ἀσβό· ἀπ' ὅσο μπορεῖ νὰ κρίνει τὸ ἀνθρώπινο μάτι εἶταν ἀκόμη καλά.

Ἴσως τὴν προηγούμενη νύχτα νὰ εἶχε εἰδοποιήσει τοὺς φίλους της γιὰ τὸν θάνατό του. Κι αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ πιστεύω γιατὶ δὲν φαντάζομαι νὰ ἄφησε τὰ παιδιά της μόνα δυὸ νύχτες συνέχεια. Πῶς λοιπὸν τὸ εἶχε μάθει ὁ βοηθός της; Μὲ τὸν ἦχο, μὲ τὴ μυρωδιὰ ἢ μὲ τὸ ἔνστικτο, τὴν ἀκαθόριστη αὐτὴ ἰδιότητα; Καὶ ἂν εἶταν παντρεμένος ὁ νέος ἀσβὸς τί θὰ σκέφτηκε ἄραγε ἡ γυναίκα του γιὰ ὅλα αὐτά; Καὶ ἄν.... ἀλλὰ ἂν πάω ἔτσι δὲν θὰ τελειώσω ποτέ...

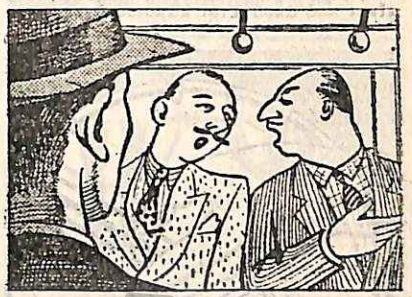

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΣΕ ΕΙΚΟΝΕΣ

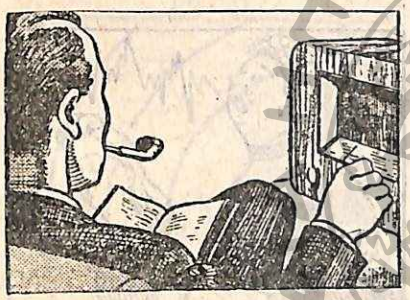
Θόρυβος καὶ Μουσική

1. Τὴν ὥρα ποὺ διαβάζετε τὴν ἐφημερίδα σας, διάφοροι ἦχοι παίζουν ἀδιάκοπα γύρω ἀπὸ τ' αὐτιά σας. Γιὰ σταματῆστε μιὰ στιγμὴ κι' ἀκοῦστε.

2. Μπορεῖ νὰ εἶναι ὁ θόρυβος τοῦ τραίνου ἀνακατωμένος μὲ φωνὲς ποὺ προσπαθοῦν νὰ ξεπεράσουν κάθε ἄλλο ἦχο.

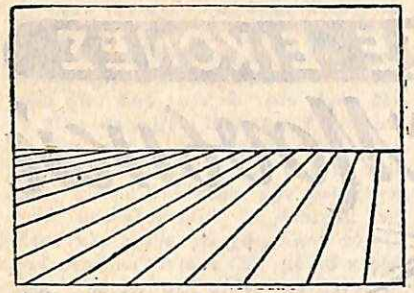

3. Μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ μουσικὴ ἀπὸ τὸ ραδιόφωνο ποὺ τὴν χαίρεστε βολεμένος σὲ μιὰ πολυθρόνα.

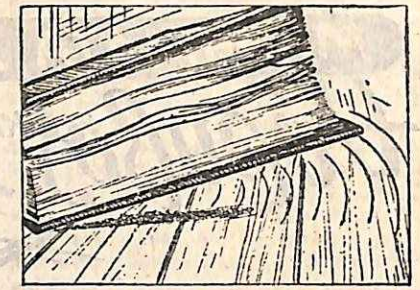

4. Τί εἶναι ἐκεῖνο ποὺ δίνει στοὺς διάφορους ἤχους τὸ χαρακτηριστικό τους, ἔτσι ὥστε νὰ μποροῦμε νὰ ξεχωρίζουμε τὸν ἕνα ἀπὸ τὸν ἄλλον — τὸν ἦχο ἑνὸς γεωτρύπανου, ἂς ποῦμε, ἀπὸ τὸν ἦχο ἑνὸς βιολιοῦ;

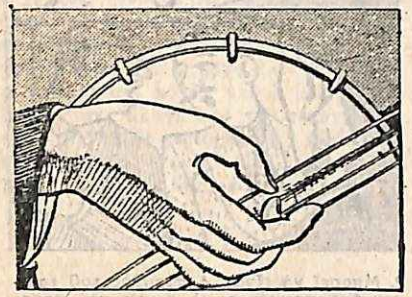
→

5. Αν ὁ ἀέρας ποὺ περιβάλλει τὰ πράγματα δὲν διαταραχτεῖ καθόλου, μένει ἀπόλυτα σιωπηλός. Μονο ὅταν ταράζεται, ὅταν δηλ. ἀραιώνει ἢ πιέζεται, τότε εἶναι ποὺ ἀκούγεται κάποιος ἦχος.

6. Αὐτοὶ οἱ παλμοὶ δημιουργοῦνται μόνο ὅταν ἕνα ἀντικείμενο κινεῖ καὶ διαταράσσει τὸν ἀέρα: ὅταν π.χ. πέφτει ἕνα βιβλίο στὸ πάτωμα, ὅταν ἐκπυρσοκροτεῖ ἕνα πιστόλι ἢ ὅταν χτυπάει ἕνα κουδούνι.

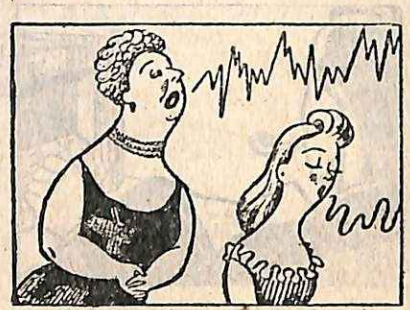
7. Ὑπάρχουν κυματισμοὶ ἤχων, ὅπως π.χ. ὅταν τραβήξει κανεὶς τὴ χορδὴ ἑνὸς μπάντζου, ποὺ μποροῦμε νὰ τοὺς δοῦμε ὅταν διαταράσσουν τὸν ἀέρα.

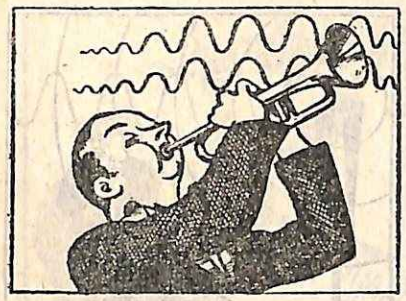
8. Αν οἱ παλμοὶ τοῦ ἀέρα ἢ τὰ ἠχητικὰ κύματα ὅπως λέμε, ποὺ προκαλεῖ ἕνα ἀντικείμενο μὲ τὴν κίνησή του, εἶναι ἀκανόνιστα καὶ μπερδεμένα, εἶναι ἕνα σύμφυρμα παλμῶν, τότε δὲν ἀκοῦμε παρὰ θόρυβο.

9. Μόνο ὅταν ξέρουμε πῶς παράγεται ἕνας καθαρὸς ἦχος, μποροῦμε νὰ καταλάβουμε τὴ φύση τῶν ἤχων ποὺ ἀκοῦμε κάθε μέρα καὶ ποὺ ἀπέχουν πάρα πολὺ ἀπὸ τοὺς καθαροὺς ἤχους.

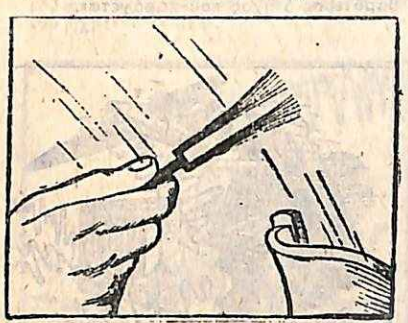
10. Αν τὰ ἠχητικὰ κύματα εἶναι πιὸ ἁπλά, μαλακὰ καὶ ρυθμικά, τότε τὸ αὐτὶ τὰ δέχεται σὰ μουσικὲς νότες.

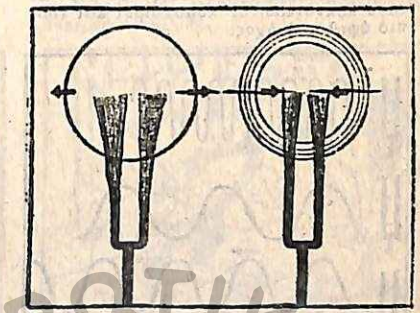
11. Ἕνας συνηθισμένος μουσικὸς ἦχος, σὰν τῆς τρουμπέττας, δὲν μπορεῖ νὰ παρασταθεῖ μὲ μιὰ ἴσια γραμμή: εἶναι μίγμα ἁπλούστερων καθαρῶν ἤχων.

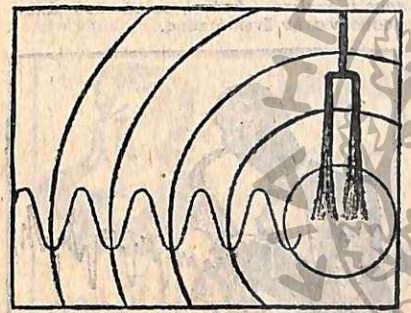
12. Ὁ θόρυβος προέρχεται ἀπὸ περίπλοκα ἀκανόνιστα ἠχητικὰ κύματα. Γενικὰ ὅσο ἁπλούστερα ἢ πιὸ καθαρὰ τὰ κύματα, τόσο πιὸ μουσικὸς ὁ ἦχος.

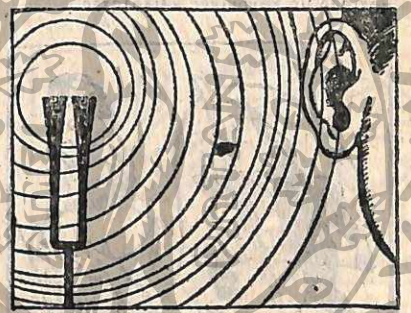
13. Ἕνας καθαρὸς ἦχος παράγεται ὅταν χτυπήσουμε ἕνα χτένι τοῦ πιάνου πάνω σὲ κάτι σκληρό. Μὲ τὸ χτύπημα τὰ δόντια τοῦ χτενιοῦ δονοῦνται μὲ μεγάλη ταχύτητα.

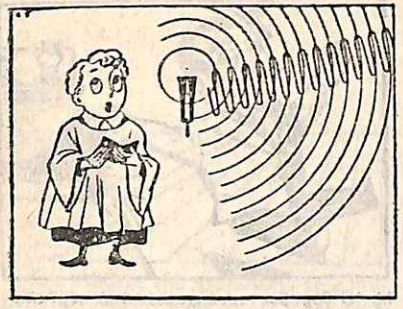
14. Οἱ δονήσεις τῶν δοντιῶν ἔχουν δύο ἀποτελέσματα. Καθὼς ἀνοίγουν, ἁθοῦν τὸν ἀέρα πρὸς τὰ ἔξω καὶ τὸν πιέζουν. Ὅταν πάλι κλείνουν ἔχουμε ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα καὶ ὁ ἀέρας ἀραιώνει.

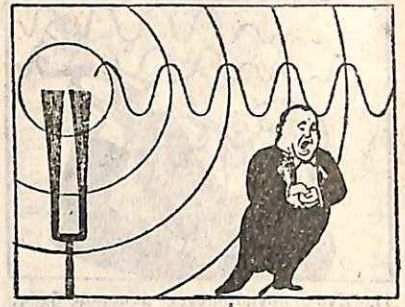
15. Ἀνοιγοκλείνοντας γρήγορα, πυκνώνουν καὶ ἀραιώνουν διαδοχικὰ τὸν ἀέρα γύρω τους. Οἱ κυματισμοὶ ποὺ προκαλοῦνται μ' αὐτὸ τὸν τρόπο ἁπλώνονται καὶ φτάνουν στὸ αὐτί μας.

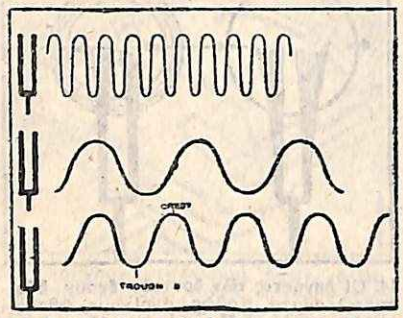
16. Τὰ ἠχητικὰ αὐτὰ κύματα παριστάνονται μὲ μιὰ κυματιστὴ γραμμή. Οἱ κορυφὲς τῆς γραμμῆς δείχνουν τὰ σημεῖα ὅπου πιέζεται ὁ ἀέρας καὶ οἱ κοιλότητές της τὰ σημεῖα ὅπου ἀραιώνει. →

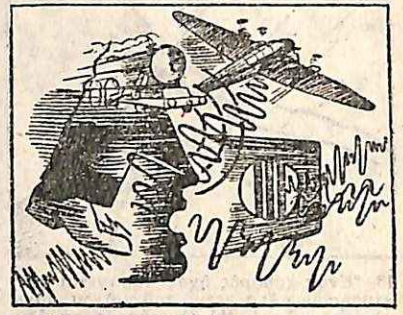
17. Τὰ χτένια ἀνάλογα μὲ τὸ μέγεθός τους δίνουν, ὅταν τὰ χτυπᾶμε, διαφορετικὸ ἦχο. Ὅσο μικρότερο τὸ χτένι τόσο ταχύτερες οἱ δονήσεις τῶν δοντιῶν τόσο πυκνότεροι οἱ κυματισμοὶ καὶ τόσο πιὸ ὑψηλὸς ὁ ἦχος.

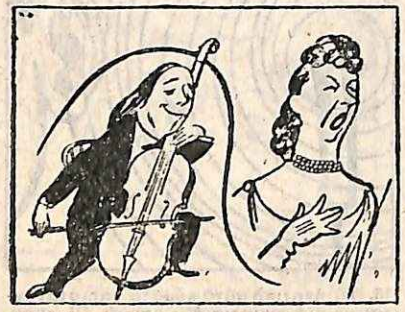
18. Ὅσο μεγαλύτερο τὸ χτένι, τόσο πιὸ ἀργὲς οἱ δονήσεις, τόσο ἀραιότεροι οἱ κυματισμοὶ τῆς γραμμῆς καὶ ἑπομένως βαρύτερος ὁ ἦχος ποὺ παράγεται.

19. Καὶ οἱ δυὸ αὐτοὶ ἦχοι, τόσο ὁ ὀξὺς ὅσο καὶ ὁ βαρύς, εἶναι ἦχοι καθαροί. Ἀποτελοῦνται δηλαδὴ ἀπὸ ἕναν ἁπλὸ κυματισμὸ μὲ κανονικὲς κοιλότητες.

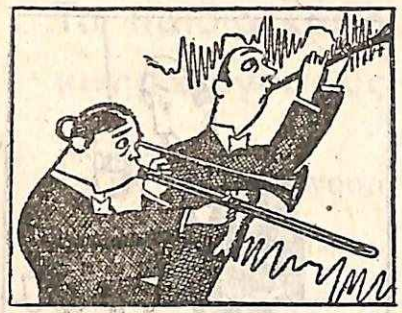
20. Ὅπως ἔχουμε δῆ ὅμως οἱ περισσότεροι ἦχοι δὲν εἶναι καθαροὶ ἀλλὰ ἀνακάτωμα ἁπλῶν ἤχων ποὺ ὁ χαρακτήρας τους ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ σειρὰ ποὺ ἀκολουθοῦν στὴν ἕνωσή τους.

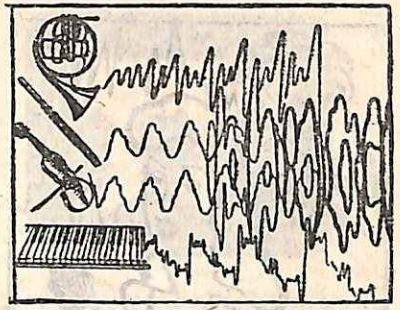
21. Ἔτσι κάθε μουσικὸ ὄργανο ἔχει τὴ δική του ἰδιαίτερη ἠχητικὴ «συνταγή»,

22. Ὁ καθαρὸς ἦχος τῆς «συνταγῆς» τοῦ σαξόφωνου π.χ., ἔχει ἕνα γοητευτικὸ σύνολο κυματισμῶν μὲ δική τους γραμμή,

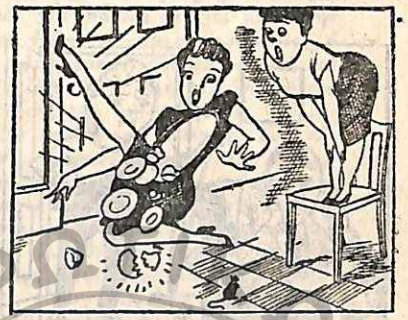
23. Κάθε ὄργανο ἔχει τὸν δικό του, ἰδιαίτερο τόνο. Τὸ τρομπόνι, τραχὺ καὶ μελαγχολικό. Τὸ κλαρίνο γλυκὸ καὶ καθαρό, κτλ. Τὸ καθένα δηλαδὴ ἔχει τὸ δικό του ἠχητικὸ «κύμα».

24. Ὅταν πολλὰ διαφορετικὰ ὄργανα παίζουν μαζί, τὰ διαφορετικὰ «κύματα» ποὺ σκορπίζουν (οἱ τονικοὶ χρωματισμοί), ἑνώνονται καὶ κάνουν ἕνα ἀκόμη πιὸ περίπλοκο καὶ σπουδαιότερο «κύμα» μὲ ἄπειρες ποικιλίες.

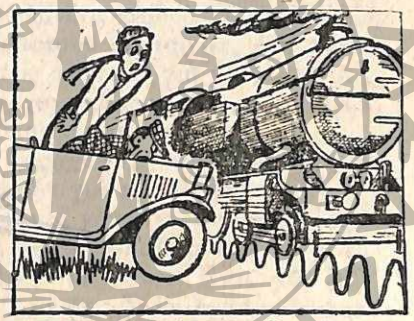
25. Ὁ συνθέτης ξέρει μὲ ποιὸ τρόπο θὰ γράψει γιὰ τὰ διάφορα ὄργανα τῆς ὀρχήστρας του ὥστε ὁ συνδυασμὸς τῶν κυμάτων νὰ μὴν εἶναι μόνο μιὰ σύνθεση περίπλοκη καὶ τεχνικὴ ἀλλὰ καὶ ὁμορφη.

26. Ὡστόσο δὲν εἶναι μόνο οἱ μουσικοὶ ἦχοι ποὺ μᾶς ἐνθουσιάζουν ἢ μᾶς ἐνοχλοῦν. Ὁ κόσμος εἶναι γεμάτος ἀπὸ θορύβους, χτύπους, κρότους, φωνὲς καὶ τόσα ἄλλα.

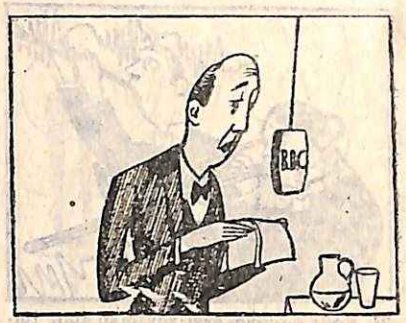
27. Οἱ θόρυβοι εἶναι πολύπλοκες συνθέσεις καθαρῶν ἠχητικῶν κυματισμῶν μὲ ἀκατάστατο καὶ σπασμωδικὸ κύμα.

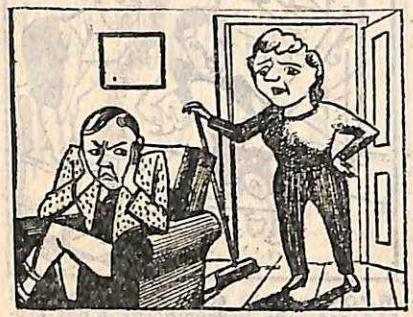
28. Ὁ θόρυβος ποὺ κάνει ἕνα ἀπότομο φρενάρισμα εἶναι ἕνα ἀκανόνιστο κράμα πυκνῶν κυματισμῶν. →

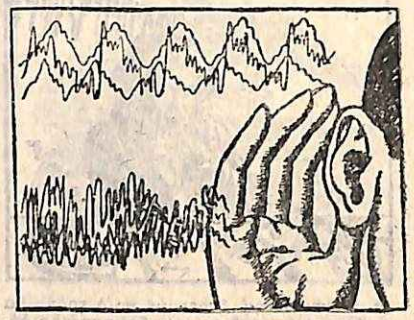
29. Ἡ ἀνθρώπινη φωνὴ τὰ καταφέρνει καὶ στὰ δύο, θόρυβο καὶ μουσική, γιατὶ μποροῦμε νὰ ἐλέγχουμε τὸ σχῆμα καὶ τὸ χαρακτήρα τοῦ ἠχητικοῦ κύματος ποὺ ἐκπέμπουμε.

30. Ὁ ἦχος τῆς φωνῆς τοῦ ἀνθρώπου ὅταν μιλάει, εἶναι μιὰ κατάσταση μεταξὺ θορύβου καὶ μουσικῆς. Ὑπάρχουν «μουσικὲς» φωνές, ὅπως λέμε, αὐτὲς ποὺ εἶναι ἐκφραστικὲς καὶ ρυθμικὲς καὶ μποροῦν νὰ χρωματίζονται.

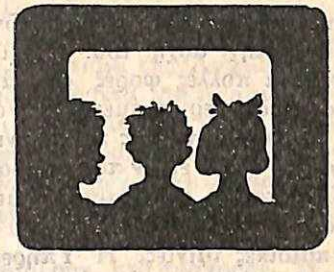

31. Ὡστόσο πάρα πολὺ γνωστὲς μᾶς εἶναι καὶ ἄλλες ἐνοχλητικὲς καὶ τσουχτερὲς φωνές.

32. Μποροῦμε νὰ μελετήσουμε πόσοι καθαροὶ ἦχοι χρειάζονται γιὰ νὰ σχηματιστεῖ ἡ πιὸ ἁπλὴ σύνθεση ἤχων. Μὰ ἕνα πολυσύνθετο γεμάτο θόρυβο ἀνακάτωμα, δὲν μπορεῖ εὔκολα νὰ ἀναλυθεῖ μ' αὐτὸ τὸν τρόπο. Αὐτὸ γίνεται μόνο μὲ τὸ θαυμάσιο ὄργανο τοῦ ἀνθρώπου, τὸ αὐτί.

Τὰ παιδιὰ καὶ ὁ κινηματογράφος

Τῆς Λαίδης
ALLEN OF HURTWOOD

(Ἀπὸ τὸ «The Fortnightly»)

Ἡ Λαίδη Ἄλλεν Χάρτγουντ ποὺ ἔγραψε τὸ παρακάτω ἄρθρο εἶναι Πρόεδρος τῆς Συμβουλευτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Παιδικοῦ Ψυχαγωγικοῦ Κινηματογράφου στὴ Βρεταννία. Τὸ συμβούλιο αὐτὸ ποὺ ἔχει 17 μέλη περιλαμβάνει καὶ ἀντιπροσώπους τῶν Βρεταννικῶν Κυβερνητικῶν Ὑπηρεσιῶν καὶ ἄλλων ἐθνικῶν ἱδρυμάτων ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς ἐλεύθερες ὧρες τῶν παιδιῶν. Ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρο ἡ κίνηση αὐτὴ γιὰ νὰ γυριστοῦν ταινίες εἰδικὲς γιὰ παιδιὰ γίνεται μόνο στὴν Ἀγγλία. Οἱ χῶρες τῆς Εὐρώπης καὶ ἰδίως οἱ ἀπελευθερωμένες, ὁ Καναδὰς καὶ οἱ Ἡνωμένες Πολιτεῖες δείχνουν μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἰδέα αὐτή. Ἕνα μέλος τοῦ συμβουλίου πῆγε στὴν Πράγα ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τῆς Τσεχικῆς Κυβέρνησης γιὰ νὰ συζητήσει τὴν πιθανὴ προβολὴ τῶν ταινιῶν αὐτῶν στὰ παιδιὰ τῶν Τσέχων. Τὸ Γαλλικὸ Ὑπουργεῖο Πληροφοριῶν ἄρχισε παρόμοιες συνεννοήσεις. Ἡ κίνηση αὐτὴ εἶναι ἕνα παράδειγμα θαυμάσιας συνεργασίας ἀνάμεσα στὴ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση καὶ τὰ Βρεταννικὰ ἰδιωτικὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα ποὺ γεννήθηκαν ἀπὸ τὶς ἀνάγκες τοῦ πολέμου. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ὑποστηρίζεται οὐσιαστικὰ ἀπὸ τὸν κ. Ἄρθουρ Ράνκ, τὸν γνήσιο πρωτεργάτη τῆς Βρεταννικῆς κινηματογραφικῆς παραγωγῆς ποὺ ἐνδιαφέρεται ἐξαιρετικὰ γιὰ τὰ παιδιὰ καὶ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πρώτους ἱδρυτὲς καὶ στυλοβάτες τοῦ Παιδικοῦ Κινηματογράφου στὴν Ἀγγλία.

Ἀπὸ τὸ 1943 καὶ ὕστερα στὶς μεγάλες πόλεις τῆς Ἀγγλίας ἔχουν αὐξηθῆ πολὺ οἱ κινηματογραφικὲς λέσχες γιὰ τὰ παιδιὰ τῶν σχολείων. Οἱ λέσχες αὐτὲς δὲν ἔχουν κανένα κέρδος. Ὅταν δηλαδὴ ἀνοίξει ὁ κινηματογράφος καὶ ἀγοραστοῦν οἱ ταινίες, ὅ,τι περισσεύει ξοδεύεται σὲ ἄλλους παρόμοιους σκοπούς· γιὰ νὰ γίνουν π.χ. ὀρχῆστρες, ἀθλητικὲς ἢ ναυτικὲς λέσχες, ἐκδρομικὲς ὁμάδες κ.τ.λ. καὶ γιὰ νὰ γυριστοῦν μικρὲς διασκεδαστικὲς ταινίες.

Ὁ κ. Ράνκ ὁ μεγάλος Ἄγγλος παραγωγὸς κινηματογραφικῶν ταινιῶν πάντα ἔδειξε μεγάλο ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν κίνηση αὐτή, τὴν ὑποστήριξε ὑλικά, καὶ κατάλαβε πὼς γιὰ νὰ γίνει ὁ κινηματογράφος ἀντάξιος τῶν παιδιῶν, πρέπει νὰ προσπαθήσουμε νὰ γυρίσουμε ταινίες διασκεδαστικὲς εἰδικὰ γι' αὐτά. Ἔτσι τὸ 1924 ἵδρυσε εἰδικὴ Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν. Στὴν προσπάθειά του αὐτὴ τὸν ὑποστήριξε ἕνα Γνωμοδοτικὸ Συμβούλιο ἀπὸ ἀντιπροσώπους διαφόρων ὀργανισμῶν ποὺ φροντίζουν γιὰ τὴν καλὴ διά

θεση τοῦ ἐλεύθερου χρόνου τῶν παιδιῶν. Τὸ ἔργο αὐτὸ βρίσκεται ἀκόμη στὴν ἀρχή του. Ἔχει προχωρήσει βέβαια δοκιμαστικά, λαθεμένα πολλὲς φορὲς σὰν ἀναζήτηση ποὺ εἶταν, γιατὶ ἀναγκαστικὰ εἶταν περιορισμένο στὶς ἀντιδράσεις ποὺ θὰ ἔδειχναν τὰ παιδιὰ βλέποντας ταινίες καμωμένες γιὰ μεγάλους καὶ ὄχι εἰδικὰ γι' αὐτά. Τὸ καλὸ εἶταν πώς, παρατηρώντας τὶς ἀντιδράσεις ποὺ ἔφερναν τὰ παιδιὰ στὶς ταινίες αὐτές, συγκεντρώθηκαν ἀσφαλὴ δεδομένα ποὺ πάνω σ' αὐτὰ πιὰ θὰ μπορέσουμε νὰ φτιάξουμε στὸ μέλλον παιδικὲς ταινίες. Ἡ Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν ἀκολουθεῖ τὴν ταχτικὴ νὰ δίνει παραγγελίες σὲ διάφορες ἑταιρεῖες, γιατὶ μόνο ἔτσι θὰ μπορέσει νὰ ἀνακαλύψει ποιὰ ξέρει καλύτερα νὰ κερδίζει τὴ συμπάθεια καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν παιδιῶν.

Ὅλοι παραδέχονται πὼς τὸ πιὸ δυσεπίλυτο πρόβλημα εἶναι τὸ γύρισμα ταινιῶν ποὺ θὰ πάρουν τὴ θέση τῶν μυθιστορημάτων σὲ συνέχειες, κάτι τόσο καλόδεχτο καὶ διασκεδαστικὸ γιὰ τὰ παιδιά. Οἱ ταινίες τῶν κάου-μπόϋ δὲν μποροῦν σήμερα νὰ ἀντικαταστήσουν γιὰ τὰ παιδιὰ τὰ γκαγκστερικὰ ἢ πολεμικὰ φίλμ, ποὺ τὰ ἔχουν συνηθίσει ἀπὸ τὸν κινηματογράφο τῶν μεγάλων.

Ἡ Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν ἔχει λοιπὸν συγκεντρώσει ὅλη της τὴ δραστηριότητα στὸ γύρισμα διασκεδαστικῶν ἔργων σὲ συνέχειες. Τὰ «Χριστούγεννα στὴν Αὐστραλία», ἕνα φίλμ ποὺ γυρίζεται κιόλας στὴν Αὐστραλία, εἶναι ἡ ἱστορία κάποιων παιδιῶν ποὺ γυρίζοντας ἀπὸ τὸ σχολεῖο μὲ τὰ ἀλογάκια τους κάνουν τὴν ἀνοησία νὰ ποῦν σὲ κάτι ζωοκλέφτες πὼς ὁ πατέρας τους ἔχει μιὰ σπουδαία φοράδα. Οἱ ληστὲς βέβαια τὴν κλέβουν καὶ τὰ παιδιὰ ἀποφασίζουν νὰ τὴν πάρουν πίσω. Ἡ ταινία θὰ δείξει τὶς συναρπακὲς περιπέτειες τῶν παιδιῶν στὰ ὄμορφα βουνὰ τῆς Αὐστραλίας καὶ τὴ δύσκολη θέση στὴν ὁποία ἔβαλαν τοὺς ληστὲς μὲ τὴν ἐξυπνάδα τους. Μιὰ ἄλλη ταινία σὲ συνέχειες, ποὺ τὸ γύρισμά της δὲν τελείωσε ἀκόμη, ἔχει γιὰ βασικὸ θέμα τὶς ἀποβάθρες τοῦ Λονδίνου. Ἡ πρώτη ταινία κανονικοῦ μήκους ποὺ θὰ προβληθεῖ θὰ εἶναι σχετικὴ μὲ τὴ ρωμαντικὴ ἱστορία τοῦ μπαλέττου. Τὸ θέμα εἶναι συναρπαστικὸ καὶ ἐλπίζουμε πὼς ἡ ὀμορφιὰ τῶν μπαλέττων στὴ σκηνὴ καὶ οἱ ἀσκήσεις τῶν κοριτσιῶν θὰ τραβήξουν τὴν προσοχὴ τῶν μικρῶν θεατῶν καὶ συγχρόνως θὰ τοὺς ἐξοικειώσουν μὲ τὸ χορό, ποὺ εἶναι μιὰ τόσο ὄμορφη τέχνη. Στὸν Καναδὰ σκέπτονται νὰ γυρίσουν μιὰ ταινία διαφορετικοῦ τύπου. Λέγεται «Τὸ παιδὶ ποὺ σταμάτησε τὸ Νιαγάρα». Ἔχει βέβαια πολλὴ φαντασία· θὰ δείξει ὅμως τὶς μεγάλες συνέπειες ποὺ εἶχε τὸ σταμάτημα τοῦ καταρράκτη καὶ τὴ σημασία τοῦ ἠλεκτρισμοῦ στὴν καθημερινὴ ζωή.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ κανονικὰ φίλμ, στὸ πρόγραμμα τοῦ 1946 βρίσκονται καὶ 45 μικρὲς ταινίες. Τὰ πιὸ δημοφιλὴ ἔργα ποὺ γυρίστηκαν ἀπὸ τὴν Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν εἶναι τὰ γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα «Τὸ περιοδικό μας», ποὺ ξαναγυρίζονται τώρα, ἕνα κάθε μήνα. Εἶναι ταινίες ποὺ μιλᾶνε γιὰ τὰ παιδιὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ ἄλλων τόπων. Ἔχουν θέματα πολὺ ἐνδιαφέροντα γιὰ τὰ παιδιά, ὅπως π. χ. πῶς μπορεῖ κανεὶς νὰ φτιάχνει παιχνίδια ἀπὸ παλιὰ ὑλικά, νὰ μαζεύει γραμματόσημα, νὰ φτιάχνει καραβάκια κτλ. Γυρίζονται τώρα καὶ τρεῖς ἔγχρωμες ταινίες στὸν τύπο τῶν Μίκυ-Μάους καὶ θὰ γίνει κάθε προσπάθεια ὥστε νὰ βγεῖ κάτι καλύτερο ἀπὸ τὶς συνηθισμένες παρόμοιες ταινίες.

Στὶς λέσχες αὐτὲς τὰ παιδιὰ συνηθίζουν στὸ τραγούδι. Ἡ Ὑπηρεσία γυρίζει τώρα 9 ταινίες πού, ὅπως ἐλπίζει, θὰ βοηθήσουν τὰ παιδιὰ νὰ τραγουδᾶνε καλὰ καὶ θὰ τοὺς μάθουν μερικὰ ἀπὸ τὰ ὀμορφώτερα παλιὰ τραγούδια τοῦ τόπου τους. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ εἶναι ἀκόμη ἕνα πείραμα ὅπως, θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε, εἶναι ὅλα τὰ παιδικὰ φίλμ. Ὅταν ὅμως δοῦμε τὶς ἐντυπώσεις τῶν παιδιῶν ἀπ' αὐτὲς τὶς ταινίες, τότε θὰ μάθουμε πολλὰ ποὺ θὰ μᾶς καθοδηγήσουν στὴ μελλοντικὴ παραγωγή. Μιὰ ἄλλη σειρὰ εἶναι ἡ «Μαγικὴ σφαίρα», ταινίες ταξιδιῶν. Τὰ δυὸ παιδιὰ ποὺ γυρίζουν τὸν κόσμο θὰ ζήσουν μὲ τὰ παιδιὰ τῆς Λαπωνίας, τῆς Σουηδίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Ἑλλάδας, τῆς Νότιας Ἀφρικῆς καὶ ἄλλων χωρῶν. Μερικὲς ἀπὸ τὶς καλύτερες ταινίες φυσικῆς ἱστορίας διασκευάστηκαν εἰδικὰ γιὰ παιδιά· καὶ γιὰ νὰ πάρουν συνοχὴ τὶς συνδέσανε μὲ τὶς περιπέτειες τριῶν παιδιῶν καὶ ἑνὸς δασκάλου. Μιὰ καὶ τὰ παιδιὰ φαίνεται πὼς χαίρονται περισσότερο τὴ δράση καὶ τὸ διάλογο, οἱ χαρακτῆρες ποὺ θὰ παρουσιάζονται σ' αὐτὲς τὶς ταινίες θὰ ἐνσαρκώνουν τὸ περιγραφικὸ στοιχεῖο. Ἔγινε ἕνας πειραματισμὸς μὲ κωμωδίες ὅπου οἱ ἥρωες ξυλίζονται συνέχεια· τὰ παιδιὰ ὅμως οὔτε εὐχαριστιοῦνται, οὔτε γελᾶνε μ' αὐτές. Γιὰ τὶς παιδικὲς ταινίες, ὅπως γίνεται καὶ γιὰ τὶς ἄλλες, καταβάλλεται μεγάλη φροντίδα γιὰ νὰ ξεδιαλεχτοῦν οἱ καλύτεροι κωμικοὶ καὶ οἱ καλύτεροι παραγωγοί.

Κανείς, ὅταν ἔχει μπῆ στὴ δουλειὰ αὐτή, δηλαδὴ τὴν παραγωγὴ διασκεδαστικῶν παιδικῶν ταινιῶν, δὲν μπορεῖ οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ νὰ φανταστεῖ πὼς ἔγινε τίποτα περισσότερο ἀπὸ μιὰ ἁπλὴ ἀρχή. Πολλὰ ἀπὸ τὰ φίλμ ποὺ γυρίστηκαν ἔχουν κατακριθῆ ἀπὸ τοὺς μεγάλους. Ὅμως αὐτὲς οἱ πειραματικές, θὰ λέγαμε, ταινίες βρῆκαν ἐνθουσιώδη ὑποδοχὴ ἀπὸ τὰ παιδιά, ὅπως φαίνεται ὁλοκάθαρα ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ ἔστειλαν. Ἀποδείχτηκε πολὺ σοφὸ πὼς δὲν πρέπει ποτὲ νὰ προβάλλονται γιὰ κριτικὴ τέτοιες ταινίες σὲ μεγάλους, ἐκτὸς ἂν ἀνάμεσά στοὺς θεατὲς βρίσκονται καὶ παιδιά.

Μιὰ ἄλλη παρατήρηση τῆς κριτικῆς εἶναι, γιατί, ἀφοῦ ξοδεύονται χρήματα εἰδικὰ γιὰ παιδικὲς ταινίες, δὲν κινηματογραφοῦμε τὰ καλύτερα κλασικὰ ἔργα τῆς παιδικῆς φιλολογίας; Οἱ λόγοι εἶναι πολλοί. Πρῶτα, πολλὰ ἀπ' αὐτὰ εἶναι γραμμένα γιὰ νὰ διαβάζονται καὶ ἀκατάλληλα γιὰ νὰ κινηματογραφηθοῦν· γιὰ ἄλλα εἶναι τόσα τὰ συγγραφικὰ δικαιώματα ὥστε δὲν μποροῦν νὰ γυριστοῦν σήμερα ποὺ βρισκόμαστε ἀκόμα στὸ στάδιο τῶν πειραματισμῶν. Πολὺ σωστά, νομίζω, ἡ Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν πιστεύει πὼς ὥσπου νὰ βρεῖ τοὺς πραγματικὰ κατάλληλους παραγωγοὺς θὰ εἶταν ἱεροσυλία νὰ κακομεταχειριστεῖ ἔργα τόσο πολύτιμα καὶ ὄμορφα, ὅπως π.χ. «Ἡ Ἀλίκη στὴ Χώρα τῶν Παραμυθιῶν».

Ἡ Ὑπηρεσία αὐτὴ δέχεται ὁλοένα καὶ περισσότερα γράμματα ἀπὸ ξένες κυβερνήσεις ποὺ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν πρωτοποριακὴ κίνηση ποὺ γίνεται στὴν Ἀγγλία σχετικὰ μὲ τὴν παραγωγὴ παιδικῶν ταινιῶν.

Μιὰ καὶ οἱ παιδικὲς ταινίες ποὺ ὑπάρχουν εἶναι τόσο λίγες, ἡ προσπάθεια αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ ἀναπτύξει δικό της χαροκτήρα καὶ τρόπο παράστασης, γιατὶ ἀπευθύνεται στοὺς πιὸ ἀδιάφθορους καὶ τοὺς πιὸ ἀπαιτητικοὺς θεατές. Ἂν τὰ παιδιὰ εἶναι ἕτοιμα νὰ δεχτοῦν χωρὶς συζήτηση ἕνα φιλμ μὲ κάου - μπόϋς ἢ γκάγκστερς, ποὺ διαφέρει πολὺ ἀπὸ τὴν καθημερινή τους ζωή, ὅταν βλέπουν ἕνα ἔργο σχετικὸ μὲ ἀνθρώπους καὶ πράγματα ποὺ τὰ ξέρουν, κάνουν αὐστηρὴ κριτικὴ καὶ θέλουν πιστὴ ἀπόδοση τῆς πραγματικότητας. Ἀπὸ τὴ λίγη πεῖρα ποὺ ἔχουμε ὡς τώρα ξέρουμε ὅτι τὰ παιδιὰ χωρὶς ἀμφιβολία διασκεδάζουν πολὺ μὲ ἔργα ποὺ δείχνουν πάλι παιδιά.

Οἱ αὐθόρμητες καὶ ἀνεμπόδιστες ἀντιδράσεις τῶν παιδιῶν μέσα στὶς λέσχες αὐτὲς δίνουν τὴν εὐκαιρία νὰ συμμετέχουν ἄμεσα σ' ἐκεῖνο ποὺ βλέπουν στὴν ὀθόνη. Ἡ ἐπίδραση ἑνὸς προγράμματος στὰ παιδιὰ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπερτιμηθεῖ. Ὅμως ἐλπίζουμε νὰ τὰ βοηθάει ὄχι μόνο νὰ διασκεδάζουν, μὰ καὶ νὰ καταλαβαίνουν πῶς ζοῦν τὰ παιδιὰ στὶς ἄλλες χῶρες, νὰ ἐκτιμοῦν στὴν ἀξία της τὴν τέχνη καὶ νὰ ξεχωρίζουν μὲ θάρρος καὶ ἀνεπηρέαστα τὸ καλὸ ἀπὸ τὸ κακὸ ἔργο. Ὁ κινηματογράφος βοηθάει τὰ παιδιά, σὲ ὅποια ἡλικία καὶ ἂν βρίσκονται, νὰ καταλάβουν τὸν κόσμο ὅπου μέσα ζοῦν. Τοὺς κάνει ἐντύπωση τὸ χρῶμα καὶ ἡ λεπτομέρεια, τὸ βαθὺ αἴσθημα, ὄχι ὅμως καὶ οἱ αἰσθηματικότητες. Τὰ παιδιά, ἰδίως πάνω ἀπὸ τὰ δώδεκα, εὐχαριστιοῦνται νὰ τὰ μεταχειρίζονται μὲ σοβαρότητα καὶ σεβασμό· αὐτὸ ποὺ περιμένουν καὶ ἀπαιτοῦν εἶναι ἡ γνησιότητα τῶν χαρακτήρων ποὺ παρουσιάζονται στὸ ἔργο.

Ἡ Ὑπηρεσία Παιδικῶν Ταινιῶν, ἐπειδὴ ζητάει τοὺς τρόπους καὶ τὰ μέσα γιὰ νὰ τελειοποιήσει τὴ δουλειά της, θὰ βρεθεῖ πολλὲς φορὲς

στὴν ἀνάγκη ν' ἀλλάξει τὶς μεθόδους της καὶ νὰ ζητήσει καινούριες ἀρχές. Μιὰ ἀρχὴ εἶναι νὰ ρυθμίσουμε τὴν προσπάθεια αὐτὴ σύμφωνα μὲ τὶς μεγάλες προσδοκίες τῶν παιδιῶν. Οἱ ταινίες ποὺ γυρίζονται γιὰ τὰ παιδιὰ πρέπει ὄχι μόνο νὰ ἔχουν τὴν τεχνικὴ τελειότητα τῶν ἄλλων ταινιῶν, μὰ νὰ εἶναι καλύτερες. Ἀγόρια καὶ κορίτσια, δεκατριῶν - δεκατεσσάρων χρόνων, ἐμπνέονται μαθαίνοντας τὶς περιπέτειες καὶ τὰ ἰδανικὰ ἄλλων παλιότερων λαῶν, ὅταν μάλιστα κι αὐτὰ ἀγωνίζονται γιὰ τὰ ἴδια ἰδανικά. Ὁ κινηματογράφος εἶναι ἕνα ἀκαταμάχητο μέσο γιὰ τὴν παράσταση τῶν ἰδανικῶν αὐτῶν. Πιστεύω πὼς τὰ παιδιὰ ἐπηρεάζονται περισσότερο ὅταν βλέπουν ὑψηλὰ καὶ μεγάλα ἰδανικά, παρὰ κακὲς συνέπειες κακῶν πράξεων. Οἱ θεατὲς τοῦ παιδικοῦ κινηματογράφου δὲν ἔχουν τίποτα τὸ κοινὸ μὲ τοὺς θεατὲς τοῦ κινηματογράφου τῶν μεγάλων. Τὰ παιδιὰ κάνουν τὴν πιὸ ζωντανὴ κριτικὴ ποὺ μπορεῖ νὰ γίνει.

Ἂν θέλουμε νὰ κάνουμε ταινίες ἄξιες γιὰ τὸ νεαρὸ αὐτὸ κοινό, πρέπει ἀδιάκοπα νὰ σπουδάζουμε τὶς ἀντιδράσεις του καὶ τὴ στάση του τὴν ὥρα τῆς προβολῆς. Ἀκόμα ἐλπίζουμε πὼς μὲ μεγαλύτερη ἔρευνα θὰ πετύχουμε πολλὰ περισσότερα ἀπ' ὅσα ἔχουν γίνει ὡς τώρα γιὰ τὸ ὠφέλιμο αὐτὸ ἔργο.

VI

Μιὰ φορά, κάποιος παπᾶς πλησίασε ἕναν ἐνορίτη του καὶ τοῦ ἔδειξε τὸ κουτὶ τοῦ ἐρανου γιὰ νὰ ρίξει μέσα τὴν εἰσφορά του.

« Ποτὲ δὲν δίνω λεπτὰ σὲ παπάδες », εἶπε ὁ ἐνορίτης.

« Τότε πάρε λίγα μέσα ἀπὸ τὸ κουτί », τοῦ εἶπε ὁ παπᾶς, « τὰ χρήματα αὐτὰ προορίζονται γιὰ τοὺς ἄπιστους ».

«CHRISTIAN SCIENCE MONITOR» τῆς Βοστόνας

Τί μᾶς χρειάζεται ἡ φιλοσοφία

Τοῦ Dr. C. E. M. JOAD

('Απὸ τὸ «Monthly Record of the South Place Ethical Society»)

Ἡ φιλοσοφία δὲ σᾶς βοηθάει νὰ αὐξήσετε τὶς ἱκανότητές σας· οὔτε νὰ πετύχετε στὸ ἐμπόριό σας καὶ νὰ κερδίσετε περισσότερα. Μελετώντας φιλοσοφία, δὲν ἀποκτᾶτε περισσότερες τεχνικὲς γνώσεις. Δὲ σᾶς δίνει καμιὰ ἕτοιμη λύση τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς. Ὁ φιλόσοφος δὲν εἶναι οὔτε καλύτερος στὸ χαρακτήρα οὔτε πιὸ ἤρεμος ἀπὸ ἕναν κοινὸ ἄνθρωπο. Πῶς ξέρει τὰ διάφορα ἠθικὰ συστήματα, αὐτὸ δὲν τὸν κάνει καλύτερο. Ἔτσι ὅταν ρωτᾶνε ἕνα φιλόσοφο σὲ τί χρησιμεύει ἡ φιλοσοφία, δυσκολεύεται πραγματικὰ πολὺ γιὰ νὰ ἀπαντήσει.

Περισσότερο ἀπὸ τοὺς ἄλλους ὁ δικός μας αἰώνας ἔχει τὴν τάση νὰ κρίνει τὶς πνευματικὲς ἱκανότητες ἀνάλογα μὲ τὰ κέρδη ποὺ φέρνουν. Ὡστόσο ἡ ἀπαίτηση αὐτὴ δὲν μπορεῖ νὰ καλύψει ὅλη τὴν ὑπόθεση· γιατὶ καὶ ὅταν ἀκόμη τὸ στομάχι εἶναι γεμάτο, ἔρχεται τὸ ἐρώτημα γιὰ ποιὸ σκοπὸ ἔχει γεμίσει. Ἡ Ἑλληνικὴ φιλοσοφία ἐπέμεινε στὸν προσδιορισμὸ τοῦ σκοποῦ· κι' ἂν δὲν ξέρουμε τὸ σκοπὸ αὐτό, μοιάζουμε μὲ ἀρχάριους ποὺ σημαδεύουν ἕναν ἄγνωστο στόχο. Ὁ αἰώνας μας ἀξιολογεῖ τὴ δράση γιὰ τὴ δράση, χωρὶς κανένα σεβασμὸ πρὸς τὸ σκοπό. Αὐτὸ ἀληθεύει στὴν παιδεία. Νομίζουμε πῶς αὐτὸ ποὺ χρειάζεται εἶναι νὰ κερδίζουμε τὴ ζωή μας ἐνῶ ἀληθινὰ μᾶς χρειάζεται νὰ μποροῦμε νὰ φτιάχνουμε μιὰ ζωὴ ἀξιόλογη.

Ἡ βασικὴ πρακτικὴ λειτουργία τῆς φιλοσοφίας εἶναι νὰ μᾶς πεῖ ποιὰ πράγματα ἀξίζουν νὰ γίνονται καὶ ἐπομένως νὰ ἐπιδιώκονται. Ἡ φιλοσοφία μᾶς παρέχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀποκτήσουμε ἕνα σταθερὸ κριτήριο καὶ σύμφωνα μ' αὐτὸ νὰ κρίνουμε τὶς πράξεις μας. Ὡστόσο πρέπει νὰ συμφωνήσουμε καὶ στὸ ἄλλο, ὅτι δηλ. ἡ φιλοσοφία δὲν πετυχαίνει συγκεκριμμένα ἀποτελέσματα. Στὴν ἐπιστήμη βλέπουμε μιὰ σταθερὴ πορεία πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐκεῖνο ποὺ οἰκοδομεῖ ὁ ἐπιστήμονας τὸ στηρίζει στὴν ἐργασία τῶν προηγουμένων του. Ἡ φιλοσοφία ὅμως εἶναι σειρὰ ὁλόκληρη ἀπὸ πορεῖες ποὺ ἡ μιὰ ἀντιμάχεται τὴν ἄλλη. Καὶ ὑπάρχουν πολλὲς φιλοσοφικὲς ἀπόψεις γιὰ τὸ τί ἐξετάζει ἡ φιλοσοφία.

Τί μποροῦμε λοιπὸν νὰ ποῦμε μὲ θετικότητα; Ὁ Ἀριστοτέλης λέει ὅτι ἡ περιέργεια ὠθεῖ στὴ σπουδὴ τῆς φιλοσοφίας. Ἡ ἐπιθυμία μας νὰ ἀνακαλύψουμε τὶς λογικὲς ἀρχὲς εἶναι ἔμφυτη. Τὸ σῶμα ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ ἄσκηση καὶ τὸ πνεῦμα ζητάει τοὺς τρόπους τῆς ἄσκησής του.

Ἡ ἀπόδειξη μπορεῖ νὰ εἶναι καὶ ἀστεία, καὶ δὲν ὑπάρχει τίποτα πιὸ ἀστεῖο ἀπὸ μιὰ τέτοια φιλοσοφικὴ ἀπόδειξη. Δὲν ἀξίζει νὰ ἀποδεικνύει κανεὶς τὰ γεγονότα. Αὐτὰ φαίνονται. Ὅταν ὅμως πρόκειται νὰ συζητήσουμε γιὰ τὶς ἀρχὲς τῆς ζωῆς, τότε κανένας ὁδηγός, καμιὰ ἐγκυκλοπαίδεια δὲ μπορεῖ νὰ μᾶς λύσει τὸ ζήτημα, γιατὶ ἡ συζήτησή μας θὰ ἀναφέρεται σὲ κάτι γιὰ τὸ ὁποῖο δὲν ξέρουμε τὴν ἀλήθεια. Εἶναι ἕνα παιχνίδι. Κάτι παραπάνω ὅμως ἀπ' αὐτό. Ἠλαταίνει τὴ διανοητικὴ φαντασία καὶ κάνει τὸν κόσμο πιὸ ὅμορφο.

Ἕνας ἀφιλοσόφητος ἄνθρωπος δέχεται τὰ καθιερωμένα ἤθη καὶ τὶς ποιοθήσεις τῆς κοινωνίας ὅπου μέσα ζεῖ. Ἂν βρίσκεται στὴν Περσία μπορεῖ νὰ ἔχει καὶ τέσσερεις γυναῖκες. Ἂν βρεθεῖ στὴν Ἀγγλία, μιὰ μόνο. Ἀνάλογα μὲ τὴν ἐποχὴ ὅπου γεννιέται, πιστεύει πῶς ἡ γῆ γυρίζει γύρω ἀπὸ τὸν ἥλιο ἢ πῶς ὁ ἥλιος γυρίζει γύρω ἀπὸ τὴ γῆ. Αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε, καὶ ποὺ τὸ θεωροῦμε σὰ θεῖο χάρισμα, δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἡ ἀνταύγεια τῆς σκέψης τῆς περασμένης γενιᾶς· καὶ ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτὴ ὁ κόσμος εἶναι μᾶλλον ἀνόητος. Ἡ φιλοσοφία, ξυπνώντας τὴν ἀμφιβολία γιὰ κάθε τί ποὺ νομίζουμε θεῖο δῶρο, ἀποκαθιστᾶ τὸ μυστήριο μέσα στὸ σύμπαν καὶ δίνει στὴ ζωὴ ἐνδιαφέρον.

Καὶ τώρα ἔρχομαι σὲ μιὰ σπουδαία λειτουργία τῆς φιλοσοφίας.

Ζοῦμε ὁλοένα καὶ περισσότερο στὸν κόσμο τῶν εἰδικοτήτων. Ὁ ἐπιστήμονας δουλεύει σὲ κατάκλειστα διαμερίσματα. Καὶ φτάνει σὲ ὁριστικὰ συμπεράσματα χωρὶς ὅμως καὶ νὰ παύει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ τί κάνουν οἱ ἄλλοι ἐπιστήμονες στὰ δικά τους ἐργαστήρια. Μερικὰ συμπεράσματα συγκρούονται. Καὶ ἐδῶ ἔρχεται ἡ ἀνάγκη τῆς φιλοσοφίας ποὺ θὰ συγκρίνει καὶ θὰ κατατάξει αὐτὰ τὰ συμπεράσματα.

Ἡ φιλοσοφία ζητάει νὰ δεῖ τὸν κόσμο σὰ σύνολο. Χρειάζεται τὴν ἔμπνευση τοῦ καλλιτέχνη, τὴ θρησκευτικὴ συνείδηση τοῦ μυστικοῦ, τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπινου γένους, τὴν καθημερινὴ πεῖρα τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου. Εἶναι φανερὸ πῶς δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἀσφαλὴ γνώση πάνω σὲ ζητήματα καθολικά. Ζητᾶς ἕνα νῆμα μέσα στὸ λαβύρινθο μὰ ὁ δρόμος εἶναι ἀπίστευτα δύσκολος. Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ τί νομίζεις σπουδαῖο ἢ ἀσήμαντο. Ἂς ὑποθέσουμε πῶς εἶσαι ἕνας ποιητής, νὰ ποῦμε ὁ Κήτς, κατακυριευμένος ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τῆς φύσης. Θὰ σκέφτεσαι πῶς ὁ κόσμος αὐτὸς εἶναι ἔργο τῆς εὐσπλαχνίας κάποιου δημιουργοῦ καὶ ὄχι ἀποτέλεσμα τυχαῖο. Ὁ Χάρντυ ὡστόσο βλέπει τὸ πουλὶ ποὺ πεθαίνει καὶ συλλογίζεται πόσο ὠμὴ εἶναι ἡ Φύση. Γιὰ τοὺς περισσότερους ἀπὸ μᾶς τὰ λουλούδια εἶναι χαρά. Ὅταν ὅμως ὁ Στρίντμπεργκ ἔβλεπε τὰ λουλούδια μέσα στὰ μεγάλα ἀνθοπωλεῖα σκεφτόταν τὶς ἀνισότητες τῆς κοινωνίας.

Ἔχουμε τὴν ἐντύπωση πῶς ἡ φιλοσοφία μᾶς μιλάει γιὰ τὸ Σύμπαν. Συχνὰ ὅμως μᾶς φανερώνει μόνο αὐτὸ ποὺ ἐνδιαφέρει τὸν ἴδιο τὸ φιλόσοφο. Ὡστόσο, μ' ὅλους τοὺς περιορισμούς, ἔχει τὴν ἀξία της.

Ὁ φιλόσοφος ἔχει νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὰ συμπεράσματα ποὺ ἔχουν βγάλει ὡς σήμερα ὅλες οἱ ἐπιστῆμες, ὅσες φυσικὰ τοῦ εἶναι προσιτές. Τὸ ἔργο του ἀρχίζει ἀπὸ κεῖ ποὺ σταματάει τοῦ ἐπιστήμονα. Προχωρεῖ στὴν ἀναθεώρηση ὅλων τῶν ἐρωτημάτων ποὺ ἀπασχολοῦν τὴν ἀνθρωπότητα: Εἶναι τὸ πνεῦμα βασικὸ στοιχεῖο τοῦ κόσμου, ἢ ἕνα ἁπλὸ παράγωγο ὑλικῶν λειτουργιῶν; Ὑπάρχουν πραγματικὰ οἱ ἀρχὲς τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ ἢ ὑπάρχουν μόνο ὀνόματα ποὺ σύμφωνα μ' αὐτὰ δικαιολογοῦμε τὶς ἐπιθυμίες μας; Ἡ φιλοσοφία προσπαθεῖ νὰ μελετήσει αὐτὰ τὰ ζητήματα καὶ νὰ δώσει στὸ ἔργο της τὴν ἴδια ἀμεροληψία ποὺ ἐφαρμόζει ὁ ἀνατόμος ὅταν μελετάει τὸν ὀργανισμὸ ἑνὸς ἀμφίβιου ἢ τὴ σύνθεση τοῦ ἀτόμου.

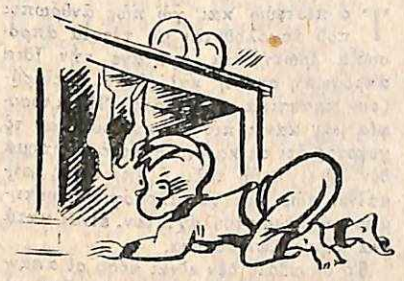
Τὸ πιστεύω καὶ γὼ πὼς ἄνθρωποι ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τέτοια ἀπρόσωπα ἐρωτήματα κρατᾶνε τὴν ἴδια ἀπρόσωπη στάση καὶ ὅταν ἀντικρύζουν πρακτικὰ ζητήματα. Ἡ φιλοσοφία μᾶς κάνει πιὸ ἀγεκτικοὺς καὶ τὸ γεγονὸς ὅτι σὲ κανένα βασικὸ ἐρώτημα δὲν ἔχει δοθῆ τελικὴ ἀπάντηση σημαίνει πὼς ὅλα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα, ὡς τώρα τουλάχιστον, εἶναι κατὰ ἕνα μέρος λανθασμένα.

Τὸ σπουδαῖο δὲν εἶναι τόσο οἱ ἀπαντήσεις ποὺ δίνει ἡ φιλοσοφία, ὅσο τὰ ἐρωτήματα ποὺ θέτει. Τὸ μεγαλεῖο τοῦ Σύμπαντος δίνει κάτι ἀπὸ τὸν ἑαυτό του στὸν ἄνθρωπο ποὺ τὸ σπουδάζει. Ξεχνάει κανεὶς τὸν μικρό του ἑαυτὸ ὅταν συλλογίζεται πράγματα τόσο μεγάλα.

Ἔτσι ἡ καταφυγὴ στὴ φιλοσοφία θὰ φτάσει νὰ φαίνεται ὅλο καὶ πιὸ πολὺ ὁ μόνος δρόμος μὲ τὸν ὁποῖο ὁ Ἄνθρωπος θὰ μπορέσει νὰ πετύχει πραγματικὰ τὴν πνευματικὴ του ὁλοκλήρωση.

Τα παράξενα των ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ

ΚΑΤΑ ΜΕΣΟ ΟΡΟ, ἡ ἡλικία ποὺ πιστεύει στὸν Παπα-Νοὲλ (τὸ δικό μας Ἅη-Βασίλη), στὴν Ἀγγλία κατέβηκε ἀπὸ τὰ ἑπτὰ στὰ τέσσερα ἢ πέντε χρόνια. Κάποιος ὑπάλληλος τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας λέει πὼς αἰτία εἶναι ἡ ἐπίδραση τοῦ κινηματογράφου, ὅπου ἱστορίες τῆς πραγματικῆς ζωῆς ἔχουν ἀντικαταστήσει τὰ παραμύθια· ἀκόμα τὰ μικρὰ σπίτια καὶ τὰ διαμερίσματα ποὺ δὲν ἔχουν

σοφίτα γιὰ νὰ κρύβονται ἐκεῖ τὰ δέματα καὶ οἱ πολλοὶ Ἅη - Βασίληδες— κοῦκλες στὰ μαγαζιά. Ὡστόσο εἴτε τὰ παιδιὰ πιστεύουν εἴτε ὄχι, τὰ 95 % συνηθίζουν ἀκόμα νὰ κρεμᾶνε τὶς κάλτσες τους στὸ τζάκι γιὰ νὰ βάλει ὁ Παπα-Νοὲλ τὰ δῶρα του.

Η ΓΑΛΟΠΟΥΛΑ ἔγινε τὸ πατροπαράδοτο πουλερικὸ γιὰ τὸ Χριστουγεννιάτικο τραπέζι στὶς ἀρχὲς τοῦ 18ου αἰῶνα. Πρὶν ἀπ' αὐτὸ ἔπιρωγαν γουρουνόπουλο, πήττα παγώνι, ψητὸ κύκνο ἢ ἐρωδιό.

ΤΟ ΝΗΣΙ τῶν Χριστουγέννων εἶναι ἕνα ἀπομονωμένο κομμάτι γῆς στὸν Ἰνδικὸ Ὠκεανὸ ὄχι μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἰάβα ποὺ ἔγινε πολὺ γνωστὸ στὸ διάστημα τοῦ πολέμου. Η Νοτιοαφρικανικὴ ἐπαρχία Ναταὶ (Γέννηση) ὀνομάστηκε ἔτσι γιατὶ ἀνακαλύφθηκε Χριστούγεννα.

ΣΕ ΠΟΛΛΕΣ ΧΩΡΕΣ, ὁ Σάντα-Κλὸς ἔχει ἐκθρονιστῆ. Στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία καθαιρέθηκε ἐπίσημα τὸ 1926 καὶ ἀντικαταστάθηκε μὲ τὸν «παπα-Χειμώνα». Στὰ 1930 ἡ Κυβέρνηση τοῦ Μεξικοῦ, ἀποφάσισε πὼς δὲν εἶταν δυνατὸ σὲ μιὰ θερμοκρασία πάνω ἀπὸ 40° βαθμοὺς νὰ ὑπάρχει Ἅγιος Βασίλης ντυμένος μὲ γοῦνες πάνω σὲ ἐλκυθρο ποὺ νὰ τὸ σέρνουν τάρανδοι. Γι' αὐτὸ ἀντικαταστάθηκε μὲ ἕνα φτερωτὸ φεῖδι τὸν «Κελτοακοουατέλ», ἕνα παλιὸ θεὸ τῶν Ἀτζέκων. Γιὰ τὴν ἴδια κλιματολογικὴ αἰτία πολλοὶ Νοτιοαφρικανοὶ ζήτησαν ν' ἀντικατασταθεῖ ὁ ξενοφερμένος Ἅγιος Βασίλης ἀπὸ μιὰ ἐθνικὴ μορφή. Ε-

δῶ καὶ λίγα χρόνια τὸ Διδασκαλεῖο τῆς Κολούμπια, ἀποφάσισε ὁμόφωνα νὰ καταργήσει τὸν Ἅγιο Βασίλη μὲ τὴν κατηγορία πὼς εἶναι ἕνας «ἐπικίνδυνος ἀπατεώνας». Τὸ μοναδικὸ μνημεῖο τοῦ Ἁγιου Βασίλη μὲ ὕψος 80 πόντους καὶ βάρος πάνω ἀπὸ 40 τόνους, ἔγινε τὸ 1935 στὴν ὁμώνυμη πόλη τῆς Ἰνδιάνας τῶν Ἡν. Πολιτειῶν καὶ στήθηκε στὸ πάρκο της.

Ο ΣΑΝΤΑ ΚΛΟΣ (Ἅη - Βασίλης τῶν Δυτικῶν) πῆρε τὸ ὄνομά του ἀπὸ τὸν Ἅγιο Νικόλαο, πρῶτο ἐπίσκοπο τῶν Μύρων τῆς Λυκίας, καὶ εἶταν ὁ ἅγιος ποὺ προστάτευε τοὺς κλέφτες, τοὺς ληστές, τοὺς πειρατὲς καὶ τοὺς ἐνεχειροδανιστές. Οἱ τρεῖς χρυσὲς μπάλες ποὺ κρέμονται μπροστὰ ἀπὸ κάθε ἐνεχειροδανειστήριο, παριστάνουν τὰ τρία βαλάντια ποὺ ἔδωσε ὁ Ἅγιος σὲ τρεῖς παρθένες.

ΣΤΟ ΙΑΤΣΕΣΤΕΡ, οἱ χωρικοὶ γιορτάζουν τὰ Χριστούγεννα μὲ ἕνα ψητὸ ἀσβὸ — τουλάχιστον ἔτσι συνήθιζαν. Αὐτὸ τὸ ἔθιμο ἄρχισε μὲ τοὺς ζωοκλέφτες στὴν ἐποχὴ τῆς Νορμανδικῆς κατάκτησης καὶ ὑπάρχει ἀκόμα. Ὁ ἀσβὸς ψήνεται σὲ μιὰ σούβλα στὴν ταβέρνα καὶ ὅταν ἑτοιμαστεῖ τὸν τρῶνε μὲ τὰ χέρια καὶ μὲ σουγιάδες. Δὲν ἐπιτρέπεται νὰ χρησιμοποιηθεῖ τίποτα ἄλλο.

ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ τὰ Χριστούγεννα συνηθίζουν νὰ πίνουν ἕνα δυνατὸ πιοτὸ τὸ «πόντς». Ἕνα περίφημο τέτοιο ποτὸ ἔγινε στὰ 1694 ἀπὸ τὸν Ἐδουάρδο Ράσελ ὅταν εἶταν διοικητὴς τοῦ στόλου τῆς Μεσογείου καὶ ἔγινε ἀπὸ 52 ½ γαλλόνια μπράντυ, 105 γαλ. κρασὶ τῆς Μαλάγας, 100 γαλ. νερό, 25.000 λεμόνια, 20 γαλ. ἀσβεστόνερο, 455 ὀκάδες ζάχαρη, 2 ὀκάδες κοπανισμένο μοσχοκάρυδο καὶ 300 μπισκότα.

ΣΕ ΜΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΙΑΤΙΚΗ παιδικὴ γιορτὴ τῆς ΡΑΦ σὲ ἕνα ἀερο-

δρόμιο κοντὰ στὸ Κέϊπ-Τάουν, τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, ὁ Σάντα-Κλὸς ἔπεσε μὲ ἀλεξίπτωτο, φορτωμένος τὸ σακκὶ μὲ τὰ δῶρα. Ἕνα ξαφνικὸ δυνατὸ φύσημα ὅμως τὸν ἔφερε μὲ τὴ γενειάδα καὶ τὸ σακκί του ἴσια πάνω στ' ἀγκαθωτὰ συρματοπλέγματα ποὺ τριγύριζαν τὸ ἀεροδρόμιο. Τὰ παιδιὰ νόμιζαν πὼς εἶταν κι' αὐτὸ μέρος τῆς γιορτῆς καὶ γελοῦσαν. Μὰ ὁ δυστυχισμένος ὁ ἀλεξιπτωτιστὴς ἀναγκάστηκε νὰ περάσει τὶς ὑπόλοιπες γιορτὲς καὶ κάμποσες βδομάδες ὕστερα στὸ νοσοκομεῖο.

ΣΑΡΑΝΤΑ ΧΡΟΝΙΑ συνέχεια, στὴν ἐφημερίδα «Ἥλιος» τῆς Νέας Ὑόρκης ἀναδημοσιεύεται κάθε χρόνο τὰ Χριστούγεννα, τὸ ἴδιο κύριο ἄρθρο. Εἶναι μιὰ ἀπάντηση τοῦ ἐκδότη σ' ἕνα κοριτσάκι 8 χρονῶν, ποὺ ρωτάει ἂν πραγματικὰ ὑπάρχει Ἅγιος Βασίλης.

Ο γνωστὸς Ἀμερικανὸς παιδίατρος Δρ. Ἄρνολντ Γκέσσελ (Dr. Arnold Gesell) ἱδρυτὴς καὶ διευθυντὴς τῆς Παιδολογικῆς Κλινικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Γαὶηλ δημοσίευσε τελευταῖα ἕνα νέο βιβλίο «Πῶς μεγαλώνει ἕνα Παιδὶ» ποὺ ἔρχεται νὰ αὐξήσει τὸ χρέος ποὺ αἰσθάνονται τόσοι γονεῖς, ἀναγνῶστες καὶ ψυχολόγοι γιὰ τὶς ἐργασίες τῆς κλινικῆς αὐτῆς τοῦ Ἀμερικανικοῦ Πανεπιστημίου. Τὸ βιβλίο ἀποτελεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικὰ ἀπὸ φωτογραφίες βρεφῶν καὶ μικρῶν παιδιῶν σὲ διάφορα στάδια τῆς ἀνάπτυξής τους, ἀπὸ τὴν γέννηση ὡς τὰ 4-5 χρόνια τους.

Ἰδιαίτερη προσοχὴ δίνεται στὸν πρῶτο χρόνο τῆς ζωῆς τοῦ παιδιοῦ καὶ ὕστερα ἀπὸ μιὰ πρώτη ματιὰ στὴ διανοητική του ἀνάπτυξη, τονίζονται ὁρισμένα σημεῖα ὅπως τὰ μάτια καὶ τὰ ἄκρα, οἱ στάσεις, τὸ περπάτημα, τὰ παιχνίδια κ.ἄ. Οἱ σχετικὲς φωτογραφίες ἀποκαλύπτουν λεπτομέρειες ποὺ θὰ ἔμεναν ἀπαρατήρητες ἀλλοιῶς, καὶ δείχνουν τί κατορθώνει κάθε παιδὶ χρόνο μὲ τὸ χρόνο καὶ πόσα πράματα μαθαίνει μόνο του μὲ τὰ παιχνίδια καὶ τόσες ἄλλες αὐθόρμητες ἀσκήσεις. Οἱ φωτογραφίες δείχνουν ἀκόμα τὶς σχέσεις μητέρας καὶ παιδιοῦ καὶ πῶς κάθε καθημερινὴ πράξη, τὸ τάϊσμα, τὸ μπάνιο, τὸ ντύσιμο, βοηθοῦν τὸ παιδὶ νὰ πλουτίζει τὶς γνώσεις του.

Στὶς ἑπόμενες σελίδες ἀναδημοσιεύουμε μιὰ σειρὰ ἀπὸ φωτογραφίες ἑνὸς παιδιοῦ ἑνὸς ἔτους ποὺ ἀντικρύζει ἕναν καθρέφτη καὶ ἐπίμονα προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τὸ ἄλλο παιδάκι ποὺ βλέπει ἀντίκρυ του.

Πῶς Μεγαλώνει Ἕνα Παιδὶ

Οἱ φωτογραφίες αὐτὲς ἐνδιαφέρουν ὄχι μόνο τοὺς γονεῖς καὶ τὸν κοινὸ μελετητή, ἀλλὰ ἀποτελοῦν πολύτιμο ὑλικὸ γιὰ τὸν ψυχολόγο τῶν παιδιῶν σχετικὰ μὲ δυὸ σπουδαῖα χαρακτηριστικά: πρῶτα πὼς τὸ παιδὶ ἔχει μιὰ ὁρισμένη προσωπικότητα στὴν ἀρχή. Ὁ γιατρὸς Γκέσελ λέει: «Τὸ ἕνα παιδὶ γεννιέται εὔθυμο καὶ πρόσχαρο, τὸ ἄλλο ἥσυχο, σκεπτικό. Τὸ ἕνα εἶναι μικροκαμωμένο τὸ ἄλλο στρουμπουλό. Τὸ ἕνα ἔχει τόλμη καὶ αὐτοπεποίθηση, τὸ ἄλλο εἶναι ντροπαλὸ καὶ ἀποτραβηγμένο... Τὸ πρῶτο μας πρόβλημα εἶναι νὰ κατανοήσουμε τὸ παιδὶ σὰν ἄτομο. Κάθε παιδὶ γεννιέται μὲ ὁρισμένα χαρακτηριστικὰ ποὺ ἀπαιτοῦν σεβασμὸ καὶ ἐπιείκεια.»

Δεύτερο σημεῖο ποὺ ἀποκαλύπτουν οἱ φωτογραφίες καὶ τὸ κείμενο τοῦ βιβλίου, εἶναι τὸ πόσο νωρὶς ἐμφανίζονται οἱ πρῶτες ἀντιδράσεις τοῦ παιδιοῦ γιὰ τὸν ἔξω κόσμο. Μόλις 2 μηνῶν τὸ μωρὸ βλέπει προσεχτικὰ τὴ μητέρα του καὶ χαμογελᾶ στὸ ἄκουσμα τῆς φωνῆς της. Οἱ ἀντιδράσεις αὐτὲς πολλαπλασιάζονται καὶ χρωματίζονται κάθε μέρα. Πολλοὶ ψυχολόγοι, πιστοὶ σὲ ὁρισμένες αὐστηρὲς θεωρίες, ἀρνοῦνται τὴν πρώιμη αὐτὴ σχέση μητέρας καὶ παιδιοῦ. Θὰ εἶναι δύσκολο νὰ ἐπιμείνουν στὴ γνώμη τους ὅταν δοῦν τὶς φωτογραφίες αὐτές. Ἀπὸ τὶς πρῶτες-πρῶτες μέρες τῆς ζωῆς του, τὶς πιὸ ἀνώριμες, τὸ παιδὶ εἶναι ἕνας ὁλόκληρος ἄνθρωπος καὶ ἔχει τὸν τρόπο του νὰ ἀντιδρᾶ μπροστὰ στοὺς συνανθρώπους του.

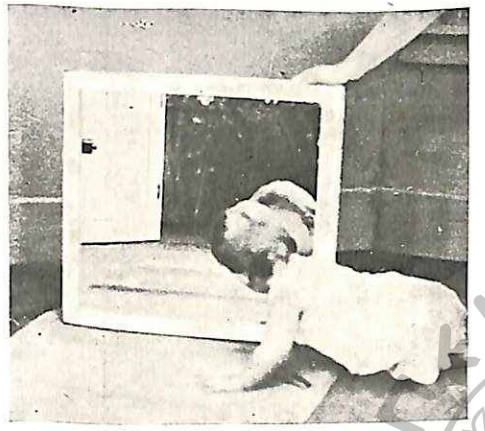
(Περίληψη ἀπὸ τὸ «The Spectator»)

Οἱ φωτογραφίες αὐτὲς δημοσιεύονται μὲ τὴν εὐγενὴ συγκατάθεση τοῦ Dr. Arnold Gesell καὶ τῶν ἐκδοτῶν Harpers Brothers.

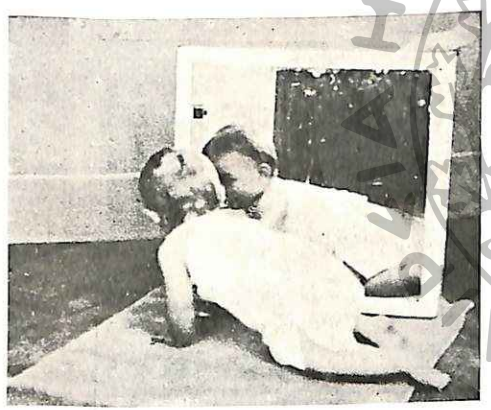
ΕΝΑΣ ΦΙΛΟΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

ΤΟ ΜΙΚΡΟ ΠΑΙΔΙ ΔΕΝ ΓΝΩΡΙΖΕΙ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΤΟΥ

Ὁ φίλος αὐτὸς μέσα στὸν καθρέφτη γεμίζει ἔκπληξη τὸ παιδὶ καὶ τὸ σπρώχνει στὸ κυνήγι. Ὁ καθρέφτης βοηθᾶ μικροὺς καὶ μεγάλους νὰ γνωρίσουν τὸν ἑαυτό τους, μὰ μπορεῖ καὶ νὰ ἀπογοητεύσει. Ἀκόμα κι ὅταν ἔχει χρονίσει τὸ παιδὶ δὲν ἀναγνωρίζει τὸν ἑαυτό του καὶ ἁπλώνει τὸ χέρι του νὰ πιάσει τὸ «ἄλλο παιδάκι», ὅπως νομίζει. Ἡ ἀντίδραση ἑνὸς παιδιοῦ μπροστὰ στὸν καθρέφτη ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἰδιοσυγκρασία καὶ τὴ διανοητική του ἀνάπτυξη. Μπορεῖ νὰ γελάσει ἢ νὰ μείνει σοβαρό, ἢ καὶ τὰ δυό. Τοῦ μιλᾶ καὶ ἀκουμπᾶ στόμα καὶ χέρια στὸν καθρέφτη. Σὰν μεγαλώσει λίγο, κάνει γκριμάτσες καὶ παίζει. Οἱ ἀντιδράσεις του εἶναι φιλικὲς ἀλλὰ πολὺ ἀφελεῖς. Μόνο σὰν μεγαλώσει ἀρκετὰ θὰ ἀποκτήσει συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του.

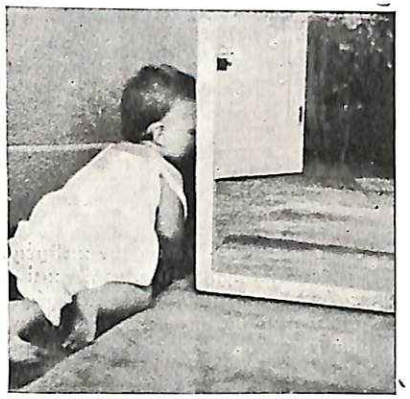
Βλέπει ἕνα ἄλλο παιδάκι.

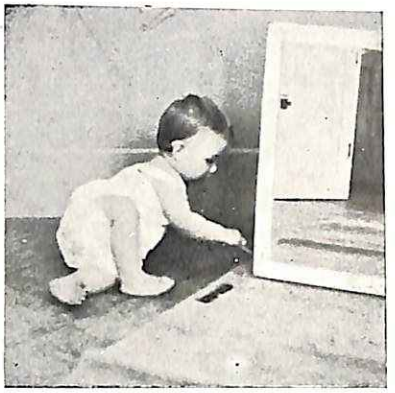
Μὲ ἐμπιστοσύνη...

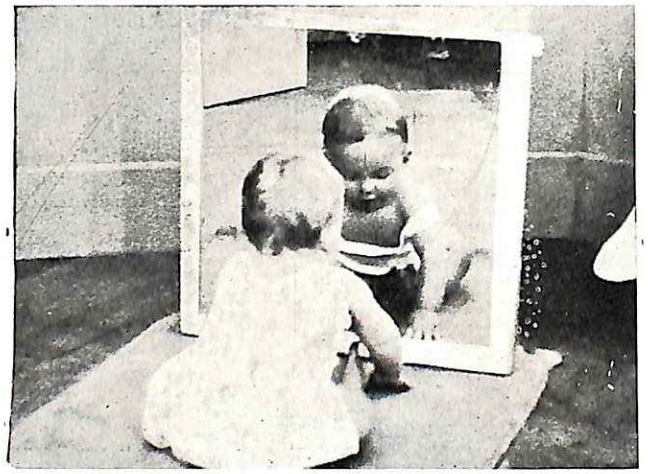
...ξεκινᾶ...

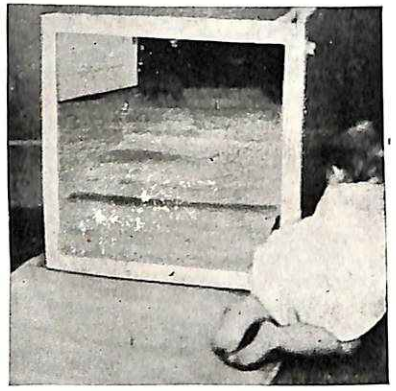
. . . νὰ τὸ βρεῖ.

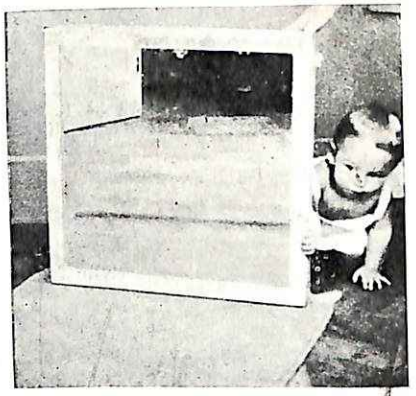
Βρίσκεται σὲ ἀμηχανία.

Πάει κοντά του ἀπὸ μπροστά.

Ὕστερα πηγαίνει ἀπὸ ἄλλο δρόμο.

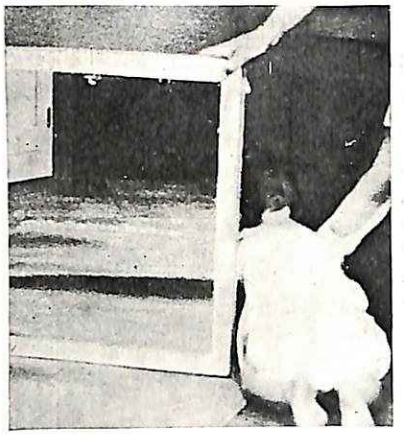

Γυρίζει πίσω . . .

. . . ψάχνει ἀπὸ πάνω . . .

ΚΑΙ ΔΕΝ ΞΕΡΕΙ ΤΙ ΝΑ ΤΗΝ
ΚΑΝΕΙ ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΜΟΡΦΗ

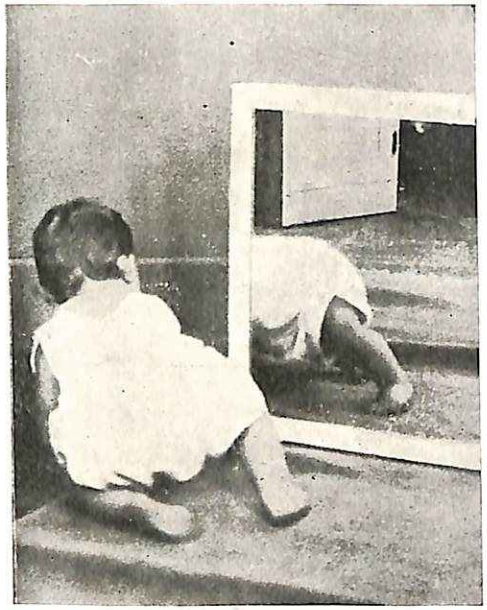
κάνει πάλι ἔφοδο ἀπὸ πίσω.

Τὸ κοιτάζει καλὰ-καλὰ . . .

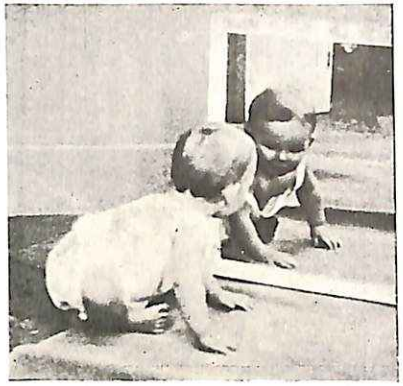

. . στρίβοντας προσεχτικὰ τὴ γωνία.

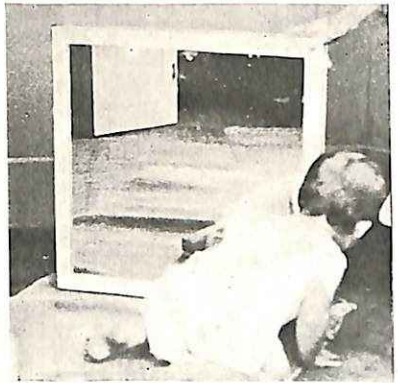

Πάει, τοῦ ξέφυγε!

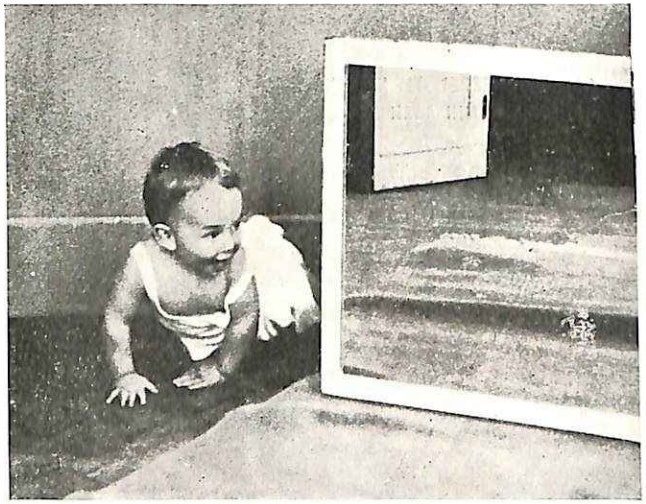
ΚΙ ΑΚΟΜΑ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΛΥΣΕΙ
ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Μιὰ γρήγορη μεταβολή...

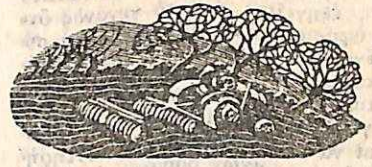

...γιὰ νὰ τὸ πιάσει...

...στὰ ξαφνικά.

Τὸ δίλημμα τῆς Σουηδικῆς Γεωργίας

Τοῦ MARTEN MEURLING

('Απὸ τὴ «Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning» τῆς Σουηδίας)

Σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ ἀστυφιλία καταδικάζεται γενικὰ καὶ τὸ «πίσω στὴ γῆ» εἶναι τὸ ἀγαπημένο σύνθημα τῶν μεταρρυθμιστῶν, θὰ φανεῖ ἴσως ἐκπληκτικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι στὴ Σουηδία ἀντιμετωπίζεται μιὰ δραστικὴ ἀποσυμφόρηση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ. Ἂν ὅμως ὁ βιομηχανικὸς αἰώνας ἐξακολουθήσει νὰ ἀναπτύσσεται μὲ τὸ σημερινό του ρυθμό, ἴσως θὰ ἔρθει ἡ μέρα ποὺ καὶ ἄλλες χῶρες θὰ ἀντιμετωπίσουν τὸ ἴδιο δίλημμα καὶ θὰ μελετήσουν σχέδια σὰν αὐτὸ ποὺ προβάλλεται στὸ παρακάτω ἄρθρο, παρμένο ἀπὸ μιὰ μεγάλη Σουηδικὴ ἐφημερίδα.

Τὸν δέκατο ὄγδοο αἰώνα, οἱ Σουηδοὶ γεωργοὶ κατοικοῦσαν ἀκόμη σὲ χωριὰ χτισμένα ὅπως στὸν παλιὸ καιρό, τότε ἀκόμη ποὺ οἱ ἄνθρωποι πίστευαν στὰ εἴδωλα. Ἡ γῆ ποὺ εἶταν ὁλόγυρα στὸ χωριὸ συχνὰ μοιραζόταν σὲ ἑκατό, νὰ ποῦμε, κλήρους, ἀλλὰ οἱ πιὸ μακρινὲς περιοχὲς δὲν ἀνῆκαν σὲ ἄτομα: εἶταν κοινὴ ἰδιοκτησία ὁλόκληρου τοῦ χωριοῦ, τὸ βοσκοτόπι καὶ τὸ δάσος του. Ἡ ζωὴ τοῦ χωριοῦ κυλοῦσε σύμφωνα μὲ τοὺς παλιοὺς Ρουνικοὺς ἀγροτικοὺς νόμους, καὶ τὸν κώδικα τῶν «ἀγροτικῶν κανονισμῶν». Ἡ ἀναγκαστικὴ συνεργασία λοιπὸν εἶταν ἀπαραίτητη καὶ δὲν ὑπῆρχε πολὺ περιθώριο οὔτε γιὰ νὰ γίνουν καλλιεργήσιμες νέες ἐκτάσεις οὔτε γιὰ νὰ εὐδοκιμήσουν ἀνεξάρτητες ἰδέες. Ὅταν τὸν 19ο αἰώνα τὰ χωριὰ αὐτὰ διαλύθηκαν καὶ ἡ γῆ ξαναμοιράσιηκε, ἄνοιξε ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἀτομικὴ πρωτοβουλία, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ διπλασιαστεῖ μέσα σὲ λίγο σχετικὰ χρόνο, ἡ καλλιεργήσιμη ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Παράλληλα σημειώθηκε μιὰ σημαντικὴ αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ. Ὁ ρυθμός της εἶταν τόσο γρήγορος ποὺ ἡ γῆ, οἱ σιδηρόδρομοι καὶ οἱ νέες βιομηχανίες δὲν μποροῦσαν ν' ἀπορροφήσουν ὅλα τὰ ἐργατικὰ χέρια. Ὑπῆρχαν πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι στὴν ὕπαιθρο καὶ οἱ φτωχοὶ συχνὰ πεινοῦσαν. Παρ' ὅλη τὴ μετανάστευση καὶ τὸ ρεῦμα πρὸς τὶς πόλεις καὶ τὰ μεγάλα ἀστικὰ κέντρα, ὁ καθαυτὸ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς αὐξήθηκε ἀπὸ 2.200.000 ποὺ εἶταν στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰώνα σὲ 3.700.000 στὰ 1880. Ὕστερα ἀκολούθησε ἡ πρώτη πραγματικὴ γεωργικὴ κρίση. Ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ ἤρθε φτηνὸ στάρι ποὺ συναγωνίστηκε ἄγρια τὴν ἐγχώρια παραγωγή. Ἔτσι οἱ γεωργοὶ ἔγιναν κτηνοτρόφοι καὶ τὸ ρεῦμα τῆς ἀστυφιλίας δυνάμωσε ἀκόμα περισσότερο. Ταυτόχρονα ἡ ἀναλογία τῶν γεννήσεων ἀπὸ 35 ‰ ποὺ εἶταν στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰώνα, εἶχε πέσει στὰ 14,4 ‰ τὸ 1939. Σὰν ἀντιστάθμισμα, ὁ ἀριθμὸς τῶν θανάτων ἔπεσε μέσα στὴν ἴδια περίοδο ἀπὸ 22.4 σὲ 11.7 ‰. Δὲν εἶναι ὡστόσο ὑπερβολικὸ νὰ ποῦμε ὅτι αὐτοὶ ποὺ καὶ σήμερα ἀκόμη ἐξαρτῶνται ἀπὸ τὴ γεωργία εἶναι πάρα πολλοί. Τόσο πολλοὶ ποὺ ν' ἀποτελοῦν μιὰ «ἀνθρώπινη δεξαμενὴ» ἀπ' ὅπου ἀντλοῦσαν ὅλες οἱ ἄλλες κοινωνικὲς ὁμάδες. Τὸ ὅτι ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς αὐξήθηκε πολύ, παρ' ὅλο ὅτι τὸ πε-

ριθώριο μεταξὺ τῶν γεννήσεων καὶ τῶν θανάτων ἔφτασε στὸ καιώτατο ὅριο, ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι τὰ ὑφάσματα, τὰ ξύλινα καὶ τὰ σιδερένια ἀντικείμενα δὲν κατασκευάζονται πιὰ στὰ ἀγροκτήματα. Οὔτε τὸ τυρὶ καὶ τὸ βούτυρο γίνεται ἐκεῖ. Οἱ γεωργοὶ δὲν εἶναι πιὰ ὑποχρεωμένοι νὰ δουλεύουν γιὰ τὴ συντήρηση τῶν κεντρικῶν δρόμων. Ἀγόρασαν τέλος ἀρκετὲς γεωργικὲς μηχανὲς καὶ ἐργαλεῖα καὶ ἔχτισαν συγχρονισμένα σπίτια μὲ εὐκολίες ὥστε νὰ χρειάζονται λιγώτερα ἐργατικὰ χέρια. Μὲ ἄλλα λόγια ἔχει ἀρχίσει καὶ συνεχίζεται ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση * τῆς γεωργίας Ἀποτέλεσμά της εἶταν ἡ ἐλάττωση τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ κατὰ 1.500.000 ἀπὸ τὸ 1880 ὡς σήμερα. Ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση παρατηρήθηκε κυριως σὲ μεγάλα κτήματα ἐνῶ στοὺς μικροὺς κλήρους εἶταν ἀσήμαντη.

Ὁ πλεονάζων πληθυσμός, δηλαδὴ ἡ διαφορὰ μεταξὺ ποσοσιοῦ γεννήσεων καὶ θανάτων, ἐλαττώνεται τώρα ραγδαῖα, γιατὶ οἱ ἀγρότες παντρεύονται σὲ προχωρημένη ἡλικία. Οἱ γονεῖς ζοῦν τώρα περισσότερα χρόνια καὶ ὅσο εἶναι ἀκόμα νέοι τὰ παιδιά τους δὲν μποροῦν νὰ παραλάβουν τὰ κτήματα. Ἀποτέλεσμα τῶν ἀργοπορημένων γάμων εἶναι ὁ περιορισμὸς τῶν γεννήσεων. Ἔτσι οἱ γεροντότεροι, ποὺ πιστεύουν ὅτι θὰ ζήσουν πολλὰ ἀκόμη χρόνια, μένουν στὰ κτήματα, καὶ οἱ νεώτεροι φεύγουν. Ἀποτελέσματα τοῦ πολέμου εἶναι ὅτι ἡ γεωργία ἔμεινε πίσω στὴν ἀνέγερση νέων κτιρίων καὶ τὴν ἀγορὰ νέων μηχανημάτων.

Συνέπεια ὅλων αὐτῶν εἶναι ὅτι, γιὰ πρώτη φορὰ στὴν ἱστορία, *ἡ γεωργία ἄρχισε νὰ συναγωνίζεται τὴ βιομηχανία στὴ ζήτηση ἐργατικῶν χεριῶν.* Ἄμεσο ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς ζήτησης εἶναι ὅτι τὰ ἀγροτικὰ ἡμερομίσθια ἀνεβαίνουν καὶ ὅτι οἱ ἴδιοι οἱ γαιοκτήμονες ἐνδιαφέρονται νὰ ὑψωθοῦν καὶ νὰ φτάσουν στὸ ἐπίπεδο τῶν ἡμερομισθίων τῆς βιομηχανίας. Ἀλλὰ συγχρονως, καὶ μὲ τὸ δίκιο τους, ζητοῦν μεγαλύτερες τιμὲς γιὰ τὰ γεωργικὰ προϊόντα. Τὸ ἐτήσιο συνέδριο τῶν Ἀγροτικῶν Ὀργανώσεων ποὺ ἀποφασίζει ποιὲς θὰ εἶναι οἱ τιμὲς τῶν γεωργικῶν προϊόντων, καθορίζει καὶ τὰ πρόσθετα ἔξοδα ποὺ δημιουργοῦνται ἀπὸ τὴν αὔξηση τῶν ἡμερομισθίων. Τὰ ὑπομνήματα ποὺ ὑποβάλλονται στὰ συνέδρια αὐτὰ κάνουν τοὺς ὑπολογισμούς τους γιὰ τὸν καθορισμὸ τῶν τιμῶν σὲ ἀναλογία μὲ τὰ γενικὰ ἔσοδα, ἀφήνοντας, ἐννοεῖται, ἕνα περιθώριο καὶ πρὸς τὶς δυὸ κατευθύνσεις.

Εἶναι φανερὸ ὅτι ὅσο περνᾶ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἀγρότη ἡ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση συντελεῖται ἀπὸ πολὺ καιρὸ τώρα καὶ ὅτι ὁ ρυθμός της θὰ γίνεται ὅλο καὶ ταχύτερος ὅσο τὰ ἀγροτικὰ χέρια γίνονται πιὸ ἀκριβά. Ἀλλὰ ἐκεῖνο ποὺ οἱ ἀγρότες οὔτε μποροῦν νὰ κάνουν οὔτε τὸ θέλουν, εἶναι νὰ διαλύσουν τὰ χωράφια τους, νὰ ἑνώσουν τὰ μικρὰ σὲ μεγαλύτερα ἢ νὰ πάρουν ἄλλα μέτρα ποὺ θὰ ἐσήμαιναν τὴν καταστροφὴ κεφαλαίου. Κτίρια ποὺ εἶναι σὲ πολὺ καλὴ κατάσταση θὰ πρέπει ἴσως νὰ γκρεμιστοῦν ὅταν ἑνωθοῦν τὰ χωράφια, γιατὶ συχνὰ παρουσιάζεται ἡ ἀνάγκη νὰ χτίσουν νέα, μὲ νέους δρόμους κτλ. Χώρια ἀπὸ τοὺς καθαρὰ οἰκονομικοὺς λόγους, πρέπει σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση νὰ λογαριάσουμε καὶ τοὺς συναισθηματικοὺς παράγοντες. Τὸ ἀγρόκτημα

* Rationalisation. Ἡ ἐπιστημονικὴ ὀργάνωση τῆς βιομηχανίας, τῆς γεωργίας, τοῦ ἐμπορίου. Στο χεῖα της εἶναι : α) Ἡ τελειοποίηση, ἑνοποίηση καὶ τυποποίηση τῶν προϊόντων (ποὺ συνεπάγεται τὴν ἁπλοποίηση τῆς παραγωγῆς καὶ τὴν αὔξηση τῆς κατανάλωσης). β) Ἡ ἁπλοποίηση τῆς σωματικῆς ἐργασίας (μέγιστη ἀπόδοση μὲ ἐλάχιστη προσπάθεια). γ) Ἡ συγχώνευση, ἡ σύμπραξη καὶ ὁ συντονισμὸς ἐπιχειρήσεων τοῦ ἴδιου κλάδου μὲ σκοπὸ τὴν ἐξοικονόμηση πρωτων ὑλῶν καὶ τὸν περιορισμὸ τοῦ συναγωνισμοῦ. δ) Ἡ ὀργάνωση τῶν ἀγορῶν κατανάλωσης καὶ των μεταφορικῶν μέσων ἔτσι ποὺ νὰ συντελοῦν στὴν πλήρωση τῶν αὐξημένων ἀναγκῶν τῆς κατανάλωσης.

ποὺ ἴσως θὰ ἔπρεπε νὰ ἑνωθεῖ μὲ περισσότερα ἄλλα, ἂν καὶ μικρό, ἴσως νὰ εἶναι οἰκογενειακὸ κτῆμα, ὅπου ἡ μιὰ γενιὰ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄλλη μόχθησε καὶ οἰκοδόμησε. Εἶναι τρομερὰ δύσκολο νὰ θυσιάσει κανεὶς τὸ κέντρο γύρω ἀπὸ τὸ ὁποῖο περιστράφηκε, γιὰ αἰῶνες ἴσως, ἡ ζωὴ μιᾶς οἰκογένειας. Οἱ ἀγρότες δουλεύουν στὰ χωράφια τους χωρὶς κανεὶς νὰ τοὺς βοηθάει καὶ χωρὶς νὰ θέλουν κανενὸς τὴ βοήθεια. Εἶναι φυσικό, λοιπόν, νὰ τὰ χάνουν ὅταν γενικεύονται οἱ συζητήσεις γιὰ τὴν ἀνάγκη ἐπιχορήγησης τῆς γεωργίας καὶ ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης, κάτι ποὺ θὰ σήμαινε ὅτι κάπου 100.000 μικρὰ χωράφια θὰ ἔχαναν τὴν ἀνεξαρτησία τους. Ἂν μάλιστα ἀναλογιστοῦμε ὅτι καὶ ἄλλοι κλάδοι τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας — ὅπως τὸ ἐμπόριο οἰκοδομικῶν ὑλικῶν, τὸ γενικὸ ἐμπόριο, κτλ.— δὲν ἀποδίδουν ὅ,τι θὰ ἔπρεπε, καταλήγουμε στὸ συμπέρασμα ὅτι οἱ λόγοι ποὺ ὁδηγοῦν τὸ Κράτος νὰ θυσιάσει χρήματα γιὰ τὴν ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωσι τῆς γεωργίας εἶναι πραγματικὰ πολὺ σοβαροί. Οἱ λόγοι αὐτοὶ εἶναι, περιληπτικά, οἱ ἑξῆς :

1. Τὸ ἐξαγωγικό μας ἐμπόριο δὲν μπορεῖ νὰ ἐπωμιστεῖ τὴν ἀνύψωση τοῦ κόστους τῆς ζωῆς τῶν ἐργατῶν. Ἡ γεωργία μας πρέπει ν' ἀφήνει μεγαλύτερα κέρδη, ἂν δὲ θέλουμε νὰ πέσει σὲ πλήρη παρακμή. Γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστεῖ αὐτὸ τὸ ζήτημα, δὲν φαίνεται νὰ ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἀπὸ τὴν ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση.

2. Ἂν δεχτοῦμε ὅτι ἀποστολὴ τῆς Σουηδικῆς γεωργίας εἶναι νὰ ἐφοδιάζει μὲ τρόφιμα μόνο τοὺς Σουηδούς, εἶναι φανερὸ ὅτι ὅσο λιγώτεροι ἀπασχολοῦνται μ' αὐτήν, τόσο τὸ καλύτερο. Ἂν, ὅπως προτείνεται, κατορθώσουμε μέσα σὲ 20 χρόνια νὰ ἐλαττώσουμε τὸν ἀριθμὸ τῶν κτημάτων κατὰ 100.000, αὐτὸ θὰ σημαίνει (ὑπολογίζοντας ὅτι ὁ κάθε ἐνδιαφερόμενος γεωργός, μαζὶ μὲ ἕναν, κατὰ μέσο ὅρο, ἐργάτη ποὺ ἀπασχολεῖ ἔχουν ἐτήσιο εἰσόδημα 3.000 κορῶνες) ὅτι στὴ γεωργικὴ παραγωγὴ θὰ εἴχαμε ἕνα κέρδος 300.000.000 κορῶνες τὸ χρόνο. Δὲν ἀποκλείεται στὴν πράξη νὰ διπλασιαστεῖ αὐτὸ τὸ ποσό.

3. Οἱ βιομηχανίες εἶναι μεγάλη ἀνάγκη νὰ ἐπεκταθοῦν· αὐτὸ θ' ἀπαιτήσει περισσότερα ἐργατικὰ χέρια. Ἡ γεωργία, ὅπως ἀναφέραμε καὶ παραπάνω, ἄρχισε κιόλας νὰ συναγωνίζεται τὴ βιομηχανία στὴ ζήτηση ἐργατικῶν χεριῶν. Ἂν ἐπιταχυνθεῖ ὁ ρυθμὸς τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης τῆς γεωργίας, πολλοὶ ἐργάτες θὰ μπορέσουν νὰ ἀποσπαστοῦν ἀπὸ τὴ γεωργία, καὶ νὰ χρησιμοποιηθοῦν στὸ βιομηχανικὸ κλάδο, ποὺ τοὺς ἔχει περισσότερη ἀνάγκη.

4. Ἂν ἀφήναμε τὴ γεωργία νὰ ἀναπτύξει μὲ τὶς σύγχρονες τεχνικὲς μεθόδους καὶ τὶς ἐπιστημονικὲς προόδους, τὶς σημερινὲς δυνατότητές της, θὰ ἐπακολουθοῦσε πάρα πολὺ γρήγορα ἴσως ἡ ὑπερπαραγωγὴ μαζὶ μὲ ὅλα τὰ δυσάρεστα ἐπακόλουθά της. Δὲν εἶναι καθόλου βέβαιο ὅτι τὰ προϊόντα τῆς ὑπερπαραγωγῆς μας θὰ διοχετεύονταν στὴν παγκόσμια ἀγορά. Κάποια ἐλάττωση στὴν παραγωγὴ θὰ εἶναι, λοιπόν, ἀναπόφευκτη ἀργὰ ἢ γρήγορα· ἡ ἐπιβολή της ὅμως μὲ δασμολογικὰ μέσα καὶ περιορισμοὺς θὰ εἶταν ἐντελῶς ἀντίθετη πρὸς τὸ νόημα τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης. Πρέπει, λοιπόν νὰ θεωρηθεῖ δικαιολογημένη ἡ κατάργηση τῶν κτημάτων ποὺ εἴτε εἶναι ἀπρόσιτα εἴτε δὲν ἀποδίδουν ἀρκετὸ κέρδος.

5. Μὲ τὴν καθυστέρηση ποὺ ὑπάρχει στὶς οἰκοδομικὲς ἀνάγκες τῶν κτημάτων, θὰ εἶταν σχεδὸν ἀδύνατο νὰ οἰκοδομηθοῦν νέα κτίρια καὶ νὰ γίνουν οἱ ἀπαραίτητες ἐπισκευὲς μέσα σὲ λογικὰ χρονικὰ ὅρια. Μὲ τὴ συγχώνευση ἢ τὴν κατάργηση μερικῶν κτημάτων, οἱ ἀνάγκες αὐτὲς θὰ περιοριστοῦν.

Στὴν Ἀμερικανικὴ γεωργία τὰ μεγάλα ἡμερομίσθια ὁδήγησαν στὴν ἁπλοποίηση τῆς παραγωγῆς

καὶ τὴν εἰδίκευση κάθε χωραφιοῦ στὴν παραγωγὴ τοῦ εἴδους γιὰ τὸ ὁποῖο τὸ ἔδαφός του εἶναι κατάλληλο. Δὲν ἀποκλείεται τὰ μεγάλα ἡμερομίσθια νὰ ἔχουν καὶ στὴ Σουηδία τὰ ἴδια ἐπακόλουθα.

Ἡ ἐθνικὴ ὀρθολογιστικὴ ὀργάνωση τῆς Σουηδικῆς γεωργίας θὰ ἄρχιζε μὲ ἕνα σχέδιο κατὰ περιοχές. Θὰ ἐπακολουθοῦσε ἕνα πρόγραμμα ἐγκατάστασης ποὺ θὰ καθόριζε τὸ μέγεθος καὶ τὴ θέση τῶν κτημάτων· Οἱ μέθοδοι ποὺ προτείνονται θὰ δημοσιευτοῦν ἴσως ὅταν ἡ Ἀγροτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ 1942 ὑποβάλει τὶς ἐκθέσεις της.

Οἱ συνέπειες αὐτῆς τῆς ἀραίωσης τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ θὰ προκαλέσουν πιθανώτατα ἐπικρίσεις καὶ ἀνησυχίες σχετικὰ μὲ τὰ σχολεῖα, τὶς ἐκκλησίες, κτλ. Στὸ σύνθημα «μακρυὰ ἀπ' τὴ γῆ» ὑπακούουν προπαντὸς οἱ νέοι ἀπὸ 20 - 25 χρονῶν. Ἀπὸ τὰ 30 καὶ πάνω, τὸ ποσοστὸ πέφτει ἀπότομα. Ὥστε γιὰ τὴν ὥρα ἀπὸ τὰ τριάντα καὶ ὕστερα δὲ φαίνεται νὰ ὑπάρχει γενικὰ διάθεση γιὰ ἀλλαγὴ ἐπαγγέλματος. Ἂν ἡ ἔξοδος αὐτὴ τῶν νεανικῶν ὁμάδων ἔπαιρνε μεγαλύτερες διαστάσεις, θὰ ἐπέπλεαν οἱ γεροντότεροι καὶ θὰ ἔπεφτε ὁ ἀριθμὸς τῶν γεννήσεων. Ἡ μετακίνηση λοιπὸν αὐτῶν τῶν πιὸ ἡλικιωμένων ἀνθρώπων καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῆς ὀρθολογιστικῆς ὀργάνωσης τῆς γεωργίας, θὰ εἶταν ἕνα ἐξαιρετικὰ δύσκολο ἔργο. Εἶναι ἀκόμη ἀμφίβολο ἂν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς ἀγρότες ἔχουν τὴν κατάρτιση, τὴν ἐπιθυμία καὶ τὴν ἱκανότητα ποὺ χρειάζεται γιὰ νὰ μετακινηθοῦν ἀπὸ τὰ μικρὰ χωράφια τους σὲ μεγάλα κτήματα, ἐντελῶς συγχρονισμένα, καὶ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰ πολλαπλὰ προβλήματα μιᾶς νέας ἐγκατάστασης τῶν οἰκογενειῶν τους.

Ἂν αὐτὸ συμβεῖ, ἡ Κυβέρνηση θὰ χρειαστεῖ νὰ ὀργανώσει σχολὲς ἀγροτικῆς ἐκπαίδευσης ἀνταλλαγῆς τῆς ἐργασίας γιὰ τοὺς γεροντώτερους γεωργοὺς καὶ συγχρόνως νὰ ἀναλάβει τὴν κατάρτιση τῆς ἀγροτικῆς νεολαίας καὶ τῶν ἐργατῶν γῆς. Ὅσο σπουδαία εἶναι ἡ σημασία τοῦ τεχνικοῦ προγράμματος, ἄλλο τόσο σπουδαῖο εἶναι νὰ ἐμπνευστεῖ σὲ ἱκανοὺς νέους ἡ πίστη στὸ μέλλον τῆς Σουηδικῆς γεωργίας καί, κατὰ συνέπεια, ἡ προθυμία νὰ καταρτιστοῦν καὶ ν' ἀφιερωθοῦν στὴν ἀγροτικὴ ζωή. Ἡ ὀργάνωση τῆς ἐκπαίδευσης τῶν γεωργῶν τοῦ μέλλοντος, σὲ μιὰ ἐποχὴ ποὺ ἡ κίνηση τῆς ἀπομάκρυνσης ἀπὸ τὴ γῆ ἔχει πάρει τόσο μεγάλες διαστάσεις, εἶναι δύσκολο ἀλλὰ καὶ ἐξαιρετικὰ σπουδαῖο ἔργο γιὰ τὸ μέλλον τῆς γεωργίας. Μπορεῖ ἀκόμη τὸ σχέδιο αὐτὸ τῆς ἀγροτικῆς μόρφωσης νὰ χρειαστεῖ τὴν ἰδιαίτερη ὑποστήριξη τῆς Κυβέρνησης μὲ τὴ μορφὴ δανείων καὶ ἐπιδομάτων στοὺς νέους ποὺ θὰ ἔχουν δείξει μεγάλη γεωργικὴ ἐπίδοση καὶ θὰ ἔχουν διακριθῆ στὶς σχολές.

Ἡ Ἀγγλικὴ λογοκρισία στὸν πόλεμο

Τοῦ FRANCIS WILLIAMS

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Press, Parliament and People» ἔκδ. William Heinemann, Λονδίνο)

Ὁ συγγραφέας τοῦ βιβλίου «Τύπος, Κοινοβούλιο καὶ Λαός», ἀπὸ τὸ ὁποῖο παίρνουμε τὸ παρακάτω ἀπόσπασμα, Φράνσις Οὐΐλλιαμς, εἶταν δημοσιογράφος, πολιτικὸς ἀρθρογράφος καὶ συντάκτης τῆς ἐφημερίδας «Ἡμερήσιος Κῆρυξ» (Daily Herald). Στὸν πόλεμο εἶταν διευθυντὴς τῆς λογοκρισίας καὶ τὸ ἔργο του ἐπέτυχε ἀπόλυτα. Ἔτσι εἶναι πολὺ κατάλληλος γιὰ νὰ μελετήσει τὶς σχέσεις ἀνάμεσα στὴν κυβέρνηση, τὸν τύπο καὶ τὸ κοινό. Σήμερα ὁ Φράνσις Οὐΐλλιαμς εἶναι Σύμβουλος τοῦ Πρωθυπουργοῦ στὸ Γραφεῖο Ἐπικοινωνίας μὲ τὸ Κοινό.

Ἡ λογοκρισία τοῦ τύπου στὸν πόλεμο γινόταν αὐθόρμητα καὶ ἰδιωτικά· αὐτὸ εἶταν τὸ σπουδαιότερο χαρακτηριστικὸ τῆς Ἀγγλικῆς λογοκρισίας τοῦ τελευταίου πολέμου. Ὁ νόμος οὔτε γιὰ μιὰ στιγμὴ δὲν ὑποχρέωσε τοὺς δημοσιογράφους, τοὺς συγγραφεῖς ἢ τοὺς ἐκδότες νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὶς ἐπιταγές του. Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος ἡ λογοκρισία αὐτὴ περιοριζόταν στὰ γεγονότα. Δὲν εἶχε τὴ δύναμη νὰ ἐμπόδίσει τὶς ἐφημερίδες νὰ ἐκφράσουν τὶς γνῶμες ποὺ ἤθελαν.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ δὲν τὸ εἶχε νοιώσει τὸ κοινὸ καὶ πολλὲς φορὲς καὶ τὰ ἴδια τὰ μέλη τῆς κυβέρνησης τὸ παραδέχονταν μὲ δυσκολία. Ὁρισμένοι μάλιστα ὑπουργοὶ ἀπευθύνονταν στὴ λογοκρισία τοῦ τύπου ζητώντας πράγματα ἐντελῶς ἀσυμβίβαστα μὲ τὸ χαρακτήρα της. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι πολὺ δύσκολα μποροῦσαν νὰ πεισθοῦν καὶ προτιμοῦσαν νὰ πιστεύουν πὼς ἐκεῖνο ποὺ τοὺς ἐμπόδιζε νὰ ἐπιβάλλουν τὴ γνώμη τους δὲν εἶταν τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἔμφυτη κακία τῶν ὑπεύθυνων τῆς λογοκρισίας.

Καὶ μ' ὅλο ποὺ νομίζω ὅτι ἡ λογοκρισία τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου στὸ σύνολό της λειτούργησε μὲ μιὰ ἀξιοσημείωτη εὐρύτητα πνεύματος, ἡ πεῖρα ποὺ ἀπέκτησα ὕστερα ἀπὸ 4 χρόνια ἐπαφῆς μὲ τὶς σχετικὲς ὑπουργικὲς ἀποφάσεις καὶ τὶς ἐπίσημες προσπάθειες ποὺ γίνονταν γιὰ νὰ «ἐπηρεάσουν» τὸν τύπο κατὰ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλο τρόπο, μὲ ἔπεισε πὼς κάθε εἴδους λογοκρισία εἶναι ὄργανο ἐπικίνδυνο καὶ ἀξιοθρήνητο ὅταν δὲν χρησιμοποιεῖται μόνο σὲ ἐξαιρετικὲς περιπτώσεις καὶ δὲν περιβάλλεται ἀπὸ τὶς πιὸ αὐστηρὲς ἐγ-

ΣΗΜ. Ἡ ξυλογραφία εἶναι τοῦ Peter Staronossov.

γυήσεις. Ἔχω πεισθῆ πὼς καμιὰ κυβέρνηση, ὅσο καλὲς καὶ ἂν εἶναι οἱ προθέσεις της, δὲν πρέπει νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ ἐλέγχει τὸν τύπο. Ὁ φιλελεύθερος χαρακτήρας τῆς λογοκρισίας τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου ὀφειλόταν κατὰ μεγάλο μέρος στὶς ἴδιες τὶς ἐφημερίδες καὶ στοὺς ἀνταποκριτὲς τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῶν Κτήσεων ποὺ βρίσκονταν στὸ Λονδίνο· κι' αὐτὸ γινόταν παρ' ὅλο ποὺ τότε ἡ λογοκρισία τοῦ τύπου τοῦ ἐσωτερικοῦ γινόταν ἀπὸ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἐνῶ τῶν τηλεγραφημάτων ποὺ προορίζονταν γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ εἶταν ὑποχρεωτική.

Ας δοῦμε τώρα πῶς ἐργαζόταν ἡ λογοκρισία τοῦ ἀγγλικοῦ τύπου. Εἶχε γίνει ἡ σύσταση στὶς ἐφημερίδες νὰ ὑποβάλλουν στὴ λογοκρισία κάθε κείμενο ποὺ εἶταν δυνατὸ νὰ περιέχει πληροφορίες χρήσιμες γιὰ τὸν ἐχθρό.

Ὁπωσδήποτε πίσω ἀπ' αὐτὸ τὸ σύστημα κρυβόταν μιὰ νομικὴ κύρωση ποὺ δὲν ἐφαρμοζόταν ἀποκλειστικὰ μόνο στὸν τύπο. Αὐτὴ ἡ κύρωση ὑπῆρχε στὴ ρήτρα τῶν «ἐκτάκτων μέτρων» καὶ θεωροῦσε ἔγκλημα τὴ δημοσίευση καὶ τὴν παροχὴ πληροφοριῶν χρήσιμων γιὰ τὸν ἐχθρό.

Οἱ ἐφημερίδες λοιπὸν τὶς ὁποῖες ἀφοροῦσε αὐτὸς ὁ νόμος ἐκτὸς ἀπὸ τὴ μεγάλη καὶ φυσικὴ ἐπιθυμία τους νὰ μὴν κάνουν τίποτα ποὺ μποροῦσε νὰ βλάψει τὸν τόπο καὶ νὰ ἐξυπηρετήσει τὸν ἐχθρό, εἶχαν καὶ συμφέρον νὰ γυρεύουν τὴ γνώμη τῆς λογοκρισίας προτοῦ δημοσιεύσουν πληροφορίες μὲ τὶς ὁποῖες θὰ κινδύνευαν νὰ κατηγορηθοῦν καὶ νὰ δικαστοῦν σύμφωνα μὲ τὸ νόμο. Ἐνῶ δὲν εἶταν ὑποχρεωμένες ἀπὸ τὸ νόμο νὰ συμβουλεύονται τὴ λογοκρισία δέχονταν τὶς ἀποφάσεις της, γιατὶ τὶς προστάτευαν ἀπὸ κάθε κατηγορία: ὅτι εἶχαν δηλ. δημοσιεύσει εἰδήσεις ποὺ ἀπαγόρευε ὁ νόμος. Δὲν ἐξαναγκάζονταν μὲ τὴ βία νὰ ὑποκύψουν στὴ λογοκρισία καὶ πολλὲς φορὲς ἀρνήθηκαν· ὅταν ὅμως συμμορφώνονταν μὲ τὶς ἀπαιτήσεις της εἶταν προφυλαγμένες ἀπὸ κάθε δίωξη. Ἄλλωστε εἶχαν ἕνα εἶδος ὁδηγοῦ, ποὺ λεγόταν «Σημειώσεις σχετικὲς μὲ τὴν ἄμυνα». Σ' αὐτὸν τὸν ὁδηγὸ ὑπῆρχαν ἀριθμημένες οἱ πληροφορίες ποὺ δὲν μποροῦσαν νὰ δημοσιευτοῦν ὅπως καὶ κεῖνες ποὺ ἔπρεπε νὰ περάσουν πρῶτα ἀπὸ λογοκρισία.

Ἔτσι πολὺ λίγες εἶταν οἱ περιπτώσεις ποὺ ἡ λογοκρισία ζήτησε κάτι καὶ δὲν ἔγινε δεχτό. Καὶ ὅσο ξέρω τουλάχιστο, δὲν ἔτυχε ποτὲ νὰ δημοσιεύσει μιὰ ἐφημερίδα σκόπιμα ἢ κατὰ λάθος πληροφορίες ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸν ἐχθρό. Οἱ λίγες δικαστικὲς διώξεις ποὺ ἔγιναν ἀφοροῦσαν σὲ μικροπεριπτώσεις καὶ δὲν εἶταν σοβαρὲς παραβάσεις τῶν κανονισμῶν.

Πρέπει λοιπὸν νὰ παραδεχτοῦμε πὼς αὐτὴ ἡ θαυμάσια συνεργασία τῶν δημοσιογράφων καὶ τῶν φυσικῶν τους ἐχθρῶν δηλ. τῶν λογοκριτῶν, δὲν πραγματοποιήθηκε παρὰ ὕστερα ἀπὸ μακρόχρονους ἀγῶνες τῶν ὑπεύθυνων τῆς λογοκρισίας καὶ τῶν διαφόρων στρατιωτικῶν ἢ ἄλλων ἐνδιαφερομένων ἀρχῶν.

Ἡ λογοκρισία στὸ σύνολό της, ὕστερα ἀπὸ τὸ χάος τοῦ πρώτου καιροῦ, λειτούργησε καλά. Πάντως εἶναι γεγονὸς πὼς ἀφοῦ στὴν ἀρχὴ δέχτηκε τὶς εἰρωνίες καὶ τὶς ὕβρεις ὅλου τοῦ κόσμου, στὸ τέλος πῆρε τὸν ἔπαινο πὼς εἶταν ὑποδειγματική, κι οὐτὸ ἀπὸ τὶς ἴδιες τὶς ἐφημερίδες τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ἀμερικῆς, τῶν Κτήσεων καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Ωστόσο σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα τῆς Ἀγγλικῆς λογοκρισίας στὸν καιρὸ τοῦ πολέμου ὑπάρχει καὶ μιὰ ἐπιφύλαξη. Ἡ κυβέρνηση εἶχε ἄλλη δύναμη ἀπὸ κείνη ποὺ εἶχε ἡ ὑπηρεσία τῆς λογοκρισίας· αὐτὴ τὴ δύναμη ποὺ ἀφοροῦσε κατ' εὐθείαν στὴν κοινὴ γνώμη, ἡ κυβέρνηση τὴν ἐξασκοῦσε σὲ δυὸ περιπτώσεις σύμφωνα μὲ δυὸ ἄρθρα: τὸ 2γ καὶ τὸ 2δ τῶν «ἐκτάκτων μέτρων».

Τὸ ἄρθρο 2γ χαρακτήριζε ἔγκλημα κάθε συστηματικὴ δημοσίευση ἀντίθετη μὲ τὸν πόλεμο καὶ ἔλεγε ρητὰ ὅτι σὲ τέτοια περίσίευση ἀντίθετη μὲ τὸν πόλεμο καὶ ἔλεγε ρητὰ ὅτι σὲ τέτοια περίπτωση ἡ ἐφημερίδα θὰ ἔπαιρνε πρῶτα μιὰ εἰδοποίηση ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Ἐσωτερικῶν καὶ σὲ περίπτωση ἐπανάληψης θὰ τῆς γινόταν μήνυση καὶ ἡ ὑπόθεση θὰ πήγαινε στὰ δικαστήρια. Ἂν ἡ ἀπόφαση εἶταν καταδικαστική, ἡ ποινὴ γιὰ τοὺς ὑπεύθυνους ἔφθανε ὡς 7 χρόνια καταναγκαστικὰ ἔργα ἢ πρόστιμο £00 λίρες στερλίνες ἢ καὶ τὰ δυὸ μαζί. Τὸ Κοινοβούλιο ζήτησε νὰ μὴν ἀρχίζει καμιὰ δίκη χωρὶς τὴ συγκατάθεση τοῦ εἰσαγγελέα. Πολλὰ μέλη ὅμως τοῦ Κοινοβουλίου φοβήθηκαν μήπως αὐτὴ ἡ δύναμη ποὺ συγκέντρωσε ἡ κυβέρνηση ἔστω καὶ σὲ καιρὸ πολέμου εἶταν μεγάλη ἀπειλὴ γιὰ τὴν ἐλευθερία τοῦ τύπου.

Μόλις εἶχαν ἐγκριθῆ αὐτὰ τὰ μέτρα, οἱ Γερμανοὶ εἰσβάλανε στὶς Κάτω Χῶρες καὶ τὴ Γαλλία. Ἡ εἰσβολὴ στὴν Ἀγγλία φαινόταν σύντομη. Ἡ κυβέρνηση στὶς δύσκολες αὐτὲς περιστάσεις, κατάλαβε πὼς ἡ δύνομη ποὺ εἶχε πάνω στὸν τύπο δὲν εἶταν ἀρκετή. Ὁ Σὲρ Τζὼν Ἄντερσον, τότε Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν, ζήτησε ἀπὸ τὴ Βουλὴ νὰ τοῦ δώσει καὶ ἄλλη συμπληρωματικὴ ἐξουσία μ' ἕνα καινούριο ἄρθρο, τὸ 2δ «τῶν ἐκτάκτων μέτρων». Ὁ Σὲρ Τζὼν Ἄντερσον ὅρισε τὸ ἑξῆς: Ὅταν μιὰ ἐφημερίδα, σὲ περίπτωση εἰσβολῆς, συμβούλευε τὴν παράδοση καὶ ἐξέφραζε γνῶμες ποὺ μποροῦσαν νὰ ὑποσκάψουν τὴ δύναμη τῆς ἀντίστασης, εἶταν ἐπικίνδυνο νὰ τὴν ἀφήσουν νὰ ἐκδίδεται, ἔστω καὶ στὸ μικρὸ διάστημα ποὺ θὰ

μεσολαβοῦσε ὥσπου νὰ δικαστεῖ ἡ πράξη σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 2γ. Θὰ ἤθελε νὰ ἔχει τὴ δύναμη νὰ πάψει τὴν ἐφημερίδα ἀμέσως. Ζήτησε λοιπὸν νὰ δοθεῖ στὸν Ὑπουργὸ τῶν Ἐσωτερικῶν ἡ ἐξουσία νὰ σταματάει διοικητικά, μὲ δικό του διάταγμα καὶ χωρὶς νὰ πρέπει νὰ δικαιολογήσει τὴν κατηγορία του στὸ δικαστήριο, κάθε ἐφημερίδα ποὺ ἡ κυβέρνηση θὰ ἔκρινε πὼς ἔκανε συστηματικὰ ἀντιπολεμικὴ πολιτική.

Ὁ ὑπουργὸς πῆρε τὴν ἐξουσία ποὺ ζητοῦσε. Φαίνεται ὅμως πὼς οἱ περισσότεροι βουλευτὲς δέχτηκαν αὐτὴ τὴν παραχώρηση μόνο γιὰ τὶς ἐξαιρετικὲς περιστάσεις ποὺ δημιουργοῦσε ἡ στιγμή.

Τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο ὡστόσο, σὲ δυὸ περιπτώσεις ἔκρινε πὼς μιὰ ἐφημερίδα δημοσίευε μὲ ἐπίμονη ἄρθρα ἀντιδραστικὰ γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τότε ἄσκησε τὴ δύναμη ποὺ τῆς ἔδινε τὸ ἄρθρο 2δ καὶ καὶ ὄχι τὸ 2γ, μ' ὅλο ποὺ στὴν πρώτη περίπτωση ἡ ἄμεση ἀπειλὴ τῆς εἰσβολῆς εἶχε λείψει πρὶν ἀπὸ πολλοὺς μῆνες καὶ στὴ δεύτερη πρὶν ἀπὸ δυὸ χρόνια καὶ περισσότερο.

Τὴν πρώτη φορὰ εἶταν τὸ Ἰανουάριο τοῦ 1941· τὸ ἄρθρο 2δ χρησιμοποιήθηκε τότε γιὰ τὴν ἐφημερίδα «Νταίηλυ Γουῶρκερ» πρῶτα σὰν προειδοποίηση καὶ ὕστερα γιὰ νὰ ἀπαγορεύσει γιὰ πολὺν καιρὸ τὴν ἔκδοσή της. Τὸ κομμουνιστικὸ κόμμα τῆς Ἀγγλίας ποὺ τὸ «Νταίηλυ Γουῶρκερ» εἶναι τὸ ἐπίσημό του ὄργανο, δὲν ἤθελε τὸν πόλεμο γιατὶ τὸν θεωροῦσε «ἱμπεριαλιστικὴ» περιπέτεια. Δὲν ἄλλαξε γνώμη παρὰ μόνο ὅταν ἡ Γερμανία χτύπησε τὴ Ρωσία.

Ἡ δεύτερη περίπτωση, τοῦ «Νταίηλυ Μίρρορ», ἕνα χρόνο ἀργότερα, εἶταν ἐντελῶς διαφορετική. Στὶς 19 Μαρτίου 1942 ὁ διευθυντὴς καὶ ὁ ἀρχισυντάκτης πήρανε μιὰ πρόσκληση ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ προειδοποιήθηκαν πὼς ἂν ἐξακολουθοῦσαν τὴν ἴδια πολιτική, ἡ κυβέρνηση θὰ ἐφάρμοζε τὸ ἄρθρο 2δ καὶ ἡ ἐφημερίδα τους θὰ σταματοῦσε.

Ἡ ἐφημερίδα «Νταίηλυ Μίρρορ» εἶχε δημοσιεύσει μιὰ γελοιογραφία καὶ ἕνα ἄρθρο ποὺ εἶχαν ἐξοργίσει πολλοὺς ὑπουργοὺς καὶ ἰδιαίτερα τὸν πρωθυπουργό. Ὁ κ. Τσῶρτσιλ εἶχε τὴ γνώμη ὅτι ἡ γελοιογραφία ἔκανε τὸν ὑπαινιγμὸ πὼς οἱ ναυτικοὶ διακινδύνευαν τὴ ζωή τους γιὰ νὰ αὐξάνουν τὰ κέρδη τους οἱ μεγάλες ἑταιρεῖες πετρελαίου. Ὅσο γιὰ τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ θεωροῦσε σὰν μιὰ ἄδικη καὶ χωρὶς κανένα ἐνδοιασμὸ δυσφήμιση τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν τοῦ στρατεύματος καὶ ἔμμεσα καὶ τῆς κυβέρνησης ποὺ τοὺς εἶχε διορίσει καὶ ζήτησε νὰ κλείσει ἀμέσως καὶ χωρὶς ἀναβολὴ ἡ ἐφημερίδα ποὺ δημοσίευε τέτοιου εἴδους πράγματα. Τὴν ἴδια γνώμη εἶχαν καὶ πολλοὶ ἄλλοι ὑπουργοί.

Τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο καὶ τὸ Ὑπουργεῖο τῶν Στρατιωτικῶν ἀπὸ καιρὸ εἶχαν λογαριασμοὺς μὲ τὸ «Νταίηλυ Μίρρορ». Ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ εἶχε ἀναλάβει μιὰ ἀνηλεὴ ἐκστρατεία μὲ στόχο τὴν προνομιοῦχο τάξη τοῦ στρατοῦ. Ἕνα ἀπὸ τὰ πολιτικὰ ἄρθρα ποὺ διαβάστηκαν περισσότερο εἶταν ἕνα καθημερινὸ χρονογράφημα ποὺ τὸ ὑπέγραφε κάποιος δημοσιογράφος μὲ τὸ ψευδώνυμο Κασσάνδρα—σύγχρονος μάντης τῆς δυστυχίας—καὶ χτυποῦσε κάθε μέρα μὲ λόγια δηκτικὰ τὴν ἠλιθιότητα, τὸ σνομπισμὸ καὶ τὴν ἐγκληματικὴ ἀνικανότητα ποὺ νόμιζε πὼς ἔβλεπε στοὺς ἀνωτέρους. Δὲν ἄφησε καὶ τίποτα ποὺ νὰ μὴν τὸ χτυπήσει. Καὶ τὸ Ὑπουργεῖο Στρατιωτικῶν ἐπέμενε ἀπὸ πολὺ καιρὸ πὼς ἔπρεπε νὰ πάρουν μέτρα ἐναντίον του. Ὕστερα ἀπὸ μιὰ προειδοποίηση τὸ χρονογράφημα σταμάτησε γιατὶ ἡ Κασσάνδρα ἐπιστρατεύτηκε καὶ λίγο ὑστερώτερα ἔγινε ἀρχισυντάκτης μιᾶς στρατιωτικῆς ἐφημερίδας. Ἡ ἀφορμὴ ποὺ τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο ἀποφάσισε νὰ ἐπιβάλει τὰ «ἔκτακτα μέτρα» στὸ «Νταίηλυ Μίρρορ» ὅταν δημοσίευσε τὸ ἄρθρο καὶ τὴ γελοιογραφία, εἶταν οἱ ἀκατάπαυστες ἐπικρίσεις του γιὰ τὸν τρόπο τῆς διεξαγωγῆς τοῦ πολέμου. Χρειάστηκαν δυὸ ἑβδομάδες γιὰ νὰ πάρει τὸ ὑπουργικὸ συμβούλιο τὴν ἀπόφασή του καὶ εἶναι γνωστὸ πὼς πολλοὶ ὑπουργοὶ δὲν ἱκανοποιήθηκαν μὲ τὴν τελικὴ ἀπόφαση. Ὡστόσο ἡ ἀπόφαση ἐκτελέστηκε.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο ἡ κυβέρνηση ἔκανε χρήση τῆς ἐξουσίας ποὺ τῆς ἔδινε τὸ ἄρθρο 2δ δημιούργησε πανικὸ καὶ δυσαρέσκεια στὶς περισσότερες ἐφημερίδες καὶ οἱ «Τάϊμς» καταδικάζοντας σὲ ἕνα τους δημοσίευμα τὰ μέτρα τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου δὲν ἔκαναν τίποτ' ἄλλο παρὰ νὰ ἐκφράσουν τὴ γνώμη πολλῶν ἀνθρώπων.

Ἐγὼ νομίζω πὼς ἡ ἀπόφαση νὰ κάνει κανεὶς τέτοια χρήση τοῦ ἄρθρου 2δ δὲν μπορεῖ νὰ δικαιολογηθεῖ. Εἶταν ἕνα ἀπὸ τὰ χειρότερα λάθη τῆς κυβέρνησης σχετικὰ μὲ τὸν τύπο, γιατὶ ἔγινε ἀπὸ προμελέτη καὶ δείχνει τὸν κίνδυνο ποὺ διατρέχει κάθε κυβέρνηση, ὅποια κι ἂν εἶναι, ὅταν τῆς δοθεῖ τὸ δικαίωμα νὰ ἐμποδίζει τὶς γνῶμες ποὺ δὲν τῆς ἀρέσουν. Εὐτυχῶς ὅμως ὁ βρεταννικὸς τύπος δὲν ἀναγκάστηκε νὰ ὑποταχθεῖ καὶ σὲ ἄλλες παρόμοιες ἐνέργειες ποὺ θὰ σκόπευαν νὰ περιορίσουν τὴν ἐλευθερία τῆς σκέψης.

Ὡς τώρα περιορίστηκα στὴ λογοκρισία ποὺ γινόταν. γιὰ λόγους ἀσφάλειας: δηλ. στὴ σχετικὴ μὲ πληροφορίες ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ ἐξυπηρετήσουν τὸν ἐχθρό. Εἶταν πολὺ εὔκολο νὰ καθορίσει κανεὶς τὴ φύση αὐτῶν τῶν γεγονότων. Δὲν εἶταν ὅμως καὶ πάντα ἁπλὸ νὰ βρεῖ τὸ ἰσοζύγιο ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπάρχει ἀνάμεσα στὶς ἀνάγκες τῆς ἀσφάλειας καὶ στὸ δικαίωμα τοῦ πληθυσμοῦ νὰ μαθαίνει τὸ ἀνώτατο δυνατὸ ὅριο τῶν πληροφοριῶν.

Στὸν πόλεμο τῆς προπαγάνδας ποὺ διεξῆγαν οἱ Γερμανοὶ πάν-

τα μὲ μιὰ ὁλοένα καὶ μεγαλύτερη σφοδρότητα, ἔγινε ἀμέσως φανερὸ πὼς ὑπῆρχαν πολλὰ ζητήματα ἄσχετα ἐντελῶς μὲ τὴν ἀσφάλεια· ἡ ἐπέμβαση τῆς λογοκρισίας σ' αὐτὰ θὰ εἶταν ἄτοπη καὶ ἀπαράδεκτη. Ἀλλὰ σ' αὐτὸ τὸ πεδίο ὁ τύπος πιθανὸν νὰ χρειαζόταν ἐπίσημες πληροφορίες γιὰ νὰ προσδιορίσει τὰ γεγονότα· ἔτσι δεχόταν μ' εὐχαριστηση νὰ τοῦ ὑποδείξουν τὶς κατευθύνσεις ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσει. Οἱ ἐφημερίδες π. χ. ἐπιμείνανε ἀπὸ τὴν ἀρχὴ νὰ πάρουν τὸ δικαίωμα νὰ δημοσιεύσουν τὰ ἀνακοινωθέντα καὶ τὶς δηλώσεις τοῦ ἐχθροῦ. Κανένας δὲν μποροῦσε νὰ ἰσχυριστεῖ πὼς αὐτὸ εἶταν ἐπικίνδυνο γιὰ τὴν ἀσφάλεια· γιατί, σωστὲς ἢ λαθεμένες αὐτὲς οἱ δηλώσεις, προέρχονταν ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἐχθρό.

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ πόλεμος ἔπαιρνε μάκρος ἔγινε φανερὸ πὼς οἱ Γερμανοὶ χρησιμοποίησαν τὰ ἀνακοινωθέντα τους σὰν ὅπλα. Ἀναγγέλλανε νίκες ψεύτικες ὄχι μόνο γιὰ νὰ ἐνθαρρύνουν τὸν πληθυσμό τους καὶ νὰ ἀποκαρδιώσουν τοὺς Ἄγγλους, ἀλλὰ ἀκόμα καὶ γιὰ νὰ προκαλέσουν μιὰ ἀπάντηση ποὺ θὰ τοὺς ἔδινε τὰ στοιχεῖα ποὺ θέλανε σχετικὰ μὲ τὴν ἐπιτυχία ἢ τὴν ἀποτυχία τῶν ἐπιχειρήσεών τους. Καὶ μάλιστα πολλὲς φορὲς ἀναγγέλλανε φανταστικὲς συμμαχικὲς ἐπιτυχίες ἢ πολὺ μεγαλοποιημένες, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ ἀποκαρδιωθεῖ ὁ λαὸς ὅταν θὰ μάθαινε τὴν ἀλήθεια.

Λίγο καιρὸ ὕστερα ἀπ' ὅταν ἔγινα διευθυντὴς τῆς λογοκρισίας καὶ τῶν πληροφοριῶν, σκεφθήκαμε πὼς θὰ λύναμε κατὰ μεγάλο μέρος αὐτὴ τὴ δυσκολία ἂν στέλναμε προσωπικὰ ἐμπιστευτικὰ γράμματα στοὺς δημοσιογράφους. Κανένα ἀπ' αὐτὰ τὰ γράμματα δὲν ἔφευγε χωρὶς τὴν ὑπογραφή μου καὶ χωρὶς τὴν προσωπική μου συγκατάθεση.

Δώσαμε στοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ καταλάβουν πὼς δὲν εἶταν ὑποχρεωμένοι νὰ συμμορφωθοῦν μὲ τὰ γράμματα αὐτά, μὰ εἶταν ἐλεύθεροι, ἂν δὲν συμφωνοῦσαν, νὰ μὴν τὰ λάβουν ὑπ' ὄψει καὶ νὰ ἐξετάσουν ἂν αὐτὰ ποὺ τοὺς γράφαμε εἶταν σύμφωνα μὲ τὴν πραγματικότητα. Συγχρόνως ὅμως παρακαλούσαμε τοὺς δημοσιογράφους νὰ θεωρήσουν τὴν πληροφορία μυστικὴ ἐφ' ὅσον δὲν εἶχαν τὴ δυνατότητα νὰ ἀποδείξουν ὅτι τὴν εἶχαν πάρει ἀπὸ ἄλλο μέρος.

Αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὰ καθοδηγητικὰ γράμματα ἔγιναν ἀφορμὴ νὰ δημιουργηθοῦν πολλὲς προστριβὲς μὲ ἄλλες κρατικὲς ὑπηρεσίες.

Αὐτὲς ὅταν ἔμαθαν τὴν ἐπιτυχία ποὺ εἶχαν αὐτὰ τὰ γράμματα, ἄρχισαν νὰ σκέφτονται μήπως θὰ μποροῦσαν νὰ ἐφαρμόσουν τὸ ἴδιο σύστημα γιὰ νὰ μποροῦν ὅταν θέλουν κι' αὐτὲς νὰ λογοκρίνουν ζητήματα σχετικὰ μὲ τὴ δουλειά τους.

Αὐτὲς οἱ αἰτήσεις γενικὰ δὲν ἔγιναν δεκτές. Τὰ καθοδηγητικὰ γράμματα ὅπως καὶ ἡ λογοκρισία εἶταν πράγματα πολὺ χρήσιμα τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου· ἀλλὰ ἔχουν πολλὰ τρωτὰ καὶ πρέπει νὰ τὰ ἀποφεύγει κανεὶς τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ

Στὸ σημερινὸ τεῦχος ἡ ἔρευνά μας ἀγγίζει δύο ἐξαιρετικῆς σημασίας θέματα. Τὸ ἕνα εἶναι ἡ Ἐμπορικὴ Ναυτιλία. Τὸ σχετικὸ ἄρθρο εἶναι γραμμένο ἀπὸ τὸν κ. Δ. Γ. Παπαμιχαλόπουλο ποὺ ἔχει δημοσιεύσει πολλὲς εἰδικὲς μελέτες ἐπάνω στὰ ἐμποροναυτικὰ ζητήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται καὶ ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ καὶ ἀπὸ τὴ νομική τους πλευρά· ὁ κ. Δ. Παπαμιχαλόπουλος ἐχρημάτισε γενικὸς εἰσηγητὴς τῆς Μεγάλης Ἐπιτροπῆς τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας στὴν Κυβέρνηση Βενιζέλου (1930-1931). Στὸ ἄρθρο του ἀναπτύσσει τὴν σπουδαιότητα τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας γιὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὶς καταστροφὲς ποὺ ἔπαθε ἀπὸ τὸν πρόσφατο πόλεμο. Τὸ ἄλλο εἶναι ὁ Ἑλληνισμὸς τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τὸ πραγματεύεται ὁ κ. Χρ. Χρηστίδης ποὺ ἀσχολεῖται ἀπὸ χρόνια μ' αὐτό, καθὼς εἶναι φανερὸ ἀπὸ τὸ ἔργο του «Κίνδυνοι καὶ Ἐλπίδες τοῦ Ἑλληνισμοῦ» (1934) καὶ ἀπὸ ἄλλες πιὸ εἰδικὲς διατριβὲς ποὺ ἔχει δημοσιεύσει. Στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Χρ. Χρηστίδη ἐκτίθεται ἡ προγενέστερη κατάσταση τοῦ ἀπόδημου Ἑλληνισμοῦ, ἡ σημερινή του κατάσταση καὶ ὑποδεικνύονται τὰ μέτρα ποὺ θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν γιὰ τὴν διατήρηση καὶ τὴν χρησιμοποίησή του.

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΕΜΠΟΡΙΚΗΣ ΝΑΥΤΙΛΙΑΣ

Τοῦ κ. Δ. Γ. ΠΑΠΑΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ

Κατὰ τὴν μακρσίωνα περίοδον τῆς βασιλείας τῆς ἱστιοφόρου ναυτιλίας οἱ πλόες τοῦ ἀνεμοκινήτου πλοίου, ὅπερ ἦτο συγχρόνως φορτηγὸν καὶ ἐπιβατηγόν, ἦσαν ἀκανόνιστοι καὶ αἱ μεταφοραὶ βραδεῖαι, δεδομένου ὅτι τὸ θαλάσσιον τοῦτο φορεῖον, στερούμενον ἰδίας κινητηρίου δυνάμεως, δὲν ἠδύνατο νὰ πλεύσῃ ἐν τρικυμίᾳ ἢ νηνεμίᾳ καὶ ἐκαραδόκει τὸν κατάλληλον καιρὸν ἵνα θαλασσοπλοήσῃ. Ἐπὶ πλέον ἀνέμενεν, ἐν τῷ λιμένι τῆς φορτώσεως, τὴν συγκέντρωσιν τοῦ προοριζομένου εἰς μεταφορὰν φορτίου.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ὁ ἐφοπλισμὸς ἀπετέλει οὐχὶ αὐτοτελῆ ἐπιχείρησιν, ἀλλὰ τὸ συμπλήρωμα τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος.

Ἀφ' ἧς, ὅμως, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ ἀτμὸς ἀντικατέστησε τὸν ἄνεμον εἰς τὴν κίνησιν τῶν πλοίων καὶ αἱ πρόοδοι τῆς βιομηχανίας μὲ τὰ θαύματα τῆς ἐπιστήμης μετέβαλαν τὸ παλαιὸν ὑλικὸν τῆς οἰκονομικῆς παραγωγῆς, ὁ ἐφοπλισμὸς κατέστη αὐτοτελὴς ἐπιχείρησις, ὡς βιομηχανία θαλασσίων μεταφορῶν, μὲ ἀποτέλεσμα ὅτι αἱ μεταφοραὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν καὶ αἱ συγκοινωνίαι ἐπυκνώθησαν, ἀποκτήσασαι διὰ τῶν «τακτικῶν γραμμῶν» τὴν ἀκρίβειαν τῶν σιδηροδρομικῶν, ἐξ οὗ καὶ μεγάλοι τινὲς λιμένες τῆς ὁλλοδαπῆς, χρησιμεύοντες ὡς ἀφετηρία τῶν ἐξυπηρετούντων ταύτας ἐπιβατηγῶν, ἰδίᾳ, ἀτμοπλοίων ἀπεκλήθησαν «θαλάσσιοι σταθμοί» (gares maritimes). Πρὸς ἱκανοποιητικωτέραν δ' ἐξυπηρέτησιν συγκοινωνιῶν καὶ μεταφορῶν πορέστη ἀνάγκη, κατ' ἐφαρμογὴν τοῦ συστήματος περὶ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας, νὰ εἰδικευθῇ καὶ τὸ νέον θαλάσσιον φορεῖον. Οὕτως ἐδημιουργήθησαν δύο μεγάλαι κατηγορίαι ἀτμοπλοίων, τὰ φορτηγὰ καὶ τὰ ἐπιβατηγά.

Τὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια ἠδυνήθησαν νὰ ὁλοκληρώσωσι τὸν οἰκονομικὸν ρόλον τῶν μέσων τῆς θαλασσίας συγκοινωνίας, ὅπως καταστήσωσι διὰ τῆς μεταχομιδῆς ἀπὸ μιᾶς χώρας εἰς ἄλλην ὠφέλιμον ἀντικείμενόν τι, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον ἵνα χρησιμοποιηθῇ ἐν τῷ τόπῳ τῆς παραγωγῆς καὶ ἀποβαίνει οὕτως ἄνευ ἀξίας. Τὴν οὐσιώδη μεταβολὴν ταύτην βλέπομεν ἰδίᾳ εἰς τὴν μεταφορὰν τῶν πρώτων ὑλῶν, διότι ἀπὸ τῆς ἐμφανίσεως τοῦ φορτηγοῦ ἀτμοπλοίου χρονολογεῖται ἡ τεραστία ἀνάπτυξις τῆς χερσαίας βιομηχανίας, ἐφόσον τὸ εἰδικὸν τοῦτο ὄργανον τῆς μεταφορᾶς τῶν πρώτων ὑλῶν, λόγῳ τῆς μεγάλης χωρητικότητος, τῆς στοιβασίας ἐν αὐτῷ τοῦ φορτίου χύδην (en vrac), τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ταξειδιοῦ ἐντὸς τῆς καθοριοθείσης συμβατικῶς προθεσμίας καὶ τῆς ἐφθηνοτέρας μεταφορᾶς, ἐπέτρεψεν εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐπιχείρησιν οὐ μόνον ν' ἀνταποκριθῇ εἰς τὰς τρεχούσας ἀνάγκας τῆς καταναλώσεως, ἀλλὰ νὰ προβλέψῃ καὶ διὰ τὰς μελλοντικὰς ἀξιώσεις της.

Ἡ ἐξυπηρέτησις, ἐξ ἄλλου, τῶν οἰκονομικῶν σκοπῶν τῆς ἐφοπλιστικῆς ἐπιχειρήσεως ἐπέβαλε τὴν ταυτόχρονον μεταφορὰν μεγαλυτέρας ποσότητος ἐμπορευμάτων καὶ ἐντεῦθεν τὴν ναυπήγησιν μεγαλυτέρας χωρητικότητος ἀτμοπλοίων, πρὸς δὲ πολλαπλασιασμὸν τῶν ταξειδίων καὶ συνεπῶς αὔξησιν τῆς ταχύτητος τούτων. Ἀλλ' ὅσῳ ὀγκωδέστερον καὶ ταχύτερον εἶναι ἀτμόπλοιόν τι, τοσοῦτον αὐξάνει ἡ ἀξία αὐτοῦ, ἥτις μάλιστα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀτμήρους ναυτιλίας ἦτο ἀνωτέρα τῆς ἀτομικῆς περιουσίας τοῦ θαλασσίου ἐπιχειρηματίου καὶ τοῦτο συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ θεσμοῦ τῆς συμπλοιοκτησίας, κατ' ἀρχάς, ὡς μέσου συγκεντρώσεως τῶν ἀπαιτουμένων κεφαλαίων, καὶ τὴν γενίκευσιν τῆς ἀνωνύμου ἑταιρίας, βραδύτερον, ὡς τύπου τῆς ἐφοπλιστικῆς ἐπιχειρήσεως.

Ὡς ἐκ τῆς συνεχοῦς αὐξήσεως τοῦ ὄγκου τῶν ἀτμοπλοίων, τὸ νέον θαλάσσιον φορεῖον ἐνσωματεῖ, ἐνίοτε, ὁλόκληρον τὸ κεφάλαιον τῆς ἐπιχειρήσεως — καὶ ὑπάρχουν ὑπερωκεάνεια, διηπειρωτικὰ ἐξπρές, στοιχίσαντα ἑκατομμύρια λιρῶν —, ἡ ἐκμετάλλευσίς του ἀπαιτεῖ πολυπληθὲς εἰδικευμένον πλήρωμα καὶ ἡ μετακίνησις τοῦ πλωτοῦ τούτου ἐργοστασίου ἀπὸ λιμένος εἰς λιμένα ἐπιβάλλει οὐσιώδεις δαπάνας. Ἑκάστη ἡμέρα τοῦ ἀτμοπλοίου στοιχίζει ἀκριβὰ εἰς τὴν ἐφοπλιστικὴν ἐπιχείρησιν καὶ ἵνα ἀποβῇ ἡ ἐκμετάλλευσίς του ἐπικερδής, πρέπει τοῦτο ν' ἀκινητοποιῆται ὅσῳ τὸ δυνατὸν βραχύτερον χρόνον εἰς τοὺς λιμένας τῆς φορτώσεως, προσεγγίσεως καὶ ἐκφορτώσεως. Ἡ ἐξέλιξις τοῦ τεχνικοῦ ἐξοπλισμοῦ τῶν νέων ἐμπορικῶν λιμένων ἐπιτρέπει τὴν ταχυτέραν ἐκφόρτωσιν οὐ μόνον τῶν ὀγκωδεστέρων ἀτμοπλοίων, ἀλλὰ καὶ τῶν δυσχερεστέρων φορτίων. Ἄλλως τε καὶ τὸ ἐμπόριον ζῇ οὐ μόνον διὰ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τῆς δραστηριότητος καὶ εἶναι ἄρνησις τῆς ἀνάπαυλας, ὡς ἐκφραστικώτατα συμβολίζει τοῦτο ἡ λατινικὴ ὀνομασία του. Negotium id est sine otio, quasi, negans otium, ἔγραψεν ὁ Scaccia. Ἀπὸ τὰς ἀνάγκας δὲ τῆς ζωῆς γεννῶνται καθημερινῶς νέαι συναλλαγαὶ καὶ τὰς ἀνάγκας ταύτας πρὸ παντὸς ἡ βιομηχανία τῶν θαλασσίων μεταφορῶν προώρισται ἵνα ἐξυπηρετήσῃ. Ἰδοὺ διατὶ ἡ θάλασσα δὲν χωρίζει πλέον τοὺς λαούς, ἀλλὰ τοὺς πλησιάζει, τὸ δὲ ἀτμόπλοιον ἀποτελεῖ τὸ ἀπαραίτητον ἑνωτικόν.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω προκύπτει, ὅτι ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἀποτελεῖ ὀργανισμόν, οὗτινος λειτουργία εἶναι ἡ διὰ θαλάσσης μεταφορά. Ἐρωτᾶται: ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία χώρας τινὸς δύναται νὰ ζήσῃ ἄνευ ἐθνικοῦ ἐμπορίου καὶ ἀντιστρόφως τὸ ἐγχώριον ἐμπόριον δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἄνευ ἐθνικῆς ναυτιλίας; Οἱ ἐμπορο-κράται μαζὶ μὲ τὰ οἰκονομικὰ ἀξιώματα ποὺ μᾶς ἐκληροδότησαν καθιέρωσαν καὶ τὸ ἑξῆς ἐμποροναυτικόν: «ὅπου δὲν ὑπάρχει ἐθνικὸν ἐμπόριον

ἐκεῖ δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ καὶ ἐμπορικὴ ναυτιλία». Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην ὁ ὄγκος τοῦ ἐμπορίου ἑκάστης χώρας καθορίζει καὶ τὴν σοβαρότητα τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐθνικῆς βιομηχανίας τῶν θαλασσίων μεταφορῶν, ἐφόσον πρέπει αὕτη νὰ γίνῃ ὁ μεταφορεὺς ἂν μὴ ὁλοκλήρου, ὡς ἰσχύει ἐπὶ ἀκτοπλοΐας, πάντως τοῦ μεγαλυτέρου τμήματος τῆς παραγωγῆς καὶ καταναλώσεως ἑκάστης χώρας, ἤτοι τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς της. Εἰς τὴν διατύπωσιν τῆς ἀπόψεως ταύτης ἐπηρεάσθησαν ἐκ τῆς ἐπιδράσεως, ἣν ἔσχεν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀγγλικῆς ναυτιλίας τὸ ἐμποροναυτικὸν προστατευτικὸν σύστημα τοῦ Κρόμβελ περὶ διακρίσεως τῶν σημαιῶν, ὅπερ ἐμονοπώλησεν ὑπὲρ ταύτης τὸ εἰσαγωγικὸν καὶ ἐξαγωγικὸν ἐμπόριον Μητροπόλεως καὶ Ἀποικιῶν καὶ ἐξεμηδένισε τὴν εὐημεροῦσαν ἕως τότε Ὁλλανδικὴν ναυτιλίαν, στερηθεῖσαν τοῦ πλεονεκτήματος τούτου. Ἐπιβεβαίωσιν τῆς θεωρίας ταύτης εὑρίσκομεν καὶ εἰς τὸν παρατηρηθέντα προπολεμικῶς ἐκβιομηχανισμὸν τῆς Εὐρώπης. Διότι ὁσάκις χώρα τις ζῇ ἐκ τῆς ἐξαγωγῆς τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων της ὁ παραγωγὸς ἀναζητεῖ τὸν καταναλωτὴν καὶ ἡ ἐθνικὴ ναυτιλία συντελεῖ οὐ μόνον εἰς τὴν διατήρησιν τῶν κτηθεισῶν ἀγορῶν καταναλώσεως τῶν προϊόντων τούτων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐξεύρεσιν νέων. Τὸ ἐμπόριον ἀκολουθεῖ τὴν σημαίαν. Ἡ γερμανικὴ ἰδίᾳ ναυτιλία διὰ τῶν τακτικῶν γραμμῶν παρουσιάζεται ὡς παράδειγμα τῆς ἀλληλεξαρτήσεως μεταξὺ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου καὶ ἐθνικῆς βιομηχανίας θαλασσίων μεταφορῶν.

Ἡ ἐξαγωγικὴ βιομηχανικῶν προϊόντων χώρα, δὲν πρέπει νὰ παραδίδῃ ταῦτα εἰς τὴν ξένην σημαίαν, διότι ἐν τῇ πραγματικότητι ἐμπιστεύεται πολλάκις τὴν φροντίδα τῆς παραδόσεως αὐτῶν εἰς ἀνταγωνιστάς της. Ὁ πατριωτισμὸς εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας, διεκήρυξαν οἱ Παγγερμανισταί. Ἀντιθέτως ὁσάκις χώρα τις ἔχει πραγματικὸν μονοπώλιον φυσικῶν προϊόντων, διὰ τὰ ὁποῖα οὔτε ἀνταγωνισμὸν οὔτε νοθείαν φοβεῖται, τὸ ἐμπόριόν της δύναται νὰ ζήσῃ καὶ ἐξελιχθῇ ἄνευ ἐθνικῆς ναυτιλίας, διότι ὁ καταναλωτὴς ἀναζητεῖ τὸν παραγωγόν. Τοῦτο ἴσχυε μέχρι τοῦ 1914 διὰ τὴν Ρωσίαν, Ρουμανίαν καὶ Ἡνωμένας Πολιτείας, αἵτινες ἀπετέλουν τὸν σιτοβολῶνα τῆς Εὐρώπης καὶ ἤδη διὰ τὰς χώρας τῆς Ν. Ἀμερικῆς. Αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι κατέστησαν καὶ ἐμπορναυτικὴ χώρα μόνον ἀπὸ τῆς λήξεως τοῦ πρώτου παγκοσμίου πολέμου, ὅτε αἱ πολεμικαὶ βιομηχανίαι της μετετράπησαν εἰς ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις. Συνεπῶς ἡ αὔξησις τῆς βιομηχανικῆς δραστηριότητος, ἡ ἀνάγκη τῆς ἀποικιακῆς ἐξαπλώσεως καὶ ἡ ἐπιδίωξις τῆς παγκοσμίου οἰκονομικῆς ἡγεμονίας ἀποτελοῦν, διὰ τὰς Μεγάλας Χώρας, τοὺς ἀπαραιτήτους συντελεστὰς τῆς δημιουργίας καὶ ἀναπτύξεως ἐθνικῆς ναυτιλίας. Ἀλλ' ἡ ναυτιλία αὕτη εἶναι τρόπον τινὰ τεχνητή, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν φυσικήν, καθ' ἣν λαοί τινες ὤφειλαν νὰ τραπῶσι πρὸς τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῆς πρώτης στιγμῆς καὶ ὅλως φυσικῶς ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ὑπῆρξε δι' αὐτοὺς ἡ πρώτη καὶ ἀπαραίτητος βιοποριστικὴ ἐπιχείρησις. Μετὰ ταῦτα τὴν πρώτην θέσιν κατέχει ὁ ἑλληνικός, ὅστις διὰ τῆς ἀναζητήσεως ἐκ τῆς Κολχικῆς γῆς τοῦ χρυσομάλλου δέρατος καὶ τῆς μεταφορᾶς του εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐχάραξε τὴν ὁδόν, ἣν ἔδει ν' ἀκολουθήσῃ τὸ ὁρμητικὸν ἐπιχειρηματικὸν πνεῦμα τῆς φυλῆς μας. Ἡ διαμόρφωσις, ἄλλως τε, τῆς χώρας μας ὑπεβοηθεῖ τὴν κλίσιν ταύτην, διότι ὁ Ἕλλην γεννᾶται ἔχων τὸν ἕνα πόδα ἐντὸς τῆς θαλάσσης.

Ἐὰν ἡ στατιστικὴ σκοπὸν ἔχῃ ἵνα ἐπιβεβαιοῖ καὶ τοὺς βαθμοὺς τῆς προόδου ἑκάστης χώρας, οἱ παρατιθέμενοι ἀμέσως κατωτέρω ἀριθμοὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἀτμήρους ναυτιλίας μας ἔχουν διὰ τὴν Ἑλλάδα τοῦτο τὸ ἐξαιρετικόν, ὅτι εἰς τὴν

καθολικὴν πρόοδον ποὺ παρετηρήθη εἰς τὰς λοιπὰς χώρας, ἐμφανίζουν καὶ αὐτὴν ὡς παρακολουθήσασαν τὴν πρόοδον ταύτην τοὐλάχιστον ἐν τῇ ἐμπορικῇ ναυτιλίᾳ. Ἂν μὴ ὑπῆρχον οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἀσφαλῶς θὰ ἐξελαμβάνετο ὡς ὀπισθοδρομοῦσα, ἅτε μὴ ἔχουσα νὰ ἐπιδείξῃ ἄλλην τινὰ σημαντικὴν πρόοδον ἐν τῷ παγκοσμίῳ ἀνταγωνισμῷ. Τὸ 1857 ὑπῆρχαν σηματολογημένα ἄνω τῶν 30 κόρων, ἀτμόπλοια 3 καθαρᾶς χωρητικότητος 570 κόρων· τῷ 1875 ἀτμόπλοια 28, κόρων 8.240 τῷ 1883 ἀτμόπλοια 50, κόρων 24.160· τῷ 1887 ἀτμόπλοια 61, κόρων 31.171· τῷ 1890 ἀτμόπλοια 84, κόρων 44 490· τῷ 1898 ἀτμόπλοια 144 κόρων 96 358· τῷ 1909 ἀτμόπλοια 300, κόρων 196.354 καὶ τῷ 1914 ἀτμόπλοια 475, κόρων 519.813.

Οἱ Ἕλληνες καραβοκυραῖοι, οἵτινες διὰ τῶν μικρῶν ἀτομικῶν καὶ οἰκογενειακῶν κεφαλαίων καὶ τῆς συνδρομῆς ἑνίων ὁμογενῶν ἐμπόρων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἠγόρασαν τὰ πρῶτα παλαιὰ καὶ μικρὰ ἀτμόπλοια δὲν παρέμειναν μέχρι τέλους μὲ αὐτά. Τὰ πρῶτα ταῦτα πλοῖα, ἅτινα λόγῳ τῆς χωρητικότητός των εἶχον ὡς κέντρον τῶν ἐργασιῶν τὴν Μαύρην Θάλασσαν καὶ ἀκτῖνα δράσεως τὴν Μεσόγειον — κατὰ περίεργον δὲ σύμπτωσιν μερικοὶ νοσταλγοῦν καὶ σήμερον τὴν δραστηριότητα ἐκείνην τῆς ναυτιλίας μας, ὑπενθυμίζοντες συνεχῶς τὰ ἐν τῇ Μεσογείῳ πρωτεῖα της— ἀφοῦ τὰ ἐξεμεταλλεύθησαν διὰ τῆς δραστηριότητος καὶ τῆς παραδειγματικῆς οἰκονομίας των ἐπικερδῶς, τὰ ἀνανέωσαν δι' ἑτέρων, μεγαλυτέρας χωρητικότητος καὶ μικροτέρας ἡλικίας.

Τὴν μεταβολὴν ταύτην ὑπεβοήθησε καὶ ἡ στενωτάτη γνωριμία καὶ μεγίστη ἐκτίμησις τοῦ ἀγγλικοῦ κεφαλαίου πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἐφοπλιστικὴν ἐπιχείρησιν. Οὕτω δὲ ἀρχομένου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος τὰ ἑλληνικὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια ἠδυνήθησαν ν' ἀντεπεξέρχωνται εἰς ἁπάσας τὰς θαλάσσας, ἐν αἷς δρᾷ ἡ διεθνὴς ναυτιλία, εἰς τὸν ἀμείλικτον ξένον ἀνταγωνισμόν.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπιβατηγὸν ναυτιλίαν μας, ἡ φορτηγός, ἥτις καὶ ἀποτελεῖ κατὰ κανόνα τὰ 92% τοῦ ὄγκου τοῦ ἐμπορικοῦ μας στόλου, δὲν δύναται νὰ ὑπολογίζῃ μόνον ἐπὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἐμπορίου ἵνα τροφοδοτήσῃ τὴν δραστηριότητά της. Δὲν ἔχομεν ἀνεπτυγμένην βιομηχανίαν ὥστε διὰ τῆς μεταφορᾶς τῶν πρώτων ὑλῶν καὶ τῶν προϊόντων της ν' ἀπασχολῆται ὁλόκληρος ὁ ὄγκος ταύτης. Ἀντιθέτως ἔχομεν πληθωρικὴν ναυτιλίαν, ἐν σχέσει πρὸς τὰς μεταφορικὰς ἀνάγκας μας. Τὰ φορτηγὰ ἀτμόπλοια εἶναι ἡ ἀληθὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα ναυτιλία, διότι φορτοεκφορτώνουν ἐμπορεύματα εἰς τοὺς παγκοσμίους λιμένας καὶ εἰσάγουν τὸ ἐκ τῶν ναύλων ἔσοδον εἰς ξένον συνάλλαγμα. Ἰδοὺ διατὶ ἡ ἐμπορικὴ ναυτιλία ἀποτελεῖ στοιχεῖον ἐνεργητικὸν τῆς ἐθνικῆς μας οἰκονομίας καὶ ἡ Ἑλλὰς παίζει, ἐν ἀναλογίᾳ, τὸν ρόλον τοῦ παγκοσμίου θαλασσίου μεταφορέως (roulier de la mer).

Κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, ἤτοι τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1939, ἡ ἀτμήρης ἐμπορικὴ ναυτιλία μας εἶχε φθάσει εἰς τὸ ἀνώτερον σημεῖον ἐξελίξεως, διότι ἀπηριθμεῖτο ἐκ 577 ἀτμοπλοίων ὁλικῆς χωρητικότητος 1 837.315 τόνων. Ἐκ τοῦ στόλου τούτου ἀπέμειναν τὴν 1 Ἀπριλίου 1945 ἀτμόπλοια 149 ὁλικῆς χωρητικότητος 517.071 τόνων. Τοῦτέστιν ἡ Ἑλλὰς ἀπώλεσε τὰ 72 % τοῦ προπολεμικοῦ της ὄγκου κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου τούτου. Ὅπως καὶ κατὰ τὸν πρῶτον πόλεμον 1914-1918 οὕτω καὶ κατὰ τοῦτον προσέφερεν, ἐν ἀναλογίᾳ, τὰς μεγαλυτέρας θυσίας εἰς τὸν ὑποβρυχιακὸν Μινώταυρον, χάριν τοῦ κοινοῦ ἀγῶνος.

Ἕτερον θέμα εἶναι νὰ ἴδωμεν τί ἐγένετο μέχρι τοῦδε, καὶ τί πρέπει νὰ γίνῃ διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τῆς ἐκ τοῦ πολέμου δοκιμασθείσης ἐμπορικῆς ναυτιλίας μας.

Ο ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ

Τοῦ κ. ΧΡ. ΧΡΗΣΤΙΔΗ

Ὑστερα ἀπὸ κάθε μάχη ὁ στρατηγὸς μετρᾶ τὶς ἀπώλειές του καὶ προπάντων ἀπογράφει τὶς δυνάμεις ποὺ τοῦ ἀπομένουν διαθέσιμες γιὰ τὶς μελλοντικές του ἐπιχειρήσεις. Τὸ ἴδιο πρέπει νὰ κάνουν καὶ οἱ ἡγέτες τῶν λαῶν ὕστερα ἀπὸ κάθε μεγάλη ἐθνικὴ περιπέτεια.

Τὸ πρῶτο μισὸ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα περικλείνει μιὰν ἀπὸ τὶς κρισιμότερες περιόδους τῆς ἱστορίας τοῦ ἑλληνισμοῦ. Ἐποχὴ ἀνήσυχη καὶ μὲ καταπληκτικὲς μεταπτώσεις, ποὺ δὲν ξέρουμε ποῦ θὰ μᾶς ὁδηγήσει τελικά. Ἐπέκταση ἐδαφικὴ τῆς Ἑλλάδας μετὰ τοὺς Βαλκανικοὺς καὶ τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο, Μικρασιατικὴ Κατάρρευση καὶ ἐκμηδένιση τοῦ πανάρχαιου ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀνατολικῆς Θράκης, τῆς καθαυτὸ Μικρασίας καὶ τοῦ Πόντου. Σύμπτυξη τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου ἀπ' ὅλη τὴν Ἀνατολικὴ Μεσόγειο καὶ τὴ Μαύρη Θάλασσα κι ἐξαφάνισή του ἀπ' ὅλες τὶς περιοχὲς τῶν Βαλκανίων ὅπου ἐγκαταστάθηκαν κυρίαρχα σλαυικὰ ἰδίως κράτη.

Καὶ τὸ φαινόμενο τῆς συμπτύξεως αὐτῆς, ἤδη κάκιστο, ἀκολουθεῖται ἀπὸ θανάσιμο ἀγῶνα τοῦ ἑλληνισμοῦ γιὰ ν' ἀμυνθεῖ μέσα στὰ ἴδια του τὰ ὁρμητήρια, τὴν ἴδια του τὴ χώρα, ποὺ ἀπειλεῖται ἀπὸ ἐξωτερικὲς ἐπιβουλές. Ὁ ἀγῶνας αὐτὸς ἄρχισε στὰ 1940 μὲ μιὰν ἐπίθεση τοῦ ἰταλικοῦ ἰμπεριαλισμοῦ ποὺ ἐξαπολύθηκε ἀπὸ τὴ Δύση, καὶ συνεχίζεται ἀκόμα, γιατὶ τὴν πρώτη αὐτὴ ἐπίθεση τὴ διαδέχτηκε ἀμέσως κατόπι ἡ ἐπίθεση ἀπὸ τὸ Βορρᾶ, τοῦ ἄλλου καλοῦ γείτονα, τοῦ Βουλγάρου.

Οἱ ἐλεεινὲς μέρες ποὺ ζοῦμε μπορεῖ ν' ἀποδειχθεῖ παρακάτω πὼς εἶταν μιὰ περίοδος σχετικῆς γαλήνης μέσα στὴ μεγάλη κρίση τοῦ ἔθνους μας. Θὰ ἔπρεπε λοιπὸν νὰ ἐπωφεληθοῦμε γιὰ ν' ἀπογράψουμε τὶς ἀπώλειες ἀλλὰ προπάντων τὶς δυνάμεις ποὺ μᾶς ἀπομένουν.

Σκοπὸς τοῦ δικοῦ μας ἄρθρου εἶναι νὰ ρίξουμε μιὰ ματιὰ στὶς δυνάμεις τοῦ ἑλληνισμοῦ ποὺ βρίσκουνται ἔξω ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος. Κι ἀφοῦ ἀνασκοπήσουμε τὴν ἐξέλιξή τους μέσα στὶς πέντε τελευταῖες δεκαετίες, νὰ ρωτηθοῦμε ποιὰ μπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μελλοντικὴ προοπτική τους καὶ ποιὰ ἡ εἰσφορά τους στὴν ἄμυνα καὶ τὴν πρόοδο τοῦ ἑλληνικοῦ συνόλου.

Ἀρχίζουμε μὲ μερικὲς διακρίσεις ἀξιοπρόσεκτες. Ὑπάρχουν πρῶτα οἱ Ἕλληνες ποὺ ζοῦν αὐτόχθονες σὲ χῶρες ὅπου ὁ ἑλληνισμὸς ἔχει πιάσει ρίζες ἀπὸ αἰῶνες. (Κωνσταντινούπολη, Κύπρος, Βόρεια Ἤπειρος). Μερικὲς ἀπ' αὐτὲς διετήρησαν τὸν βασικὸ ἑλληνικὸ χαρακτῆρα τους.

Ὑπάρχουν Ἕλληνες ἐγκατεστημένοι ἀπὸ παλιότερες ἐποχὲς σὲ χῶρες ὅπου ὅμως δὲν ἀποτέλεσαν ἀνέκαθεν παρὰ μικρὸ ποσοστὸ τοῦ συνολικοῦ πληθυσμοῦ (Αἴγυπτος, Ρουμανία, Ρωσία).

Ὑπάρχουν τέλος Ἕλληνες σκορπισμένοι στὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης σὲ ὁμάδες κάποτε συμπαγεῖς, ἄλλοτε ὀλιγάριθμες καὶ συχνὰ ἀπομονωμένες — ἀκροβολιστὲς μέσα σὲ ξένους πληθυσμούς. Σὲ ὅλες τὶς ἄλλες ἠπείρους — ἐκτὸς ἀπὸ τὴν Εὐρώπη, ὅπου ὑπάρχουν ἑλληνικὲς κοινότητες αἰωνόβιες μὲ μεγάλη ἄνθηση στὰ περασμένα, ποὺ ξεψυχοῦν οἱ περισσότερές τους σήμερα, οἱ ἑλληνικὲς ἐγκαταστάσεις εἶναι φαινόμενα ποὺ σχεδὸν γενικὰ δὲν ἀνατρέχουν σὲ βυθὸ ἀξιόλογο πέρα ἀπὸ τὸ τελευταῖο τέταρτο τοῦ δέκατου ἐννάτου αἰῶνα. Πιὸ συγκεκριμένα, στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖες, τὸ μεγάλο μεταναστευτικὸ ρεῦμα σημειώθηκε κυρίως

στὴν 25ετία 1890-1915 περίπου.

Δίνουμε παρακάτω μιὰ γοργὴ ἀνασκόπηση τῶν χωρῶν ὅπου ὑπῆρχαν ἐγκατεστημένοι Ἕλληνες στὴν ἀρχὴ τοῦ αἰῶνα μας καὶ τῆς μεταγενέστερης τύχης τῶν ἑλληνικῶν αὐτῶν δυνάμεων. Τελειώνοντας, θὰ προσθέσουμε λίγα γιὰ τὶς γενικὲς κατευθύνσεις ποὺ θὰ ἔπρεπε ν' ἀκολουθηθοῦν γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ ἐξωελλαδικοῦ ἑλληνισμοῦ.

ΑΙΓΥΠΤΟΣ. Σύμφωνα μὲ μιὰν Αἰγυπτιακὴ στατιστικὴ τοῦ 1927 οἱ Ἕλληνες ὑπήκοοι τῆς Αἰγύπτου εἶταν 76 000. Στὴν πραγματικότητα οἱ ἐκεῖ Ἕλληνες, ὑπήκοοι καὶ μή, εἶναι πολὺ περισσότεροι, περὶ τοὺς 150.000 ἴσως. Γνώρισαν μέρες μεγάλης εὐημερίας στὸν πόλεμο. Φοβοῦμαι ὅτι οἱ μέρες ποὺ ἔρχονται δὲ θὰ εἶναι τόσο εὔκολες γι' αὐτούς, ἂν οἱ τωρινὲς τάσεις τοῦ αἰγυπτιακοῦ ἐθνικισμοῦ ἐξακολουθήσουν.

ΑΝΑΤΟΛ. ΘΡΑΚΗ. Στὰ 1914 διώχτηκαν ἀπὸ τοὺς Τούρκους καὶ κατέφυγαν στὴν Ἑλλάδα περὶ τοὺς 80.000 Θράκες, ποὺ ἐπέστρεψαν στὶς πατρίδες τους μετὰ τὰ 1918. Ὁριστικὰ ὁλόκληρος ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Θράκης (περίπου 220 - 250.000 στὰ 1912) ξερριζώθηκε στὰ 1922-1923.

ΑΝΑΤ. ΡΩΜΥΛΙΑ. Περίπου 160.000, κατ' ἄλλους 200.000 ψυχὲς πρὶν τὴν προσάρτησή της ἀπὸ τὴ Βουλγαρία στὰ 1885, ὁ ἑλληνισμὸς ἄρχισε νὰ διαρρέει ἀπὸ τότε. Μὲ τοὺς διωγμοὺς τοῦ 1906, τὸν ἐμπρησμὸ τῆς Ἀγχιάλου, τὴν κατάσχεση τῶν κοινοτικῶν περιουσιῶν, ἐπακολούθησε μαζικὴ ἔξοδος ἄνω τῶν 35.000 προσφύγων. Τὸ ξερρίζωμα ἀποτελειώθηκε μὲ τὴν σύμβαση τῆς Ἑλληνοβουλγαρικῆς μεταναστεύσεως ποὺ ἐφαρμόσθηκε μεταξὺ τοῦ 1923 καὶ 1927. Ὅσοι Ἕλληνες δὲν μετανάστευσαν πρέπει νὰ θεωρηθοῦν χαμένοι.

ΒΟΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΟΣ. Στὰ 1912 οἱ Ἕλληνες τῆς Βόρειας Ἠπείρου, ἑλληνόγλωσσοι καὶ ἀλβανόγλωσσοι, περνοῦσαν τὶς 120.000 καὶ πλειοψηφοῦσαν αἰσθητά. Ἄρχισαν νὰ διαρρέουν ἀπὸ τὸ 1913, οἱ διωγμοὶ ποὺ δὲν ἔπαυσαν ἔκαναν πολλοὺς νὰ φύγουν καὶ περισσότερους ἴσως ἀπὸ τοὺς ἀλβανοφώνους τῶν νεωτέρων γενεῶν νὰ ἐξαλβανιστοῦν. Σήμερα ὁ ἀριθμὸς τῶν συνειδητῶν Ἑλλήνων δὲν ὑπερβαίνει ἴσως τοὺς 40.000, γιατὶ πρέπει νὰ σημειωθεῖ πὼς ὑπάρχουν καὶ ἀρκετοὶ ποὺ κομμουνίζουν καὶ συνεργάζονται μὲ τὸν Χότζα. (Οἱ πληροφορίες αὐτὲς ὡς πρὸς τὸν τελευταῖο ἀριθμὸ δὲν εἶναι ἐντελῶς ἐξακριβωμένες.)

ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ. Πρὶν τὸν πόλεμο ὑπῆρχαν περὶ τὶς 10.000, κυρίως Ἕλληνες ὑπήκοοι. Μερικοί τους, ποὺ εἶχαν ἀπόφαση νὰ μείνουν ὁριστικά, ἐξβουλγαρίζουνταν ἀρκετὰ γρήγορα.

ΔΩΔΕΚΑΝΗΣΑ. Οἱ Ἕλληνες τῆς Δωδεκανήσου, 135.000 περίπου ἐπὶ 145. 000 συνόλου κατοίκων στὰ 1912, εἶναι σήμερα λιγότεροι ἀπὸ 90.000. Κανονικά, δοθέντος ὅτι τοὺς κλείστηκε ἡ μετανάστευση στὴν Τουρκία καὶ τὴν Ἀμερική, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι σήμερα περίπου 170.000.

ΗΝΩΜ. ΠΟΛΙΤΕΙΕΣ. Δὲν ὑπάρχουν ἀκριβεῖς ἀριθμοὶ γιὰ τοὺς Ἕλληνες τῆς Ἀμερικῆς. Ὅσο βέβαιο εἶναι πὼς ἡ διάβρωσή τους εἶναι μοιραία, ἐξίσου βέβαιο εἶναι πὼς τὸ 1940 - 41 ἀποτέλεσε παράγοντα ἀνασχετικὸ σημαντικότατο αὐτῆς τῆς διαβρώσεως. Εἶναι ζωτικὸ γιὰ τὸν ἑλληνισμό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὸ Ἑλληνικὸ Κράτος στενότερα, νὰ γίνει τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἐπιβραδυνθεῖ ὅσο τὸ δυνατὸν ὁ ἀριθμὸς τοῦ ἐξαμερικανισμοῦ μεγάλου μέρους τῶν Ἑλλήνων τῆς Ἀμερικῆς γιὰ νὰ χρησιμέψουν σὰν θετικοὶ παράγοντες ἐπαφῆς μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ τῆς μεγάλης ὑπερατλαντικῆς δημοκρατίας.

ΚΥΠΡΟΣ. Ὁ συνολικὸς πληθυσμὸς τῆς Κύπρου, 344.000 τὸ 1928, 375.000 τὸ 1939, θὰ πλησιάζει σήμερα τὶς 400.000. Οἱ Ἕλληνες, ποὺ ἀποτελοῦν κάτι παραπάνω ἀπὸ τὰ 4/5, δὲν κινδυνεύουν βέβαια γιὰ τὸν Ἑλληνισμό. Θὰ ἔπρεπε ὅμως νὰ ἐξετασθεῖ ἀπὸ τώρα μὲ ποιὸ τρόπο μποροῦν νὰ γίνουν ἀποδοτικότεροι γιὰ τὸ σύνολο τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΙΣ. Οἱ Ἕλληνες τῆς Πόλης, 320.000 περίπου, μαζὺ μὲ τὴν ἄμεση ἐνδόχωρα, στὰ 1912 περιορίστηκαν σὲ 90 000 περίπου σήμερα. Εἶναι καταδικασμένοι νὰ διαρρεύσουν γρήγορα ἂν συνεχιστεῖ ἡ φορολογικὴ πολιτικὴ ποὺ ἐφαρμόζεται ἐκεῖ γενικὰ πρὸς ὅλους τοὺς ἀλλογενεῖς. Ἡ τόνωση τοῦ αἰσθήματος ἄμεσης ἀλληλεγγύης συμφερόντων ποὺ γίνεται ὁλοένα σαφέστερο, θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ δώσει σὲ μιὰν ἐπιδεξια διπλωματία τὴν εὐκαιρία νὰ μεταβάλει οὐσιαστικὰ τὴν κατάσταση.

ΜΙΚΡΑΣΙΑ. Οἱ Ἕλληνες τῆς Μικρασίας ὑπολογίζουνταν κατὰ τὰ στοιχεῖα τοῦ Πατριαρχείου σὲ 1.500.000-1.700.000 δίχως τὸν Πόντο. Μέρος τους διώχτηκε ἀπὸ τὰ δυτικὰ παραλια τῆς Μικρασίας ἀπὸ τὸ 1914, πρὶν τὸν Πρῶτο Παγκόσμιο Πόλεμο. Μέρος σημαντικὸ χάθηκε κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ πολέμου ἐκείνου μὲ τοὺς ἐκτοπισμοὺς καὶ τὴν ἐργασία στὰ τάγματα ἐργασίας, καθὼς καὶ στὴν περίοδο τῆς Μικρασιατικῆς καταστροφῆς. Οἱ ὑπόλοιποι ἀνταλλάχτηκαν ἕως τὰ 1924. Σήμερα ἀπομένουν ἐλάχιστοι Ἕλληνες ὑπήκοοι στὴ Σμύρνη καὶ σὲ μερικὰ ἄλλα λιμάνια καθὼς καὶ στὴν Ἄγκυρα.

ΠΟΝΤΟΣ. Στὰ 1912 οἱ Ἕλληνες τοῦ Πόντου ὑπολογίζουνταν πάνω ἀπὸ 500.000. Ἐπαθαν μεγάλη φθορὰ στὴ διάρκεια τοῦ Πρώτου Παγκόσμιου Πολέμου καθὼς καὶ κατὰ τὸ Κεμαλικὸ Κίνημα ἕως τὰ 1922. Μέρος τους εἶχε καταφύγει στὴ Ρωσία. Οἱ ὑπόλοιποί τους ἀνταλλάχτηκαν στὰ 1929-1934.

ΡΟΥΜΑΝΙΑ. Ὁ ἑλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας, ἀνθηρότατος, καθὼς ὅλοι ξέρουν, πρὶν τὸ Εἰκοσιένα, ἄρχισε νὰ ξεπέφτει ἀργότερα. Ἡ δυσμένεια ρουμάνων πολιτικῶν, ποὺ ἀπηχοῦσε τὴν παλιὰ ἔχθρα τοῦ ρουμανικοῦ λαοῦ κατὰ τῶν Φαναριωτῶν, καὶ τὸν φθόνο του γιὰ τὴν εὐημερία τοῦ ἑλληνικοῦ στοιχείου, προκάλεσε ρήξεις μεταξὺ Ἑλλάδας καὶ Ρουμανίας στὰ 1892 καὶ στὰ 1906, μὲ ἀποτέλεσμα διωγμοὺς Ἑλλήνων καὶ τὴν ἀναχώρηση πολλῶν. Παράλληλα προχώρησε ὁ μοιραῖος ἐκρουμανισμὸς πολλῶν Ἑλλήνων. Μετὰ τὴ Μικρασιατικὴ καταστροφὴ κατέφυγαν καὶ στὴ Ρουμανία μεμονωμένοι Ἕλληνες. Σήμερα ὁ ἀριθμός τους εἶναι ἄγνωστος. Πρὶν τὸν πόλεμο μποροῦσαν νὰ ὑπολογίζουνται σέ 40 - 50.000.

ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΕΝΩΣΗ. Ἀπὸ τὶς χῶρες ποὺ περιλαμβάνουνται στὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση, ἡ Νότια Ρωσία, κυρίως τὰ παράλια τῆς Μαύρης Θάλασσας μὲ τὴν Κριμαία, καὶ ὁ Καύκασος εἶχαν σημαντικὲς ἀποικίες Ἑλλήνων.

Στὴ Νότια Ρωσία εἶταν ἄλλοτε ἐγκατεστημένοι περὶ τοὺς 160.000 Ἕλληνες κι εὐημεροῦσαν, καὶ σὰν ἄτομα καὶ σὰν κοινότητες. Στὸν Καύκασο ὑπῆρξε Ἑλληνισμὸς καὶ παλαιότερα βέβαια, ποὺ εἶχε ἐνισχυθεῖ μετὰ τὴν πτώση τοῦ Κράτους τῆς Τραπεζοῦντας στὸν 15ον αἰῶνα, ἀλλὰ πῆρε τὴ μεγαλύτερη δύναμή του στὸν 19ο αἰῶνα. Στὰ 1854 καὶ τὰ 1878 ἰδίως σημειώθηκαν μετακινήσεις ἑλληνικῶν πληθυσμῶν ἀπὸ τὸν Πόντο στὸν Καύκασο, ὅπου σχηματίστηκαν σημαντικοὶ ἑλληνικοὶ ἀγροτικοὶ πυρῆνες.

Ἀπὸ τοὺς 380.000 αὐτοὺς Ἕλληνες τῆς Ρωσίας εἶχαν καταφύγει στὴν Ἑλλάδα ὡς στὰ 1928 — ὅταν ἔγινε ἡ προτελευταία γενικὴ ἀπογραφὴ τοῦ πληθυσμοῦ μας — περὶ τοὺς 58.000. Σ' ἕνα ἄρθρο δημοσιευμένο στὴν ἡμιεπίσημη σοβιετικὴ «Πράβδα» πρὶν δέκα χρόνια περίπου ἀναφέρθηκε πὼς οἱ Ἕλληνες μέσα σὲ ὁλόκληρη τὴ Σοβιετικὴ Ἕνωση εἶ-

ταν τότε περὶ τὶς 200 000. Ἐπακολούθησαν ὅμως τὰ μετρσ κατὰ τῶν Ἑλλήνων στὰ 1938-1939. Τότε περὶ τοὺς 5-6.000 Ἕλληνες καταδικάστηκαν σὲ πολύχρονη φυλάκιση στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσιατικῆς Ρωσίας καὶ τὰ γυναικόπαιδά τους μᾶς ἦλθαν στὴν Ἑλλάδα πρόσφυγες. Ἦταν περίπου 20.000.

Ἦλθε κατόπιν ὁ τελευταῖος πόλεμος. Νομίζω πὼς οἱ Ἕλληνες στὸν Καύκασο καὶ στὴν Μολδαβία δὲν διώχτηκαν. Ἐκείνους ὅμως ποὺ βρίσκουνταν ἐγκατεστημένοι στὶς γονιμες περιοχὲς τῆς Κριμαίας τοὺς ἐκτόπισαν. Ἄλλους πριν τὴν Γερμανικὴ προέλαση καὶ τοὺς ὑπόλοιπους μετὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Κριμαίας. Τοὺς ἐξόρισαν στὸ Ἰζμπεκιστὰν καὶ στὸ Καζακστάν, ὅπου βρίσκουνται ἀκόμη.

Πόσοι Ἕλληνες ἔχουν ἄραγε ἀπομείνει σήμερα ἀπὸ τοὺς 380 000 ποὺ ὑπῆρχαν πριν εἰκοσιπέντε χρόνια καὶ τοὺς 200.000 ποὺ ἀνέφερε ἡ «Πράβδα» πρὶν δέκα; Κάτι μεταξὺ 40 καὶ 55.000. Καὶ φυσικὰ ἀπὸ τὶς πλουσιότατες κοινοτικές, ἐκκλησιαστικὲς καὶ μοναστηριακὲς περιουσίες —μοναστηριῶν τοῦ Ἁγίου Ὄρους κυρίως—δὲν ἔχει ἀπομείνει τίποτα. Μόνο μιὰ μικρὴ ἐκκλησία στὴ Μόσχα.

ΣΕΡΒΙΚΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ. Ὁ ἑλληνισμὸς τῆς περιοχῆς Μοναστηριοῦ, Κρουσόβου, Γευγελῆς. Δοϊράνης σώρπισε μετὰ τὸ 1913. (Περίπου 50 000, ἀπὸ τοὺς ὁποίους πολλοὶ ἦλθαν στὴν Ἑλλάδα, ἄλλοι ἐκσερβίστηκαν, ἐλάχιστοι διατηροῦν τὴν ἐθνική τους συνείδηση.) Ἡ γιουγκοσλαυικὴ κυβέρνηση ἐφάρμοσε ἀνέκαθεν πολιτικὴ ἀπολύτως ἀφομοιωτική.

ΣΥΡΙΑ ΚΑΙ ΛΙΒΑΝΟΣ. Μετὰ τὴν ἀπώλεια τοῦ Πατρισρχείου Ἀντιοχείας στὰ 1898, ὁ ἑλληνισμὸς ἔχασε, χάρη στὶς προσπάθειες τῆς Ρωσίας, τὸ κυριώτερο μέσον ἐπηρεασμοῦ τῶν ὀρθοδόξων τῆς Συρίας, ποὺ ἄλλωσιε εἶταν σὲ μεγάλο ποσοστὸ Ἕλληνες ποὺ ἐξαρβίστηκαν. Ὡστόσο, ἡ συμπάθεια τῶν ὀρθοδόξων σύρων γιὰ τὴν Ἑλλάδα διατηρεῖται ἢ μᾶλλον ἔχει ἀναζήσει στὰ 1940/41 καὶ πολλὰ θὰ μποροῦσαν νὰ γίνουν σ' ἐκεῖνον τὸν τομέα. Οἱ καθαυτὸ Ἕλληνες τῆς Συρίας καὶ τῆς Παλαιστίνης εἶναι λίγες χιλιάδες.

ΥΠΟΛΟΙΠΟΣ ΚΟΣΜΟΣ. Ἑλληνικὲς Κοινότητες ἢ πυρῆνες Ἑλλήνων εἶναι βέβυια σκορπισμένοι σὲ ὅλο σχεδὸν τὸν κόσμο. Στὴν Εὐρώπη ὑπάρχουν κυρίως στὴ Γαλλία, τὴν Ἀγγλία, τὴ Γερμανία, μὲ τάση ν' ἀφομοιωθοῦν βαθμιαῖα ἀπὸ τὸ ξένο περιβάλλον τους, προπάντων ἐκεῖνοι ποὺ δὲν διατηροῦν στενοὺς συγγενικοὺς δεσμοὺς μὲ τὴν Ἑλλάδα.

Στὴ Νότια Ἀμερικὴ ἔχει φαίνεται σημαντικὰ αὐξήσει ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων καθὼς καὶ στὴν Ἀργεντινὴ καὶ τὴ Βραζιλία.

Ὁ ἑλληνισμὸς ποὺ εἶναι σκορπισμένος στὶς ἀποικιοκὲς χῶρες τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Ἀφρικῆς, καθὼς καὶ σὲ ξενόχρωμα κράτη, Κίνα, Ἰαπωνία κλπ. κινδυνεύει λιγότερο ἀλλὰ δὲν εἶναι καὶ ἀξιόλογος. Πολὺς λόγος γίνεται τελευταῖα γιὰ τὶς δυνατότητες ποὺ προσφέρει ἡ Νοτιαφρικανικὴ Ἕνωση, τῆς ὁποίας ὁ ἡγέτης θέλει νὰ ἐνισχύσει τὸ ποσοστὸ εὐρωπαϊκοῦ πληθυσμοῦ καὶ δείχνει συμπάθεια γιὰ τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο—ἐκείνους τουλάχιστον τοὺς Ἕλληνες ποὺ ἔχουν διάθεση νὰ κάνουν παραγωγικὴ ἐργασία καὶ ὄχι νὰ ἐπιδιώξουν τὸν παρασιτικὸ πλουτισμό τους.

Τί θ' ἀπογίνει μὲ τὸν ἑλληνισμὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ; Πῶς θὰ μπορέσουμε νὸ τὸν καταστήσουμε χρήσιμο γιὰ τὸ Ἔθνος; Τὸ πρόβλημα δὲν εἶναι ἁπλὸ καὶ φυσικὰ ἀπαιτεῖ σκέψη πρῶτα, δρασιήρια παρακολούθηση κατόπι. Ὑπάρχουν ὅμως μερικὲς βασικὲς γραμμὲς ποὺ μποροῦν ἤδη νὰ σημειωθοῦν χωρὶς δισταγμό.

Ὁπουδήποτε κι ἂν βρίσκουνται, ἀλλὰ προπάντων ὅταν ζοῦν σὲ χῶρες προχωρημένες σὲ πολιτισμὸ καὶ πλούσιες, οἱ συμπατριῶτες μας εἶναι μοιραῖο νὰ κινδυνεύουν ν' ἀφομοιωθοῦν ἀπὸ τὸ περιβάλλον καὶ νὰ ξεχάσουν τὴν πατρίδα τους. Οἱ ἐξαιρέσεις δὲν μεταβάλλουν τὴν ἀλήθεια τοῦ κινδύνου αὐτοῦ. Ὁ κίνδυνος εἶναι μεγαλύτερος ἀπὸ ἄποψη συνεπειῶν γιὰ τὸν ἑλληνισμὸ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν, ποὺ εἶναι ὁ καλύτερα σὲ θέση νὰ βοηθήσει τὸ Ἑλληνικὸ σύνολο, καθὼς τὸ ἀπέδειξε στὰ τελευταῖα κρίσιμα χρόνια.

Πῶς θὰ ἐξουδετερωθεῖ ὁ κίνδυνος αὐτός; Βασικά, μ' ἕναν τρόπο—ἂν ἡ Ἑλλάδα γίνει καὶ μείνει κράτος ποὺ νὰ ἐμπνέει σεβασμὸ στὴν διεθνῆ κοινὴ γνώμη.

Ἂν γίνει πατρίδα ἱκανὴ νὰ δείχνει ἐνδιαφέρον χρήσιμο γιὰ τὰ ξενητεμένα παιδιά της, καὶ ποὺ νὰ μὴν ντρέπουνται νὰ τὴν ἐπικαλοῦνται ἀλλὰ νὰ εἶναι περήφανα γι' αὐτήν, οἱ Ἕλληνες τοῦ Ἐξωτερικοῦ. Ἀκριβῶς ὅπως εἶταν περήφανοι νὰ λένε πὼς εἶταν Ἕλληνες στὰ 1940-41. Τότε τὸ πρόβλημα θὰ ἔχει λυθεῖ κατὰ τὰ τέσσερα πέμπτα του. Θ' ἀπομένει μόνο ἡ ζωντανὴ παρακολούθηση καὶ διατήρηση τῶν δισμῶν—πνευματικῶν κυρίως — μεταξὺ τῆς Ἑλλάδας καὶ τῶν ξενητεμένων. Αὐτὸ φοβοῦμαι πὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἱκανοποιητικὰ μὲ τὶς καθιερωμένες ὑπηρεσίες ἐκπροσωπήσεως τῆς χώρας μας στὸ ἐξωτερικό, τῶν ὁποίων τὰ ἀπαραίτητα προσόντα δὲν εἶναι ἐκεῖνα ποὺ χρειάζουνται γιὰ τέτοια ἀποστολή.

Ὅταν βρεθοῦν οἱ ἰθύνοντες ποὺ κατανοοῦν ἀληθινὰ τὸ πρόβλημα, θὰ εἶναι εὔκολο νὰ διατυπωθοῦν τὰ πλαίσια τῆς παρακολουθήσεως—γόνιμης καὶ θερμῆς παρακολουθήσεως —τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Πατρίδα.

Συνεχίζοντας τὴ σειρά μας

«ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ»

στὸ ἐρχόμενο τεῦχος τῆς «Ἐκλογῆς» θὰ δημοσιεύσουμε τὴν ἕκτη σειρὰ μὲ τὰ ἀκόλουθα ἄρθρα:

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ . . «Τὸ ἐκπαιδευτικό μας πρόβλημα»

Κ. Θ. ΔΗΜΑΡΑ . . . . . «Ἡ γλώσσα μας»

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Γιὰ νὰ μετροῦμε τὴν αἰωνιότητα

Τοῦ JOHN LANGDON-DAVIES

('Απὸ τὸ «Daily Mail»)

Ο καθηγητὴς Ἄρθουρ Χόλμς ἀπὸ τὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Ἐδιμβούργου δημοσίευσε τώρα τελευταῖα μιὰ ἐπιστημονικὴ ἀνακοίνωση ὅπου προσπαθεῖ νὰ δείξει ὅτι ἡ γῆ ὑπάρχει τρία δισεκατομμύρια χρόνια.

Τὸ γεγονὸς αὐτὸ μόνο του δὲν προκαλεῖ μεγάλο ἐνδιαφέρον γιατὶ κανένας δὲν μπορεῖ νὰ σχηματίσει μὲ ἀκρίβεια τὴν εἰκόνα μιᾶς τόσο πολύχρονης ζωῆς. Ἐκεῖνο ποὺ μᾶς ἐνδιαφέρει ἀπὸ τὴν παρατήρηση αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνθρώπινη εὐφυΐα ποὺ μᾶς προσφέρει τὴ δυνατότητα νὰ κάνουμε ἕναν τέτοιο ὑπολογισμό, πρόχειρο βέβαια, μὰ ποὺ ὡστόσο προσεγγίζει τὴν πραγματικότητα.

Γιὰ τὸ σκοπὸ αὐτὸ ὁ καθηγητὴς Χόλμς χρησιμοποιεῖ ἕνα μετρητὴ ποὺ βρέθηκε θαμμένος στοὺς βράχους. Ὁ μετρητὴς αὐτὸς οὔτε τρέχει, οὔτε πάει πίσω. Εἶναι φτιαγμένος ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ ἴδιο ὑλικὸ ποὺ εἶναι φτιαγμένη καὶ ἡ ἀτομικὴ βόμβα δηλ. ἀπὸ οὐράνιο.

Τὸ οὐράνιο ἔχει μία σπουδαία ἰδιότητα κι αὐτὴ μᾶς δίνει τὴ δυνατότητα νὰ βροῦμε ἀπὸ πότε ἄρχισε νὰ ὑπάρχει ἡ γῆ. Αὐτὴ ἡ ἰδιότητα, ὅπως θὰ ἔπρεπε νὰ ξέρουμε ὅλοι μας σήμερα, εἶναι ἕνα ραδιενεργὸ στοιχεῖο ποὺ ἐξακοντίζει ἀπὸ τὸν πυρήνα του πότε ἕνα ἄτομο ἡλίου, πότε ἕνα ἠλεκτρώνιο καὶ κάθε φορὰ ποὺ συμβαίνει αὐτό, τὸ ἄτομο τοῦ οὐράνιου γίνεται καὶ κάτι διαφορετικό.

Τώρα ἐκεῖνο ποὺ κάνει τὸ οὐράνιο νὰ εἶναι ἕνας μετρητὴς μεγάλης ἀκρίβειας εἶναι αὐτό: ὑποθέστε πὼς στὸ τραπέζι ποὺ βρίσκεται μπροστά σας ἔχετε μιὰ λίβρα (112 1/2 δρμ.) οὐράνιο. Ἂν τὸ παρατηρήσετε προσεχτικὰ θὰ δῆτε πὼς κάθε δευτερόλεπτο τὰ ἄτομα τοῦ οὐράνιου ἐξακοντίζουν ἄτομα ἡλίου.

Δὲν μποροῦμε ποτὲ νὰ ὑπολογίσουμε πότε θὰ ἐκραγεῖ κάθε ἄτομο χωριστά· ὡστόσο ξέρουμε πὼς ὕστερα ἀπὸ 4.560.000.000 χρόνια τὰ μισὰ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἀτόμων θὰ ἔχουν ἐκραγῆ καὶ θὰ ἔχουν γίνει οὐράνιο X_1.

Ἂν εἴχατε 1/2 λίβρα (56 δρμ. οὐράνιο X_1 θὰ βλέπατε πὼς τὰ ἄτομά του θὰ ἐξακόντιζαν συνεχῶς ἠλεκτρώνια· καὶ πάλι ὅμως δὲν θὰ μπορούσαμε νὰ ποῦμε ποιὸ ἄτομο χωριστὰ παθαίνει τὴν ἔκρηξη. Ὡστόσο ὕστερα ἀπὸ 24 μέρες τὰ μισὰ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἀτόμων θὰ ἔχουν ἐξακοντίσει ἕνα ἠλεκτρώνιο καὶ θὰ ἔχουν γίνει οὐράνιο X_2

Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ τὸ ἀρχικὸ οὐράνιο περνάει 14 μεταβολὲς καὶ σ' αὐτὸ του τὸ δρόμο διώχνει 8 ἄτομα ἡλίου καὶ 7 ἠλεκτρώνια.

Ὁ κανόνας εἶναι πάντα ὁ ἴδιος: ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρονικὸ διάστημα—μπορεῖ νὰ εἶναι δευτερόλεπτα, μπορεῖ καὶ ἑκατομμύρια χρόνια—τὰ μισὰ ἀπὸ τὸ σύνολο τῶν ἀτόμων θὰ ἔχουν κάνει τὴ μεταβολή. Στὸ τέλος τὸ ἀρχικὸ οὐράνιο γίνεται μολύβι.

Μιὰ καὶ ξέρουμε ἀκριβῶς πόσο διαρκεῖ αὐτὴ ἡ μεταβολή, ἐκεῖνο ποὺ ἔχουμε νὰ κάνουμε γιὰ νὰ βροῦμε τὴν ἡλικία ἑνὸς βράχου, εἶναι νὰ ἐξετάσουμε πόσο οὐράνιο ἢ μολύβι βρίσκεται σ' αὐτόν.

Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἐξέταση βγαίνουν δυὸ εὐχάριστα γεγονότα, καὶ πρέπει νὰ ἀληθέψουν ἂν βασιστοῦμε στὶς ἐνδείξεις τοῦ οὐράνιου ἢ τοῦ μολυβιοῦ. Πρῶτα, ὑπάρχει ἄφθονο μολύβι ποὺ ἀπὸ πάντα εἶταν μολύβι· ὑπάρχει ὅμως διαφορὰ ἀνάμεσα στὸ μολύβι ποὺ εἶναι ὑπόλειμμα ἑνὸς ἄλλοτε ἐνεργοῦ οὐράνιου, καὶ στὸ ἄλλο ποὺ εἶχε πάντα τὴν ἴδια σύσταση.

Οἱ χημικοὶ μποροῦν νὰ ξεχωρίσουν τὸ ἕνα μολύβι ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ νὰ χρησιμοποιήσουν τὸ οὐράνιο-μολύβι γιὰ νὰ ὑπολογίσουν τὴν ἀρχικὴ ποσότητα τοῦ οὐράνιου καὶ τὸν χρόνο ποὺ χρειάστηκε γιὰ νὰ γίνει μολύβι.

Δεύτερο, τὸ οὐράνιο - μολύβι θὰ ἀρχίσει νὰ μαζεύεται πάνω στὸ βράχο μόνο ὅταν αὐτὸς ἔχει κρυσταλλωθῆ καὶ ἔχει πάρει μιὰ συμπαγὴ μορφή, ἔτσι ὥστε ὁ ἀριθμὸς ποὺ βρίσκουμε ἀντιπροσωπεύει τὸ χρόνο τῆς δημιουργίας τοῦ συμπαγοῦς βράχου.

Ὁ καθηγητὴς Χόλμς χρησιμοποίησε δείγματα βράχων ἀπὸ ὅλο τὸν κόσμο ποὺ περιεῖχαν οὐράνιο καὶ μολύβι.

Μιὰ καὶ ξέρουμε τὶς ἀναλογίες τους εἶναι μόνο ζήτημα σωστοῦ ὑπολογισμοῦ· ὅμως οἱ ὑπολογισμοὶ αὐτοὶ εἶναι τόσο περίπλοκοι ποὺ μποροῦν νὰ γίνουν μόνο μὲ ἕνα εἰδικὸ ἀριθμητικὸ μηχάνημα.

Στὸ τέλος βγαίνει ὁ ἀριθμὸς τῶν 3 χιλ. ἑκ. χρόνων ποὺ εἶναι ἡ σεβαστὴ ἡλικία τῆς Μητέρας Γῆς.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν ἀριθμὸ ἔχει ἀνακατευτῆ καὶ κάτι σπουδαῖο: Πολλοὶ ἀστρονόμοι ὑποστήριξαν γνῶμες ποὺ δικαιολογοῦν τὴ σκέψη ὅτι ἡ ἡλικία τοῦ ἴδιου τοῦ σύμπαντος μπορεῖ νὰ εἶναι χίλια ἑκατομμύρια χρόνια λιγώτερη· αὐτὸ βέβαια δὲν μπορεῖ νὰ συμβαίνει ἂν εἶναι σωστὰ αὐτὰ ποὺ λέει ὁ καθηγητὴς Χόλμς.

Κι' ἔτσι μ' ὅλο ποὺ ὁ νέος καὶ λεπτομερέστερος ὑπολογισμὸς τῆς γῆς δὲν θὰ ἔχει σπουδαῖα πρακτικὰ ἀποτελέσματα γιὰ ζητήματα ὅπως εἶναι π.χ. ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ χρόνου ποὺ θὰ χρειαστοῦν οἱ Ὑπουργοὶ τῶν Ἐξωτερικῶν γιὰ νὰ καταλήξουν σὲ συμφωνία, σημαίνει πὼς οἱ ἀστρονόμοι πρέπει νὰ ξαναεξετάσουν τὴ φύση καὶ τὴν ἐξέλιξη τοῦ ἑναστρου οὐρανοῦ.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Στὴν «Ἐκλογὴ» ἀρ. 11, στὸ ἄρθρο τοῦ κ. Ἀργυροῦ (σελ. 71) ἔγιναν ἀπὸ ἀβλεψία τὰ ἀκόλουθα τυπογραφικὰ λάθη:

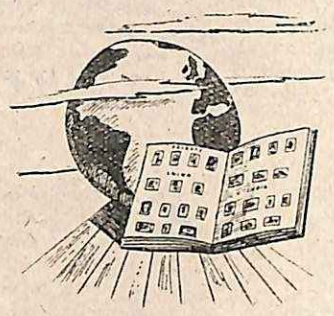
Στὴ σελ. 73	στ. β' στίχ. 12:	ὄχι Κρατικῆς	ἀλλὰ	Κεντρικῆς...
» » 76	» » » 2:	ὄχι συνεπῶς	ἀλλὰ	συνεχῶς...
» » 77	» » » 22:	ὄχι ἀπεδείχθη	ἀλλὰ	ἀπεδείξαμεν.

Ὁ μεγάλος φιλοτελιστὴς

Τοῦ EUGENE KINKEAD

(Ἀπὸ τὸ «The New Yorker»)

"Τὴ ζωή μου τὴ χρωστάω στὶς μανίες μου» εἶπε κάποτε ὁ Ροὺζβελτ· «ἰδιαίτερα στὴ μανία νὰ μαζεύω γραμματόσημα.» Ἀπὸ μιὰ ἄποψη λοιπόν, χιλιάδες ἄνθρωποι χρωστᾶνε πολλὰ στὸ φιλοτελισμό. Ἀκόμα καὶ στὰ πιὸ δύσκολα χρόνια τοῦ πολέμου, ὁ Ροὺζβελτ περνοῦσε πάντα μισὴ ὥρα τὴ μέρα μὲ τὰ γραμματόσημά του· τὴν τελευταία μισὴ ὥρα τῆς μέρας πρὶν νὰ κοιμηθεῖ. Τὸ ἀντίδοτο τῆς κούρασης εἶταν τὰ γραμματόσημα καὶ ὁ πρόεδρος ἀκουμποῦσε στὰ μαξιλάρια του, πλημμυρισμένος ἀπὸ τὴν εὐδαιμονία τῆς μανίας του. Δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ ἡ κυρία Ροὺζβελτ μᾶς ἔλεγε: «Κάθε φορὰ ποὺ ὁ ἄντρας μου βρισκόταν ἀπορροφημένος μὲ τὰ γραμματόσημά του ἔνοιωθε τέτοια ξεκούραση πού, πιστεύω, πολλοὶ οὔτε νὰ τὴ φανταστοῦν δὲ θὰ μποροῦσαν. Γινόταν ἄλλος ἄνθρωπος ἔπαιρνε καινούρια δύναμη γιὰ πολλὲς μέρες.» Στὴν περίπτωση τοῦ Ροὺζβελτ, ἡ μανία αὐτὴ εἶταν χωρὶς ἀμφιβολία ἡ καλύτερη ψυχοθεραπευτική. Ἀκόμα εἶταν κάτι ποὺ εἶχε ἄμεση ἐπίδραση στὰ παγκόσμια γεγονότα.

Ὅταν ὁ Ροὺζβελτ πῆγε στὴν Καζαμπλάνκα πῆρε μαζί του, ὅπως συνείθιζε σὲ κάθε του ταξίδι, μιὰ μεγάλη συλλογή. Ἀπ' ὅλες τὶς ἀποσκευὲς τοῦ Προέδρου, ἡ πιὸ βαρειὰ εἶταν πάντα ἡ βαλίτσα μὲ τὰ γραμματόσημα, εἴτε πήγαινε στὸ ψάρεμα εἴτε σὲ Συνδιάσκεψη τῶν Τριῶν. Γιὰ τὴν Καζαμπλάνκα εἶδικὰ εἶπε στὸν ὑπηρέτη του νὰ πάρει ὁρισμένα λευκώματα, ἀκόμα καὶ ἂν ἔπρεπε νὰ ἀφήσει μερικὰ ροῦχα ἀπαραίτητα ἴσως γιὰ τὸ ζεστὸ κλίμα αὐτῆς τῆς πόλης. Σ' αὐτὴ τὴ συνδιάσκεψη ὁ Ροὺζβελτ καὶ ὁ Τσῶρτσιλ βρέθηκαν γιὰ πολλὲς μέρες σὲ κάπως δύσκολη θέση ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνταγωνισμοῦ τοῦ Ζιρὼ μὲ τὸν Ντὲ Γκώλ. Ἕνα βράδυ, τὶς μέρες ποὺ τὰ πράγματα εἶχαν φτάσει σὲ ἀδιέξοδο, κάποιος ἀπὸ τὴν ἀκολουθία τοῦ Ροὺζβελτ μπῆκε στὸ δωμάτιό του. Τὸν βρῆκε παραδομένο στὴ μανία του περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη φορά. Μελετοῦσε ἕνα γραμματόσημο τῆς Ἀργεντινῆς τοῦ 1935, ἕνα λεπτὸ μακρόστενο χαρτάκι ποὺ παρίστανε δυὸ χέρια πιασμένα σφιχτὰ τὸ ἕνα μὲ τὸ ἄλλο. Τὸ πῆρε καὶ τὸ κοίταξε «Ὑποθέτω, εἶπε στὸν ἐπισκέπτη του ὁ Ροὺζβελτ, πὼς εἶναι ἕνα καλὸ παράδειγμα γιὰ τὸν Ζιρὼ καὶ τὸν Νιὲ Γκώλ.»

Ἡ ἱστορία πάρα κάτω εἶναι γνωστή. Τὴν ἄλλη μέρα οἱ δυὸ Γάλλοι, θὲς πραγματικὰ θὲς λιγάκι ἐπιφανειακά, σμίξανε τὰ χέρια καὶ κατασταρώσανε τὰ σχέδια γιὰ τὴν εἰρηνικὴ διοίκηση τῆς Βόρειας Ἀφρικῆς.

Ὁ φιλοτελισμὸς τοῦ Ροὺζβελτ ἔπαιξε τὸ ρόλο του καὶ σὲ μιὰ σύσκεψη τοῦ Συμμαχικοῦ Πολεμικοῦ Συμβουλίου τοῦ Εἰρηνικοῦ. Βρισκόταν ἐκεῖ ὁ Πρόεδρος καὶ οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν κρατῶν ποὺ πολεμοῦσαν μὲ τὴν Ἰαπωνία. Σ' αὐτὴ λοιπὸν τὴν διάσκεψη σχεδὸν ἕνα χρόνο ὕστερα ἀπὸ τὸ Περλ Χάρμπορ, ὁ κ. Οὐῶλτερ Νάς, ἀντιπρόεδρος τῆς Νεοζηλανδικῆς Κυβέρνησης, πρότεινε νὰ καταλάβουν οἱ σύμμαχοι κάποιο νησὶ τοῦ Εἰρηνικοῦ γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιήσουν σὰν ἐνδιάμεσο σταθμὸ γιὰ τὴν κατάληψη τοῦ Τόκιο. Ὁ πρόεδρος Ροὺζβελτ σκέφτηκε λιγάκι. «Συμφωνῶ μὲ τὴ γνώμη σας» εἶπε· «ἀλλὰ ἡ Μανγκαρέβα * θὰ εἶταν καλύτερη». Ὁ Νὰς ὁμολόγησε πὼς τὸ νησὶ αὐτὸ τοῦ εἶταν ἄγνωστο «Ὢ! μὰ ἀπέχει λίγες χιλιάδες μίλια ἀπὸ τὴ Νέα Ζηλανδία· τὸ ξέρω ἀπὸ τὰ γραμματόσημα». Δὲν πέρασε πολὺς καιρὸς καὶ τὰ συμμαχικὰ στρατεύματα ἀποβιβάστηκαν στὴ Μανγκαρέβα.

Ὅταν ὁ Ροὺζβελτ πέθανε κανένας στενός του φίλος δὲν ἀπόρησε ποὺ ἡ τελευταία ἐπίσημη πράξη του εἶταν σχετικὴ μὲ τὰ γραμματόσημα. Πίστευε πάντα πὼς αὐτὸ εἶναι οἱ καλύτεροι πράκτορες μιᾶς παγκόσμιας φιλίας καὶ πὼς ὁ κόσμος εἶχε γενικὰ παρσβλέψει αὐτὴ τους τὴ δύναμη. Τὴ μέρα ποὺ θὰ πεθαίνε, κάνοντας θαρρεῖς τὴν τελευταία φιλοτελική του πράξη, κάλεσε στὸ τηλέφωνο τὸν Φράνκ Γουῶρκερ, Γενικὸ Διοικητὴ τῶν Ταχυδρομείων καὶ τοῦ εἶπε νὰ τοῦ ἀγοράσει τὸ πρῶτο γραμματόσημο μιᾶς νέας ἀναμνηστικῆς σειρᾶς τῆς συνδιάσκεψης τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου. Μιὰ ὥρα ὕστερα ξεψύχησε. Ἀνάμεσα στὰ πράγματά του στὸ Γουὸρμ Σπρίνγκς, βρίσκονταν καὶ τὰ γραμματόσημα, αὐτὰ ποὺ εἶχε κατατάξει ἐκεῖνο τὸ τελευταῖο πρωί. Τὰ εἶχε μέσα σὲ φακέλλους, σὲ μικρὰ βιβλία, ταχτοποιημένα μέσα σὲ συρματένια κουτιά, σὰν αὐτὰ τῆς ἀλληλογραφίας. Εἶχε ἐκεῖ σειρὲς τῆς Ρουμανίας, τῆς Νορβηγίας, ἄλλα ἀπὸ τὴν Ἰαπωνικὴ κατοχὴ τῶν Φιλιππίνων καὶ μερικὰ σκόρπια ἀπὸ ἄλλες χῶρες.

Ὅταν ὁλόκληρη ἡ συλλογὴ τοῦ Ροὺζβελτ συγκεντρώθηκε στὸ Χάϋντ Παρκ εἶταν πάνω ἀπὸ 150 τόμοι ποὺ μεταφέρθηκαν ἐκεῖ σὲ ἕξη μεγάλες κάσες χώρια τὸ ἄλλο σκόρπιο ὑλικὸ μέσα σὲ κουτιά. Μέσα στὴ συλλογὴ αὐτὴ ἀντιπροσωπεύονταν 400 ἔθνη καὶ μικρότερες γεωγραφικὲς περιοχές. Τὸ σημαντικώτερο μέρος της, πάνω ἀπὸ 250.000 γραμματόσημα, βρίσκεται σὲ λευκώματα. Τὸν περασμένο Ἀπρίλιο ἐκτιμήθηκε γιὰ 80.000 δολλ. Οἱ κληρονόμοι τοῦ Ροὺζβελτ ἀποφάσισαν νὰ τὴν πουλήσουν σὲ δημοπρασία. Ὁ ἐκτιμητὴς ὅλης τῆς συλλογῆς κ. Σλών, ἕνας ἔμπορος γραμματοσήμων τῆς Νέας Ὑόρκης, βρέθηκε σὲ δύσκολη θέση. «Εἶχα νὰ ἐκτιμήσω τὰ γραμματόσημα σύμφωνα μὲ τὴν ἀξία τους, ὅσο θὰ κάναμε ἂν τὰ εἶχε καὶ τὸ πιὸ ἀσήμαντο πρόσωπο» ἔλεγε ὅταν τελείωσε. «Ὅμως αὐτὰ βέβαια θὰ πιάσουν πολὺ καλύτερη τιμή». Καὶ εἶχε δίκηο.

Ἡ συλλογὴ διαιρέθηκε σὲ δύο κατηγορίες. Ἡ πρώτη πουλήθηκε τὸ Φεβρουάριο 131.550 δολλ. Σ' αὐτὴ τὴ σειρὰ βρίσκονταν γραμματόσημα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν καὶ τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Βενεζουέλα, καὶ τραβηξε στὴ δημοπρασία της κάπου 1000 συλλέκτες, ἐμπόρους καὶ θαυμαστὲς τοῦ Ροὺζβελτ, τὸ μεγαλύτερο δηλ. πλῆθος ποὺ παρακολούθησε ποτὲ δημοπρασία γραμματοσήμων σὲ ὅλο τὸν κόσμο.

Ἡ δεύτερη ἀξιόλογη σειρὰ τῆς δημοπρασίας τοῦ Φεβρουαρίου εἶταν 126 φύλλα μὲ ἀχρησιμοποίητα γραμματόσημα τῶν Ἡν. Πολιτειῶν, τυπωμένα ἀπὸ τὸ 1929 ὡς τὸ 1944. Ὅλα εἶχαν τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Προέδρου καὶ πουλήθηκαν 26 850 δολ. καὶ μάλιστα μὲ μεγάλο ἀνταγωνισμό. Τὸ κυριώτερο κίνητρο εἶταν φυσικὰ τὸ αἴσθημα. Τέτοια γραμματόσημα χωρὶς τὴν ὑπογραφὴ τοῦ Ροὺζβελτ βρίσκει κανεὶς σὲ ὅλα τὰ εἰδικὰ μαγαζιὰ μὲ 10 δολλάρια τὸ ἕνα. Στὴ δη-

* Νησάκι στὸ ἀρχιπέλαγος Τουαμπτοῦ, ποὺ ἀνήκει στὴ διοίκηση τῆς Ταϊτῆς.

μοπρασία ὅμως πουλήθηκαν 725, καὶ ἀγοράστηκαν κυρίως ἀπὸ ἀνθρώπους, ποὺ δὲν εἶταν συλλέκτες. Ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν Ροῦζβελτ πολλοὶ ἀγόρασαν ἄδεια ἄλμπουμ μὲ τὸ ὄνομά του καὶ τὴν προεδρικὴ σφραγίδα καὶ τὰ πλήρωσαν 100 δολ. τὸ ἕνα. Τὴν ἑπόμενη ἑβδομάδα ἔγινε ἡ δημοπρασία τῆς δεύτερης κατηγορίας καὶ ἔφερε κέρδος 76.325 δολλάρια.

Μέσα στὴ δεύτερη σειρά, ἀνάμεσα στὰ ἄλλα γραμματόσημα βρίσκεται μιὰ συλλογή, ἡ πιὸ σπάνια ἀπ' ὅλες, ποὺ χάρισε στὸν Ροῦζβελτ ὁ Τσάγκ-Κάϊ-Σεκ. Ἔχει διάφορα Κινέζικα γραμματόσημα ποὺ κυκλοφοροῦσαν ὡς τὸ 1941. Μερικὰ ἀπ' αὐτὰ δὲν ἔχουν κυκλοφορήσει στὴν ἀγορὰ καὶ εἶναι παρμένα ἀπὸ τὰ Κρατικὰ Ἀρχεῖα τῆς Κίνας. Τὰ εἶχαν τυπώσει μὰ τὰ ἀποσύρανε πρὶν κυκλοφορήσουν.

Ἄλλο μοναδικὸ γραμματόσημο εἶταν ἕνα τοῦ 1935, ἀναμνηστικὸ τοῦ Ἰωβιλαίου τῆς Ἀγγλίας. Τότε ἔγινε λάθος καὶ 360 γραμματόσημα ἀντὶ νὰ τυπωθοῦν μὲ ἀνοιχτὸ μπλὲ τυπώθηκαν μὲ σκοῦρο καὶ πουλήθηκαν σ' ἕνα ταχυδρομεῖο τῆς Ἀγγλίας πρὶν ἀνακαλυφθεῖ τὸ λάθος. Ἐξήντα τέτοια γραμματόσημα ὑπολογίζεται πὼς ἔφυγαν στὸ ἐξωτερικό. Ἀπ' αὐτὰ μόνον ἕνα βγῆκε στὴ φιλοτελικὴ ἀγορά. Τὰ ὑπόλοιπα 300 δὲ χρησιμοποιήθηκαν ποτέ. Ὁ τότε πρεσβευτὴς τῆς Ἀμερικῆς στὸ Λονδίνο, τὸ βρῆκε καὶ τὸ ἔστειλε στὸν Πρόεδρο.

Στὴ δεύτερη δημοπρασία ὑπῆρχαν μερικὰ σκόρπια γραμματόσημα, ποὺ δὲν μποροῦσε κανεὶς νὰ ὑπολογίσει εὔκολα τὴν ἀξία τους. Εἶταν π.χ. μερικὰ κομμάτια τυπωμένα στὰ γιουγκοσλαυϊκὰ βουνὰ ἀπὸ τὸν Μιχαήλοβιτς. Ἀκόμη ἄλλα δυὸ γραμματόσημα ποὺ χάρισε στὸν Ροῦζβελτ ὁ στρατηγὸς Οὐΐλλιαμ Ντόνοβαν. Εἶταν τῶν 6 πφένιχ μὲ τὴ μορφὴ τοῦ Χίμλερ. Στὰ 1943 τὸ Γερμανικὸ Ὑπουργεῖο ἀρνήθηκε τὴν ὕπαρξή τους. Τὸ ἄλλο εἶταν ἕνα πλαστὸ γερμανικὸ γραμματόσημο φτιαγμένο στὴν Ἑλβετία ἀπὸ τοὺς πράκτορες τῶν συμμάχων, μὲ διακριτικὸ σημάδι μιὰ νεκροκεφαλὴ καὶ δυὸ διασταυρωμένα κόκκαλα στὴ θέση τῆς κεφαλῆς τοῦ Χίτλερ. Γιὰ ψυχολογικοὺς λόγους οἱ Σύμμαχοι ἔστειλαν τέτοια γραμματόσημα ἀπὸ τὴν Ἑλβετία στὶς οἰκογένειες σκοτωμένων Γερμανῶν.

Ο Ροῦζβελτ ἄρχισε νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὰ γραμματόσημα ἀπ' ὅταν εἶταν 8 χρονῶν. Τότε ὁ θεῖος του τοῦ ἔδωσε μιὰ μικρὴ συλλογὴ ποὺ εἶχε ἀρχίσει ἡ μητέρα του, ὅταν κορίτσι ἀκόμη εἶχε πάει στὸ Παρίσι τὸν καιρὸ τοῦ Ναπολέοντα τοῦ ΙΙΙ. Ἀργότερα τὴν ἔδωσε στὸ μικρότερο ἀδελφό της. Αὐτὸς τὴ μεγάλωσε κάπως καὶ τὴ χάρισε στὸν ἀνεψιό του. Ἡ κυρία Ροῦζβελτ καὶ ὅταν γέρασε δὲν ἔχασε ποτὲ τὸ ἐνδιαφέρον της γιὰ τὰ γραμματόσημα καὶ ὁ νεαρὸς Φραγκλῖνος ἐνδιαφέρθηκε πολὺ γι' αὐτά.

Στὰ φοιτητικά του χρόνια ὁ Ροῦζβελτ δὲν ἄφησε ποτὲ τὴ μανία του. Τὴν κράτησε ἀκόμα καὶ ὅταν τέλειωσε τὶς σπουδές του. Στὰ 1920, ὅταν ἄρχισαν νὰ ἐκδίδονται περισσότερα γραμματόσημα ἀπ' ὅσα θὰ μποροῦσε νὰ παρακολουθεῖ ἕνας συλλέκτης, ἀποφάσισε νὰ εἰδικευτεῖ καὶ νὰ συγκεντρώνει κυρίως κομμάτια ἀπὸ τὸ Δυτικὸ ἡμισφαίριο.

Μιὰ φορά, ὅταν ἡ κόρη τοῦ νομικοῦ του συνεργάτη Ο'Κόννορ σκέφτηκε νὰ καταπιαστεῖ μὲ τὰ γραμματόσημα, ἔγραψε στὸν πατέρα της ἀπὸ τὸ Λευκὸ Οἶκο:

«Ἡ κόρη σου εἶχε πραγματικὰ σπουδαία ἰδέα ὅταν ἀποφάσισε νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὸ φιλοτελισμό. Πρῶτα ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ μαθει νὰ προφέρει τὴ λέξη. Δεύτερο, σὰν ἕνας ἀπὸ τοὺς παλιότερους γραμματοσυλλέκτες τοῦ κόσμου, τὴ συμβουλεύω νὰ εἰδικευτεῖ. Τὸν παλιὸ καιρὸ ἐκδίδονταν τόσα λίγα γραμματόσημα σὲ ὅλο τὸν κόσμο, ὥστε μποροῦσε κανεὶς νὰ κάνει γενικὴ συλλογή. Λέγοντας εἰδίκευση ἐννοῶ νὰ διαλέγει γραμματόσημα τὸ πολὺ ἀπὸ 12 χῶρες ἢ ἀπὸ κάθε ἤπειρο. Ἀκόμα ἐγὼ πιστεύω πὼς:

1) Ἡ Εὐρώπη εἶναι πολὺ ἀνιαρή.

2) Πὼς οἱ περισσότεροι συλλέκτες μαζεύουν γραμματόσημα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν.

3) Πὼς ἡ καλύτερη καὶ ἀξιολογώτερη περιοχὴ εἶναι οἱ Ἀγγλικὲς Ἀποικίες.

Γι' αὐτὸ σκέφτομαι πὼς ἂν ἐγὼ ἄρχιζα τώρα, θὰ διάλεγα Νότια Ἀμερικὴ ἢ τὶς Ἀποικίες τῆς Γαλλίας, τῆς Δανίας ἢ τῆς Πορτογαλίας. Ἡ κόρη σου θὰ μποροῦσε ν' ἀρχίσει ἀπὸ τὴν Κούβα, τὴν Ταϊτὴ ἢ τὸ Σάντο Ντομίγκο...»

Τὸν ἴδιο καιρὸ (1920 - 1930) ὅταν ὁ Ροῦζβελτ ἀνάρρωσε ἀπὸ τὴ μεγάλη του ἀρρώστεια κ' ἔγινε γιὰ δεύτερη φορὰ κυβερνήτης, ἀγόρασε σὲ δημοπρασίες ἀρκετὰ γραμματόσημα καὶ αὔξησε ἔτσι τὴ συλλογή του. Δὲν διέθετε ὅμως πολλὰ χρήματα καὶ πολλὲς φορὲς νικήθηκε ἀπὸ τοὺς ἀντιπάλους του.

Γιὰ πολλὰ χρόνια ἐξακολουθοῦσε τὸ σύστημα αὐτὸ τῶν μικρῶν προσφορῶν ἀκόμα καὶ ὅταν ἔγινε πρόεδρος τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν. Καὶ πρὶν νὰ μπεῖ στὸ Λευκὸ Οἶκο, στὴ φιλοτελικὴ ἀγορὰ τὸν ξέρανε γιὰ σφιχτοχέρη. Στὰ τελευταῖα του 6 χρόνια τόσο πολλὰ εἶταν τὰ γραμματόσημα ποὺ τοῦ χάριζαν, τόσο πολλοὶ οἱ φάκελλοι ποὺ τοῦ στέλνανε μὲ διάφορα βέβαια γραμματόσημα οἱ ὑπηρεσίες τῶν ξένων κυβερνήσεων, ὥστε οὐσιαστικὰ ἔπαψε πιὰ νὰ ἀγοράζει.

Ὁ Ροῦζβελτ μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ παράδειγμα φιλοτελιστῆ ποὺ ἀγαπάει τὰ γραμματόσημα γιὰ τὰ ἴδια τὰ γραμματόσημα. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ξεχώριζε ἀπὸ τὸν Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας Γεώργιο Ε'. Ἐκεῖνος εἶταν πιὸ αὐστηρός, πιὸ σχολαστικός. Ἡ συλλογή του, μὲ γραμματόσημα τοῦ Ἡνωμένου Βασιλείου εἶταν τόσο τέλεια ὥστε εἶχε κάθε τί ποὺ θὰ μποροῦσε νὰ ἐπιθυμήσει ἕνας φιλοτελιστής: σκίτσα, σχέδια ποὺ ἔμειναν ἀτύπωτα, δοκίμια ἁπλὰ ἢ χρωματιστὰ καὶ κανονικὰ γραμματόσημα ἀπὸ διάφορα μέρη. Εἶταν πλούσια ἰδιαίτερα σὲ κλασσικὰ γραμματόσημα. Εἶχε π. χ. γραμματόσημα τοῦ 19ου αἰώνα τῆς Μαυριτανίας καὶ τῆς Δυτικῆς Αὐστραλίας τοῦ 1854. Εἶταν εἰδικὸς γιὰ νὰ ξεχωρίζει τὰ πλαστὰ γραμματόσημα, πρᾶγμα ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ κάνει ὁ Ρόϋζβελτ. Τὰ γραμματόσημα τοῦ Βασιλέα τῆς Ἀγγλίας ἄξιζαν 6.000.000 δολλ. καὶ γέμιζαν 300 λευκώματα. Τὰ εἰσοδήματά του εἶταν πολὺ μεγαλύτερα ἀπὸ τοῦ Ροῦζβελτ. Ἔτσι, ἐνῶ τὰ 10 δολλάρια εἶταν κάτι γιὰ κεῖνον, ὁ Βασιλιὰς πῆρε κάποτε μέρος σὲ μιὰ δημοπρασία μὲ δέκα χιλιάδες δολλάρια. Εἶταν τότε γιὰ ἕνα περίφημο κοκκινωπὸ γραμματόσημο τῆς Βρεταννικῆς Γουϊάνας τοῦ ἑνὸς σέντς.

Ἡ συλλογὴ τοῦ Γεωργίου Ε' ποὺ βρίσκεται σήμερα στὸ παλάτι τοῦ Μπούκινγκαμ ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τοῦ Ροῦζβελτ. Ὅμως δὲν ξέρουμε ἂν ὁ Βασιλιὰς χαιρόταν τὴν τέλεια αὐτὴ συλλογὴ περισσότερο ἀπὸ ὅσο ὁ Ροῦζβελτ τὴ δική του.

Τὰ Ἐργατικὰ Συμβούλια τῆς Μεγάλης Βρεταννίας

Τοῦ MARK ABRAMS

Σύμφωνα μὲ τὴ συνήθειά μας νὰ γνωρίζουμε στοὺς ἀναγνῶστες μας ἄρθρα σχετικὰ μὲ τεχνικὰ ἢ ἄλλα προβλήματα τῆς κοινωνικο-οἰκονομικῆς ζωῆς, δημοσιεύσαμε στὴν «Ἐκλογὴ» Νοεμβρίου τὸ α' μέρος τοῦ ἄρθρου «Ἐργατικὰ Συμβούλια τῆς Μ. Βρεταννίας». Σήμερα δίνουμε τὸ β' καὶ πιὸ εἰδικὸ τμῆμα τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ ποὺ ἐξετάζει τὸ σημαντικὸ διαλλακτικὸ βῆμα ἀνάμεσα στὴν κρατικὴ καὶ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση, στὶς λεπτομέρειες τῆς πρακτικῆς ἐφαρμογῆς του.

II

Κατὰ τὰ τέλη Μαΐου δημοσιεύτηκε ἡ πρώτη ἔκθεση τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου μὲ θέμα τὴν κεραμουργία. Ἡ βιομηχανία αὐτή, ἂν τὴν κρίνουμε ἀπὸ τὴν ἀξία ποὺ ἀντιπροσωπεύει ἡ παραγωγή της εἶναι σχετικὰ ἀσήμαντη. Τὸ 1935 ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν προϊόντων της ἐκτιμήθηκε σὲ 7.500.000 λίρες. Ἀλλὰ ὅλα σχεδὸν τὰ προϊόντα αὐτὰ προέρχονταν ἀπὸ μιὰ μικρὴ περιοχή, τὸ Βόρειο Σταφφορντσάϊρ, καὶ τὰ 30% διατέθηκαν στὸ ἐξωτερικό. Μὲ ἄλλα λόγια εἶχε κάποια σημασία σὰν ἕνας κλάδος τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου, κι ἐξαιρετική, ὁπωσδήποτε, σημασία γιὰ τὴν οἰκονομικὴ εὐεξία μιᾶς κοινότητας ποὺ ἡ εἰδίκευσή της στὸν κλάδο αὐτὸ εἶταν τέλεια. Πρὶν ἀπ' τὸ πόλεμο ἡ βιομηχανία αὐτὴ δὲν ἄκμαζε. Ὅπως ἀναφέρει κατὰ λέξη ἡ ἔκθεση: «Ἡ παγκόσμια ἐμπορικὴ κρίση καὶ ἡ ἀνάπτυξη τῶν βιομηχανιῶν στὶς χῶρες τοῦ ἐξωτερικοῦ, πίσω ἀπὸ δασμολογικὰ τείχη, κατέβασε τὶς ἐξαγωγές της ἀπὸ 64.000 ὀκάδες τὸ 1924, μόνο σὲ 332.800 ὀκ. τὸ 1935. Ἡ μείωση αὐτὴ τῶν ἐξαγωγῶν εἶταν μιὰ ἀπὸ τὶς αἰτίες τοῦ ἄγριου συναγωνισμοῦ ἀνάμεσα στὶς Βρεταννικὲς κεραμουργικὲς ἐπιχειρήσεις κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ μεσοπολέμου... Ἐλαττώθηκαν τὰ ἡμερομίσθια καὶ περιορίστηκαν οἱ ὧρες ἐργασίας. Σὲ μερικὰ ἐργοστάσια οἱ συνθῆκες ἐργασίας εἶταν κάθε ἄλλο παρὰ ἱκανοποιητικές: κτίρια παλιὰ καὶ κάποτε μισογκρεμισμένα, σκοτεινά, βρώμικα».

Ἡ ἔκθεση ὑπογραμμίζει τὰ ἐλαττώματα ποὺ ὑπάρχουν στὴ σημερινὴ συγκρότηση τῶν ἐργοστασίων καὶ προσθέτει: «Οἱ ὧρες ποὺ ὁ ἐργάτης διαθέτει σὲ πραγματικὰ παραγωγικὴ δουλειά, εἶναι ἐλάχιστες ἂν συγκριθοῦν μὲ τὶς ὧρες ποὺ σπαταλιοῦνται στὴ μετακόμιση τοῦ ὑλικοῦ ἀπὸ τὸ ἕνα τμῆμα στὸ ἄλλο. Τὸ ξαναχτίσιμο τῶν ἐργοστασίων πρέπει νὰ πάρει μεγάλη ἔκταση καὶ νὰ γίνει μὲ τρόπο ριζοσπαστικό».

Ἡ ἔκθεση τονίζει καὶ ἄλλες διοικητικὲς ἐλλείψεις, ὅπως εἶναι ὁ σχετικὰ μικρὸς ἀριθμὸς εἰδικευμένων ἐργατῶν καὶ ἀνωτέρων ὑπαλλήλων ποὺ ἀμείβονται ἱκανοποιητικά, ἡ βραδύτητα ποὺ παρατηρεῖται στὴν ἀποδοχὴ καὶ ἐφαρμογὴ τῶν ἐπιστημονικῶν μεθόδων καὶ τῶν μεθόδων ἀκριβείας καὶ ὁ ἀνεπαρκέστατος ἀριθμὸς καλῶν σχεδιαστῶν ποὺ ἀπασχολεῖ.

Ὅλα αὐτὰ ἀναπτύσσονται στὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἔκθεσης, ἀλλὰ στὸ συμπέρασμά της διακρίνεται ἕνας τόνος αἰσιοδοξίας: «Ἡ σημερινὴ κατάσταση τῆς κεραμουργίας δὲν εἶναι ἐντελῶς ἱκανοποιητική. Διατηρεῖ, ὡστόσο, ἀρκετὴ δύναμη καὶ ἱκανότητα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ξαναστηθεῖ στὰ πόδια της χωρὶς νὰ ἐπέμβει ἡ κυβέρνηση στὸν ἐλεύθερο ἀνταγωνισμό.

Ἔχει σαφὴ ἐπίγνωση τῶν πλεονεκτημάτων τῆς μηχανοποίησης καὶ εἶναι ἕτοιμη νὰ τὴν βάλει σ' ἐφαρμογή... Τὸ ξαναχτίσιμο καὶ οἱ ἐπισκευὲς στὰ χτίριά της, καὶ ἡ γενικὴ ἀναδιοργάνωση καὶ ὁ συγχρονισμός της, εἶναι ἀνάγκες ἐπείγουσες ποὺ θὰ μπορέσουν, ἴσως, νὰ τὶς ἀντιμετωπίσουν οἱ σημερινοὶ ἰδιοκτῆτες. Θὰ τὶς ἀντιμετωπίσουν ὁπωσδήποτε ἂν ἐπεκταθεῖ ἀκόμα περισσότερο ἡ δασμολογικὴ ὑποστήριξη ποὺ τοὺς δίνει ὁ Οἰκονομικὸς Νόμος τοῦ 1945.

Οἱ σπουδαιότερες εἰσηγήσεις τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου εἶναι οἱ ἑξῆς:

1. *Αὐστηρὴ τήρηση τῶν ὅρων ἐργασίας, ὅπως καθορίζονται στο Νόμο περὶ ἐργοστασίων, σ' ὁλόκληρη τὴ βιομηχανία.*
2. *Καθορισμὸς μὲ νόμο κατωτάτων ἡμερομισθίων σὲ ὅλη τὴ βιομηχανία.*
3. *Φορολογικὲς μεταρρυθμίσεις ποὺ θὰ ἐνθαρρύνουν τὴν τοποθέτηση κεφαλαίων σὲ νέα ἐργοστάσια καὶ νέα μηχανήματα.*
4. *Ριζικὲς ἀλλαγὲς στὴ διαρρύθμιση τῶν ἐγκαταστάσεων.*
5. *Μηχανοποίηση καὶ ἄλλων ἐνεργειῶν.*
6. *Μεγαλύτερη τυποποίηση στὰ σχήματα καὶ τὰ σχέδια τῶν βιομηχανικῶν προϊόντων.*
7. *Ἕνα Ἰνστιτοῦτο Τεχνικῶν Ἐρευνῶν ποὺ νὰ ἐργάζεται γιὰ λογαριασμὸ ὅλης τῆς βιομηχανίας. Κάθε μεγάλη κεραμευτικὴ ἐπιχείρηση νὰ διαθέτει, μόνο γιὰ κείνην, ἕνα τμῆμα ἐρευνῶν.*
8. *Τὴ συγκρότηση, πάνω σὲ συνεταιριστικὴ βάση, μιᾶς ὑπηρεσίας γιὰ τὸ συντονισμὸ τοῦ ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου.*
9. *Ἕνα λογιστικὸ σύστημα, σὲ ὅλα τὰ ἐργοστάσια, τόσο συγχρονισμένο καὶ λεπτομερειακὸ ποὺ νὰ προλαβαίνει τὶς ἀπώλειες κατὰ τὶς διάφορες φάσεις τῆς παραγωγῆς.*
10. *Ἕνα μόνο σύστημα ἐπίβλεψης τῶν μέσων ὑγιεινῆς καὶ ψυχαγωγίας τῶν ἐργοστασίων, ποὺ νὰ τὸ ὀργανώσουν, ἀπὸ κοινοῦ, οἱ ἐργοδότες καὶ τὰ ἐργατικὰ συνδικάτα.*
11. *Ἕνα συγχρονισμένο καὶ εὐρύτατο σχέδιο γιὰ τὴν κατάρτιση μαθητευομένων τεχνιτῶν.*
12. *Μεγαλύτερες εὐκολίες καὶ εὐκαιρίες ἀνάδειξης σιοὺς σχεδιαστὲς καὶ καλλιτέχνες τῆς βιομηχανίας.*
13. *Ἵδρυση ἑνὸς Ἐθνικοῦ Κολλεγίου Κεραμευτικῆς ποὺ νὰ παρέχει τόσο διοικητικὴ ὅσο καὶ ἀνώτερη τεχνικὴ μόρφωση.*
14. *Συλλογὴ καὶ δημοσίευση ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση, κάθε τρίμηνο, ὅλων τῶν στατιστικῶν στοιχείων πωλήσεων καὶ παραγγελιῶν.*
15. *Ἡ ἐκπλήρωση ὅλων τῶν ἀπαραίτητων τύπων γιὰ νὰ εἶναι ἡ Κυβέρνηση πάντα ἐνήμερη σχετικὰ μὲ τὰ πραγματοποιούμενα κέρδη καὶ τὸ κόστος τῆς παραγωγῆς.*

Τέλος, ἀτενίζοντας τὸ μέλλον, ἡ ἔκθεση κάνει καὶ τούτη τὴ σύσταση: «Νὰ συγκροτηθεῖ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Ἐργασίας μιὰ μόνιμη Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπή, ἀνάλογη μὲ τὸ Ἐργατικὸ Συμβούλιο. Ὁ Πρόεδρός της θὰ πρέπει νὰ εἶναι ἀνεξάρτητος καὶ ἡ πεῖρα του στὸ ἐμπόριο ἢ τὶς ἐθνικὲς ὑποθέσεις πολὺ μεγάλη.

Σὲ γενικὲς γραμμὲς οἱ ὑποχρεώσεις τοῦ ἀνεξάρτητου αὐτοῦ Προέδρου θὰ εἶναι οἱ ἀκόλουθες: Νὰ ἐγκαινιάσει καὶ νὰ προωθήσει τὶς ἔρευνες γιὰ τὴ βελτίωση τῆς ἀποτελεσματικότητας τῆς βιομηχανίας, νὰ ἀναπτύσσει στὴν Κυβέρνηση τὰ αἰτήματα τῶν βιομηχάνων, νὰ τὴν κρατᾶ ἐνήμερη σχετικὰ μὲ τὴν κατάσταση ποὺ ἐπικρατεῖ στὴ βιομηχανία. Θὰ πρέπει ἀκόμα νὰ παρακολουθεῖ τὰ ζητήματα ποὺ ἀνακινεῖ τὸ Ἐργατικὸ Συμβούλιο... Ἡ Συμβουλευτικὴ Ἐπιτροπὴ θὰ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν βιομηχάνων, τῶν ἐργατῶν, καὶ ἀπὸ ἀνεξάρτητα πρόσωπα, ποὺ θὰ εἶναι ἐμπειρογνώμονες διαφόρων τομέων τῆς βιομηχανίας... Οἱ μισθοὶ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς... θὰ βαλνουν, στὸ σύνολό τους ἢ ἐν μέρει,

ἀπὸ τὴν ὑποχρεωτικὴ συνεισφορὰ ὅλων τῶν βιομηχάνων».

Τὰ σημεῖα αὐτὰ ἀναλύθηκαν λεπτομερειακὰ στὴν ἔκθεση. Ἕνα-ἕνα χωριστά, δὲν εἶναι ἐπαναστατικά. Ὅλα μαζὶ ὅμως φανερώνουν τὴν πεποίθηση τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου ὅτι ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία δὲν πραγματοποιεῖ τὴν πρωταρχικὴ ἐπιδίωξη τῆς κυβέρνησης, δηλ. τὴν καλὴ καὶ μέγιστη δυνατὴ ἀπόδοση τῆς βιομηχανίας, καὶ ὅτι τὸ ἐθνικὸ συμφέρον ἀπαιτεῖ τὴ συνδρομὴ τοῦ κράτους προκειμένου νὰ ἐξασφαλιστεῖ αὐτὴ ἡ ἐπάρκεια. Ἡ σπουδαιότερη ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις εἶναι ἴσως ἡ τελευταία: νὰ συγκροτηθεῖ ἕνα τριμερὲς μόνιμο σῶμα γιὰ νὰ φροντεῖ τὴ βιομηχανία.

Λίγες μέρες μετὰ τὴν ἔκθεση τοῦ Συμβουλίου γιὰ τὴν Κεραμουργία δημοσιεύτηκε ἡ ἔκθεση τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου τῆς βαμβακοβιομηχανίας. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ἡ σπουδαιότητα τῆς βιομηχανίας αὐτῆς μέσα στὴν ἐθνικὴ οἰκονομία, κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ ἱστορία τῆς παρακμῆς της, ποὺ ἀρχίζει τὸ 1929, ἐξηγοῦν γιατὶ οἱ διαπιστώσεις καὶ τὰ πορίσματά της ἔπιασαν κάπου 300 σελίδες καὶ ἀπασχόλησαν τὶς πρῶτες σελίδες ὅλων σχεδὸν τῶν Ἀγγλικῶν ἐφημερίδων.

Ἡ ἔκθεση εἶχε δύο μέρη. Τὸ πρῶτο ἀνασκοποῦσε τὰ γεγονότα τοῦ παρελθόντος κι' ἔδινε μιὰ εἰκόνα τῆς βιομηχανίας ἄλλοτε καὶ τώρα. Τὸ δεύτερο καθόριζε τοὺς ἀντικειμενικοὺς σκοποὺς ποὺ πρέπει νὰ ἔχει ἡ βιομηχανία καὶ τὰ μέτρα ποὺ ἔκρινε ἀπαραίτητα γιὰ τὴν πραγματοποίησή τους. Ἡ εἰκόνα τοῦ πρώτου μέρους δὲν περιεῖχε σχεδὸν τίποτα τὸ περίεργο. Διηγόταν γιὰ μιὰν ἀκόμη φορὰ τὴν ἱστορία τῆς παγκόσμιας ὑφαντουργίας ἀπὸ τὸ 1918 καὶ ὕστερα, καὶ περιέγραφε τὶς ἐπιδράσεις ποὺ εἶχε στὴν ἀγγλικὴ βαμβακοβιομηχανία, τὸν περιορισμὸ τῶν ὡρῶν ἐργασίας, τὴν ἀνεργία καὶ τὴν ἐλάττωση τῶν ἡμερομισθίων, τὴν πτώση τῶν τιμῶν καὶ τὴ χειροτέρευση τῆς ποιότητας, τὴν ἀνικανότητα νὰ χρηματοδοτηθεῖ ὁ συγχρονισμὸς τῶν ἐγκαταστάσεων, καὶ τὴ γεμάτη ἡττοπάθεια στάση μὲ τὴν ὁποία ἀντικρύστηκε ὁ ἀνεφοδιασμὸς τῶν ἐργοστασίων.

Τὸ μεγαλύτερο, ὡστόσο, μέρος τῆς ἔκθεσης ἀναφέρεται στὸ μέλλον: Οἱ 34 εἰσηγήσεις του ἀποτελοῦν ἕνα εὐρύτατο πρόγραμμα ἀνεφοδιασμοῦ καὶ ἀναδιοργάνωσης. Οἱ εἰσηγήσεις αὐτὲς κυμαίνονται ἀπὸ τὴν ἄμεση ἐπιθεώρηση τῶν μηχανημάτων ποὺ ὑπάρχουν καὶ τὴν παράλληλη ἀλλὰ ἀνεξάρτητη ἔρευνα τῆς βιομηχανίας ὑφαντουργικῶν μηχανημάτων, ὡς τὸν σχηματισμὸ μιᾶς κεντρικῆς συνεταιριστικῆς ἐμπορικῆς ἑταιρίας, περισσότερα πειράματα γιὰ τὴν ἐπωφελέστερη χρησιμοποίηση τῶν ἐργατικῶν χεριῶν, καὶ τὴν συγκρότηση ἀκόμη μιᾶς κεντρικῆς ἑταιρίας ποὺ θὰ ἀποτελεῖ κοινὸ κτῆμα τῆς βιομηχανίας, καὶ μὲ γνώμονα τὴν εὐρύτερη οἰκονομολογικὴ σκοπιμότητα, θὰ βάζει σὲ πειραματικὴ ἐφαρμογὴ τὶς νέες μεθόδους παραγωγῆς.

Ἡ ἔκθεση εἶταν σχεδὸν ὁμόφωνη. Ὡστόσο τρεῖς ἀπὸ τοὺς τέσσερεις ἐκπροσώπους τῶν ἐργοδοτῶν, καὶ τρεῖς ἀπὸ τοὺς τέσσερεις ἀνεξάρτητους, διατύπωσαν ὁρισμένες ἀντιρρήσεις σχετικὰ μὲ τὶς 6 ἀπὸ τὶς 34 εἰσηγήσεις. Οἱ ἐκπρόσωποι πάλι τῶν ἐργατικῶν συνδικάτων δηλώνουν σ' ἕνα ἐπεξηγηματικὸ ὑπόμνημα ὅτι ἂν καὶ συμφωνοῦν ἀπόλυτα μὲ τὴν ἔκθεση, θὰ ὑποστηρίξουν τὴν ἐφαρμογή της μόνο ἂν καὶ οἱ ἐργοδότες, γενικά, τὴν ἀσπαστοῦν καὶ τὴν ἐφαρμόσουν.

Οἱ συστάσεις διαιροῦνται σὲ τέσσερα τμήματα. Δηλαδή, γιὰ νὰ τὰ συνοψίσουμε:

Α'. ΜΕΘΟΔΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ:

Πρέπει νὰ διενεργηθεῖ χωρὶς ἀναβολὴ μιὰ ἐκτεταμένη ἐπιθεώρηση τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς βιομηχανίας ποὺ ὑπάρχουν σήμερα. Παράλληλα πρέπει νὰ ἐπιθεωρηθεῖ καὶ ἡ βιομηχανία ὑφαντουργικῶν μηχανημάτων καὶ νὰ καταστρωθεῖ ἕνα πρόγραμμα γιὰ τὴν παραγωγὴ τῶν μηχανημάτων αὐτῶν μέσα στὰ ἑπόμενα λίγα χρόνια. Ἡ ἀνασυγκρότηση τῆς βιομηχανίας θὰ πάρει τρία περίπου χρόνια καὶ γιὰ νὰ ἀντιμετωπιστοῦν τὰ ἔξοδά της πρέπει νὰ συγκροτηθεῖ ἕνα κεντρικὸ ταμεῖο ποὺ θὰ ἀντλεῖ τοὺς πόρους του ἀπὸ ἕνα παρακράτημα ἐπὶ τῆς παραγωγῆς. (Τὸ παρακράτημα θ' ἀντισταθμίζεται μὲ μικρὴ αὔξηση τῶν τιμῶν). Κατὰ τὴ μεταβατικὴ περίοδο τῆς ἀνασυγκρότησης τὰ ἐργοστάσια θὰ πρέπει νὰ συνεργάζονται κατὰ μικρὲς ὁμάδες ἀποβλέποντας στὴν τελικὴ τους συγχώνευση σὲ μεγαλύτερες διοικητικὲς μονάδες· παράλληλα μὲ τὴ συγκεντρωτικὴ αὐτὴ διαδικασία, τὰ λιγώτερο ἀποδοτικὰ τμήματα τῆς βιομηχανίας θὰ σταματοῦν γιὰ νὰ πέφτει τὸ βάρος τῆς παραγωγῆς σὲ τμήματα μὲ μεγαλύτερη ἐπάρκεια. Στὸ στάδιο αὐτὸ καὶ στὰ ἄλλα στάδια τῆς ἀνασυγκρότησης, πρέπει νὰ βοηθοῦν στὶς ἐπιχειρήσεις, μαζὶ μὲ τὴν κυβερνητικὴ βοήθεια εὐκολίες δανείων μὲ μικρὸ τόκο. Ὅσο γιὰ τὴ διάθεση τῶν προϊόντων πρέπει νὰ ἐγκαθιδρυθεῖ μιὰ Κεντρικὴ Ἐμπορικὴ Ἑταιρία ποὺ νὰ ἐφαρμόσει συστηματικὰ ἕνα πρόγραμμα μελέτης τῶν ἀγορῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ. Τέλος, στὸ τμῆμα αὐτό, ἡ ἔκθεση συμβουλεύει τὴν προέκταση τῶν ὑφαντουργικῶν ἐρευνῶν στὰ πανεπιστήμια καὶ στὰ τεχνικὰ κολλέγια.

Β'. Ο ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΗΣ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Τὸ ἐργατικὸ συμβούλιο ἔδειξε πῶς ξέρει καλὰ ὅτι ἡ βαμβακοβιομηχανία ἀντιμετωπίζει μιὰ σημαντικὴ ἔλλειψη ἐργατικῶν χεριῶν, καὶ ὅτι «οἱ διαθέσιμοι ἐργάτες εἶναι λιγώτεροι ἀπὸ τὰ δύο τρίτα τοῦ ἀριθμοῦ ποὺ χρειάζονται γιὰ νὰ κινηθοῦν οἱ ἐγκαταστάσεις ποὺ λειτουργοῦν τώρα μὲ προπολεμικὲς μεθόδους. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι τὸ Λάνκασάϊρ πρέπει νὰ μάθει νὰ ἀνταπεξέρχεται στὸ συναγωνισμὸ μὲ μιὰ σχετικὰ μικρὴ ἀλλὰ καλοπληρωμένη ἐργατικὴ δύναμη... νὰ δοθεῖ μεγαλύτερη συνέχεια στὴν παραγωγή, νὰ ὀργανωθοῦν καλύτερα οἱ βάρδιες, νὰ χρησιμοποιηθεῖ προσφορώτερα ὁ συντελεστὴς τῆς ἐργασίας. Γιὰ νὰ κατορθωθεῖ αὐτὸ πρέπει ν' αὐξηθεῖ ἡ ἀναλογία τῶν νέων στὶς βασικὲς θέσεις, πρέπει νὰ χρησιμοποιηθοῦν περισσότεροι ἄνδρες μὲ πλατειὰ βιομηχανικὴ πεῖρα καὶ ἀνώτερη τεχνικὴ μόρφωση καὶ νὰ δημιουργηθοῦν καλύτερες εὐκαιρίες γι' αὐτούς. Χρειάζεται ἀκόμα νὰ γίνουν συστηματικώτερα σχέδια γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐξασκηθοῦν στὶς ἀρχὲς τῆς διεύθυνσης ἢ στὴν ἐκτενέστερη ἐξέταση τῶν διοικητικῶν προβλημάτων ἐκεῖνοι ποὺ κατέχουν ὑπεύθυνες θέσεις».

Γ'. Η ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ Η ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ

Ἡ Ἀγγλικὴ Βαμβακοβιομηχανία ζοῦσε πάντα ἀπὸ τὸ ἐμπόριο τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Δὲ φάνηκε ἑπομένως περίεργο τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ Ἐργατικὸ Συμβούλιο ἐτόνισε πὼς ἡ Βρεταννικὴ Κυβέρνηση πρέπει νὰ διαβεβαιώσει τοὺς βαμβακεμπόρους ὅτι «θὰ φροντίσει γιὰ νὰ διατηρηθοῦν ὁμαλὲς συνθῆκες στὸ διεθνὲς ἐμπόριο καὶ ὅτι ἡ πολιτική της θὰ κατευθύνεται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμία νὰ κρατηθεῖ ἡ παγκόσμια ἀγοραστικὴ ἱκανότητα σὲ ὑψηλὸ καὶ σταθερὸ ἐπίπεδο». Εἶναι ἴσως ἡ πρώτη φορὰ ποὺ μιὰ ἐθνικὴ βιομηχανικὴ ὁμάδα ἀναγνωρίζει τόσο ἀπερίφραστα ὅτι ἡ πλήρης καὶ σταθερὴ ἀπασχόληση τῶν παραγωγικῶν δυνάμεων στὸ ἐσωτερικὸ δὲ φτάνει — καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη τὴν πολιτικὴ αὐτὴ νὰ τὴν ἀκολουθήσουν, μὲ τὴ βοήθεια τῶν μεγάλων παραγωγῶν καὶ πιστωτῶν, κι' ὅλες οἱ ἄλλες κυβερνήσεις.

Δ'. ΟΡΓΑΝΩΣΗ

Τὸ Ἐργατικὸ Συμβούλιο συστήνει τὰ ἀκόλουθα: «Πρέπει νὰ ἱδρυθεῖ ἕνα κεντρικὸ σῶμα γιὰ τὴ βιομηχανία, ποὺ θὰ ὀνομαστεῖ «Συμβούλιο Βάμβακος»· θὰ ἐκλεγεῖ ἀπὸ τὸν Ὑπουργὸ τῆς Ἐργασίας καὶ ἡ σύνθεσή του θὰ εἶναι τριμερής: ἀνεξάρτητα μέλη, ἐμπειρογνώμονες καὶ ἐκπρόσωποι τῶν Ἐργατικῶν Συνδικάτων.

Ἔργο τοῦ Συμβουλίου αὐτοῦ θὰ

εἶναι ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ὑποδείξεων τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου. Ἀπαραίτητο εἶναι νὰ συγκεντρώνει τὴν ἐμπιστοσύνη τόσο τῆς βιομηχανίας ὅσο καὶ τῆς κοινῆς γνώμης· νὰ παρακολουθεῖ τὶς διάφορες ἐξελίξεις ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ ἐθνικοῦ συμφέροντος· νὰ ἐκθέτει τὴν κατάσταση στὴν κυβέρνηση καὶ στὴ Βουλὴ χωρὶς προκαταλήψεις καὶ νὰ γίνει ὄργανο ἐπικοινωνίας ἀνάμεσα στὴ βιομηχανία καὶ τὸ Κράτος.

Τρεῖς ὅροι εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ νὰ ἐξασφαλιστεῖ ἡ ἐπιτυχία τοῦ Συμβουλίου.

1) Ἡ βεβαίωση ὅτι κάθε φορὰ ποὺ τὸ Συμβούλιο θὰ ἐπικαλεῖται τὴν κρατικὴ ἐπέμβαση, ἡ κυβέρνηση θὰ παίρνει ἀμέσως τὶς σχετικὲς ἀποφάσεις καὶ θὰ ὑποστηρίζει τὶς εἰσηγήσεις τοῦ Συμβουλίου, ἐκτὸς ἂν ἀπὸ λόγους ἐθνικῆς σκοπιμότητας, καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔγκριση τῆς Βουλῆς, ἐκδηλώσει ἀσυμφωνία.

2) Νὰ ἔχει τὸ Συμβούλιο τὴ δυνατότητα νὰ ζητᾶ τὶς ὑπηρεσίες ἀνθρώπων ποὺ ἔχουν μεγάλη καὶ συγχρονισμένη τεχνικὴ πεῖρα, ἂν δὲν συνδέονται μὲ καμμιὰ ἰδιωτικὴ ἐπιχείρηση.

3) Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου δὲν πρέπει νὰ θεωροῦν τὸν ἑαυτό τους σὰν ἀντιπροσώπους συμφερόντων».

Τὸ Ἐργατικὸ Συμβούλιο ἔκανε μιὰ ἀκόμα σπουδαία πρόταση: νὰ ἱδρυθεῖ μιὰ πρότυπη βιομηχανικὴ μονάδα βαμβακοβιομηχανίας ποὺ θ' ἀποτελεῖ ἕνα μέτρο ἐλέγχου γιὰ τὰ ἔξοδα παραγωγῆς καὶ τὴν ἐπάρκεια τῆς ὑπόλοιπης βιομηχανίας.

Ἂν ἐφαρμοστοῦν αὐτὲς οἱ ὑποδείξεις θὰ δημιουργήσουν μιὰ ἐπανάσταση, ποὺ θὰ περιορίζεται στὸν τεχνολογικὰ μόνο τομέα της. Κι' ὅμως ἔχουν πολὺ εὐρύτερη προοπτική: «Ν' ἀποτελέσουν τὴ βάση πάνω στὴν ὁποία ἡ βιομηχανία θὰ μπορέσει νὰ στηριχτεῖ καὶ νὰ οἰκοδομήσει τὴ σωτηρία της», μὲ Ἐργατικὴ Κυβέρνηση καὶ χωρὶς κρατικοποίηση.

Ἡ Κυβέρνηση ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ καταπιάστηκε ἀμέσως μὲ τὴν ἔκθεση τοῦ Ἐργατικοῦ Συμβουλίου, καὶ μιὰ ἑβδομάδα μετὰ τὴ δημοσίευσή της εἶχε κιόλας διορίσει τὸν Πρόεδρο τοῦ «Συμβουλίου Βάμβακος».

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΥ·Ι·ΣΚΥ;

Οἱ εἰδικοὶ πληροφόρησαν τὴν Κυβέρνηση πὼς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ δώσουν τὸν ὁρισμὸ τοῦ οὐΐσκυ καὶ τοῦ τζίν. Ἕνας διϋλιστής, ὡστόσο, μὲ τὸν ὁποῖο κουβέντιασα, μοῦ τόνισε πὼς ὑπάρχει ἕνας τέτοιος κυβερνητικὸς ὁρισμὸς στὸν Οἰκονομικὸ Νόμο τοῦ 1933. Σύμφωνα μ' αὐτὸν τὸ οὐΐσκυ εἶναι τὸ ὑγρὸ ποὺ βγαίνει στὴ Σκωτία ἀπὸ τὸ διϋλισμὸ ἑνὸς μίγματος ἀπὸ σπόρους δημητριακῶν καρπῶν ποὺ ἔχουν ζαχαροποιηθῆ ἀπὸ τὴ διάσταση τοῦ κριθαριοῦ καὶ ἔχουν ζυμωθῆ μέσα σὲ βαρέλια, τὸ λιγώτερο ἐπὶ τρία χρόνια.»

Μόλις τελείωσε ὅμως τὸ διάβασμα τοῦ Νόμου, στὰ μάτια τοῦ διϋλιστῆ πέρασε μιὰ φευγαλέα σκιά. «Καὶ ὅμως» εἶπε «ὁ καλύτερος τρόπος γιὰ νὰ καθορίσεις τὸ οὐΐσκυ, εἶναι νὰ τὸ δοκιμάσεις.»

EVENING STANDARD

ΠΥΡΗΝΑΙΑ

Τοῦ GEORGE MILLAR

(Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Horned Pigeon» ἔκδ. Heinemann, Λονδίνο)

Ὁ Ἄγγλος δημοσιογράφος Τζὼρτζ Μίλλαρ, κατατάχθηκε στὸ στρατὸ ἐθελοντὴς καὶ πολέμησε στὴ Λιβύη ὅπου αἰχμαλωτίστηκε ἀπὸ τοὺς Ἰταλούς. Τὸν καιρὸ τῆς αἰχμαλωσίας του ἔγραψε τὸ βιβλίο «Horned Pigeon» ὅπου ἀφηγεῖται θαυμάσια τὰ κατορθώματα τῶν αἰχμαλώτων καὶ τὶς ἀποδράσεις τους. Περιγράφει ἀκόμα τὶς προσπάθειες ποὺ ἔκανε γιὰ νὰ δραπετεύσει πρῶτα ἀπὸ ἕνα Ἰταλικὸ καὶ ὕστερα ἀπὸ ἕνα Γερμανικὸ στρατόπεδο· στὸ τέλος κατάφερε νὰ ξεφύγει καὶ πῆγε στὸ Στρασβοῦργο, ὅπου ἀνακατώθηκε μὲ Γάλλους χωρικοὺς ποὺ μεταφέρονταν στὴ Γερμανία. Μὲ τὴ βοήθεια Γάλλων φίλων του καὶ πρακτόρων τῆς ἀντίστασης διέσχισε σιγὰ-σιγὰ τὴ Γαλλία κι' ἔφτασε στὰ Πυρηναῖα. Ὁ Πιὲρ Καρτελέ, ἀρχηγὸς τῆς ὀργάνωσης «Σύντροφοι τῆς Γαλλίας» στὸ Περπινιὰν (αὐτὴ ἡ ὀργάνωση βοηθοῦσε τοὺς Γάλλους καὶ συμμάχους δραπέτες), βρῆκε ἕναν Ἱσπανὸ ὁδηγὸ γιὰ νὰ δείξει τὸ δρόμο ὡς τὰ σύνορα, στὸν Μίλλαρ, στὸν Σέρζ, τὸ σύντροφο τοῦ ταξιδιοῦ του, σὲ πέντε Ἀμερικανοὺς ἀεροπόρους καὶ ἄλλους. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ ἀπέτυχε, πρῶτα γιατὶ ἀρρώστησε ἕνας ἀπὸ τοὺς δραπέτες καὶ καθυστέρησαν καὶ δεύτερο ἀπὸ τὶς κινήσεις τῶν γερμανικῶν στρατευμάτων. Καὶ ὅταν ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἀναγνώριση ὁ ὁδηγός τους Πένιρο δὲ γύρισε, ὁ Μίλλαρ ἐξοργισμένος ἀναγκάστηκε νὰ ὁδηγήσει τὴν ὁμάδα πίσω στὸ Περπινιάν. Στὸ ἀπόσπασμα ποὺ δημοσιεύουμε περιγράφει τὶς διάφορες προσπάθειες ποὺ ἔκαναν γιὰ νὰ ἀποδράσουν. Τὸ γράψιμό του εἶναι γεμάτο ἀπὸ τὴν τόλμη, τὴ νευρικὴ ἀνωνία καὶ τὴν εὐαισθησία ποὺ διακρίνει καὶ τὸ ἄλλο του περίφημο βιβλίο, «Μακί». Σ' αὐτὸ περιγράφει τὶς περιπέτειές του ὅταν προσχώρησε στὴ Γαλλικὴ ἀντίσταση ὕστερα ἀπὸ τὸ γυρισμό του στὴν Ἀγγλία. Ὁ Τζὼρτζ Μίλλαρ βρίσκεται τώρα στὴν Ἑλλάδα. Ἦρθε μὲ τὸ κότερό του καὶ ὕστερα ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἐπισκέπτεται τὰ νησιά.

Εκεῖνο τὸ βράδυ ἤρθε νὰ μὲ βρεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ὀργάνωσης ποὺ φυγάδευε τοὺς δραπέτες. Μὲ ὁδήγησαν μόνο μου στὸ γραφεῖο τοῦ Πιὲρ Καρτελέ, στοὺς «Συντρόφους τῆς Γαλλίας» γιὰ νὰ τὸν συναντήσω. Εἶταν ἕνας Ἱσπανὸς ψηλός, πολὺ ὄμορφος καὶ φοροῦσε μιὰ κομψὴ καφὲ στολή. Ὅλοι τὸν ἤξεραν μὲ τὸ ψευδώνυμο Λουΐ καὶ μιλοῦσε θαυμάσια γαλλικὰ χωρίζοντας κάθε συλλαβή.

«Δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί συνέβη στὸν Πέντρο, τὸν ὁδηγό μας. Εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ καλοὺς καὶ πιστοὺς ἄντρες ποὺ ἔχει ἡ ὀργάνωσή μας. Ὅπως ὅμως καὶ ἂν ἔχει τὸ πράγμα, μιὰ καὶ σᾶς ὑποσχέθηκα πὼς θὰ σᾶς περάσω ἀπὸ τὰ σύνορα, θὰ σᾶς περάσω!» (Ἤξερα, ἐννοεῖται, πὼς εἶχε πάρει γιὰ τὸν καθένα μας ἕνα σεβαστὸ ποσό).

«Ὡστόσο» συνέχισε «ἴσως χρειαστεῖ νὰ περιμένετε λίγες μέρες. Ξέρετε, οἱ ὁδηγοὶ εἶναι λιγάκι ἀλλόκοτοι ἄνθρωποι· ἡ δουλειά τους εἶναι ἐπικίνδυνη μὰ τοὺς φέρνει μεγάλα κέρδη. Θὰ ρωτήσετε τί κάνουν. Περνοῦν ἀπὸ τὰ σύνορα μιὰ ὁμάδα καὶ φτάνουν σὲ μιὰ Γαλλικὴ πόλη, ἂς ποῦμε ἐδῶ. Τότε τὸ ρίχνουν στὴ διασκέδαση... Ὅταν ξοδέψουν καὶ τὴν τελευταία τους δεκάρα περνοῦν μιὰ ἄλλη ὁμάδα στὴν Ἱσπανία καὶ ἀπὸ κεῖ πάλι κάνουν τὸ ἴδιο. Γιὰ μᾶς ὅμως ποὺ εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νὰ συνεχίζουμε τὴ δράση τῆς ὀργάνωσής μας ὅ,τι κι' ἂν συμβεῖ, ἡ ζωὴ εἶναι κόλαση. Δὲν ξέρουμε ποῦ καὶ πότε μποροῦμε νὰ βροῦμε ἕναν ὁδηγὸ διαθέσιμο».

Τὴν ἄλλη μέρα μας τὴν περάσαμε στὸ κέντρο τῶν «Συντρόφων τῆς Γαλλίας». Ἐγὼ δὲν ἐβαρέθηκα πολὺ γιατὶ ὁ Καρτελὲ εἶχε λίγα καλὰ βιβλία. Γιὰ τοὺς Ἀμερικανοὺς ὅμως ποὺ δὲν ἤξεραν γαλλικὰ ἡ μέρα φάνηκε ἀτέλειωτη. Πέρασαν τὴν ὥρα τους συζητώντας γιὰ τὶς κρατήσεις τῶν μισθῶν ποὺ γίνονται στὸ στρατό, γιὰ τὰ προσόντα τῶν συμμαχικῶν ἀεροπλάνων, γιὰ αὐτοκίνητα καὶ γιὰ γυναῖκες.

Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶταν πέντε καὶ εἶχαν φτάσει στὸ Περπινιὰν μόλις μιὰ ὥρα πρὶν ἀπὸ μᾶς. Εἶταν πληρώματα ἀπὸ Ἱπτάμενα Φρούρια ποὺ τὰ εἶχαν ρίξει ὅταν πετοῦσαν πάνω ἀπ' τὴ βόρειο Γαλλία. Οἱ δύο εἶταν ἀξιωματικοί. Οἱ γονεῖς τοῦ ἑνὸς εἶταν Γερμανοί, γι' αὐτὸ ἐγὼ κι' ὁ Σὲρζ ὅταν μιλούσαμε γι' αὐτὸν τὸν λέγαμε Φρίτς. Τὸν ἄλλο, τὸ συνάδελφό του, τὸν βγάλαμε, κι' ἐγὼ δὲν ξέρω γιατί, Κλὰρκ Γκέϊμπλ. Ἴσως ἀπὸ τὴν κορμοστασιά του, τ' αὐτιά του ἢ τὸ μεταλλικὸ τόνο τῆς φωνῆς του. Ἕνας ἄλλος εἶχε γεννηθῆ στὰ Καναδικὰ σύνορα ἀπὸ γονεῖς Πολωνούς. Τὸν βγάλαμε Κυνηγό. Ἦταν πολὺ συμπαθητικὸς τύπος, μεγαλύτερος πολὺ ἀπὸ τοὺς ἄλλους· τὰ χαρακτηριστικά του δίνανε στὴ φυσιογνωμία του μιὰ διαρκὴ χαριτωμένη κίνηση. Ὅσο γιὰ τὸν τέταρτο, αὐτὸ τὸν εἴχαμε βγάλει Νυχτερίδα. Ὁ Τσάρλυ εἶταν ὁ πέμπτος καὶ τελευταῖος Ἀμερικανὸς καὶ νεώτερος ἀπὸ ὅλους· ἐκείνη τὴν ἐποχὴ ἔνοιωθα γι' αὐτὸν μεγάλη ἀντιπάθεια, ὄχι γιὰ τίποτα ἰδιαίτερο, μονάχα γιατὶ παραπονιόταν περισσότερο ἀπ' τοὺς ἄλλους.

Εἶταν ἄτειροι καὶ ἔβγαιναν ἀπὸ τὴν πατρίδα τους γιὰ πρώτη φορά. Δὲν εἶχαν ὡς τώρα τὸν καιρὸ ἀλλὰ οὔτε καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ σχηματίσουν μιὰ σαφὴ ἰδέα γιὰ τὴ Μεγάλη Βρεταννία. Καὶ ἀκόμα πιὸ ἀσαφεῖς εἶταν οἱ ἐντυπώσεις τους γιὰ τὴ Γαλλία. Ὅλοι εἶχαν σωθῆ ἀπὸ πατριῶτες, ἀπὸ ἀγρότες, καταστηματάρχες καὶ μικροεπιχειρηματίες. Στὸ Παρίσι τοὺς ἔκρυβαν ἀπὸ σπίτι σὲ σπίτι περιμένοντας νὰ τοὺς μεταφέρουν πρὸς τὸ νοτιά. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς εἶχαν μείνει κρυμμένοι ἕξη μῆνες μέσα σὲ κρεββατοκάμαρες. Ὅ,τι μποροῦσαν νὰ κάνουν στὸ Παρίσι εἶταν νὰ μένουν στὸ κρεββάτι ξαπλωμένοι καὶ νὰ περιμένουν! Γι' αὐτὸ δὲν εἶταν σὲ καλὴ φόρμα· εἶχαν παχύνει πολύ.

Στὶς 27 Δεκεμβρίου, δευτέρα πρωΐ, ὁ Καρτελὲ μᾶς εἰδοποίησε πὼς θὰ φεύγαμε κείνη τὴ νύχτα. Καιρὸς εἶταν πιά, σκέφτηκα, γιατὶ φοβόμουν πὼς τέλειωναν τὰ λεπτά μου καὶ θὰ ἔμενα ἀπένταρος. Ὁ ἰδιοκτήτης τῆς «Βαλέντσια» μᾶς ἑτοίμασε φαγητὸ γιὰ τρεῖς μέρες, πελώρια σάντουϊτς μὲ μπιφτέκι, ὁμελέττα καὶ ἄγρια ραδίκια. Ἕνας φούρναρης ποὺ ἔκανε λίγη μαύρη ἀγορὰ μᾶς προμήθεψε κάτι γλυκὰ κακοχώνευτα μὰ θρεπτικά. Γιὰ νὰ συμπληρώσουμε τὶς προμήθειές μας προσθέσαμε δυὸ μπουκάλες κρασὶ καὶ δύο νερό.

Ὁ Καρτελὲ μᾶς ὁδήγησε στὸν τόπο τῆς συνάντησης· σὲ μιὰ σκοτεινὴ δεντροστοιχία στὰ περίχωρα τοῦ Περπινιάν. Ἐκεῖ βρήκαμε ἕνα νεαρὸ Γάλλο, ἕνα ὁμορφόπαιδο, ποὺ μᾶς εἶπε πὼς εἶταν ἀξιωματικὸς τοῦ Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, καὶ πὼς θὰ ἐρχόταν μαζί μας στὴν Ἱσπανία.

Ὅταν εἶδα ποιὸς θὰ εἶταν ὁ ὁδηγός μας δοκίμασα μεγάλη ἀπογοήτευση. Περίμενα νὰ δῶ κανένα τύπο σὰν τὸν Πέντρο. Ἀλλὰ ὁ καινούργιος μας ὁδηγὸς ἔμοιαζε περισσότερο μὲ σαράφη. Εἶταν ἕνας ἄντρας καλοδεμένος καὶ μὲ πρόσωπο πλατσουλό· φοροῦσε ροῦχα πολὺ ἐφαρμοστὰ καὶ ἕνα ἀνοιξιάτικο πανωφόρι. Ὁ σύντροφός του εἶταν ἕνα λεπτὸ παιδὶ ὡς 17 χρονῶν. Κανένας τους δὲν φαινόταν νὰ ἔχει τρόφιμα μαζί του κι' αὐτὸ μοῦ γέννησε ἕνα σωρὸ ὑποψίες.

«Δὲν ἔχετε σκοπὸ νὰ φᾶτε στὸ δρόμο;» ρώτησα τὸν ὁδηγό.

«Μπᾶ» εἶπε γελώντας, «μὴ σὲ νοιάζει γιὰ μᾶς· θὰ φτάσουμε ἀπόψε βρὶδυ στὰ ἱσπανικὰ σύνορα καὶ αὔριο θὰ γυρίσουμε στὸ σπίτι μας, ἐδῶ».

«Μὰ τί εἴδους ὁδηγοὶ εἶναι αὐτοί; φώναξα ἐγώ. «Οὔτε ὅπλα ἔχουν οὔτε τρόφιμα γιὰ τὸ ταξίδι!»

«Παράτα τὶς κουβέντες!» μοῦ εἶπε ὁ ὁδηγός. «Θὰ σᾶς πάω ἀπὸ

ἕνα δρόμο σύντομο καὶ ἁπλό. Ὅσο γιὰ τρόφιμα, ἔχει ὁ καθένας μας ἕνα πακέτο μὲ σάντουϊτς· ἂν πεινάσουμε πολύ, θὰ μᾶς δώσουν νὰ φᾶμε στὸ δρόμο φίλοι μας χωρικοί.»

«Αὐτὸ δὲ μοῦ πολυαρέσει!»

«Ἔλα, ἔλα, κύριε Ἐγγλέζε! ἔχε ἐμπιστοσύνη σὲ μᾶς καὶ μὴν συγχίζεσαι. Θὰ δεῖς πὼς ξέρω τὴ δουλειά μου!»

Μάζεψε τοὺς ἄλλους γύρω του καὶ τοὺς μίλησε σὲ μιὰ κωμικὴ μισο-καταλάνικη, μισο-γαλλικὴ διάλεκτο. Εἶχα ἀρχίσει νὰ πιστεύω πραγματικὰ πὼς δὲν εἶταν στὰ καλά του. Ὡστόσο τοῦ ἐξήγησα πὼς οἱ περισσότεροι ἀπὸ μᾶς καὶ ἰδιαίτερα ὁ Τσάρλυ δὲν εἶταν συνηθισμένοι στὸ δρόμο καὶ γι' αὐτὸ δὲν θὰ ἔπρεπε νὰ περπατᾶμε πολὺ γρήγορα.

«Τώρα μιλᾶς σὰ δειλός!» μοῦ ἀπάντησε θυμωμένα. «Ἂν θέλετε νὰ φτάσετε στὰ σύνορα, πρέπει νὰ γίνετε σὰν τὴν ἀστραπὴ ποὺ χτυπᾶ μιὰ φορὰ καὶ δὲν ξαναφαίνεται ποτὲ στὸ ἴδιο μέρος... Σὰν τὴν ἀστραπή, τὴν ψυχὴ τῆς καταιγίδας!»

Καὶ μὲ τὰ λόγια αὐτὰ ξεκίνησε. Κάναμε πολὺ θόρυβο, γιατὶ ὅλοι οἱ σύντροφοί μου φοροῦσαν χοντρὰ παπούτσια. Ὁ ὁδηγός μας σίγουρα δὲν ἄξιζε καὶ μεγάλα πράγματα, ὡστόσο στὸ δρόμο εἶταν σπουδαῖος. Ἴσως νὰ εἶταν ὁ πιὸ γρήγορος πεζοπόρος ἀπ' ὅσους εἶχα δῆ ποτέ μου.

Κείνη τὴ νύχτα, μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Θεοῦ, ὁ οὐρανὸς εἶταν καθαρός. Ὕστερα ἀπὸ λίγο προσανατολίστηκα ἀπὸ τ' ἀστέρια καὶ κατάλαβα πὼς ὁ ὁδηγός μας ἔστριβε ὅλο καὶ περισσότερο ἀνατολικά, ἐνῶ ἐγὼ ἤξερα ἀπὸ τὴν προηγούμενη φορὰ ποὺ ξεκίνησα μὲ ὁδηγὸ τὸν Πέντρο καὶ ἀπὸ τοὺς χάρτες ποὺ εἶχα μελετήσει στὸ Περπινιάν, πὼς ἔπρεπε νὰ κατευθυνθοῦμε περίπου νοτιοανατολικά. Ὁ ὁδηγός μας δὲν ἤξερε ποῦ πήγαινε· μᾶς περνοῦσε μέσα ἀπὸ ἀμπέλια καὶ μᾶς ἀνεβοκατέβαζε σὲ ἀπότομους λόφους. Ὅταν εἶδα πὼς πηγαίναμε κατευθείαν στὸ βοριὰ βεβαιώθηκα πιὰ πὼς εἶχε χάσει τὸ δρόμο. Σταμάτησα τὴν ὁμάδα καὶ ρώτησα:

«Γιατί πᾶμε κατὰ τὸ βοριά;»

«Πῶς ξέρεις ὅτι πᾶμε κατὰ τὸ βοριά;» μοῦ ἀπάντησε γελώντας.

«Ἀπὸ τὸν πολικὸ» τοῦ εἶπα δείχνοντάς του τὸ ἄστρο. Ἔμεινα κατάπληκτος, γιατὶ κανένας ἀπὸ τοὺς συντρόφους μου δὲν μίλησε γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσει τὰ λόγια μου. Σκέφτηκα πὼς οἱ Ἀμερικανοὶ πιλότοι καὶ οἱ πολυβολητὲς δὲν ὑπῆρχε λόγος νὰ ξέρανε τ' ἀστέρια, ἀλλὰ τί ἔπρεπε νὰ σκεφτῶ γιὰ τὸ Γάλλο ποὺ εἶχε πῆ μάλιστα πὼς εἶταν ἀξιωματικὸς τοῦ Ναυτικοῦ; Μήπως ὅλοι τους εἶχαν τρελλαθῆ; Ἢ μήπως πίσω ἀπὸ ὅλ' αὐτὰ κρυβόταν κάτι ἀκόμα πιὸ φοβερό; Ξαφνικὰ ὁ ὁδηγός μας ἄρχισε νὰ φωνάζει.

«Ποιὸς διευθύνει τὴν ὁμάδα ἐσὺ ἢ ἐγώ; Ἐγὼ ἔχω ὅλη τὴν

εὐθύνη καὶ πρέπει νὰ μοῦ ἔχετε ἐμπιστοσύνη. Δὲν θὰ φτάσετε ἔτσι στὴν Ἱσπανία. Ἀφῆστε με ἥσυχο καὶ μὴ μὲ ζαλίζετε μὲ ἀνοησίες!»

Ἀφοῦ προχωρήσαμε ἀκόμα λίγο, πάντα κατευθείαν πρὸς τὸ βοριά, φτάσαμε σ' ἕνα μεγάλο δρόμο ἀπ' ὅπου περνοῦσε τράμ. Δὲν μποροῦσε νὰ εἶταν ἄλλος ἀπὸ κεῖνον ποὺ πήγαινε ἀπὸ τὸ Περπινιὰν στὴν παραλία· βρισκόμασταν δηλαδὴ ἐντελῶς βορεινὰ ἀπὸ τὸ σημεῖο ὅπου εἴχαμε ξεκινήσει καὶ κείνη τὴ στιγμὴ ἀπέχαμε ἀπὸ τὴν Ἱσπανία πολὺ περισσότερο ἀπὸ ὅσο δυὸ ὧρες πρίν.

Καὶ ὁ ἴδιος ὁ ὁδηγὸς δὲν ἀμφέβαλλε πιὰ γι' αὐτό. Σκέπασε τὸ πρόσωπό του μὲ τὰ χέρια του κι' ἄρχισε νὰ κλαίει μὲ λυγμούς.

«Διάβολε· ἔχασα τὸ δρόμο!»

Καὶ στὶς ἑντεκάμισι, τρεῖς ὧρες ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀναχώρησή μας, ξαναγυρίσαμε στὸ ἴδιο μέρος. Ὅλοι, καὶ ὁ ὁδηγὸς ἀκόμα, εἴμασταν ἐκνευρισμένοι. Σὰν νὰ μὴ ἔφτανε αὐτό, ὁ ὁδηγὸς μᾶς πήγαινε ἀπὸ τὸν κεντρικὸ δρόμο τοῦ Περπινιάν. Τότε ξέσπασα. Δὲν τράβηξα τόσα καὶ τόσα γιὰ νὰ μὲ πιάσουν σὰν ποντικὸ μέσα στὸν κεντρικὸ δρόμο ἐπειδὴ εἶταν κουραστικὸ νὰ περάσουμε ἀπὸ τὰ χωράφια. Σταμάτησα τὸν ὁδηγὸ γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ καὶ τὸν ρώτησα:

«Τί γίνεται μὲ τὶς περιπολίες; μήπως δὲν ὑπάρχουν ἐδῶ;

«Καὶ βέβαια ὑπάρχει ἡ περίπολος τῆς Χωροφυλακῆς. Τὸ κακὸ εἶναι πὼς αὐτοὶ οἱ βρωμιάρηδες πετάγονται μπροστά σου μὲ τὶς μοτοσυκλέττες ἀθόρυβα καὶ χωρὶς φανάρια καὶ σὲ καθαρίζουν πρὶν βγάλεις ἄχνα!».

«Τότε ποῦ πᾶμε ἀπὸ δῶ;»

«Ἄκου καλὰ τί θὰ σοῦ πῶ» μοῦ εἶπε. «Ξέρω ἕνα δρόμο ὄχι κεντρικό, μὰ δὲν μποροῦμε νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε, γιατὶ οἱ Γερμανοὶ μᾶς μυρίστηκαν καὶ βάλανε φυλάκια.»

«Αὐτὸ πάει νὰ πεῖ πὼς τώρα δὲν ξέρεις τὸ δρόμο ποὺ πρέπει ν' ἀκολουθήσουμε!»

«Ὄχι... δηλαδή, δὲν ξέρω τὸ δρόμο ὡς τὸν ποταμό. Μιὰ καὶ τὸν περάσουμε, ξέρω καὶ παίζω στὰ δάχτυλα τὴν ἀπαγορευμένη ζώνη γιατὶ εἶμαι ἀπὸ κεῖ!»

«Καλά. Τὸ πρῶτο ποὺ ἔχουμε νὰ κάνουμε εἶναι νὰ φύγουμε ἀπ' αὐτὸν τὸ δρόμο.».

Κούνησε καταφατικὰ τὸ κεφάλι καὶ μπήκαμε στὰ χωράφια. Ἤξερα πὼς σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος μὲ τὶς κακοτοπιὲς θὰ εἴμαστε ἀσφαλισμένοι. Ἡ μόνη μας ἐλπίδα λοιπὸν εἶταν νὰ μείνουμε ἐκεῖ ποὺ εἴμασταν καὶ νὰ κρυφτοῦμε ὡς τὴν ἄλλη νύχτα· ἡ ἰδέα αὐτὴ ὅμως δὲν εἶταν καθόλου ἑλκυστική.

Ὁ ὁδηγός μας διάλεξε ἐκείνη τὴ στιγμὴ γιὰ νὰ μᾶς πεῖ πὼς εἶταν ἐπικηρυγμένος στὴν Ἱσπανία καὶ πὼς θὰ εἶταν τρέλλα νὰ τριγυρνᾶ σὲ ἱσπανικὸ ἔδαφος. Κατάλαβα πὼς δὲν εἴχαμε καμιὰ ἐλπίδα

νὰ φτάσουμε στὰ ἱσπανικὰ σύνορα μ᾽ αὐτὸν τὸν τσαρλατάνο καὶ πὼς ἡ μόνη του ἐπιθυμία εἶταν νὰ μᾶς ξεφορτωθεῖ.

«Τί σχεδιάζεις νὰ κάνεις;» τὸν ρώτησα.

«Ἐγὼ κι᾽ ὁ σύντροφός μου θὰ πᾶμε ὡς τὸν κοντινώτερο σταθμὸ καὶ θὰ πάρουμε τὸ τραῖνο ποὺ μεταφέρει τὸ γάλα γιὰ νὰ γυρίσουμε στὸν τόπο μας. Καὶ αὔριο ποὺ θὰ ἔχουμε ξεκουραστῆ θὰ γυρίσουμε στὸ Περπινιὰν ὅπου θὰ διηγηθῶ στὸν ἀρχηγὸ τῆς ὀργάνωσης μὲ λεπτομέρειες τὴ δική μου καὶ τὴ δική σας διαγωγή.

«Τὴ διαγωγή σας; Αὐτὸ ποὺ ἔκανες θὰ σοῦ στοιχίσει τὴ ζωή. Μόλις κρατιέμαι καὶ δὲ σὲ ρίχνω στὸ ποτάμι» τοῦ εἶπα. «Ὁ Λουὶ δίχως ἄλλο θὰ σὲ σκοτώσει ὅταν μάθει τί συμβαίνει. Μιὰ φορὰ δὲν ἔχεις δικαίωμα νὰ μᾶς ἐγκαταλείψεις ἐδῶ. Πρέπει νὰ μᾶς γυρίσεις μὲ ἀσφάλεια πίσω στὸ Περπινιάν.»

«Ἔχασα τὸ δρόμο... Μπορεῖτε νὰ γυρίσετε παρατηρώντας τ᾽ ἀστέρια. Ἔχετε τὰ ἴδια προσόντα μὲ μένα γιὰ νὰ ὁδηγήσετε μὲ ἀσφάλεια τὴν ὁμάδα πίσω στὸ Περπινιάν».

«Μὰ δὲν καταλαβαίνεις ἐπιτέλους τίποτα; Ἔχουμε μαζί μας πέντε Ἀμερικανοὺς ποὺ δὲν ξέρουν οὔτε μιὰ γαλλικὴ λέξη... ποῦ θὰ τοὺς κρύψουμε;»

«Αὐτὸ εἶναι δική σας δουλειὰ» μοῦ εἶπε κι ἄρχισε νὰ χασμουριέται. «Αὐτὸ ποὺ ἀναζητάω αὐτὴ τὴ στιγμὴ εἶναι λίγη ζεστὴ σούπα καὶ τὸ κρεββάτι μου!»

Κι ἀμέσως πῆρε τὸν σύντροφό του καὶ τραβήξανε πρὸς τὴ θάλασσα. Τὸν ἀπειλήσαμε καὶ τὸν βρίσαμε χωρὶς ἀποτέλεσμα. Εἶταν σχεδὸν 6 τὸ πρωῒ ὅταν ὕστερα ἀπὸ ἐξαντλητικὴ πορεία φτάσαμε στὰ προάστεια τοῦ Περπινιάν. Σὲ ὅλο τὸ δρόμο σκεπτόμουν τί θὰ ἔκανα τοὺς Ἀμερικανούς.

«Πρέπει νὰ γυρίσουμε στὸ ἴδιο μέρος» τοὺς εἶπα, «καὶ πρέπει μάλιστα νὰ βιαστοῦμε. Ξημέρωσε κιόλας. Ἐσὺ Σὲρζ πήγαινέ τους στὸ καφενεῖο νὰ πλυθοῦν καὶ νὰ πιοῦν κάτι ζεστό· ἐγὼ θὰ πάω νὰ βρῶ τὸν Καρτελέ».

Ὁ Καρτελέ, μοῦ ἄνοιξε νυσταγμένος.

«Θεέ μου, Ζώρζ. Τί ἐφιαλτικὰ ὄνειρα ἔβλεπα ἐξ αἰτίας σας!»

Ξαφνικὰ εἶδα τὴν κωμικὴ πλευρὰ τοῦ πράγματος καὶ ξέσπασα σὲ τέτοια γέλοια ποὺ μὲ δυσκολία μπόρεσα νὰ τοῦ διηγηθῶ τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς περιπέτειάς μας.

«Κάνε ἀκριβῶς ὅτι ἔκανες τὴν ἄλλη φορά», μοῦ εἶπε. «Πρέπει νὰ ριψοκινδυνέψετε».

Ὕστερα ἀπὸ λίγο ὁ Λουὶ μοῦ εἶπε πὼς εἶχαν βρῆ τὸ σῶμα τοῦ Πέντρο μέσα στὸν ποταμό.

«Ὅπως δείχνουν τὰ πράγματα φαίνεται πὼς πνίγηκε· ἐμεῖς ὅμως ὑποψιαζόμαστε πὼς τὸν δολοφόνησαν.

Μιὰ Κυριακή, στὶς 2 Ἰανουρίου, ἦρθε νὰ φάει μαζί μας ὁ Καρτελέ· μοῦ εἶπε πὼς ἔπρεπε νὰ ἑτοιμαστῶ γιατὶ θὰ φεύγαμε τὴν ἄλλη νύχτα.

«Σήμερα ἔγινε μιὰ πραγματικὴ καταστροφή. Ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ περιμένουμε νὰ μᾶς συλλάβουν. Εἶναι μῆνες τώρα ποὺ ἡ Γκεσταπὸ βρίσκεται στὰ ἴχνη τῆς ὀργάνωσης τοῦ Λουί. Σήμερα τὸ πρωὶ ἔκανε ἔρευνα σὲ τέσσερα σπίτια ποὺ ἀνήκουν στὸν Λουί, ἀνάμεσα σ᾽ αὐτὰ εἶταν κι᾽ ἐκεῖνο ποὺ ἔμεινε χτές· εὐτυχῶς ἐκείνη τὴν ὥρα δὲ βρισκόταν μέσα. Οἱ Γερμανοὶ δὲ συλλάβανε κανένα, μόνο πῆραν ἐνοχοποιητικὰ ἔγγραφα, πολλὰ χρήματα, 800 λίτρες βενζίνα καὶ δυὸ φορτηγὰ αὐτοκίνητα. Θὰ βρῆτε δυσκολίες γιὰ νὰ βγῆτε ἀπὸ τὸ Περπινιάν. Ἂν τὸ κατορθώσετε, τότε θὰ εἶναι εὔκολο νὰ περάσετε τὰ βουνά. Ὁ καινούριος σας ὁδηγὸς κάνει αὐτὴ τὴ δουλειὰ 26 χρόνια γιὰ λαθρεμπόριο».

«Καὶ ὁ Λουί, τί θὰ γίνει;»

«Αὐτὸς κυκλοφορεῖ στὸ Περπινιὰν μεταμορφωμένος. Ἔχει νὰ κανονίσει τὶς δουλειές του.

«Ἂς ἐλπίσουμε πὼς θἄμαστε πιὸ τυχεροὶ τὴν τρίτη φορά!»

Τὴν ἄλλη μέρα, στὶς 8 τὸ βράδυ, ξαναβρεθήκαμε γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ στὸ χωράφι ποὺ εἴχαμε συναντήσει ἄλλοτε τὸν Πέντρο.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ ὁδηγός μας εἶταν ἕνας μικροκαμωμένος γέρος μὲ λεπτὴ φωνή. Μιλοῦσε μονάχα καταλάνικα καὶ ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ ἀνακάτευε μερικὲς γαλλικὲς λέξεις· ἐγὼ ὡστόσο ποὺ ἤξερα λίγα ἱσπανικά, τὸν καταλάβαινα καλά. Τὸν συνόδευε ἕνας μεγαλόσωμος ζωηρὸς τύπος ποὺ μύριζε πολὺ κρασὶ καὶ σήκωνε ἕνα πελώριο σακκίδιο.

Ὁ ὁδηγός μας ἀπέφυγε νὰ μᾶς δώσει διαταγές. Περιορίστηκε νὰ μὲ παρακαλέσει νὰ συμβουλέψω τοὺς Ἀμερικανοὺς νὰ μὴν σκέπτονται τὸ δρόμο ποὺ εἴχαμε νὰ κάνουμε καὶ ἀπελπιστοῦν, γιατὶ ἔπρεπε νὰ περπατήσουμε μεμιᾶς ὡς τὴν αὐγή.

Ξεκίνησε κατεβαίνοντας ἀθόρυβα τὸ ἴδιο ἀκριβῶς μονοπάτι ποὺ εἴχαμε περάσει μὲ τὸν Πέντρο. Εἶταν — ἂν εἶταν δυνατὸν — ἀκόμα πιὸ προσεχτικὸς ἀπὸ τὸν Πέντρο, καὶ ἔτσι φτάσαμε τὸ πρῶτο ποτάμι ἀρκετὰ γρήγορα καὶ χωρὶς νὰ κάνουμε κανένα σκύλο νὰ γαυγίσει.

Ὕστερα ἀπὸ λίγο οἱ Ἀμερικανοὶ κανόνισαν τὸ βῆμα τους· ἤξερα πὼς τὰ πόδια τους πονοῦσαν πολύ, γιατὶ καὶ γὼ ὑπέφερα, ὡστόσο δὲν παραπονιόνταν. Μόλις φτάσαμε στὸ ποτάμι, ὁ ὁδηγὸς ἔβγαλε τὰ παπούτσια του καὶ πέρασε ξυπόλητος. Κι ἐγὼ ἔκανα τὸ ἴδιο γιὰ νὰ μὴ χαλάσω τὰ παπούτσια μου καὶ γιὰ νὰ περπατῶ πιὸ εὔκολα μέσα στὸ νερό.

Ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε νὰ τὸν ἀκολουθήσουμε 20 μέτρα μακρυὰ ὁ

ἕνας ἀπ' τὸν ἄλλο, γιατὶ ὁ ἐχθρὸς μποροῦσε νὰ μᾶς δεῖ καὶ νὰ μᾶς πυροβολήσει. Τὸ νερὸ εἶταν παγωμένο καὶ τὰ χαλίκια μᾶς κόβανε τὰ πόδια. Γιὰ νὰ περάσω ἀπέναντι μέτρησα πὼς ἔκανα 290 βήματα.

Μπήκαμε στὴν ἀπαγορευμένη ζώνη. Ὕστερα ἀπὸ λίγα βήματα ὁ γέρος ὁδηγὸς στάθηκε τόσο ἀπότομα ποὺ ὅλοι πέσαμε ἀπάνω του. Τρεῖς σιλουέττες περνοῦσαν τὸ χωράφι καὶ διευθύνονταν πρὸς τὸ μέρος μας. Ὁ ὁδηγὸς ἔστριψε μὲ μεγάλη ταχύτητα, ἄνοιξε δρόμο ἀνάμεσα στοὺς Ἀμερικανοὺς καὶ πῆρε τὸ μονοπάτι ποὺ μόλις εἴχαμε ἀφήσει. Τὸν ἀκολουθήσαμε ὅλοι τρέχοντας σὰν τρελλοὶ ὡς 200 μέτρα· ὕστερα ξαφνικὰ ἔστριψε ἀριστερὰ καὶ πῆρε ἕνα ἄλλο μονοπάτι. Διαγράψαμε ἕνα μεγάλο κύκλο καὶ ξαναβρήκαμε τὸ δρόμο μας.

Πλησιάζαμε στὰ Πυρηναῖα. Μὰ εἶταν ὀφθαλμαπάτη, γιατὶ πρὶν νὰ φτάσουμε τὸ βουνό, ἔπρεπε νὰ περάσουμε καὶ ἄλλους ποταμοὺς καὶ νὰ περάσουμε συρτὰ καὶ ἄλλους δρόμους.

Ὅταν φτάσαμε στὶς ἐλιές, ἀρχίσαμε νὰ σκαρφαλώνουμε σὲ ἀνήφορο. Ὕστερα πήραμε ψηλότερα μονοπάτια. Στὶς πέντε τὸ πρωί, βγήκαμε ἀπὸ τὸ δάσος. Ἀπὸ πάνω μας ὑψώνονταν γυμνὲς κορφές. Ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε νὰ κοιμηθοῦμε στὸ σύδεντρο· ἐκεῖνος κι' ὁ σύντροφός του θὰ πήγαιναν νὰ κοιμηθοῦν σὲ μιὰ καλύβα ποὺ βρισκόταν ψηλότερα, πάνω στὸ βουνό. Εἴχαμε περπατήσει συνέχεια ἀπὸ τὶς 9 τὸ βράδυ. Κοιμηθήκαμε ἀνάμεσα στοὺς μικροὺς θάμνους καὶ μᾶς ξύπνησε μιὰ παράξενη φωνὴ ποὺ ἔμοιαζε μὲ γαύγισμα μικροῦ σκυλιοῦ. Μᾶς φώναζε ὁ ὁδηγός μας.

«Φεύγουμε» εἶπε. «Τώρα ποὺ θὰ περάσετε ἀπὸ τὴν καλύβα νὰ γεμίσετε νερὸ τὰ παγούρια σας. Μὲ συγχωρεῖτε ποὺ σᾶς ἄφησα νὰ κοιμηθῆτε στὸ ὕπαιθρο. Πολὺ συχνὰ ὅμως παρουσιάζονται ἐδῶ Γερμανικοὶ περίπολοι. Ἂν ἔβρισκε ἐμᾶς ὁ ἐχθρός, θὰ μᾶς ἔπερνε γιὰ περαστικοὺς βοσκούς· ἂν ὅμως ἔβρισκε ἐσᾶς θὰ σκότωνε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, θὰ ἔβαζε φωτιὰ στὴν καλύβα, καὶ θὰ ἔκλεβε τὰ πρόβατα τοῦ φίλου μου».

Ἐξακολουθήσαμε ν' ἀνεβαίνουμε. Συχνὰ πυκνοὶ ἀγκαθεροὶ θάμνοι κλείνανε τὸ δρόμο πίσω ἀπὸ κεῖνον ποὺ προπορευόταν καὶ τὰ κλαδιά τους γρατζούνιζαν τὰ πρόσωπα τῶν ἄλλων ποὺ ἀκολουθοῦσαν. Ἔκανε πολὺ κρύο· ὥστόσο βλέπαμε μέσα ἀπὸ τὴ θάλασσα, νὰ ἀνεβαίνει φλογερὸς ὁ ἥλιος. Εἴμασταν πολὺ κουρασμένοι, ἀλλὰ προτιμούσαμε νὰ συνεχίσουμε τὸ δρόμο μήπως καὶ ζεσταθοῦμε. Στὶς 8, ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε πὼς τὸ φῶς εἶταν πιὰ ἐπικίνδυνο καὶ μᾶς στοίβαξε σὰν πρόβατα ἀνάμεσα στοὺς ἀγκαθεροὺς θάμνους.

«Σήμερα θ' ἀπολαύσετε ἐδῶ περισσότερες ὧρες ἥλιο» εἶπε. «Πὲς στοὺς φίλους σου, πὼς ἂν κοιμηθοῦν καὶ φᾶνε καλὰ ἀπόψε, αὔριο τὸ πρωὶ θὰ βρίσκονται στὴν Ἱσπανία. Πές τους ἀκόμα, νὰ μὴ πιοῦν πολὺ νερό, γιατὶ αὐτὸ δὲν σοῦ δίνει δύναμη γιὰ νὰ σκαρ-

φαλώσεις στὰ βουνά... Ἐγὼ κι' ὁ φίλος μου θὰ γυρίσουμε πίσω στὴν καλύβα. Γειά σας καὶ μὴν κουνήσετε ἀπὸ δῶ!»

Διαβίβασα ὅ,τι μοῦ εἶπε ἀκριβῶς στοὺς Ἀμερικάνους. Ὅλη τὴ νύχτα εἶχαν δείξει θαυμάσιο θάρρος μὰ τώρα τοὺς βασάνιζε ἡ δίψα.

Ὅταν ὁ ὁδηγὸς ξανᾶρθε φοροῦσε μιὰ μάλλινη κουκούλα ποὺ τοῦ ἔκρυβε σχεδὸν ὅλο τὸ πρόσωπο, ἐκτὸς ἀπὸ τὴ σουβλερή του μύτη καὶ τὰ ἐρευνητικά του μάτια. Μᾶς περνοῦσε ἀπὸ κάτι μονοπάτια ποὺ σίγουρα μόνο κατσίκια θὰ εἶχαν περάσει.

Πολλὲς φορὲς ἄφηνε τὸ μονοπάτι καὶ κατεβαίναμε ἀπὸ κάτι ἀπότομες πλαγιές. Μᾶς ἐξήγησε πὼς ὅλ' αὐτὰ τὰ ἔκανε γιὰ ν' ἀποφύγει τὰ Γερμανικὰ φυλάκια ποὺ συχνὰ εἶταν τοποθετημένα σὲ ψηλὰ σημεῖα. Ἕνα παγωμένο ξεροβόρι μαστίγωνε τὴν πλάτη μας.

«Ὁ ἀέρας αὐτὸς εἶναι τραμουντάνα» εἶπε ὁ ὁδηγός. «Θὰ δυναμώσει ἀκόμα πάρα πολὺ καὶ θὰ φέρει χιόνι».

«Ἀπόψε;»

«Καὶ βέβαια ἀπόψε... ἀμ' πότε θέλεις νὰ χιονίσει;»

Περπατούσαμε καὶ σκαρφαλώναμε 2 ½ ὧρες συνέχεια, ὅταν ὁ ὁδηγός μας στάθηκε γιὰ νὰ ξεκουραστοῦμε σ' ἕνα μικρὸ δάσος ἀπὸ σκοτεινὰ πεῦκα. Οἱ Ἀμερικανοὶ εἶταν σχεδὸν πεθαμένοι ἀπὸ τὴν κούραση καὶ τὰ πόδια τους εἶχαν πληγιάσει.

«Τί λένε;» μὲ ρώτησε ὁ ὁδηγός.

«Συζητοῦν ἂν ὑπάρχει πιθανότητα νὰ νικήσουμε τὸν ἐρχόμενο χρόνο», ἀπάντησα ψέμματα.

Ὕστερα ἀπ' αὐτὴ τὴ μικρὴ ἀνάπαυση ἀρχίσαμε νὰ κατεβαίνουμε κατρακυλώντας μιὰ πολὺ ἀπότομη πλαγιά· θὰ ἔλεγε κανεὶς ἕνα γκρεμό. Κάτω στὸ βάθος βρισκόταν ἕνας ἄγριος χείμαρρος ποὺ ἔπρεπε νὰ τὸν περάσουμε πηδώντας ἀπὸ βράχο σὲ βράχο. Δυὸ ἀπ' τοὺς Ἀμερικανούς, ἡ Νυχτερίδα καὶ ὁ Κλὰρκ Γκέϊμπλ, πηδώντας πέσανε στὸ νερό· ὥστόσο σηκώθηκαν κι' ἐξακολούθησαν τὸ δρόμο. Ἡ Νυχτερίδα πρὶν ἀπὸ λίγη ὥρα εἶχε ἀρχίσει ὅλο καὶ νὰ μένει πίσω.

Δὲν εἴχαμε περάσει ἀκόμη τὴν κυριώτερη ὀροσειρά. Χρειάστηκε νὰ στρίψουμε δυτικά, προχωρώντας παράλληλα πρὸς τὸ σημεῖο ἐκεῖνο ποὺ ὁ ὁδηγὸς μᾶς εἶπε πὼς εἶταν τὸ τελευταῖο ὕψωμα ποὺ θὰ εἴχαμε νὰ περάσουμε πρὶν ἀπὸ τὰ Ἱσπανικὰ σύνορα. Ἡ διαδρομὴ αὐτὴ εἶταν ἡ πιὸ δύσκολη ἀπὸ ὅλες, γιατὶ ψηλοὶ λόφοι μᾶς ἔκλειναν τὸ δρόμο, καὶ περπατούσαμε πάνω στὸ χιόνι, ποὺ εὐτυχῶς δὲν εἶταν ἀκόμα τόσο πολύ, ὥστε νὰ μᾶς δυσκολεύει. Ἡ γραμμή μας ὁλοένα καὶ μάκραινε. Ὁ ὁδηγὸς ἀναγκαζόταν νὰ σταματᾶ συχνὰ γιὰ νὰ μᾶς φτάσουν ἡ Νυχτερίδα, ὁ Τσάρλυ καὶ ὁ Γκέϊμπλ.

Ἡ χιονοθύελλα ἔγινε τόσο δυνατὴ καὶ τὸ χιόνι ἔπεφτε τόσο πυκνὸ ποὺ ὁ ὁδηγὸς μᾶς πῆγε σ' ἕνα κούφωμα στὴν πλαγιὰ τοῦ λόφου. Μόλις καὶ ὑπῆρχε θέση γιὰ νὰ κάτσουμε νὰ ξεκουραστοῦμε,

στριμωγμένοι ὁ ἕνας δίπλα στὸν ἄλλο. Ἀπὸ τὰ ροῦχα μας ἔτρεχε ποτάμι τὸ νερό. Κάτι βοσκοὶ εἶχαν ἀφήσει ἐκεῖ ἕνα λυχνάρι. Ὁ ὁδηγὸς τὸ ἄναψε καὶ μπόρεσα νὰ δῶ τοὺς συντρόφους μου. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φρίτς, ποὺ φαινόταν μᾶλλον καλά, ὅλοι οἱ ἄλλοι εἶχαν ἐξαντληθῆ τελείως. Ὁ Γκέϊμπλ, ποὺ εἶταν ὁ πιὸ μεγαλόσωμος καὶ πιὸ γερὸς ἀπ' ὅλους, μοῦ εἶπε πὼς εἶχε ἀποκάνει καὶ δὲν θὰ μποροῦσε νὰ προχωρήσει. «Τὰ πόδια μου ἀρνοῦνται νὰ κάνουν ἔστω καὶ ἕνα βῆμα περισσότερο!» Τὸ ἴδιο δείχνανε καὶ ὁ Τσάρλυ καὶ ἡ Νυχτερίδα. Ὁ Κυνηγὸς τὰ πήγαινε λίγο καλύτερα· παραπονιόταν λιγώτερο, γιατὶ προερχόταν ἀπὸ τὴν πιὸ γερὴ κοινωνικὴ τάξη καὶ δὲν εἶχε ἐπιρεαστῆ ἀπὸ τὴ ζωὴ τῆς πόλης. Μὲ παρακάλεσε νὰ ρωτήσω τὸν ὁδηγὸ ἂν μπορούσαμε νὰ μείνουμε ἐδῶ τὴ νύχτα ἢ νὰ μᾶς πάει στὰ σύνορα ἀπὸ τὸν συντομότερο δρόμο.

«Ἂν μείνουμε ἐδῶ θὰ πεθάνουμε ἀπὸ τὸ κρύο», εἶπε, «ἐγὼ ἔχω καθῆκον νὰ σᾶς πάω ἀπὸ τὸν καλύτερο δρόμο. Πές τους, πὼς ἂν ἡ χιονοθύελλα σταματήσει σὲ λίγο, ἀπὸ δῶ ὡς τὰ σύνορα εἶναι μιὰ ὥρα δρόμος.»

Ἡ ἀναχώρηση εἶταν δύσκολη καὶ ἡ πορεία ἀκόμα πιὸ ἐπίμοχθη. Οἱ Ἀμερικανοὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φρίτς, προχωροῦσαν σιγά. Ὁ Φρὶτς κι' ἐγὼ ἀναγκαστήκαμε νὰ μοιραστοῦμε τὰ πράγματά τους. Στὴν πλαγιὰ ἀγωνίζονταν γενναῖα. Σὲ ὁρισμένες ὅμως στιγμὲς πέφτανε μέσα στὸ χιόνι καὶ νομίζαμε πὼς δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ξαναση κωθοῦν.

Ὁ ὁδηγὸς καὶ ὁ σύντροφός του δὲν μᾶς δίνανε καμιὰ βοήθεια· μόνο θυμώνανε καὶ μᾶς βρίζανε καταλάνικα. Ποτὲ στὴ ζωή μου δὲν ἔδωσα τόσες συμβουλὲς ἂν καὶ ἀκούγονταν σὰν ψεύτικες μέσα στὸ λυσσασμένο ἀνεμοστρόβιλο καὶ ἀσφαλῶς δὲν κάνανε καμιὰ ἐντύπωση στὸν κακομοίρη τὸν Γκέϊμπλ ποὺ εἶχε σχεδὸν λιγοθυμίσει ἀπὸ τὸν πόνο τῶν ποδιῶν του. Οἱ ἄλλοι σιγὰ-σιγὰ κατάφεραν νὰ σηκώθοῦν. Ὁ Κυνηγὸς καὶ ὁ Τσάρλυ εἶταν ἀγκαλιασμένοι καὶ προχωροῦσαν σιγὰ σιγὰ σταματώντας κάθε 5-6 μέτρα. Ἡ Νυχτερίδα μὲ ἀξιοθαύμαστο κουράγιο, σκαρφάλωνε ὅλη τὴν ἀνηφοριὰ μὲ τὰ τέσσερα. Ἔτσι μπόρεσα ἐγὼ κι' ὁ Φρὶτς νὰ ἀσχοληθοῦμε μὲ τὸν Γκέϊμπλ ποὺ εἶταν ξαπλωμένος πάνω στὸ χιόνι γογγύζοντας :

«Σᾶς λέω πὼς δὲν μπορῶ πιά!»

Καὶ ὁ Φρίτς, τοῦ εἶπε τὴν τυπικὴ ἐκείνη ὅσο καὶ ἀνόητη κουβέντα ποὺ ἀκούγεται σὲ τέτοιες στιγμές.

«Ἔμπρ ς φίλε μου, κουράγιο καὶ φτάσαμε.»

Προχώρησε μὲ τὴ βοήθειά μας καμιὰ δωδεκαριὰ μέτρα καὶ ξανάπεσε.

Ἀρχίσαμε πάλι νὰ τοῦ δίνουμε κουράγιο. Τοῦ εἴπαμε λόγια τρυφερά, προσπαθήσαμε νὰ τὸν κάνουμε νὰ γελάσει, θυμώσαμε.

Ὅλα μάταια. Οἱ ἄλλοι τρεῖς εἶχαν ξαπλώσει ἀνάμεσα στοὺς θάμνους καὶ μᾶς δίνανε συμβουλές. Οἱ δυὸ Ἱσπανοί, κάθονταν σκυθρωποὶ κάτω ἀπὸ ἕνα δέντρο καὶ μᾶς κοίταζαν. Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρό, ὁ ὁδηγὸς μᾶς πετοῦσε μὲ τὴν ψιλή του φωνὴ καμιὰ κοροϊδία. Στὸ τέλος ἀποφάσισε νἄρθει κοντά μας γιὰ νὰ ἐξετάσει τὸν μισοπεθαμένο γίγαντα.

«Τὰ Ἱσπανικὰ σύνορα ἀπέχουν ἀπὸ δῶ μονάχα μισὴ ὥρα· εἶναι παιχνίδι γιὰ νὰ τὰ φτάσουμε. Δὲν ἔχουμε παρὰ νὰ κατέβουμε ὡς τὸ ρυάκι ποὺ βρίσκεται ἐκεῖ κάτω, νὰ τὸ περάσουμε, ν' ἀνέβουμε τὴν ἄλλη πλαγιὰ καὶ νὰ περάσουμε τὸ ὁροπέδιο. Τὰ σύνορα βρίσκονται στὸ τέλος τοῦ ὁροπέδιου, κι' ἀπὸ δῶ ποὺ βρισκόμαστε μπορεῖτε νὰ δῆτε τὰ φῶτα τῆς Ἱσπανικῆς πόλης Φιγκουέρας.»

— «Τότε γιατί δὲν μ' ἀφήνετε ἐδῶ;» Παραπονέθηκε ὁ Γκέϊμπλ. «Θὰ ἔσθω νὰ σᾶς βρῶ μόλις δυναμώσω καὶ μπορέσω νὰ περπατήσω.»

«Ὄχι δὲ θὰ σ' ἀφήσουμε. Πρέπει νάρθεις μαζύ μας τώρα. Κάνει πολὺ κρύο γιὰ νὰ μείνεις ξαπλωμένος ἐδῶ ἔξω.»

«Θὰ σκεπαστῶ μὲ φύλλα... Νά ἔτσι!...» καὶ ἄρχισε νὰ σκεπάζει τὰ πόδια του μὲ φύλλα... «Ὕστερ' ἀπὸ μιὰ - δυὸ ὧρες θὰ κατέβω ὡς τὰ Ἱσπανικὰ σύνορα· τώρα ἔχω ἀνάγκη νὰ ξεκουραστῶ!»

«Ἄσε τ' ἀστεῖα!» φώναξε ὁ ὁδηγός. Ὅλο τὸ χειμώνα περνοῦσα ἀπ' τὰ σύνορα παλληκάρια, ὥστόσο ποτέ μου δὲν ἀπάντησα τέτοια «γυναικούλα» σὰν καὶ σένα. Αὐτὴ ἡ περιοχὴ εἶναι ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη. Ὅπου νἄναι θὰ φανοῦνε γερμανικὲς περίπολοι. Σεῖς οἱ ἄλλοι μήπως ἔχετε σκοπὸ νὰ θυσιάσετε τὴ ζωή σας γιὰ μιὰ «βρεγμένη κόττα»;»

Μποροῦσα σχεδὸν νὰ δῶ τὰ Ἱσπανικὰ σύνορα. Ἕνα πήδημα μὲ χώριζε μονάχα ἀπὸ αὐτὰ καὶ ὅμως δὲν μποροῦσα νὰ τὸ κάνω... Εἴμουνα κλεισμένος, αἰχμάλωτος... γιατί, γιατί ἕνας τεμπέλης Ἀμερικανὸς δὲν ἔκανε κάθε πρωῒ λίγες «κάμψεις τῶν γονάτων» του τὸν καιρὸ ποὺ κρυβόταν στὸ Παρίσι. Ἄραγε τὸ καθῆκον μου εἶταν νὰ δεθῶ μ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἢ μ' ἐκείνους ποὺ μ' ἀκολουθοῦσαν ἢ προηγούνταν ἀπὸ μένα;

Ρώτησα τὸν Φρίτς, γιατὶ δὲν εἴμουν ἱκανὸς ν' ἀποφασίσω μόνος μου. «Ἐγὼ νομίζω», μοῦ εἶπε, «πὼς πρέπει νὰ τὸν ἀφήσουμε ἐδῶ. Αὐτὸ θέλει καὶ κεῖνος. Φαντάζομαι πὼς αὔριο τὸ πρωῒ θὰ μπορέσει νὰ φτάσει στὰ σύνορα. Ἂν μείνουμε ἐδῶ μπορεῖ νὰ χαθοῦμε ὅλοι μας!» Ρώτησα καὶ τὸν Κυνηγό, τὸν Τσάρλυ καὶ τὴ Νυχτερίδα. Καὶ οἱ τρεῖς εἶταν σύμφωνοι μὲ τὸν Φρίτς.

Σκεπάσαμε τὸν Γκέϊμπλ μὲ φύλλα, τοῦ ἀφήσαμε τὰ τρόφιμα καὶ τὸ κρασὶ ποὺ μᾶς εἶχε μείνει καὶ τοῦ ξαναδείξαμε τὸ δρόμο. Οἱ ἄλλοι φύγανε· ὁ Γκέϊμπλ φαινόταν πολὺ καλύτερα τώρα ποὺ ἤξερε πὼς θὰ τὸν ἀφήναμε νὰ ξεκουραστεῖ. Τρέχοντας νὰ προφτάσω τοὺς ἄλλους, ἔπεσα πάνω σ' ἕναν ἄνθρωπο μέσα στὸ σκοτάδι.

«Ποιὸς εἶναι αὐτοῦ;» ρώτησα.

«Ἐγώ» εἶπε ἡ Νυχτερίδα. «Ἄκουσέ με, ὑπολοχαγέ. Ἔμεινα μαζύ του στὸ Παρίσι ἕξη μῆνες στὸ ἴδιο σπίτι. Θὰ μείνω νὰ τὸν συντροφέψω. Ἄλλωστε μὲ πονοῦν καὶ μένα τὰ πόδια μου καὶ θὰ σᾶς εἶμαι βάρος. Ποτὲ δὲν θὰ μπορέσω νὰ φτάσω ἀπόψε στὰ σύνορα. Θὰ πάρουμε τὸ δρόμο μαζὺ μὲ τὸν Γκέϊμπλ μόλις ξημερώσει. Γειά σου καὶ θὰ ξαναϊδωθοῦμε στὴν Ἱσπανία!»

«Προσπαθεῖστε κυρίως νὰ μὴν κοιμηθῆτε», τοῦ εἶπα. «Κάνει πολὺ κρύο καὶ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνο νὰ κοιμηθεῖ κανείς. Ἂν σᾶς πάρει ὁ ὕπνος δὲν θὰ ξαναξυπνήσετε. Νὰ πιῆτε ὅλο τὸ κρασὶ καὶ νὰ φᾶτε ὅλα τὰ τρόφιμα, νὰ τρίψετε τὶς γάμπες σας καὶ νὰ κατέβετε τὸν κατήφορο μόλις νοιώσετε πὼς μπορεῖτε νὰ σαλέψετε. Χαίρουμαι ποὺ θὰ μείνεις μαζύ του. Εἶναι τὸ καλύτερο ποὺ μποροῦσε νὰ γίνει... καὶ πολὺ εὐγενικὸ ἀπὸ μέρους σου!»

Μπήκαμε ἐπιτέλους στὸ ἴσιωμα. Φαινόταν σὰν ψεύτικο, σὰν τὸν δίσκο τοῦ φεγγαριοῦ. Ὁ παγωμένος ἀέρας τὸ σάρωνε, μᾶς ἔσπρωχνε, μᾶς πίεζε καὶ μᾶς ἔρριχνε κάτω. Ὁ ὁδηγὸς ξαφνικὰ μὲ ἔσπρωξε καὶ μοῦ ἔδειξε κάτι σὰ λόφο ποὺ βρισκόταν στὴν ἄκρη τοῦ ἰσιώματος.

«Τρέξτε παιδιά!» φώναξα. «Φτάσαμε στὰ σύνορα...»

Ὁ Κυνηγὸς καὶ ὁ Φρίτς ὁρμήσανε. Ὁ Τσάρλυ εἶταν πολὺ ἐξασθενημένος καὶ ἔπεσε. Ἄναψα ὁλόκληρος· μιὰ ἄγρια δύναμη μὲ πλημμύρισε.

«Διακόσια πενήντα μέτρα ἀκόμα, φίλε μου! Κουράγιο, ἐμπρὸς νὰ τὰ τρέξουμε μαζί!»

«Δὲν μπορῶ.»

«Τρέχα, τρέχα, τρέχα!...»

Τοῦ ἅρπαξα τὸ χέρι καὶ τὸν τράβηξα ὅπως τραβᾶν στὸ δρόμο ἕνα παιδὶ ποὺ ἀντιστέκεται. Ἀρχίσαμε νὰ προχωροῦμε μισοτρέχοντας. Ἐγὼ τὸν τραβοῦσα κι ὁ ἀέρας μᾶς ἔσπρωχνε. Ὁ Τσάρλυ ἔβαλε εὐγενικὰ ὅλο του τὸ κουράγιο. Ἡ ταχύτητά μας αὔξησε. Διασχίσαμε τὸ ἴσιωμα καὶ ὁρμήσαμε σὰν ζῶα, κατρακυλίσαμε τὴν πλαγιὰ καὶ βρεθήκαμε ἐλεύθεροι πιὰ στὸ Ἱσπανικὸ ἔδαφος!

Ἐλοὺς Ἀναγνῶσες μας

ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ "ΗΧΩ" (ÉCHO)

Ὅπως ξέρουν οἱ ἀναγνῶστες μας ἡ «ΕΚΛΟΓΗ» ἐκδίδεται σὲ συνεργασία μὲ ἄλλα περιοδικὰ ποὺ τυπώνονται στὸ Λονδίνο, καὶ συγκεκριμένα μὲ τὸ «Écho» (Γαλλία), «Internationale Echo» (Ὁλλανδία καὶ Βέλγιο), «Parhaat» (Φιλλανδία). Ἡ Διεύθυνση τῆς «Ἐκλογῆς» σὲ συνεργασία μὲ τὴ Διεύθυνση τοῦ «Écho» παρακαλεῖ θερμὰ τοὺς ἀναγνῶστες της νὰ ἀπαντήσουν στὶς παρακάτω ἐρωτήσεις. Κάθε ἀπάντηση, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἀνταποκρίνεται σὲ ὅλες τὶς ἐρωτήσεις, θὰ ληφθεῖ ὑπ' ὄψη καὶ θὰ ὑπολογιστεῖ στὰ ἀποτελέσματα. Καὶ νά οἱ τέσσερεις ἐρωτήσεις ποὺ ἀπευθύνει ἡ «Ἐκλογὴ» σὲ ὅλους τοὺς ἀναγνῶστες της:

1. Ποιὸ ἄρθρο προτιμᾶτε **σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος** τῆς «Ἐκλογῆς»;
2. Ποιὸ ἄρθρο προτιμᾶτε **μέσα σὲ ὅλα** τὰ τεύχη τῆς «Ἐκλογῆς» αὐτοῦ τοῦ ἔτους;
3. Ποιὸ εἶδος ἄρθρων κατὰ τὴ γνώμη σας πρέπει νὰ κρατᾶ τὴ μεγαλύτερη θέση στὴν «Ἐκλογή»;
4. Ὑπάρχουν ἄρθρα ποὺ δὲν σᾶς ἄρεσαν καθόλου; Ποιὰ εἶναι;

Τὸ δημοψήφισμα αὐτὸ εἶναι διεθνές. Οἱ ἴδιες ἐρωτήσεις δημοσιεύονται σὲ ὅλες τὶς ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ καὶ σ' αὐτὲς θὰ ἀπαντήσουν οἱ ἀναγνῶστες ὅλων τῶν χωρῶν ὅπου τὰ περιοδικὰ αὐτὰ διαβάζονται. Τὰ τελικὰ ἀποτελέσματα, ταξινομημένα κατὰ χῶρες καὶ κατὰ ἐρωτήσεις, θὰ δημοσιευτοῦν ἀργότερα.

Ἀπαντῆστε ὅλοι σύντομα ἢ ἐκτενέστερα, μὲ κάρτα ἢ γράμμα, ὅπως προτιμᾶτε. Οἱ ἀπαντήσεις πρέπει νὰ περιορίζονται αὐστηρὰ στὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται καὶ ὄχι νὰ ἐπεκτείνονται σὲ ἄλλα θέματα.

Παρακαλοῦμε νὰ ἀπευθύνετε τὶς ἀπαντήσεις σας στὴν ἀκόλουθη διεύθυνση:

Περιοδικὸ "ΕΚΛΟΓΗ", Ταχ. θυρὶς 61
Ἀθῆναι

Ὅλες οἱ ἀπαντήσεις θὰ διαβιβαστοῦν στὸ Λονδίνο.

Ἡ Διεύθυνση τῆς «Ἐκλογῆς»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ Β' ΤΟΜΟΥ

1946

Θέματα γιὰ συζήτηση

		Τεῦχ.	Σελ.
Ἀνοιχτὴ ἢ Κλειστὴ Διπλωματία;	Viscount Cecil, E. Bevin, H. Nicolson, V. Molotov, A. Vishinsky, «The Times», «Neue Züricher Zeitung»	12	18
Ἀσφάλεια καὶ Ἀνεξαρτησία	A. Bullock, K. Zilliacus, Lord Vansittart	6/7	1
Ἐπιστήμη καὶ κοινωνία	M. Polanyi, J. D. Bernal, E. M. Forster, P. Langevin, A. V Hill, B. Farrington, Dr. T'U Chang-Wang, J. M. Burgers, G. Miller, D. C. Hill, E. Rabinowitch, J. Simpson, «New Republic», H. Morisson	5	10
Τί εἶναι Δημοκρατία;	E. H. Carr, S. de Madariaga, H. Laski, J. Lacroix, H. Mathews, H. V. Evatt, M. Korneev	11	8

Πολιτική, Οἰκονομία, Κοινωνικὰ Ζητήματα

Ἀγγλορωσικὴ φιλία	Joyce Shoebridge	8	16
Ἄραβες καὶ οἱ Ἑβραῖοι μποροῦν νὰ ζήσουν μαζὺ (οἱ)	Jack Esten	3	82
Ἀριστοκράτες μὲ ἐργατικὲς φόρμες	Jules Romains	9	25
Ἀσφάλεια: ἡ ἐπιδίωξη τῆς Ρωσίας	Anthony Eden	10	1
Βιομηχανοποίηση τῆς Κίνας (ἡ)	John Earl Baker	6/7	27
Βρεταννία καὶ ἡ Ἐλευθερία (ἡ)	J. B. Priestley	6/7	33
Βρεταννικὸ ἐθνικὸ εἰσόδημα (τὸ)	M. A. Abrams	9	85
Βρεταννικὴ αὐτοκρατορία καὶ ὁ κόσμος (ἡ)	Sir Norman Angell	10	82
Γενικὴ ἀναδιοργάνωση τῆς Ὁλλανδίας	«The Economist»	4	7
Διεθνὴς ἔλεγχος τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας (ὁ)	Harold C. Urey	8	1
Δίλλημα Σουηδικῆς Γεωργίας (τὸ)	Marten Meerling	12	49
Δημοκρατικὴ διοίκηση στὰ ἐργοστάσια	P. Elton Mayo	10	41
Δημοκρατικὴ ἐξωτερικὴ πολιτικὴ	Harold Nicolson	11	38
Εἰρήνη δὲν πρέπει νὰ γίνει μόνο ἀπὸ τοὺς Μεγάλους (ἡ)	Herbert Evatt	5	1
Ἐπισιτιστικὲς προβλέψεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα	«The World Today»	5	31
Ἐργατικὰ Συμβούλια τῆς Μ. Βρεταννίας (τὰ) I	Mark Abrams	11	80
Ἐργατικὰ Συμβούλια Μεγ. Βρεταννίας (τὰ) II	Mark Abrams	12	74
Ἐργατικὴ Κυβέρνηση τῆς Μεγ. Βρεταννίας (ἡ)	Lord Lindsay of Birker	12	1
Ἐξέλιξη τῆς βιομηχανικῆς ὀργάνωσης (ἡ)	Herbert Morrison	2	88
Ζητώντας μιὰ λύση γιὰ τὸ Ἰνδικὸ ἀδιέξοδο	Sir Alfred Watson	4	33
Ἠθικὴ ἀνοικοδόμηση πάνω ἀπ' ὅλα	Lewis Mumford	1	1
Ἦρθε τὸ τέλος τῆς Εὐρώπης;	Sebastian Haffner	10	6
Θέση τῶν Κτήσεων στὰ διεθνῆ ζητήματα (ἡ)	H. V. Hodson	2	62
Καινούριο ἔγκλημα: ἡ Φυλοκτονία (τὸ)	«Picture Post»	9	11
Κατάκτηση τῆς ὅλης ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο (ἡ)	Garet Garrett	3	51
Κλειδὶ τῆς παγκόσμιας εἰρήνης (τὸ)	Georges Bidault	9	1
Κοιλάδα τοῦ Δούναβη (ἡ)	David Mitrany	6/7	71
Κοινωνικὴ ἀσφάλιση καὶ ζωὴ (ἡ)	Lord Beveridge	9	72
Λίρα στερλίνα (ἡ)	«The Times»	1	21
Μιὰ ἐπίσκεψη στὴ Δανία καὶ τὴ Σουηδία	Sir Philip Joubert	2	12
Μιὰ πρωτότυπη λέσχη	Elkan Allan	4	46
Μιὰ νέα πολιτικὴ γιὰ τοὺς μισθούς	William Mabane	6/7	49
Μῖσος καὶ συγγνώμη	D. H. C. Read	2	29
Μποροῦμε ν' ἀποφύγουμε τὴν πείνα	Sir Arthur Salter	5	25

		Τεῦχ.	Σελ.
Νέα Δημοκρατία (ἡ)	Sir Arthur Salter	3	43
Νέα Τσεχοσλοβακία (ἡ)	Storm Jameson	5	14
Νεοζηλανδικὸ πείραμα (τὸ)	Muriel Jaeger	9	28
Νυρεμβέργη, ἕνας σταθμὸς στὴν ἱστορία τοῦ Δικαίου	Peter Calvocoressi	11	50
Ὁλλανδοὶ καὶ ὁ πληθωρισμὸς (οἱ)	Paul Catz	4	14
Ὀργανισμὸς τῶν Ἡνωμένων Ἐθνῶν (ὁ)	Guy Ramsey	2	1
Ὅροι τοῦ Ἀμερικανικοῦ δανείου (οἱ)		2	8
Παιδικοὶ Σταθμοὶ στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία	Κα J. B. Priestley	4	53
Πολιτεῖες «Δορυφόροι»	Kay Beattie	4	76
Πολιτικὴ τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν (ἡ)	David Nash	1	31
Προβλημα τῶν Ἰνδιῶν (τὸ)	Geoffrey Tyson	2	24
Ρωσία ὕστερα ἀπὸ τὶς ἐκλογὲς (ἡ)	«The Economist»	4	57
Σκέψεις ἐπάνω στὰ διεθνὴ προβλήματα	Στρατάρχη J. C. Smuts	11	1
Σκέψεις γύρω ἀπὸ τὸν Ο.Η.Ε.	Eleanor Roosevelt	3	6
Σύγχρονες κοινωνικὲς ἔρευνες	Mark Abrams	5	76
Συμφωνία τῆς Οὐάσιγκτον (ἡ)	Nicholas Kaldor	2	9
Τί θὰ γίνει ἡ μικροαστικὴ τάξη;	«Daily Mail»	10	46
Τί κρύβεται σ' ἕνα κόκκο στάρι	Jean Barnett	5	22
Τί προβλέπω γιὰ τὴν Ἀγγλία	«The Times»	4	20
Φτώχεια στὴν παγκόσμια ἀγορὰ	Alan Clarke	4	1
Χειμώνας στὴν Εὐρώπη: Βιέννη, Γαλλία, Πολωνία	Peter Rodd, Quentin Reynolds, Storm Jameson	3	11-20-27
Ὥρα τῶν ἐρωτήσεων (ἡ)	Beverley Baxter	3	65

Κομμάτια ἀπὸ τὸν πόλεμο

Ἄνθρωποι πειραματόζωα	«Armys Talks»	3	72
Ἀντιαεροπορικὴ ἄμυνα τῆς Μ. Βρεταννίας (ἡ)	Frederick Pile	1	15
Ἀπαγωγὴ τοῦ στρατηγοῦ (ἡ)	John North	2	18
Ἕνα ἀπίστευτο πήδημα χωρὶς ἀλεξίπτωτο	P. Brickhill - Conrad Norton	6/7	10
Ἑπτὰ χρόνια μακρυὰ ἀπ' τὸν κόσμο	Kurt von Schuschnigg	4	28
Κι' ἐγὼ εἶμαι ἀπὸ τὸ Πόζναν	A. G. Brooks	2	45
Μέτωπο τῆς Βιρμανίας (τὸ)	Frank Owen	1	68
Περιστέρια στὸν πόλεμο (τὰ)	M. G. Linephty	2	74
Προσοχὴ στὸ σκύλο	Ronarld Dahl	1	72
Πῶς ἡ κρυφὴ ἀντίσταση ἔσωσε Βρεταννοὺς πιλότους ἀπ' τὰ νύχια τῆς Γκεσταπὸ	Andrée de Jongh	4	37
Συνθηκολόγηση τῆς Γερμανίας (ἡ)	Alan Moorehead	8	9

Ἡ Ἑλλάδα καὶ ὁ κόσμος

Ἄθως καὶ ἡ παραδείσια γαλήνη του (ὁ)	J. B. David	6/7	81
Γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοῦ 1821	J. Emerson - C. Swan	3	48
Δωδεκάνησα	Δ. Α. Ζακυθηνὸς	8	42
Δωδεκανησιακὲς σελίδες	Laurence Durrell	8	48
Δωδεκανησιακὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ δίστιχα	Ἠλίας Βενέζης	8	64
Ἐλευθερία		3	1
Ἔργα Ἑλληνικῆς Τέχνης στὴν Ἔκθεση τοῦ Burlington House	B. Ashmole	3	38
Ἐπισιτιστικὲς προβλέψεις γιὰ τὴν Ἑλλάδα	«The World Today»	5	31
Μιὰ συνομιλία γιὰ τὴν Ἑλλάδα	Dr Benes - C. Mackenzie	9	98
Ὁ δρόμος γιὰ τὴν ἀνασυγκρότηση	«Economist»	10	27
Οἱ προσπάθειες τῆς Ἑλληνικῆς Οἰκονομίας	«The Times»	10	30

Νεοελληνικὰ Προβλήματα

Ἀνασυγκρότησις	Κ. Ν. Γουναράκης	9	57
Ἀνοικοδόμηση στὴν Ἑλλάδα (ἡ)	Κ. Α. Δοξιάδης	9	61
Ἀνοικοδόμηση καὶ τὸ πνεῦμα τῆς παράδοσης (ἡ)	Δ. Πικιώνης	9	64
Βιομηχανικὴ Ἀνασυγκρότησις	Κ. Ἀργυρὸς	11	71
Βιωτικὸν ἐπίπεδον τῶν Ἑλλήνων (τὸ)	Κ. Λεοντιάδης	10	74
Γύρω στὴν ὑγεία μας	Ν. Κ. Λοῦρος	9	69

		Τεῦχ.	Σελ.
Ἑλληνικὸν οἰκονομικὸν πρόβλημα (τὸ)	Γ. Πεσμαζόγλου	8	71
Ἑλληνισμὸς τοῦ Ἐξωτερικοῦ (ὁ)	Χρ. Χρηστίδης	12	63
Ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος (τὸ)	Α. Ἀνδρέου	11	68
Οἰκονομικὸ πρόβλημα τῆς Ἑλλάδος (τὸ)	Ἀγγ. Ἀγγελόπουλος	8	77
Ὁλοκληρωτικὴ οἰκονομικὴ ἀνόρθωση	Ἐμμ. Ι. Τσουδερὸς	8	68
Προβλήματα τῆς Ἑλληνικῆς Γεωργίας (τὰ)	Χρ. Εὐελπίδης	10	77
Σημασία τῆς Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας (ἡ)	Δ. Παπαμιχαλόπουλος	12	59

Διηγήματα, Ἀποσπάσματα ἀπὸ βιβλία

Ἀκατάλυτο σημάδι	John Gloag	9	49
Βασκίνα μᾶς τραγούδησε (ἡ)	Domhnall O'Conaill	2	91
Δρόμος τῆς Ἐλευθερίας (ὁ)	J. C. F. Prittie-W. E. Edwards	10	87
«Ἐδῶ γεννήθηκαν ἄνθρωποι ποὺ δὲν θὰ θἀφτοῦνε ποτὲ»	William Plomer	5	40
Ἐχθρικὲς ἀκτὲς στὸν ὁρίζοντα	Guy Gibson	4	80
Μιὰ πρωτότυπη γέννηση	B. Gorbatov	8	52
Ὁμέλκο	Konstantin Trenev	11	42
Οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε σκυλί	Gerald Kersh	4	42
Παράξενη περιπέτεια	Lester Powell	6/7	57
Πέντε καμηλοπούλια (τὰ)	H. G. Wells	10	65
Πυρηναῖα	George Millar	12	79
Σημειωματάριο ἑνὸς γιατροῦ (τὸ)	George Sava	5	89
Σημειωματάριο ἑνὸς δικαστῆ (τὸ)	Mr. Justice Humphreys	8	87
Σιτάρι - Κριθάρι	Γιάννης Βλαχογιάννης	3	68
Στὴν καρδιὰ τῆς Ἀραβίας	Gerald de Gaury	9	87
Στὸ νησὶ τοῦ Πρόσπερου	Laurence Durrell	3	85
Χριστουγεννιάτικο παραμύθι	Charles Dickens	1	41

Τέχνες, Γράμματα, Βιογραφίες

Αἰσχύλος στὴν Ἑλβετία (ὁ)	Lawrence Haward	10	85
Βασιλιᾶς τοῦ Βρεταννικοῦ κινηματογράφου (ὁ)	F. S. Wickware	6/7	67
Γαλλικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν τὸν καιρὸ τῆς κατοχῆς (ἡ)	N. Βαλαωρίτης	5	83
Γυρίζοντας τὴν ταινία Καῖσαρ καὶ Κλεοπάτρα	M. Deans	8	26
«Ἐμεῖς καὶ ὁ χρόνος»	Κ. Θ. Δημαρᾶς	11	85
Ἕνας καλλιτέχνης στὸ βυθὸ τῆς θάλασσας	Robert Gibbings	11	63
Ἕνας μεγάλος Ρῶσος	Richard Curle	1	63
Ἔρνεστ Μπέβιν	Sebastian Haffner	2	50
Ζωγραφίζοντας ἐρασιτεχνικὰ	Winston Churchill	9	14
Θάνατος ἑνὸς Μεγάλου (ὁ)	Sir Reginald Coupland	5	62
Θερινὸ Θέατρο τοῦ Λονδίνου (τὸ)		10	48
Καλλιτεχνικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Λῶρενς Ὀλιβιὲ (ἡ)	T. Guthrie	2	48
Κινηματογράφος γιορτάζει τὰ πενήντα του χρόνια (ὁ)	J. Harman	4	48
Κλέμεντ Ἄττλη, ὁ πρωθυπουργὸς τῆς Ἀγγλίας	Mary Seaton	4	72
Λόρδος Κέϋνς	«The Economist»	5	10
Μανία τῆς ζωγραφικῆς (ἡ)	Στρατάρχης Alexander	6/7	46
Μπέρναρντ Σῶ, ὁ ἄνθρωπος καὶ τὸ ἔργο του	Donald Brook	8	19
Ὀδέλλς	J. B. Priestley	9	43
Παιδιὰ καὶ ὁ κινηματογράφος (τὰ)	Lady Allen of Hurtwood	12	39
Πιὸ φημισμένη Σχολὴ Καλῶν Τεχνῶν σ' ὅλο τὸν κόσμο (ἡ)		9	48
Σύγχρονη Ἀμερικανικὴ Λογοτεχνία (ἡ)	Alfred Kazin	2	80
Συγγραφὴ τῆς Ἱστορίας (ἡ)	C. V. Wedgewood	2	56
Ὕμνος στὴ Λευτεριὰ	«London Calling»	1	92

Ποίηση

Ἐαρινὸ	Γ. Ρίτσος	5	—
Ἑκατὸ χρόνια	Κωστῆς Παλαμᾶς	3	—
Καλοκαίρι	» »	6/7	—
Μάγο σας τὸ φῶς (τὸ)	Κωστῆς Παλαμᾶς	1	—
Μὲς τὸν μενεξεδένιο οὐρανὸ	Ι. Γρυπάρης	2	—

		Τεῦχ.	Σελ.
Νησιά	Γιάννης Κλ. Ζερβὸς	8	—
Ὅραμα	» »	8	—
Ὅλο καὶ βρέχει	Ἀπόστολος Μελαχρινὸς	11	—
Χριστούγεννα τοῦ χωριοῦ	Κ. Χατζόπουλος	12	—
Ὡδὴ στὸ χαμένο Ἀνθρωπολοχαγὸ τῆς Ἀλβανίας (ἀπόσπασμα)	Ὀδ. Ἐλύτης	10	—

Ἐπιστήμη καὶ Τεχνικὴ

Ἀεροπλοΐα στοὺς πόλους (ἡ)	Harold Spencer Jones	1	57
Ἀποτελέσματα τῆς ἀτομικῆς βόμβας στὴ Χιροσίμα καὶ τὸ Ναγκασάκι (τὰ)	Ἐπίσημη Βρεταννικὴ Ἔκθεση	10	49
Ἀτομικὴ ἐνέργεια καὶ τὸ μέλλον τῆς Βιομηχανίας (ἡ)	Ritchie Calder	10	56
Αὐτοκίνητα ὕστερα ἀπὸ 50 χρόνια (τὰ)	Sir William Rootes	9	12
Γιὰ νὰ μετροῦμε τὴν αἰωνιότητα	S. Langdon-Davies	12	68
Δάκρυα σκοτώνουν τὰ μικρόβια (τὰ)	«American Weekly»	11	37
Ἕνας λαθρεπιβάτης προκαλεῖ τὸ θάνατο 20.000 ἀνθρώπων	G. Lapage	9	75
Ἔντομο ποὺ βομβαρδίζει (τὸ)	J. de Brussey - Malville	6/7	79
Ἐπιστήμη καὶ τὸ σπίτι (ἡ)	Julian S. Huxley	2	40
Ἐπιστήμη τῶν ἠλεκτρωνίων (ἡ)	E. S Grew	1	85
Αὐτὸ δὲ γίνεται στὴν Ἀγγλία	«Lilliput»	12	23
Ἥρωας εἶναι συχνὰ ἕνας ποντικὸς (ὁ)	J. Langdon - Davies	5	72
Θεραπεία τῆς κατάθλιψης (ἡ)	Edward H. Spire	1	88
Θεραπεία τῶν ἐγκεφαλικῶν παθήσεων (ἡ)	L. J. Witts	2	68
Κατάκτηση τῆς ἰοντόσφαιρας (ἡ)	J. L. H. Peck	11	55
Μετεμφύτευση τῆς καρδιᾶς (ἡ)	N. Sinitsyn	6/7	53
Ὅπλα Ρομπότ	Miles Henslow	9	52
Πέντε καινούριοι στόχοι γιὰ τὴν ἐπιστήμη στὸ 1946	J. Langdon-Davies	2	5
Ποιὰ εἶναι ἡ ἡλικία τῆς γῆς;	«News Review»	5	81
Σκέψη καὶ ὁ ἐγκέφαλος (ἡ)	Dr. Edward Podolsky	9	38
Ταξίδι στ' ἄστρα μὲ μιὰ ρουκέττα	Ritchie Calder	6/7	15
Τζαβανικίνη, τὸ φάρμακο ποὺ νικᾶ τὴ φυματίωση	J. Langdon - Davies	8	34
Ὑποβρύχια ἐξερεύνηση (ἡ)	C. Francis-Boeuf	11	59
Χρησιμοποίηση τοῦ πάγου στὴ μηχανικὴ (ἡ)	Ritchie Calder	4	16

Διάφορα

Ἀγόρι ἢ κορίτσι;	Dr. David Mace	6/7	19
Ἀγώνας γιὰ τὴν κατάκτηση τοῦ Ἔβερεστ (ὁ)	J. R. Ullman	9	18
Ἀρώματα καὶ καλλυντικὰ	«London Calling»	3	32
Βασιλικὴ Γεωγραφικὴ Ἑταιρία	G. R. Crone	1	26
Βηθλεὲμ	Constantia Rumbold	12	8
Γάμος ἔγινε τῆς μόδας (ὁ)	Paul Tabori	5	69
Γάτες καὶ τὰ παράξενά τους (οἱ)		8	36
Γιὰ νὰ πετύχετε στὴ ζωή	W. J. Brown	6/7	62
Γιατὶ διαβάζουμε ἱστορία	E. L. Woodward	1	10
Γραμμὴ τῆς σιλουέττας δείχνει τὶς κοινωνικὲς τάσεις (ἡ)	James Laver	10	22
Ἕνα θρυλικὸ ψάρι στὶς νότιες θάλασσες	«Ceylon Observer»	4	—
Ἕνας Ἀμερικανὸς στὸ Καϊμπριτζ	J. Frank Dobie	6/7	87
Ἕνα νέο εἶδος ἐξετάσεων	Leslie Pillm re	8	38
Ἕνας Ρῶσος ποδοσφαιριστὴς στὴν Ἀγγλία	Alexei Khomich	11	25
Ζωὴ ἀπὸ τὴ Νεκρὴ Θάλασσα	Parry Marshall	8	82
Ζωὴ τοῦ βατράχου (ἡ)	«Daily Sketch»	10	35
Ζωή μου ἀπὸ τὴν ἀνάποδη (ἡ)	F. Korinthy	6/7	37
Ζωὴ στὸ Λονδίνο (ἡ)	Jean Allary	12	11
Ἡλικία δὲν ἔχει σημασία (ἡ)	«Lilliput»	4	24
Θόρυβος καὶ Μουσικὴ	«Daily Graphic»	12	33
Ἱστορία τῆς λύκαινας (ἡ)	J. S. Barwell	9	32
Καπέλλα εἶναι σύμβολα (τὰ)	James Laver	5	20
Κοιμᾶστε καλά;	Dr. Harry Roberts	4	69
Μαθήματα μὲ εἰκόνες	Paul Redmayne	5	36

		Τεῦχ.	Σελ.
Μεγάλος φιλοτελιστής	E. Kinkead	12	70
Μιὰ φραντζόλα ψωμί	W. O. Murphy	8	66
Μιὰ μικρὴ συμβουλὴ γιὰ τοὺς γέρους	Sidney Dark	9	81
Μόδα καὶ τὰ αἴτια της (ἡ)	James Laver	3	61
Μόδα: Τί φεύγει καὶ τί ἔρχεται	«Woman and Beauty»	10	96
Μορφὴ δὲ δείχνει τὴν προσωπικότητα (ἡ)	Dr. R. W. Wilde	11	29
Μυστήριο τῆς Ἀτλαντίδας (τὸ)	Lewis Spence	3	58
Μυστικὸ τῆς ἐπιτυχίας (τὸ)	W. J. Brown	10	33
Μυστικὲς ὀργανώσεις τῆς Ἰαπωνίας (οἱ)	Lewis Bush	2	34
Μιὰ ἱστορία τῆς ἐξοχῆς	B. Vesey Fitz Gerald	12	11
Ὅσοι θαυμάζουν τοὺς ἀστέρες	Tom Pocock	11	47
Παιδιά μας δυναμώνουν (τά)		5	48
Παράξενα τῶν διαζυγίων (τὰ)		6/7	44
Παράξενα τοῦ κρασιοῦ (τὰ)		9	36
Παράξενα τῆς ὑγείας (τὰ)		11	78
Παράξενα τοῦ ὕπνου (τὰ)		4	68
Παράξενα τοῦ φεγγαριοῦ (τὰ)		10	80
Πασχαλινὰ ἔθιμα στὴ Βρεταννία	T. F. Lindsay	4	4
Ποιὸ εἶναι τὰ χειρότερα ἐλαττώματα τῶν συζύγων;	«News Chronicle»	8	62
Πολυνήσιοι πηγαίνουν στὸν κινηματογράφο (οἱ)	J. Fabricius	10	69
Ποτὲ δὲν εἶναι πολὺ νωρίς	«Psychology»	11	96
Πότε σᾶς ἀφήνουν τὰ νειάτα;	«News Chronicle»	11	
Πῶς ἦρθε ἡ ἀρρώστεια στὸν κόσμο	«Daily Graphic»	11	31
Πῶς μεγαλώνει τὸ παιδί	«The Spectator»	12	48
Ροῦχα μας παραδίδουν τὰ ὅπλα (τὰ)	Harold Nicolson	1	81
Σαράντα βαθμοὶ ὑπὸ σκιάν	P. M. Victor	6/7	24
Σὲ τί μπορεῖ ν' ἀντέξει ὁ ἄνθρωπος	«Lilliput»	10	26
Τί εἶναι φιλοσοφία	C. E. M. Joad	12	44
Χιοῦμορ ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο		6/7	22

Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες μας θέλουν παλαιότερα τεύχη τῆς «Ἐκλογῆς» 1946 (τόμ. Β') μποροῦν νὰ τὰ προμηθευτοῦν στὴν Ἀθήνα ἀπὸ τὸ «Πρακτορεῖον Ἐφημερίδων Ἀθηναϊκοῦ Τύπου», ὁδὸς Σωκράτους 43, καὶ στὶς ἐπαρχίες ἀπὸ τὰ γραφεῖα τοῦ ἴδιου Πρακτορείου.

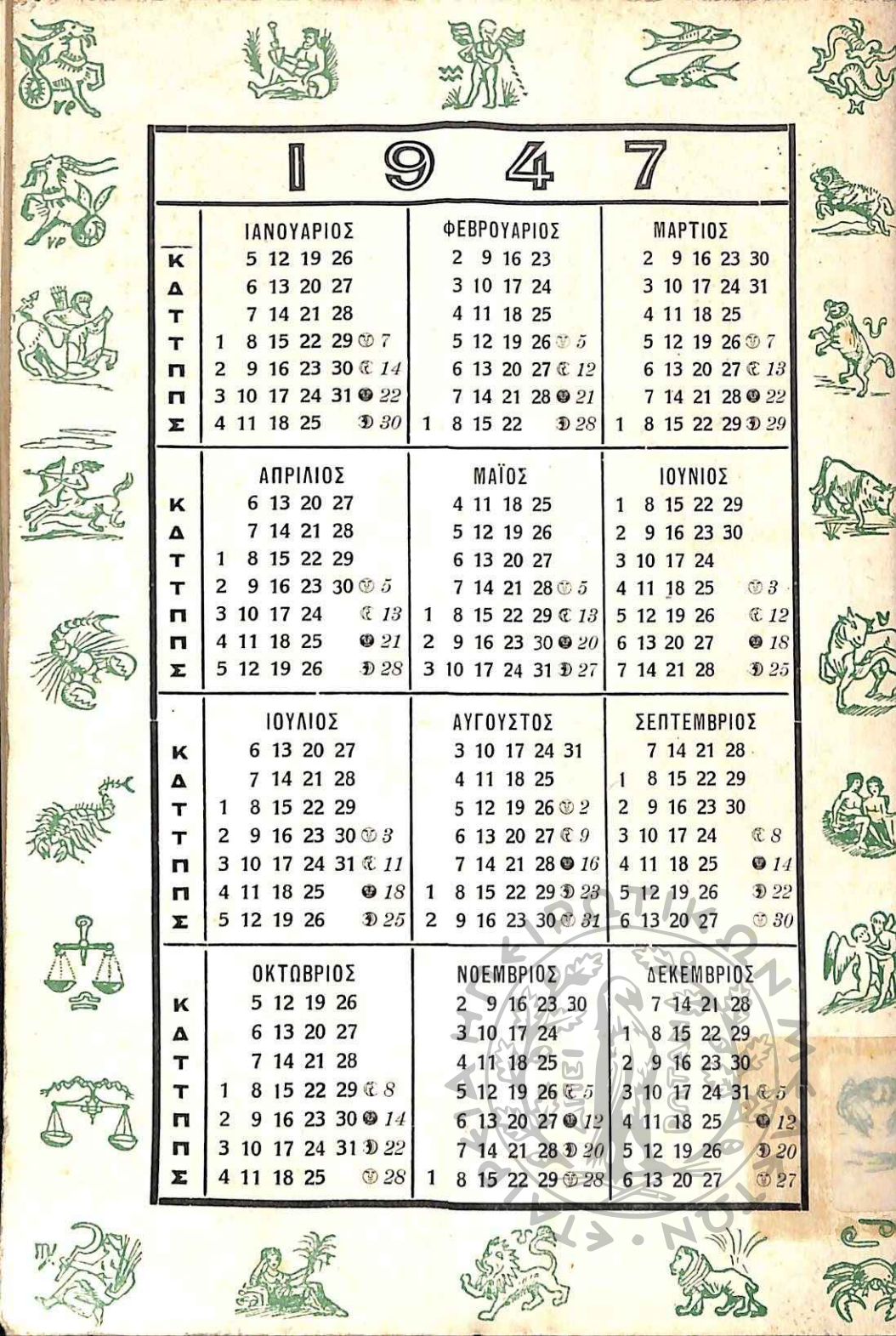
●

Τὰ ἄρθρα ποὺ δημοσιεύονται στὴν «Ἐκλογὴ» μὲ τὴν ἄδεια τῶν δικαιούχων ἐκφράζουν τὶς ὑπεύθυνες ἀπόψεις τῶν συγγραφέων. Ἀπαγορεύεται ἡ ἀναδημοσίευση κάθε ἄρθρου ἢ εἰκόνας χωρὶς τὴν ἄδεια τῶν συγγραφέων καὶ τῶν ἐκδοτῶν.

Τυπ. «Ἑλληνικῆς Ἐκδοτικῆς Ἑταιρείας» Α.Ε.—Τεχν. Διευθ. Ι. Μ. Σκαζίκη Ἀθῆναι, ὁδὸς Παπαδιαμαντοπούλου, 44.

(Ἀπὸ τὸ «New Yorker»)

1947

	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	ΜΑΡΤΙΟΣ
Κ	5 12 19 26	2 9 16 23	2 9 16 23 30
Δ	6 13 20 27	3 10 17 24	3 10 17 24 31
Τ	7 14 21 28	4 11 18 25	4 11 18 25
Τ	1 8 15 22 29 ♉ *7*	5 12 19 26 ♉ *5*	5 12 19 26 ♉ *7*
Π	2 9 16 23 30 ☾ *14*	6 13 20 27 ☾ *12*	6 13 20 27 ☾ *13*
Π	3 10 17 24 31 ♌ *22*	7 14 21 28 ♌ *21*	7 14 21 28 ♌ *22*
Σ	4 11 18 25 ☽ *30*	1 8 15 22 ☽ *28*	1 8 15 22 29 ☽ *29*

	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	ΜΑΪΟΣ	ΙΟΥΝΙΟΣ
Κ	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Δ	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30
Τ	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24
Τ	2 9 16 23 30 ♉ *5*	7 14 21 28 ♉ *5*	4 11 18 25 ♉ *3*
Π	3 10 17 24 ☾ *13*	1 8 15 22 29 ☾ *13*	5 12 19 26 ☾ *12*
Π	4 11 18 25 ♌ *21*	2 9 16 23 30 ♌ *20*	6 13 20 27 ♌ *18*
Σ	5 12 19 26 ☽ *28*	3 10 17 24 31 ☽ *27*	7 14 21 28 ☽ *25*

	ΙΟΥΛΙΟΣ	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
Κ	6 13 20 27	3 10 17 24 31	7 14 21 28
Δ	7 14 21 28	4 11 18 25	1 8 15 22 29
Τ	1 8 15 22 29	5 12 19 26 ♉ *2*	2 9 16 23 30
Τ	2 9 16 23 30 ♉ *3*	6 13 20 27 ☾ *9*	3 10 17 24 ☾ *8*
Π	3 10 17 24 31 ☾ *11*	7 14 21 28 ♌ *16*	4 11 18 25 ♌ *14*
Π	4 11 18 25 ♌ *18*	1 8 15 22 29 ☽ *23*	5 12 19 26 ☽ *22*
Σ	5 12 19 26 ☽ *25*	2 9 16 23 30 ♉ *31*	6 13 20 27 ♉ *30*

	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
Κ	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
Δ	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
Τ	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
Τ	1 8 15 22 29 ☾ *8*	5 12 19 26 ☾ *5*	3 10 17 24 31 ☾ *5*
Π	2 9 16 23 30 ♌ *14*	6 13 20 27 ♌ *12*	4 11 18 25 ♌ *12*
Π	3 10 17 24 31 ☽ *22*	7 14 21 28 ☽ *20*	5 12 19 26 ☽ *20*
Σ	4 11 18 25 ♉ *28*	1 8 15 22 29 ♉ *28*	6 13 20 27 ♉ *27*